IORDACHE GOLESCU

POVĂȚUIRI PENTRU BUNA-CUVIINȚĂ

EDITURA EMINESCU

www.dacoromanica.ro

BIBLIOTECA
«EMINESCU»

www.dacoromanica.ro

Coperta colecţiei : Ion Donca
Ilustraţia copertei : Andrei Olsufiev

1975
BUCUREŞTI, PIAŢA SCÎNTEII 1

www.dacoromanica.ro

IORDACHE GOLESCU

POVĂŢUIRI PENTRU BUNA-CUVIINŢĂ

Ediţie îngrijită de *Dr. Gh. Paschia*
Cuvînt înainte de *Marin Bucur*

EDITURA EMINESCU

www.dacoromanica.ro

O FORMĂ DE CLASICITATE TIMPURIE DE LA „VOROAVE“ LA „CUVINTE ADEVĂRATE“

Cîtă vreme nu vom avea tipărite integral manuscrisele lui Iordache Golescu, cu deosebire pentru noi, Pilde, povăţuiri i cuvinte adevărate şi poveşti, *ne va fi greu să-l impunem pe acest ignorat scriitor muntean, din prima jumătate a secolului al XIX-lea, în conştiinţa culturală contemporană. Efor al şcolilor naţionale şi protector al instituţiilor de cultură, instruit în spiritul vremii în limba greacă şi franceză, poate şi în latină, fratele lui Dinicu Golescu, boier luminat, chemat tot timpul în marile funcţii, Iordache Golescu a fost o revelaţie pentru Eminescu. Acesta ni-l descoperă şi numai preţuirea sa ne-a determinat nu o dată să ne apropiem de Golescu. Studiile, cîte i s-au consacrat, reiau, după descoperirea făcută de poet, manuscrisele ca prezenţe de cultură. Ne entuziasmează după ce Eminescu se entuziasmase şi îşi alesese din însemnările marelui vornic de la Goleşti piese de aur ale limbii şi cugetării noastre. Din păcate, însă, scrierile lui Iordache Golescu rămîn o misterioasă rezervaţie a cîtorva cutezători specialişti apăruţi la răstimpuri mari. Atît să fi însemnat manuscrisele lui Iordache Golescu în tabloul valoric al secolului trecut, încît ele să fie o temă a bibliografiei filologice sau folcloristice? S-a vrut el un culegător de literatură populară sau un mărchidan cu cărţi populare prin tîrguri şi prin sate? Iordache Golescu nu este un amator de culegeri de folclor şi un colportor de literatură populară aproximativă. Manuscrisele sale sînt alcătuite cu un sentiment artistic, ca un act de rafinament literar. Iordache Golescu trăieşte prin textul folcloric impresia estetică corespunzătoare literaturii clasice morale şi didactice. El transcrie şi inventează maxime, proverbe, vorbe de duh, din popor sau din cărţi, nu pen-*

www.dacoromanica.ro

tru a pune în lumină valori folclorice inedite, ci pentru a răspunde unei vechi literaturi de sagesse, *fie venită pe drumurile orientului, fie venită pe drumurile de curînd accesibile ale culturii occidentale. De aceea el nu poate fi socotit un folclorist. Dimpotrivă, el nu s-a distanțat de creația folclorică pentru a o percepe critic și muzeistic. Iordache Golescu are o structură intelectuală de esență folclorică. Gîndește și simte dinăuntrul acestui fenomen. Iordache Golescu se vrea un moralist, adică un clasicist. Normele, exemplele îi sînt furnizate de experiența populară de viață. Școala de cultură este aceea a poporului. Chiar și pildele adunate din scriitori și gînditori străini sînt trecute în rîndul celor folclorice.* Pilde, povățuiri i cuvinte adevărate și povești *formează o carte de morală, un manual de etică alcătuit pe baza culturii populare ca o formă de cultură clasică străveche. Ceea ce poetul Ion Pillat numea, aproape de noi, clasicism folcloric, încă o dată se vede că nu era o metaforă. Spiritul folcloric este o realitate de existență spirituală. Cultura străină asimilată întărește o formație intelectuală autohtonă, nu o pălește. Cultura folclorică nu este dominantă, ci firească, este o realitate de spirit și de simțire estetică, din care cauză nu se simte încă nevoia adunării și depozitării folclorului în arhive. Folclorul este material de creație și nu de studiu pentru colecționarii pioși. Inventivitatea artistică se suprapune peste experiența și creația folclorică și se confundă cu ele. Însuși Eminescu a transcris din pildele și proverbele lui Iordache Golescu, înserîndu-le în propria sa colecție sau topindu-le ușor în versuri proprii. Nu dintr-o curiozitate artistică, ci dintr-un sentiment deplin de satisfacție în fața unei reușite. Bătrînul boier muntean era știut în cercul* Junimii, *și Perpessicius, cu migala analizei sale, a dezvoltat acest subiect în singurul studiu care a dat o imagine adecvată personalității lui Golescu.*[1] *În faptă, textele lui Iordache Golescu sînt versete cuprinzătoare, cu observații morale, alcătuind un fel de tratat de înțelepciune. Literatura occidentală își scria sau își scrisese o parte din strălucitele ei opere de „spirit" prin maxime, ca o modalitate de afirmare a omului clasic. Iordache Golescu găsește o cultură, paremiologică, cla-*

[1] *Iordache Golescu, lexicolog, folclorist și scriitor.* În *Mențiuni de istoriografie și folclor* (1948—1956), București, 1957, p. 194—269.

www.dacoromanica.ro

sică prin sentimentul ei de echilibru, statornicie, codificată în precepte, cristalizată în metafore, indiferent că ele sînt sau nu folclorice. Actul observației a devenit o maximă cu putere de dicton popular, de formulă magică, de ritual și de protocol al obștii și al comportamentului nostru în lume. Gîndirea este liberă și scapă de presiunea codurilor morale impuse prin cultul religios instituționalizat. Pildele lui Iordache Golescu nu sînt naive, ci simple, și din această cauză sînt și profunde. Ele se simt ca verbe, *nu ca* vorbe. *Se aud voci din depărtare ale gînditorilor lumii, se stabilesc similitudini și paralele începînd cu Marc Aureliu și Seneca pînă la Montaigne. Trăim printr-un fel de socratism folcloric, sau de iz folcloric. Forma populară și rezervația pe care și-o fac folcloriștii din aceste materiale prețioase nu trebuie să ne împingă la o minimalizare din principiu a proverbelor și pildelor lui Iordache Golescu. Ceea ce face el implică o înaltă trăire artistică. Cartea de înțelepciune poate înlocui ceaslovul, cartea de cult, cartea străină, traducerea, versificația, de vreme ce se trăiește în voluptatea artistică a expresiei, încîntarea pentru cuvîntul-cheie, cuvîntul-esență, cuvîntul-lege de viață și călăuză morală și estetică. De aceea pildele și proverbele lui Iordache Golescu nu ne mai apar ca materiale folclorice. Conștiința folclorică va fi posibilă odată cu romantismul. Iordache Golescu își spune pildele sale ca pe o operă proprie. Nu le-a cules sau „cores". El răspunde unei literaturi a meditației veacului său de pe piscul de munte al sufletului nostru. Cercetări tîrzii i-au identificat structuri și tipare folclorice și au încadrat automat manuscrisele Golescului în literatura populară sau „poporană", lucru ce îl socotesc abuziv și sufocant. Dacă nu are o conștiință de folclorist precoce, Iordache Golescu are o conștiință de creator, gîndește artistic asupra cuvintelor.* Pilde și povățuiri *este o operă a sa, cum va fi și la Anton Pann* Povestea vorbei. *O operă de fantezie, cu virtuțile cuvîntului, cu erudiție umanistă, cu vocație epică. O formă de improvizație aparentă, dar de știință discretă a monologării variate, de sublimare a experienței vieții prin formule concentrate în adevărate metafore, ajungîndu-se la poezii într-un singur vers. Desigur, unele adevăruri sînt bunuri comune gînditorilor lumii, cum sînt și mulțimilor anonime de pretutindeni. Nu se poate inventa ceea ce este codificat și normat de-a*

www.dacoromanica.ro

lungul generațiilor de gînditori știuți și neștiuți. Iordache Golescu șlefuiește după știința sa diamantele, nu vrea să inventeze piatra filozofală a înțelepciunii omenești. Are știința bogăției folclorice și conștiința frumuseții sale artistice. Bătrînul Golescu își scrie o operă în care nimic nu pare al său. Totul este știut parcă din viață, firesc ca orice adevăr. El nu filozofează, cînd există o filozofie seculară, comunicată oral de-a lungul timpului. El orînduiește frumusețile ce stau la îndemînă, le netezește unele asprimi, le ferecă pentru a le ilumina conținutul, le dă o expresie artistică mai clară. Moses Gaster socotea că, în „colecțiunea cea mare, manuscrisă, de pilde, snoave și povești de Golescu", o parte dintrînsele au un „caracter burlesc-frivol" și că „în general nu sînt populare, *ci de origine* literară *și personajele principale sînt: împărați și filozofi"* [1]. *Bineînțeles, referința vizează în primul rînd snoavele. Faptul însă că nu sînt populare și nu satisfac deplin pe documentaristul folclorist nu este un motiv de minimalizare a valorii literare a pildelor lui Iordache Golescu. Despre originalitatea lor, din punctul de vedere al conținutului, este greu de vorbit, ele aparținînd unui fond comun al omenirii. Frumusețea constă în variația adevărurilor, în plasticitatea expresiilor specifice fiecărui autor sau fiecărui popor. Moses Gaster afirma că cea mai reputată colecție se găsește în* Floarea darurilor, *carte populară cu o circulație persistentă, cuprinzătoare, de maxime strînse din literaturile lumii. După aceasta, el cita* Pilde filosoficești, *apoi alte volume de importanță minoră, ajungînd și la Cilibi Moise, ca din nou să poposească la cărțile cu adevărat populare, precum* Viața lui Bertoldo, Arghir și Anadam. *Moses Gaster îl va cita și pe Golescu, a cărui colecție, credea el, întrece pe toate celelalte, recomandînd-o publicării, dar nestăruind asupra analizei ei. Opera lui Iordache Golescu continuă o tradiție și o depășește.*

Pregătite pe fundamentul unei lungi cariere a literaturii populare, etice și didactice, filozofice și moralicești, pildele lui Iordache Golescu nu ne mai apar ca o simplă literatură de colportaj și de negoț literar în epocă. Nu știm dacă va fi scris aceste sute de pagini de manuscris înainte sau deodată cu Anton Pann. Dealtminteri, o va-

[1] *Literatura populară română*, București, 1883, p. 174.

www.dacoromanica.ro

loare literară nu se apreciază în funcție de criteriul anteriorității tematice. Iordache Golescu face o sforțare imensă de a trece de la literatura de colportaj la creația de rafinament artistic, fiind folclorică și nemaifiind folclorică. Ca și Anton Pann, el nu se mai mulțumește cu folclorul ca literatură de sine și în sine. Îl preia, îl concepe și îl reconcepe într-un cadru propriu. Toată erudiția sa folclorică este redistribuită. Apare o atitudine estetică față de folclor, chiar dacă ea este dedublată sau subordonată atitudinii etice. Iordache Golescu gîndește prin intermediul materialului folcloric. Se face o rescriere a creației folclorice, nu o înregistrare automată a ei. De la cronicarii moldoveni și munteni, literatura română n-a mai cunoscut o explozie de frumusețe a expresiei artistice a limbii noastre ca în pildele lui Iordache Golescu. Numărînd cîte sînt originale dintre ele, cîte sînt luate și de unde sînt luate, adunînd și scăzînd, rămînem cu cifre și nu cu semnificații. Iordache Golescu deține o enciclopedie filozofico-morală a sa, un fel de Salon, susținut în optica unei tradiții culturale. Proverbele sale sînt aforismele și panseurile unui cărturar valah care comunică în pragul vîrstei moderne a literaturii noastre, prin intermediul unei culturi folclorice de durată. Profunzimea nu-i este împiedicată de nici o opreliște verbală greoaie. Limba română este deja aptă să răspundă flexibilității cugetării și nuanței gîndului. Însăși cutezanța de a alcătui un volum uriaș de pilde și povățuiri demonstrează că pentru Iordache Golescu materialul este utilizat nu pentru a face o colecție, ci pentru a-și alcătui o operă moralicească de principii despre trup și suflet, despre om și ne-om, despre pămînt și cer, despre virtute și păcat. El scrie în această formulă adevărate eseuri, nu cu geniul lui Anton Pann, dar destul de mult pătrunse de taina gîndului anonim. Cascadele de invenție verbală, inepuizabila revărsare de metafore-definiții din Povestea vorbei au în pildele lui Iordache Golescu un complementar firesc ca temperament artistic. Cărturarul de la Goleşti este însă o fire potolită, mai apropiată de spiritul vechii literaturi. Pentru Anton Pann creația folclorică devine cîntec de lume, pentru Iordache Golescu rămîne pildă, învățătură, parabolă, ce se spun cu aerul lor cuminte și blînd. Este un adevărat recitativ de înțelepciuni, de coduri de legi orale, existente într-o societate care nu cul-

www.dacoromanica.ro

tivă etichete, ci buna-cuviință, ceea ce se supune imperativului firii și naturii omenești. Nu e o rigoare stearpă, apăsătoare, de bon ton. Pildele lui Iordache Golescu moștenesc învățătura solomonică, ca un fel de profeții și lecții pentru orînduirea frumoasă a vieții.

Iordache Golescu nu concepe un magnum *științific al paremiologiei românești. Încă o dată, nu împărtășim trecerea sa în categoria folcloriștilor, cum nici a lui Anton Pann. Dimpotrivă, contemporan cu amatorii folcloriști de bună-credință, Iordache Golescu și Anton Pann deschid șirul unei generații care apare în primele decenii ale secolului al XIX-lea, orientînd cultura noastră din perspectiva unui fond originar folcloric. Cît folclor „autentic" se află în scrierile lui Golescu nu se poate drămui, în schimb se poate simți aria de invenții, de joc, în spiritul creației populare. Motivul folcloric, odată prins, este reluat, dezvoltat într-o largă arborescență. Poetul-moralist se pierde în nesfîrșite variații pe o temă. Un mănunchi de expresii populare polarizează un roi de formule ad-hoc. Pentru orice categorie socială, vîrstă, viciu ori virtute, stare sufletească, scriitorul are la îndemînă o ladă de* cuvinte potrivite. *Inventivitatea este enormă și ea ține de acum de creație. Apar monologuri, poezii, scenete dramatice. Debitul de fantazare în sfera folclorică este o formă a proprietății artistice a lui Iordache Golescu. Între două sau mai multe expresii populare, el fantazează cu un aer de deplină stăpînire a cuvintelor, gradează suma expresiilor, improvizează. Deține cultura orală, pe cea clasică, aducîndu-le la aceeași măsură expresivă, combinîndu-le și sudîndu-le într-o unitate proprie. Iordache Golescu este un erudit al frumosului verbal, întrucît el caută expresiile, formulele acceptate, metaforele, comparațiile, tot ceea ce îi poate furniza o rețetă morală pentru semenii săi. De unde grija pentru muzicalitate, ritm incantatoriu, repetiția exemplului pentru fixarea adevărului.*

A. Lambrior[1] *credea că valoarea maximă a manuscrisului lui Iordache Golescu consta în puritatea lui folclorică: pildele fuseseră adunate „cum le-a auzit, așa le-a și scris". Acest merit poate fi recunoscut unui folclorist profesionalizat, unui culegător de concepție. Simpla lectură ne convinge că Iordache Golescu nu a fost,* stricto-

[1] *Un manuscript al Vornicului Iordachi Golescul. Convorbiri literare*, an VIII, 1874, nr. 1, 1 aprilie, p. 66—83.

www.dacoromanica.ro

sensu, *fidel păstrător al literaturii orale. Prin aceasta opera lui Iordache Golescu ar rămîne ca un simplu documentar. Marile colecții care s-au alcătuit tîrziu, ca aceea a lui Iuliu A. Zanne* (Proverbele românilor, *volumele VIII—IX, București, 1900), au avut grijă să pună la loc de cinste proverbele și pildele din manuscrisele lui Iordache Golescu, lăsînd impresia că totul s-a rezolvat prin interceptarea materialului în seriile folclorice. Clasarea lor în tezaurul național folcloric a fost bine venită metodologic, literar, însă a fost în dezavantajul operei lui Iordache Golescu. Pentru că însuși A. Lambrior, adept al purității documentare a folclorului, recunoaște, în cele din urmă, că manuscrisele lui Iordache Golescu așteaptă de la posteritate o soartă mai înțelegătoare cînd, în colecții catalogate, „un Alecsandri ar putea spicui colecții de gust, menite nu pentru cercetări limbistice și istorice, ci pentru desfătări literare. Cînd va veni timpul unor asemenea lucrări, cînd adecă se va aduna și cerceta limba și literatura pentru ea însăși, nu pentru ca să se dovedească cutare sau cutare idei zămislite de mai înainte, atunci colecția răposatului Golescu va fi pentru Țara românească o adunătură gata, căreia nu-i va trebui mult spre a fi desăvîrșită“* [1].

Momentul înțelegerii valorii literare a învățăturilor lui Iordache Golescu, a semnificațiilor artistice și a realizărilor literare nu acoperă valoarea documentară a manuscriselor. „Adunătura“ de pilde și povățuiri, umplînd lacunele de arhivă, lasă loc literatului și exegetului pentru a descoperi posterității „desfătările literare“ pe care le provoacă opera de artă, creația, așa cum o trece prin sufletul său Iordache Golescu. Căci autorul pildelor și povățuirilor este un moralist hagiograf, un îndreptar *al legii, un reflexiv, un înțelept, ca solomonarii lui Sadoveanu. Pildele și povățuirile sale sînt literatura ce iese, în primele ei alcătuiri, dintr-un spațiu folcloric. Cultul pentru maximă și pentru meditații aforistice implică o saturație de cultură, o societate formată pentru delectarea cu învățăturile parabolice. Cuvîntul are un fel de sacralitate morală și artistică. Pînă la Iordache Golescu și Anton Pann, prin cuvînt se înțelesese de multe ori slova. Neculce mai adunase* cuvinte, *adică semne de viață, mărturii ale timpului. Iordache Golescu alcătuiește un* Dic-

[1] *Op. cit.*

www.dacoromanica.ro

sioner, *scrie reguli gramaticești, deci norme pentru respectarea cuvintelor, apoi* Pilde, povățuiri i cuvinte adevărate și povești, *cîntînd, în fond, virtuțile limbii, ale cuvintelor, căutînd mereu adevărurile prin cuvinte și cuvintele ce exprimă adevărul.*

MARIN BUCUR

www.dacoromanica.ro

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Volumul de față cuprinde un număr de proverbe și maxime selecționate din cele aproximativ 22 504 cîte însumează marea și valoroasa, dar prea puțin cunoscuta culegere a Marelui Vornic Iordache Golescu, intitulată *Pilde, povățuiri i cuvinte adevărate și povești,* păstrată în manuscris la Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România..

Criteriul de selecție a fost noțiunea de *bună-cuviință.*

Alcătuind acest volum, editorul a urmărit să pună în circuitul valorilor culturii naționale o parte din marea operă paremiologică a lui Iordache Golescu, rămasă în manuscris pînă astăzi. (Iuliu Zanne, în monumentala sa lucrare *Proverbele românilor* [1], a inclus în volumele VIII-IX o parte însemnată din *povățuirile, cuvintele adevărate* și *asemănările* lui Iordache Golescu. Tot aici trebuie amintită și o altă încercare editorială mai recentă de popularizare a operei lui Golescu : *Proverbe comentate.* [2])

Marele Vornic și-a împărțit culegerea în capitole tematice, pe care le-a ordonat alfabetic (după un alfabet al său propriu, care nu e nici grecesc, nici românesc).

Editorul a schimbat ordinea capitolelor, așezîndu-le după alfabetul românesc. Fiecare capitol al manuscrisului începe cu prepoziția *pentru* (ex. *Pentru adevăr, Pentru iubire* etc., ca în *Floarea darurilor).* S-a înlăturat această prepoziție din titluri, adăugînd, acolo unde textul cerea, pe lîngă un substantiv, și verbul sau adjectivul aceleiași

[1] Iuliu Zanne, *Proverbele românilor,* vol. VIII—IX, București, 1900, 1901.

[2] Iordache Golescu, *Proverbe comentate,* ediție îngrijită de Dr. Gh. Paschia, București, Editura Albatros, 1973.

www.dacoromanica.ro

rădăcini, după procedeul folosit în lucrările *Buna-cuviinţă oglindită în proverbe şi maxime din toată lumea* [1] şi *Dicţionar al bunei-cuviinţe* [2].

De asemenea, editorul a intervenit şi în împărţirea capitolelor după ideile ce le cuprind. Spre exemplu, capitolul : *Pentru vorbă, grai şi grăire, grăitori de bine şi de rău* a fost fragmentat în *Grăire* (a grăi) ; *Tăcere* (a tăceá) ; *Vorbă* (a vorbi). S-a considerat necesară crearea unei grupări ce cuprinde povăţuiri a căror includere în diferite capitole tematice la Iordache Golescu era forţată. Pe aceasta editorul a intitulat-o *Examen de conştiinţă*.

Asemănările care se referă la buna-cuviinţă, fiind prea puţine pentru a forma capitole tematice, au fost aşezate în ordinea alfabetică a cuvintelor care arată tema. *Pildele tîlcuite* sînt aşezate de Iordache Golescu după litera iniţială a cuvîntului cu care încep. S-a păstrat aceeaşi ordine avîndu-se drept criteriu alfabetul românesc.

Ţinînd seama că editura nu şi-a propus să alcătuiască o ediţie strict ştiinţifică, că această lucrare se adresează maselor largi de cititori, editorul a optat pentru o transcriere a textului în conformitate cu normele actuale ale limbii române.

Astfel s-a transcris : *pă-pe ; să-se ; şî-şi ; ieste-este ; sci-şti* etc. De asemenea au fost făcute şi unele intervenţii în punctuaţie.

Editorul a încercat uneori să identifice cîteva din cugetările cuprinse în culegere, indicînd, în subsolul paginilor, originea acestora sau apartenenţa lor la creaţia unor gînditori şi moralişti cunoscuţi.

Dr. GH. PASCHIA

[1] Ediţie îngrijită de Dr. Gh. Paschia, Bucureşti, Editura Albatros, 1970.

[2] *Dicţionar al bunei-cuviinţe*, Bucureşti, Editura Albatros, 1972.

www.dacoromanica.ro

I

POVĂŢUIRI I CUVINTE ADEVĂRATE

Cel ce prin în scris povăţuieşte şi pe cel de acum şi pe cel din urmă foloseşte. Cine n-ascultă de povaţă nimic nu învaţă. Cînd adevărul se iveşte, atunci minciuna se risipeşte, ca întunericul cînd soarele răsare.

www.dacoromanica.ro

ADEVĂR

— Adevărul într-un cuvînt, iar minciuna în mii și sute.

— Adevărul cu minciuna, vrăjmași neînduplecați.

— Adevărul cu dreptatea împreună locuiesc ; la unul de te vei duce dai și peste celălalt.

— Adevărul cînd l-arăți, curat să-l arăți, ca oricine să-l înțeleagă.

— Adevărul la toți plăcut, dar puțini îl primesc.

— Adevărul pururea înainte să meargă la orice vrei să grăiești, ca o călăuză bună.

— Adevărul pe scurt, minciuna în vorbe îndelungate. Dintr-această deosebire le poți cunoaște în parte.

— Iubește adevărul, deprinde-te cu el, ca să scapi de minciună.

— Cu cît adevărul se pare mai amar și greu la auzire, cu atît mai sănătos și mai folositor.

— Lucrul cel mai cinstit, adevărul a spune. D-această cinste să te ții.

— Mai bine să cercetezi să afli adevărul, decît cu pizma să te înșeli.

— Nicicum să ostenești adevărul a grăi.

— Pentru adevăr pînă la moarte să te lupți.

— Să nu te rușinezi cînd adevărul grăiești, dar mai cu sfială, ca să nu cazi în greșală.

www.dacoromanica.ro

— Hoțul la întunerec și adevărul la lumină.

— Cel ce frică n-are, nici vreo temere mare, aceluia i se cuvine adevărul a spune.

— Cine ascunde adevărul vinde pe om de față. Departe d-o asemenea vînzare.

— De la cel nebun și de la cel beat poți afla adevărul și fără voia lor. [1]

ADUNARE

— Iubit și plăcut te fă la adunări, cu purtarea ta cea bună, și cu vorbă cinstită și dulce.

— În adunare cînd petreci, să nu fluieri, să nu șuieri ca ciobanul la oi.

— În orce adunare și la orce întîmplare, să nu te-atingi de nici un nume, vorbindu-l de rău în glume.

— La adunări cînd te așezi, alege-ți loc mai jos, ca să nu auzi : „Poftim mai jos".

— L-acele adunări să mergi spre desfătare, de unde nădăjduiești mai bun să ieși decît cum ai intrat.

— La adunare cînd te afli să nu fii posomorît, că la toți vei fi urît.

— Mai bine singur în casă, decît în rea adunare.

— Fugi de acele adunări unde grăiesc pe toți de rău.

— Fugi de adunarea celor obraznici și răi.

— Fugi de adunări cu chiote și băuturi, pînă a nu te îmbăta, că în urmă urît vei juca.

— În adunare cînd tu ești, nici pieptul, nici burta să ți le dezvelești, ci mai bine cu haina să ți le învelești, pînă la încălțăminte, ca să nu te rușinezi.

[1] „*In vino veritas.*" (În vin este adevărul, sau : La beție se spune adevărul.) Proverb latin.

www.dacoromanica.ro

— Picior peste picior să nu arunci la adunare, nici să te razimi de altul sau cu cotul să atingi pe altul.

— Înaintea adunării nicicum să te scarpini, că te arăți de păduchios.

— În adunări să ai cea mai mare grijă, ca unde ți se cade acolo să-ți alegi loc.

— Fă loc celui mai bătrîn și celui mai mare, la orice adunare, ca să dobîndești cinste mai mare.

AJUTOR (A AJUTA)

— Ajutorul între oameni așa se închipuiește : un orb duce pe un șchiop în cîrcă ca o povară și unul ajută pe altul, unul cu ochii și celălalt cu picerele, că ce lipsește de la unul se împlinește de la celălalt. Cine are urechi de auzit să audă și să înțeleagă, pildă luînd de la ei.

— Ajută pe vrăjmașii și pe dușmanii tăi din toată puterea ta, însă nu spre vătămarea ta.

— Ajută pe prieteni după datorie ; ajută și pe vrăjmași ca să-i dobîndești prieteni.

— Ajută celui slab, ca să nu iei, în urmă, povara lui asupra ta.

— Adu-ți aminte de pîinea și sarea ce ai mîncat de la cel ce te-a ajutat și n-o uita în veci.

— Unul de altul sîntem legați după trebuințele noastre, de aceea unul pe altul să ajutăm la a lui trebuință, după a noastră putință.

— Cînd unul cu altul bine se ajută, atunci la toți, deopotrivă, o dreptate se socotește.

— Cînd vei osteni în orice lucrare, cere ajutor de la cel ce l-ai ajutat.

— Cînd mijlocul îți lipsește d-a ajuta pe oarecine, răspunde-i cu vorbă dulce, că mulțumit se duce.

www.dacoromanica.ro

— Cînd poţi ajuta, ajută tu cît poţi, dar ajutor de la altul nicicum tu să aştepţi.

— La orice ajutor să-ţi întrebuinţezi şi mîini şi picere, şi mai ales gura ta şi limba ta.

— Mai bine spune drept că nu poţi ajuta, decît să ţii pe om legat cu zadarnică nădejde, c-atunci pierde ş-ajutorul ce poate găsi la altul.

— La vreme tu să ajuţi, cînd vrei să ajuţi, că ajutorul cît de mare, cînd la vreme nu se arată, se înţelege vătămare ; şi iarăşi cît de mic fie, la vreme cînd se urmează se arată cu mult mai mare decît orice fericire mare.

— Mînă pe mînă ajută, fiind născute ca nişte fraţi ; aşa şi noi unul pe altul să ne ajutăm, ca dintr-un tată fiind născuţi. [1]

— Cei cu putere datori sînt să ajute pe cei slabi şi fără putere.

— Cel ce la nevoi ţi-ajută acela frate şi părinte îţi este ; cinsteşte-i ca pe nişte părinţi.

— Cel ce pe cel rău ajută la răutăţile lui acela mai rău se socoteşte. Fereşte-te d-un asemenea ponos.

— Şi cei mici dau ajutor cînd le vine vremea lor.

— Sarcina unul altuia pururea s-o purtăm, ca în ispită nicicum să cădem.

ARĂTARE (A SE ARĂTA)

— Arată-te către toţi precum voieşti către tine să se arate toţi.

— Obrazul şi mîinile adeseori să le speli, unghiile să ţi le tai, capul să ţi-l piepteni, ş-aşa în lume să te arăţi, ca la toţi să placi.

[1] „*Manus manum lavat.*" (Mînă pe mînă se spală [lat.].) Dicton atribuit lui Epiharm. Platon îl reproduce în *Axiahos*, 366, apoi Seneca, Petroniu şi alţii.

www.dacoromanica.ro

— La toţi dulce să te arăţi cu vorba şi cu fapta, ca cinste şi dragoste de la toţi să dobîndeşti.

— La dame să te arăţi plăcut, la bărbaţi învăţat.

— Mic cu cei mici şi mare cu cei mari pururea să te arăţi.

— Să nu te arăţi nicicum nici posomorît, nici cufundat în gînduri, că una te arată mîndru şi alta fără minte.

— Cele ce nu se cade a se vedea de faţă, nicicum să le arăţi la nimeni de faţă, că te face de ocară la toţi de faţă.

ARMĂ

— Arma înţelepciunii, cuvîntul cel dulce. D-acesta să te ţii.

— Nicicum armă să nu întrebuinţezi, cînd cu cuvîntul izbuteşti.

— Cea mai mare armă, cuvîntul cel dulce. Cu-aceasta să te înarmezi.

ASCULTARE (A ASCULTA)

— Nici să asculţi, nici să grăieşti cele ce nu se cuvin nici ţie, nici la cel ce te ascultă.

— Pe toţi să asculţi, dar pe puţini să crezi.

— Cel ce ascultă de sfatul altuia rareori greşeşte.

— Cel ce n-ascultă de învăţătura părintelui său strein se înţelege.

— Cel ce n-ascultă nici o sfătuire curînd se căieşte. Vezi să nu te căieşti.

— Degrab' să asculţi, tîrziu să grăieşti şi la nimic cu totul să zăboveşti.

www.dacoromanica.ro

— Şi trecut fiind în vîrstă nu vei greşi ascultînd.

— Ca să pricepi mai bine, trebuie să dai ascultare mai bună.

ASEMĂNARE (A SE ASEMĂNA)

— Acelora să te asemeni, ce slavă au dobîndit după a le lor isprăvi, urmări şi fapte bune.

— Cine cu cine la năravuri se aseamănă, aceia se şi iubesc.

ASPRIME

— Asprimea omului multă urîciune i-aduce. Fugi d-o asemenea patimă.

— Asprimea legii la om se înţelege cea mai mare iubire de omenire ; iar a omului asprime, cea mai mare cruzime. De una să te ţii şi de alta să te fereşti.

— Asprimea de obşte mai mult stăpîneşte decît blîndeţele pe om.

AUZIRE (A AUZI)

— O mie să auzi şi una numai să zici.

— Cu cît mai multe auzi, cu atît mai multe înveţi.

— Să auzi, să vezi şi să taci, dacă vrei să petreci cu pace. [1]

— Depărtează-ţi auzirea de vorbe urîte, că adesea auzirea la cercare te supune şi cercarea la greşeli.

---

[1] *„Audi, vide, tace, si vis vivere in pace."* (Ascultă, vezi, taci, dacă vrei să trăieşti în pace.) Proverb latin.

www.dacoromanica.ro

BATJOCURĂ (BATJOCORITOR)

— Batjocura s-o depărtezi cu totul din casa ta, că însuți pe tine te face de batjocură.

— Departe de batjocoritori, ca să nu te smreduiești. [1]

BĂRBĂȚIE (BĂRBAT)

— Bărbăția sufletului, cel mai mare dar.

— Bărbatul, în adevăr, cap casei după lege, dar și muierea, ajutor bărbatului, se înțelege.

— Bărbatul cu muierea într-o glăsuire să petreacă și dragostea între ei neclintită să se găsească.

— Bărbatul cînd pătimește, muierea cu o mîngîiere pa-tima i-o potolește.

— Bărbatul pentru nevastă viața să ș-o jertfească.

— Bărbatul se cuvine vrednic de casă să fie și s-o umple de bucurie, iar nevasta se cuvine să păstreze ale casei și pe bărbat să-l asculte, că acestea sînt datoriile lor.

— Bărbatul să păzească cinstea nevestei sale.

— Ce rău mai mare la bărbat, decît cînd își pierde muierea bărbată.

— Cel mai mojic bărbat, cînd nevasta i se pleacă, mai mult o cinstește.

— Caută-ți ție muiere, ajutor muncilor tale.

— Cu muiere măritată, nici să glumești, nici în pilde să grăiești, ca să nu te încurci în mai mari necazuri.

— Cu muierile mai lesne te dedai să vorbești, decît cu bărbații, dar ferește-te să nu te atingi de cinstea lor, că vai de tine.

---

[1] *Molipsești.*

www.dacoromanica.ro

— Cînd muierea te iubește și cinstea ţi-o păzește, trebuie și tu să-i suferi celelalte ale ei cususuri.

— Cîte știe satul nu știe bărbatul.

— La viers de muiere să nu asculţi multă vreme, că-ţi amăgește îndată toată mintea.

— Mai mult pe tine să te învinovățești, decît pe soţia ta, ce de la tine pildă ia.

— Mare rușine la bărbat muierea să-l hrănească.

— Muierea altuia să nu îndrăznești a lua, că asemenea și pe a ta alţii o vor lua, după chiar pilda ta.

— Muierea își lasă părinţii săi pentru dragostea ta, muierea își dă cinstea și viaţa ei în mîinile tale, muierea îţi dă copii pentru veșnicia neamului tău, muierea îţi gătește jertfelnicul cel mai curat, pentru ea și tu trebuie să te jertfești.

— Muierea, cît de bună, să n-o slăbești din frîu.

— Nu cu vorbe aspre, ci cu vorbe dulci, pe muiere s-o îndupleci.

BĂTAIE (A BATE)

— Întîi cu sfatul, apoi cu dojana și în urmă cu bătaia, la cel ce nu ia nici de una, nici de alta.

— Mai mult cu spaima decît cu bătaia să înfricoșezi pe oarecine.

— Bine e fără bătaie, dar cînd nu se poate, locul de bătaie spinarea se înţelege.

— Pe om ori în ce parte a trupului îl vei bate, tot o bătaie se înţelege, că oul ce în cap îl vei ciocni, tot acea spargere îi faci ; de aceea mai bine cu cuvîntul să-l lovești, că atunci nici o vătămare îi faci.

— Nu-ţi pune mintea cu muierea cînd greșește s-o baţi, că muierea se înţelege ca un dichis de casă, ce cu cît îl trîntești, el mai rău se strică, iar cu cît îl păs-

www.dacoromanica.ro

trezi și mai mult îl cinstești, atît mai mult ți-e drag cu el să te slujești.

BĂTAIE DE JOC (A-ȘI BATE JOC)

— Omul mai urît în lume decît orice dobitoc, cînd de om își bate joc.

— Urîciunea, dușmănia și pizma se pot ierta ca niște patimi vremelnice, iar bătaia de joc niciodată ca cea mai mare necinste.

— În cea mai mare putere, nicicum să-ți bați joc, nici de cel mai mic, că mîine poți fi și tu decît el mai mic.

— Nu se cuvine să-ți bați joc de cel ticălos cînd îl vezi pe jos.

— Nu-ți bate joc de cel sărac, că norocul, cam de obște, pe la toți vizite face.

— Nu-ți bate joc de cei sărmani, că poate ori tu, ori copiii tăi să fiți ca ei sărmani.

— Nu-ți bate joc de cel d-un chip cu tine, că însuși chipul tău ți-l batjocorești.

— Poți să ierți, poți să pedepsești, după cum legea îți poruncește, iar să-ți bați joc de oarecine, sau să-l necinstești, nu-ți este iertat.

— Cel ce-și bate joc de cel lipsit de minte, întîi el și-a pierdut însăși a lui minte.

— Cine ajunge bătaie de joc, prost de tot se înțelege.

— Bătaia de joc, nebunie întreagă.

BĂTRÎNEȚE (BĂTRÎN)

— Pe cei mai bătrîni ca pe niște părinți să-i cinstești.

— Să cinstești pe cei bătrîni și de sfat să le mulțumești, ca asemenea la vreme și tu să dobîndești.

www.dacoromanica.ro

— Să te rușinezi de căruntețele celui bătrîn, ca și de tine mîine alții să se rușineze.

— Urît bătrînul ce în desfrînări viața ș-o petrece.

— Cununa bătrînețelor, înțelepciunea. [1]

— Între bătrîni să te amesteci, și de cel mai înțelept să te lipești.

— Vai de cel ce nu îngrijește de bătrînețe la tinerețe.

— Mai bine tînăr și de toți cinstit, decît bătrîn și-n blestemății tăvălit.

— Măcar acum la bătrînețe învață-te cu blîndețe, dacă pînă acum ai fost de tot cumplit.

— Puțini cei ce știu să se arate bătrîni. [2]

— Cine bătrînețele nu le cinstește, cel mai necinstit se socotește.

— Bătrînețele cu cele trecute te învață ca cel mai bun dascăl, dar cam pe la sfîrșit.

— Bătrînețele să le cinstești, că și tu le aștepți.

— Bătrînii obișnuiesc a da sfatul cel mai bun, ca să se arate în lume că dau și pilde bune.

— Cel bătrîn și fără minte tot copil este.

— Bătrînul anevoie crede, pentru că mai multe în lume a pățit.

— Bătrîn cu bătrîn se înțelege, și tînăr cu tînăr, iar muierea cu amîndoi vorbe dulci are.

— De vrei să te încălzești la iarna bătrînețelor, căpătuiește-te mai bine din vara lor.

— Părul cel alb să-l cinstești, ca cinste și tu să dobîndești, cînd păr alb vei dobîndi.

---

[1] „Înțelepciunea este podoaba bătrîneții." Democrit, *Fragmente*, 294.

[2] „Puțini oameni știu să fie bătrîni." La Rochefoucauld, *Reflecții sau sentințe și maxime morale*, 423.

www.dacoromanica.ro

— Ori să nu bei peste măsură, ori să fugi de băutură.

— Vai de cei ce aleargă după băuturi și jocuri, că se topesc *fără foc.*

— Cu cît nepotrivit a vedea un beat stînd între cei treji, cu atît mai urît a ședea cel treaz între cei beți.

— Cu cel beat, cînd ești treaz, nu prea multe vorbe, că te arăți tu beat și acela treaz.

— Cînd la masă, paharul adeseori te înconjură, păzește-te atunci mai bine, că vinul pește te fură.

— La băuturi cu nimeni să te apuci în sfadă, că pururea rămîi în coadă.

— Mult, mult să te păzești, la băutură cînd te așezi, ca nu cumva pe tine vinul să te bea, în loc tu pe el.

— Nici setos să fii de vin, nici să bei peste măsură, că cel ce vinul îl biruiește, nici gura, nici mintea nu se mai stăpînește.

— Nu iubi vinul prea mult, că dragostea băuturii ți-aduce ticăloșie.

— Pururea la băutură să găsești măsură, ca nici vinul să te supuie, nici tu fără chef să fii.

— Pe om, la beție, să aștepți ca să-l cunoști, că beția cînd îl cuprinde, atunci năravul și-l deschide.

— Să te rușinezi de cei împreună cu tine la masă, pentru multă băutură.

— Tu să bei vin, dar nu vinul pe tine.

— Fugi de băutură multă, că băutura fără măsură și pe cel mai cuminte îl arată fără minte.

— Ce e în inima treazului stă în gura beatului. [1]

— Cei ce nicicum vor să bea nebuni sînt și fără de minte, că vinul înveselește pe cei ce beau cuminte.

[1] „Ceea ce este în inima celui treaz e pe limba bețivului." Proverb grecesc.

www.dacoromanica.ro

— Cel cuprins de băutură nu știe ceea ce iese din gură.

— Cel beat toată ziua de gîlceavă se ține, ori cu cine vine.

— Cel beat, de cel turbat, nici o deosebire are.

— Beția aprinde toate cele rele și depărtează de la om rușinea de tot.

— Beția afară dă orice ai ascuns în sufletul și în inima ta.

— Beția înmulțește mînia, împuținează virtutea, micșorează mintea și în urmă gol te lasă.

— Beția, curvia și lăcomia, scurtare de viață.

— Bețiv se înțelege cel ce fără vreme bea și peste măsură trece.

— Băutura cu măsură sănătatea ți-o întemeiază, iar peste măsură, rău în cap îți urlă.

BINE, BINEFACERE (A FACE BINE, BINEFĂCĂTOR)

— Orice bine vrei să faci, de nu poți tu să-l faci, nu împiedica pe altul să nu-l facă, c-atunci te înțelegi ca cînd ai fi făcut însuți tu acel bine, cum și, dimpotrivă, ca cînd ai fi făcut răul cel mai rău.

— O facere de bine, fie cît de mică, la vremea ei cînd se face, plătește mai mult decît mii și sute peste a lor vreme.

— Întîi bine să faci, apoi să aștepți bine de la altul, că pînă nu muncești nu dobîndești.

— Zi peste zi să nu dai cînd vrei un bine să faci.

— Ca să faci un bine, lasă la o parte și însăși închinăciunea, că facerea de bine, închinăciune din fire.

— Ca facerea de bine, nimic alt mai lesne îmbătrînește, că îndată se uită. [1]

— Cu dragoste, și mare, să iubești pe cel ce-ți face bine.

[1] *„Rien ne vieillit plus vite q'un bienfait."* (Nimic nu îmbătrînește mai repede ca o binefacere.) Proverb francez.

www.dacoromanica.ro

— Cînd vrei să faci vreun bine, nici o vreme să aştepţi, nici darul să-l drămuieşti, nici la obraz să cauţi mai ales, şi cînd nimeni ţie-ţi mulţumeşte.

— Cînd poţi să faci vreun bine, să nu zici „Du-te şi vino mîine", că nu ştii ce ne aduce ziua de mîine.

— Cînd poţi face vreun bine şi nu săvîrşeşti acel bine, atunci săvîrşeşti cel mai mare păcat.

— Cînd faci un bine oarecuiva, uită-l din ceasul acela, iar cînd dobîndeşti un bine de la altul, nu-l uita în veci, că nemulţumitorul şi nerecunoscătorul, cel mai scîrnav om în lume şi fără omenie.

— Cînd faci cuiva vreun bine, nu-l vesti la oarecine, destul acela să-l ştie, nici lui nu-i mai pomeni oriunde-l vei întîlni, c-o asemenea urmare, ca cînd i-ai da de faţă palme peste obraz.

— La orice facere de bine, fie şi de la vrăjmaş, cu mare mulţumită tu să te arăţi.

— Nici o facere de bine fără răsplătire.

— Nu lăsa nici o zi să treacă de la tine fără facere de bine. [1]

— Pentru un nemulţumitor să nu te împiedici a face altuia bine.

— Pentru facere de bine, fie cît de mică, mult, mult să mulţumeşti, ca şi altădată să mai dobîndeşti. [2]

— Să nu aştepţi să te roage, nici să-ţi plătească ţie, pentru orice bine vrei să faci la oricine.

— Să nu dai zi peste zi cînd vrei să faci un bine, ci peşin să-l săvîrşeşti în gînd cum îţi vine.

— Facerea de bine izvorăşte din iubirea de omenire.

---

[1] „*Diem perdidi.*" (Am pierdut o zi [lat.].) Sînt cuvintele împăratului roman Titus, pe care le rostea ori de cîte ori trecea o zi fără să săvîrşească o binefacere. Suetoniu, *Viaţa lui Titus*, VIII.

[2] „Recunoştinţa celor mai mulţi oameni nu este decît o ascunsă dorinţă de a li se face binefaceri şi mai mari." La Rochefoucauld, *Reflecţii sau sentinţe şi maxime morale*, 298.

www.dacoromanica.ro

— Facerea de bine singura avere ce nimeni ţi-o poate lua.

— Facerea de bine ce de la altul dobîndeşti, niciodată s-o uiţi, iar ceea ce tu faci altuia, într-acel minut s-o uiţi. [1]

— Facerea de bine, cînd de toţi s-ar urma, numai ea ar putea face pe toţi fericiţi.

— Fă bine dacă voieşti ca şi tu de la altul să dobîndeşti.

— Făcătorului tău de bine cu cinste să-i mulţumeşti, că cinstea, darul cel mai mare, ce nici o pagubă ţi-aduce.

— Facerea de bine, cînd l-al său folos priveşte, îşi pierde darul ei.

— Celui ce bine ţi-a făcut cu bine să-i răsplăteşti.

— Cine în tine aruncă cu piatră, tu în el să arunci cu pîine, spre facere de bine.

— Binele ce vrei să-l faci fă-l la vremea lui, că în urmă, ca o milă.

— Binele ce vrei să-l faci, fă-l pe ascuns, că el în urmă, cînd se vădeşte, mai mult te cinsteşte.

— Binele ce-ţi face altul niciodată tu să-l uiţi, iar cel ce tu faci altuia îndată să-l uiţi.

— Dacă fiecare ar face bine altuia, pe cît puterea îl iartă, nu s-ar mai găsi nici un nenorocit pe lume.

— Dă pildă altora spre facere de bine, ca toţi să se ia după tine.

— Şi pe vrăjmaşul tău, cînd flămînzeşte, îndestulează-l cu pîine, şi, cînd însetează, dă-i apă să bea, că, cu facerea de bine, îl faci să se căiască.

— Cu binele pe rău pururea să biruieşti, ca cel mai bun să te numeşti.

— Cu binele din copilărie pururea să te dedai, ca parte de cinste pururea să ai.

---

[1] O binefacere primită n-o uita niciodată : ai făcut-o, uit-o îndată". Publius Syrus. *Sentinţe.*

www.dacoromanica.ro

— Nici să te bucuri de cel mai mare bine, nici să te întristezi de cel mai mare rău, că nici la una, nici la alta sfîrșitul nu-l cunoști, de este bun sau de e rău.

— Să te bucuri de binele altuia, ca cînd l-ai fi dobîndit însuți tu.

— Ce anevoie a se găsi om să iubească binele obștesc.

— Binele cînd îl ai, nu-l cunoști pînă nu-l pierzi.

— Binele nu numai să-l pomenești, dar să-l și săvîrșești.

— Binele ce-ai dobîndit niciodată să-l uiți, fie cît de mic, și de la cel mai mic.

— Binele ce oricine așteaptă de la tine, un ajutor și un sfat bun, se înțelege după fire.

— Binele ce poți face, să nu-l mai cercetezi de se cuvine să-l faci, ci cum mai bine să-l faci.

— Binele ce faci, nu numai pentru vremea de acum, ci și pentru cea din urmă să te silești să-l faci.

BIRUINȚĂ (A BIRUI)

— Ca să biruiești pe cei dimpotrivă, trebuie să stăpînești mînia ta.

— Pururea să te silești cu fapte bune să biruiești.

— Pe toți să-i biruiești, nu cu arme, nici cu cruzime, nici cu muncă și cu chinuri, ci cu blîndețe și-ndurare, că atunci te numești om mare.

— Cea mai mare biruință, a birui omul pe însuși sine.

— Cine mai mult ține acela biruiește.

— Cine noroade biruiește acela de muieri mai lesne se biruiește.

— Cine pe sine biruiește îndată cinste dobîndește.

— Biruința la război, și-n arme, și-n îndrăzneală, iar pe sine a birui, stă în mintea cea mai mare.

www.dacoromanica.ro

— Biruința s-o aștepți din însuși curajul tău, și din iscusința ta, iar nu d-a gata de la Domnul.

BLÎNDEȚE (BLÎND)

— Cu fire blîndă pe toți prieteni îi ai.

— Cu blîndețe bune mai multă dragoste dobîndești.

— În cea mai întîi treaptă de te vei sui, blîndețele să nu le pierzi, iar asprimea firii cu totul s-o depărtezi.

— Cu nevoință și munci se ispitește cel blînd și mult răbdător.

— Mai mult dobîndești cu blîndețele decît cu cruzimea,[1] că blîndețele te îmbrățișează, iar cruzimea te depărtează.

— Mai întîi cu blîndețele decît cu cruzimea, că și la rană doctorul mai întîi cu plasturi, apoi cu cuțitul.

— Nimeni pentru blîndețe vreodată s-a căit, iar pentru cruzime și asprime, de mii și sute de ori.

— Fericiți cei blînzi, că cea mai tare mînie lesne o înduplecă.

— Cel cu inimă blîndă uită răul ce-a pățit, cît de mare va fi fost.

— Cel mai mare dar, blîndețele la om.

— Cel blînd mai lesne iartă.

— Blîndețele la omenire privesc, iar cruzimea la fiare.

— Blîndețele și pe cel mai cumplit lesne îl iartă.

— Blînd la inimă să fii, că cu blîndețele bune pe toți îi poți dobîndi.

— Blînd să te arăți ca mielul, nu de frică, sau de vreo nădejde, ci de a ta bunăvoie.

---

[1] „Mai mult faci cu blîndețea decît cu violența." La Fontaine, *Fabule*, VI, 3.

www.dacoromanica.ro

— Puțin cîte puțin, spre cele bune pășind, cel mai înțelept la toți te vei arăta.

— Cele bune fără muncă nicicum se pot dobîndi.

— Cele după cuviință, acelea și mai bune.

— De cele bune tare să te ții, că drumul spre cele rele alunecos se vede.

— Atunci bun te numești, cînd omenirea o iubești.

— Acela mai bun, cel ce ne dă sfat mai bun.

— Oamenii cei buni, și de se duc și mor, dar nume nemuritor lasă în urma lor.

— Omul cel bun, după lege, slujitor dreptății se înțelege. [1]

— Omul bun sfînt se numește, iar cel nebun, necurat.

— Om bun se înțelege cel ce nu face nici un rău ; dar cu mult mai bun, cel ce poate face rău și nicicum îl face ; și desăvîrșit bun, cel ce poate răsplăti cu rău, și, dimpotrivă, răsplătește cu bine.

— Cu cei buni, tu de vei petrece, bun și înțelept ca ei te vei înțelege, iar cu cei răi și nebuni, mai rău și mai nebun cu mult decît ei.

— Pe omul bun, lesne îl faci rău, iar, împotrivă, bun, anevoie pe cel rău. [2]

— Pe cei buni cu dragoste și pe cei răi cu blîndețe mult să te silești, ca prieteni să-i dobîndești.

— Cei buni și blînzi lesne se înșală, că pe toți ei socotesc ca pe înșiși ei.

— Bun acela se înțelege ce altuia bine face.

— Bun pe bun, și de greșește, niciodată îl urește, așa și tu urmează, ca toți în bine să crează.

---

[1] „Acela este bun care este drept.“ Focilide din Milet, *Sentințe.*

[2] „Este mai ușor să faci dintr-un bun un rău, decît dintr-un rău un bun.“ Teognis, *Sentințe*, 578.

www.dacoromanica.ro

— Bun și drept se înțelege, nu atît cel ce năpăstuiește, cît cel ce poate năpăstui, dar nu voiește.

— După moarte, tot omul de bun se cinstește. [1]

— Bunătatea la om, darul cel mare.

— Bunătatea nu este și numai cu o față, iar răutatea pe ceas, pe ceas se schimbă la față, ca să nu se cunoască.

— Bunătatea trebuie să se dovedească, iar frumusețea, dimpotrivă, nici o dovadă cere.

— Bunătatea două domnii are : să nu facă rău nimănui și să facă bine tuturor.

— De am avea voința, după cum avem putința, multe bunătăți am face.

— Duhul mare de mirare; frumusețea se slăvește ; virtutea se cinstește, iar bunătatea de toți se iubește.

CARTE

— Cartea, cum o lași, îndată și ea te lasă, dar cu mult mai greu cînd ea te va lăsa decît cînd tu o vei lăsa.

— Cartea, pînă a nu citi-o, n-o porni din mîna ta.

CASĂ

— Adapă tu mai întîi a ta casă îndestul, apoi dintr-al tău prisos dă și la alții cît poți.

— Casa ce se împarte de stare n-are parte.

— Cine casă își clădește cu ale altor sudori mormîntul său și-l gătește. Vezi să n-o pați.

---

[1] *„De mortuis nil nisi bene."* Despre morți numai bine (lat.) Kilon din Sparta, citat de Diogene Laerțiu în *Vieți și sentințe ale filozofilor iluștri*, II.

www.dacoromanica.ro

CĂLĂTORIE (A CĂLĂTORI, CĂLĂTOR)

— Apă și pîine la călători să dai.

— Mai bine pe jos c-un tovarăș vesel, la orice călătorie, decît în cea mai bună trăsură c-un tovarăș posomorît.

— Pe orice călător cu dragoste să-l primești, dacă vrei și tu asemenea să te învrednicești.

— Pe mare și pe uscat cînd tu te călătorești, cu vrăjmașul tău nicicum să te însoțești.

— Departe, la călătorie, de omul cel nebun.

CĂRUNTEȚE

— Înaintea celui cărunt să te scoli cu cinstea ta.

— Cărunteţele să ţi le cinstești cu fapte de cărunteţe, iar nu de tinereţe.

— Să necinstești cărunteţele, cea mai mare ocară. Ferește-te de aceasta.

— După cărunteţe și purtarea ta.

CĂSĂTORIE (A SE CĂSĂTORI)

— Ori să nu te mai căsătorești, sau, de te căsătorești, amîndoi la un jug împreună voi să trageţi.

— Întîi să-ţi depărtezi de la tine mînia, furia, temerea, nestîmpărarea, necredinţa și să îmbrăţișezi dragostea, liniștea și unirea, apoi să te căsătorești, ca să bine vieţuiești, că, dimpotrivă, și pe tine și pe soţia ta vă faceţi nenorociţi, și vai de copiii voștri.

— Ca să petreceţi bine în căsătorie, trebuie și unul și altul să umblaţi după placul unul altuia.

www.dacoromanica.ro

— Căsătoria la om, mare greutate, dar și o datorie după fire [1], cu mai mare dreptate. Nu te depărta de această datorie.

— Căsătoria, plină de ghimpi, dar ghimpi de trandafiri. Suferă ghimpii pentru mirosul trandafirilor.

— Căsătoria te arată că ești om, iar nu dobitoc. Nu te depărta de ea.

— Departe de însurătoare cînd nu e deopotrivă, că e vătămare.

— Cînd soacra din soacră în mumă s-ar schimba și nora gura mai mult s-ar păzi-o, iar bărbatul răbdarea mai mult ar suferi-o, atunci căsătoria în pace și în liniște mai mult ar petrece.

— Credința la căsătorie cum se smintește, toată dragostea lipsește. D-asta mai mult să te îngrijești.

— La căsătorie, unire sufletească, dragoste frățească și pungă obștească.

— Nicicum să rămîi necăsătorit, ca să nu piei nepomenit.

— Tinerii se cuvine, pînă a nu-și vătăma năravurile cele bune, să se căsătorească, ca bine să trăiască.

— Fericită căsătoria la toți se socotește, cînd dragostea la amîndoi deopotrivă se păzește.

— Cei ce se căsătoresc nepotriviți la vîrstă, nu pe seama lor se căsătoresc, pe seama celor deopotrivă la vîrstă. Vezi să n-o pați.

— Cinstită căsătoria, cînd patul nespurcat. Aceasta să păzești.

— Cine vrea să se căsătorească soție deopotrivă să poftească, ca să nu se căiască.

— Bărbatul neînsurat, ca cel mai spurcat, și muierea nemăritată, ca o roabă a tuturor.

---

[1] „Căsătoria este un rău, dar un rău necesar." Menandru, *Fragmente*.

www.dacoromanica.ro

— Bărbatul surd și nevasta oarbă, cea mai ticnită căsătorie. [1]

— Dulceața căsătoriei, să-ți vezi pe copii împrejurul mesei tale.

— La căsătorie mai mult mintea să se cerceteze decît frumusețea, că mintea, de ce merge, se sporește și înflorește, iar frumusețea, de ce merge, se veștejește.

CERCETARE (A CERCETA)

— Orice vrei să cercetezi, grăiește pentru el la mai mulți, ș-atunci vei afla adevărul.

— În toate zilele să cercetezi ce folos în casă ți-ai adus, cu munca ce-ai pus, și ce bine ai făcut altuia ca tine, și, aflînd că nimic, să certi pe însuți tine.

— La cercetare cînd faci, cu cei mai credincioși ai tăi tu să te slujești, ca adevărul să dobîndești.

— Mai bine ale tale decît cele străine să le cercetezi, că d-ale tale tu te folosești, iar de cele străine, acei străini.

— Nu ce zici tu pentru tine, ci ceilalți ce zic, aceea să cercetezi.

— Să nu cercetezi lumea cum s-a făcut, cînd s-a făcut și cine a făcut-o ; ci mai bine cercetează să te porți în lume, ca lumii să-i placă.

— Să nu cercetezi, nici să vrei să afli ce face oricine în cămara sa.

— Decît ale altora pururea să cercetezi, mai bine ale tale să le îndreptezi.

---

[1] „Pentru ca o căsătorie să fie cu adevărat liniștită, trebuie ca bărbatul să fie surd și femeia oarbă." Richard Taverner, *The Garden of Wisdom*, II, 4.

www.dacoromanica.ro

CERERE (A CERE)

— Cînd ceri și nu-ți dă, mulțumește-i că te învață să te hrănești cu munca ta, iar nu de-a gata cu mila altuia.

— Mai supărător și mai scîrbos lucru decît a cere de la altul, nimic alt pe lume, atît la cel ce cere cît și la acel de la care cere.

— Niciodată să nu ceri, ci mai lesne să dai, ca de toți să te cinstești ; iar mult să te păzești ca nu cumva, în urmă, la toți să te căciulești.

— Nu lăsa să ceară pe cel ce nu poate munci, ci-i dă pînă a nu cere, ca să nu mai ceară, ș-atunci nici un cerșetor pe lume nu vei mai vedea.

— Pentru tine să ceri, să-ți fie mare rușine, dar pentru altul s-o faci cu mare îndrăzneală.

— Cine cere nu piere, dar nici nume bun are.

— Cel ce cere nu necinstește, iar cel ce miluiește mare mîngîiere dăruiește.

CERTARE (A CERTA)

— Celui mai mic, mai mică și certarea, iar celui mai mare, cu mult mai mare.

— Certarea cu cuvînt, cea mai bună povață.

— Cine ceartă pe cel necăjit cumplit om se înțelege.

CHEF

— ChefuI la om cînd i-l strici, toată pofta i-o ridici.

— Niciodată în lume să nu te arăți fără chef, c-atunci dușmanul se bucură cînd te vede fără chef, c-atunci crapă de necaz cînd te vede fără nici un necaz.

www.dacoromanica.ro

CHINURI

— La cei întristați mîngîietor, la cei năpăstuiți apărător, și la cei în chinuri izbăvitor.

— Pe cel în chinuri să-l mîngîi, iar nu în mai mari chinuri să-l cufunzi.

CICĂLEALĂ (A CICĂLI)

— Mai bine singur și fără masă, decît cu cicăleală în casă.

— Mai bine bătut decît cicălit.

— Nu cicăli pe bărbat în tot minutul și-n tot ceasul, că nu știi ce-ți aduce ceasul.

CINSTE (A CINSTI, CINSTIT)

— Nimic alt mai scump ca cinstea la om.

— Nu e vrednic de cinste cel ce nu cunoaște cinstea.

— Nu e destul a lăuda pe cei cinstiți, trebuie să te și iei pururea după ei și să te slujești cu ei.

— Acela numai ocărește, înjură și necinstește cel ce nu cunoaște cinstea.

— Omul nu după haine, ci după fapte, cinste dobîndește.

— Orice nenorocire nu-ți poate lua cinstea ta, cînd știi cum s-o păstrezi.

— Orice rar se găsește, acela mai mult se cinstește.

— Începerea la fapte bune, cinstea ta să-ți fie.

— Vrei să te cinstească ? Cinstește și tu pe altul, că cinstea cinste cere. [1]

[1] „Cinstește de vrei să te cinstească." Proverb albanez.

www.dacoromanica.ro

— Ca viața omului, nici un lucru mai scump pe lume, dar cinstea, cu mult mai scumpă.

— Ca să-ți fie muierea ta cinstită, trebuie și tu mai mult s-o cinstești.

— Cu cît mai mult te cinstești, cu atît mai multă cinste dorești, ca pe toți să-i întreci.

— Cu cît mai mult de ceilalți, la cinste, te deosebești, cu atît, și cu fapte bune, de ei să te deosebești.

— Cu toți deopotrivă cinstit să te porți, ca de la toți deopotrivă laudă să dobîndești.

— Cu cei fărădelege te-ai întovărășit, cinstea îndată ți-ai sfîrșit.

— Cu cinstea bani să dobîndești, iar nu cinstea cu bani, c-atunci nu se mai zice cinste, ci marfă pe bani cumpărată.

— Cu dragoste către toți, îndurare către cei slabi și cu dreptate către toți, te cinstești de către toți.

— Cînd cinstești pe oarecine, peste măsură și cuviință, bătaie de joc și ocară se înțelege.[1]

— La nimic alt să gîndești decît la cinste să dobîndești, însă după vrednicia ta.

— La tinerețe să cinstești bătrînețele, și la bătrînețe tinerețele, ca la amîndouă întîmplări să te cinstească, pentru că cinste la cinste merge.

— Mai bine cu cinste să mori, decît cu necinste să trăiești.[2]

— Mai bine mic și cinstit, decît mare și necinstit.

— Mărimea cinstei se socotește după slujba cu care s-a dobîndit acea cinste.

---

[1] „Săvîrșești greșală împotriva politeții cînd lauzi peste măsură." La Bruyère, *Caracterele*, V, 33.

[2] *Honesta mors, turpi vita potior."* (Mai bine să mori cu cinste, decît să trăiești cu rușine [lat].) Tacit, *Despre viața și caracterul lui I. Agricola*, XXXIII.

www.dacoromanica.ro

— Nu locul pe care ședzi să te cinstească pe tine, ci tu să cinstești locul pe care tu ședzi.

— Pentru cinstea ta, viața ta să ți-o jertfești, că viața necinstită, pedeapsă în veci.

— Peste putință a cinsti pe om cu cîtă cinste cere el.

— Pofta mare de cinste te duce la mîndrie.

— Pururea să te păzești, cinstea ta să nu ți-o mînjești.

— Pe acela mai mult să cinstești ce pentru a lui cinste, pentru a lui țară, pentru al obștei folos, cade în primejdii.

— Pe orice bătrîn să-l cinstești tu ca pe un părinte și pe orice tînăr, ca pe un copil al tău.

— Pe cei mai mari să-i cinstești și lor să te pleci, însă de tot să nu te umilești.

— Pe cei mici și pe cei mari cu dragoste să-i cinstești și la toți de obște cu dulceață să le grăiești, ca pe toți să-i dobîndești.

— Pe cei ce urmează bine, cinstește cu bine, ca pildă de la ei să ia și ceilalți, iar pe cei răi să-i mustri ca să-și vie în cunoștință.

— Pe cel mai cinstit ca un model să-l păstrezi și după el să urmezi.

— Silește-te să dobîndești cinste cu munca ta, că acea cinste îți rămîne în veci nemuritoare.

— Toată cinstea ta să-ți fie virtutea ta.

— Cel ce n-are trebuință de tine, nicicum te mai cinstește.

— Cine cinstea nu și-o iubește adeseori greșește, iar cine ș-o iubește cam rar de tot greșește.

— Cinstea omului cinstit cu moartea nicicum piere.

— Cinstea ostașului, să moară în război sau biruitor să se întoarcă din război.

— Cinstea, odată de vei pierde-o, anevoie a o mai dobîndi.

www.dacoromanica.ro

— Cinstea, coroana muierilor.

— Cinstea, răsplătire la făcătorul de bine.

— Cinstea să nu ţi-o pierzi nici la cea mai mare nevoie şi necaz, că cine îşi pierde cinstea viaţa şi-a pierdut-o.

— Cinstea faptelor bune pururea să goneşti, că a faptei bune, cinste în veci nemuritoare.

— Cinstea fetei, zestrea ei.

— Cinstea fecioriei, mai presus de orice cinste.

— Cinstea cea mai mare aceluia i se cuvine ce se jertfeşte pentru ţara sa.

— Cinstea şi dragostea ce de frică ţi se dă este o înşelăciune ce-n numire numai stă.

— Cinste de om să ceri, iar nu mai presus de om.

— Cinste se cuvine celui ce ştie cum să-şi înfrîneze patimile cînd îl cuprind.

— După cinstea ce vei da, asemenea cinste vei căpăta.

— De cinstea omului nicicum să te atingi, că cînstea, mai scumpă şi decît viaţa, la cel ce-o cunoaşte.

CITIRE (A CITI)

— Insuflă copilului plăcerea de a citi, şi toate celelalte le va învăţa numai cu citirea sa.

— Cînd citeşti şi cînd priveşti, alege ce e mai bun, şi celelalte lasă-le pentru alţii.

CÎNTARE (A CÎNTA, CÎNTĂREŢ)

— Ca cîntecul nimic alt te înveseleşte mai bine. Cu el să te înveseleşti.

www.dacoromanica.ro

— Cîntece de dor la masă să nu cînți, că masa cere veselie, iar cîntecul de dor ne aduce uimire.

— Cînd cînți vreo cîntare, îngrijește-te foarte tare ca nu cumva să aduci greață și plecate [1] la cei ce te ascultă.

— Cînd te pui pe cîntec, nu striga cu glas mare, ca un zbieret de măgar, nici iarăși ca pisicile să miorlăiești, încît nimeni să te auză.

— La orice întristare, cîntarea, mîngîiere mare. De ea să te ții la asemenea întîmplare.

— Pururea să cînți cîntări de veselie.

— Cîntăreț cu cîntăreț se întrece, nu numai la cîntare, ci și la pizmă mare. [2]

CLEVETIRE (A CLEVETI)

— Cel ce clevetește și-a pierdut rușinea. Vezi să nu ți-o pierzi și tu.

— De clevetire să te ferești, nicicum s-o întrebuințezi, că cea mai spurcată faptă, după lege, se înțelege.

COPIL

— Copiii la căsătorie, cea mai mare și mai tare a dragostei tărie.

— Copiii pe la școli toți deopotrivă să se socotească ca niște frați între ei, ca să poată dobîndi și frăție între ei.

— Copilul să poruncească nicicum se cuvine, decît să asculte.

— Copil cu copil se înveselește și bătrîn cu bătrîn.

— Nici un lucru mai cinstit după fire și dorit, nici mai sfînt poate fi, decît copii a dobîndi.

---

[1] *Scîrbă, rău.*

[2] „Cîntărețul invidiază pe cîntăreț." Hesiod, *Munci și zile*, 25.

www.dacoromanica.ro

— Ca cinstea fetei, nimic alt mai sfînt.

— Fata înțeleaptă, cinstea părinților ei.

— Fata cînd vorbește să se rușineze, să nu cumva să grăiască ce nu i se cuvine.

— Fetele nu se cuvine celor măritate să le găsească vină, că nu știu, cînd se vor mărita, în ce vină vor cădea.

— Cinstea fecioriei tare să ți-o păzești, ca cea mai mare cinste, coroană-n cap s-o dobîndești.

COPII ȘI PĂRINȚI

— Vai de copilul acela ce n-ascultă de părinți, că blestemat este.

— Vai de cei ce necinstesc pe ai lor părinți, cînd îmbătrînesc și nu-i mai stăpînesc, că neomeniți se socotesc.

— Copiii pe părinți, ca niște Dumnezei, pururea să-i cinstească.

— Cînd te vei învrednici să crești și tu copii, atunci vei cunoaște cît ești tu dator la părinții tăi.

— Pe părinții tăi pururea să-i iubești și să îngrijești de ei spre răsplătire de cele ce ei au urmat cu tine.

— Precum voiești să se poarte copiii tăi către tine, așa și tu arată-te către părinții tăi.

— Precum părinții voștri, cînd erați copii, v-au hrănit în sînul lor, așa și voi pe părinții voștri la bătrînețe să-i hrăniți, cînd ca niște copii ai voștri se socotesc.

— Cine pe ai săi părinți necinstește ocară lui își dobîndește, că batjocura lumii se socotește. Ferește-te de-o asemenea numire.

— Cine ridică mîna asupra părinților lui ucigaș se înțelege. Ferește-te d-un asemenea nume.

www.dacoromanica.ro

— Cinstea și grija ce vrei să-ți dea copiii tăi ție, aceea și tu să dai părinților tăi.

— Ajutorul ce vei da părinților tăi, acela așteaptă și tu de la copiii tăi.

— Așa urmează cu părinții tăi, precum voiești să urmeze și copiii tăi cu tine.[1]

— Așteaptă de la fiii tăi la bătrînețele tale ceea ce ai făcut și tu părinților tăi l-ale lor bătrînețe.

— Iubește pe ai tăi părinți mai mult decît pe tine.

— Cusururile părinților în taină să le păzești, ca să nu te necinstești și tu.

— Nici într-un chip să superi pe părinții tăi, ci mai vîrtos să le ajuți la neputințele lor, ca să dobîndești blagoslovenia lor.

— Cinstește pe socrii tăi, că ei sînt părinții tăi.

— Părintele de familie se cinstește ca un sfînt.

CREDINȚĂ (A CREDE, CREDINCIOS)

— A nu crede pe niciunul, sau pe toți a-i crede, cea mai mare greșală.

— O credință ce oricine arată către tine cinstește-o ca și pe tine.

— Acela numai lesne crede cel ce nu poate pricepe c-adevărul stă ascuns.

— Cu bună-credință de la toți dobîndești cinste, laudă, dragoste și slavă mai multă. De ea să te ții.

— Cînd la nimeni n-ai credință, nimic nu mai poți urni.

---

[1] „Cum tu îți tratezi părinții, așa și copiii tăi te vor trata." Talcs din Milet, citat de Diogene Laerțiu în *Vieți și sentințe ale filozofilor iluștri*, I.

www.dacoromanica.ro

— Credincios în adevăr pe acela să-l socotești, nu pe cel ce-ți laudă orice a ta faptă, ci pe cel ce te ceartă l-ale tale rele fapte.

— Credința muierii către bărbat și a bărbatului către muiere, cinstea căsătoriei. Asemenea cinste să urmezi.

— Credința să nu ți-o calci, rușinea să nu ți-o pierzi, cinstea să nu ți-o mînjești, dacă vrei să dobîndești numele cel mai mare.

— Multe, multe să auzi și prea puține să crezi din cîte auzi.

— Nici pe prieten să-l crezi cînd te tot laudă, nici pe vrăjmaș cînd defaimă.

— Pe toți să-i asculți, dar pe puțini să-i crezi.

— Ceea ce ți se încredințează, cu credință s-o păstrezi, și de ea să îngrijești.

— Oarba credință la om, cea mai rea lege se înțelege. Ferește-te de ea.

— Oarba credință și întreaga neștiință, cea mai mare negură la ochii omului se arată. Ferește-te de amîndouă.

— Cel cu credință oarbă, pentru că a lucrat în zi de sărbătoare, plînge și se tînguiește și mult se căiește, iar pentru că a năpăstuit în zi lucrătoare, nicicum la păcat gîndește. Vai de omenire !

— De oarba credință, departe cît vei putea, că rău te chinuiești, și trupește, și sufletește.

CREZĂMÎNT

— Cu toată cercarea ta, să nu dai crezămînt așa de curînd la cîte vezi și auzi, că auzirea și vederea de multe ori te înșală (tocmai ca muierea).

www.dacoromanica.ro

— Crezămînt dînd la oricine, mult rău ţi-a venit şi-ţi vine, iar necrezînd pe oricine, mai mult bine vezi că-ţi vine.

— Nicicum să dai crezămînt la un om necunoscut, nici la vrăjmaşul tău, ce în urmă cu tine s-a împrietenit.

— Nu da crezămînt, aşa de curînd, la orice cuvînt fără o întreagă şi bună dovadă.

— Să nu dai crezămînt la orice jurămînt.

— Să nu dai crezămînt la cel ce lesne făgăduieşte şi mai lesne fură.

CRITICĂ (A CRITICA)

— Nu critica pe cel ce a scris, ci mai bine fă şi tu ceva mai bun decît acela ce a scris.

— Lesne a critica, dar anevoie a alcătui. Pînă nu vei alcătui şi tu, nu critica pe altul. [1]

CUMPLIRE (CUMPLIT [2])

— Cumplitul pînă nu dă peste împotrivitor nu-şi stăpîneşte cruzimea lui.

— Cînd grăieşti cu cel cumplit, fereşte-te de friguri, că îndată te prind.

— Cumplit şi tiran la nimeni să te arăţi, că toţi deopotrivă dintr-o mumă îţi sînt fraţi.

— Cînd cei cumpliţi se îmbrăţişează, fereşte-te şi de cele bune ale lor.

---

[1] *„La critique est aisée et l'art est difficile."* (Critica este uşoară şi arta este grea [fr.].) Destouches, *Le Glorieux*, II, V.

[2] *Crud, nemilos.*

www.dacoromanica.ro

— Cînd cei cumpliți și nelegiuiți se vor înfrîna, toți ceilalți se vor înveseli, c-atunci numai vor scăpa de chinuri.

— Cine pătimește, suferă și-l doare, și nu crede, nici se îndură, acela cel mai cumplit om pe lume se socotește.

— Pe unde proștii de minte și fără nici o știință într-un întunerec petrec, acolo cumplirea, cruzimea și muma lor, tirania, pe toți de obște îi chinuiesc rău. Deșteaptă-ți norodul ca să nu cadă în asemenea chinuri.

— Să nu dai puterea omului cumplit, pentru că urmează ca un nelegiuit.

— Să te ferești de cumplit și la ceasul morții lui.

— Cea mai rea fiară se poate îmblînzi, iar omul cumplit nici prin gînd îi trece.

— Cel cumplit c-un bici bate și pe prieteni și pe vrăjmași.

— Cel fără a se mînia bate și ocărește, căznește și chinuiește, acela în adevăr cel mai cumplit se socotește. Departe d-un asemenea om.

CUNOAȘTERE (A CUNOAȘTE, A SE CUNOAȘTE)

— Mai întîi pe tine să te cunoști bine, apoi pe celălalt întocmai ca pe tine.

— Nimeni pe sine cunoaște, decît de la altul află ; de aceea ascultă ce grăiesc pentru tine.

— Cel ce cunoaște mai bine prețuiește și mai bine.

CURAJ

— La cele grele, iar nu la cele mai ușoare, să te arăți cu curaj ca să le poți birui.

— Fără curaj pururea în primejdii te găsești.

www.dacoromanica.ro

CURĂȚENIE (CURAT)

— Curățenia la muiere, cea mai frumoasă găteală, iar nu aur și argint și pietrele cele mai scumpe ca pe o haşa[1] de cal grămădite, nici pene ca de păun cu felurimi de pete.

— Curățenia, temeiul sănătății, de aceea adeseori trupul să ți-l speli.

— Mai bine fața să ți-o arăți curată decît sulemenită ca o tingire spoită.

CURVIE, PREACURVIE (A CURVI, A PREACURVI)

— Curvia la tinerețe greșală se înțelege poate și de nevoie, iar la bătrînețe întreagă nebunie.

— Curvia și beția mintea ți-o mișcă, ochii ți-i întunecă. Vezi să nu rămîi și orb și smintit.

— Nici să curvești, nici să preacurvești, nici peste fire să te silești, că toate la pieire te duc.

— Preacurvia în veci nu se iartă, că batjocura lumii se arată.

— Să nu preacurvești, ca să nu-ți spargi casa.

— Să te rușinezi de soțul tău de preacurvia ta.

— Dacă odată mîna ta ți-ai dat, departe să fugi de orice preacurvie.

— Departe de curvie și de preacurvie, ci muiere ție să-ți fie cea blagoslovită prin legiuire.

---

[1] *Madipolon, percal* (stofă, pînză).

www.dacoromanica.ro

CUSUR

— Cu vorbă dulce și cu purtare cinstită acoperi orice cusururi din fire ai dobîndit.

— Cusurul, cît de mic, la nimeni să ți-l arăți, decît numai la cel ce te încrezi ca să-l îndepărtezi.

— Cusururile omului, pînă nu se dau pe față, îl arată curat la față. Cam ascunse să ți le păzești.

— Cusururile obrazului cu găteală se îndreptează.

— Cusururile, pentru oameni, de aceea fără cusur om pe lume nu găsești.

— Mîndria ne împiedică să ne cunoaștem cusururile noastre [1]; zavistia ne îndeamnă să le aruncăm asupra altora. Ferește-te de amîndouă.

— Cel ce vrea să-și ascundă cusururile duhului, greu la vorbă să se arate.

— De nu am avea cusururi îndestul, nu ne-ar plăcea să cercetăm ale altora cusururi. [2]

CUVIINȚĂ (A SE CUVENI)

— Nu numai să cunoști ceea ce se cuvine, ci să și urmezi după cum se cuvine.

— Precum după trup umbra nedespărțită umblă, așa și după cuviință mintea să-ți umble.

CUVÎNT

— Orice ai face și orice ai zice, și orice ai gîndi, din cuvîntul cel drept nicicum vei ieși.

---

[1] „Cînd uiți de propriile tale cusururi, ajungi mîndru." Democrit, *Fragmente*, 196.

[2] „Dacă n-am avea deloc defecte, n-am simți atîta plăcere observîndu-le la alții." Paul Scarron, *Maxime*, 31.

www.dacoromanica.ro

— Cu oricine grăiești, de este mai bun, să te supui la cuvintele lui, de este mai prost, să te silești să-l supui l-ale tale cuvinte, de este deopotrivă, să te unești cu el.

— Cuvinte urîte să nu scoți din gură, că scîrbă aduci la cel ce te aude.

— Cuvinte mai puțin și lucrări mai multe, că cuvîntul, fără îndeplinire, mort se înțelege, iar lucrarea de sine și singură grăiește.

— Cuvîntul viclean, limbă de șarpe înveninată. Departe de el.

— Cuvîntul cum iese din gură nicicum se mai întoarce, de aceea să bagi de seamă cînd, cu cine și ce grăiești, ca nicicum să greșești.

— Cuvîntul la om, icoana gîndului său, și faptele lui, icoana sufletului său.

— Cuvîntul numai supune pe cel înțelept, cum și pe cel drept. De el să te ții.

— Cuvîntul tău să ți-l păzești, ca toți în tine să creadă.

— Cuvîntul ce-ai dat odată, nici să-l uiți, nici să-l întorci, că toată credința ta singur tu o storci.

— Cuvîntul cel aspru aprinde mînia, iar cel dulce o stinge. Alege care îți place.

— Cuvîntul celui înțelept cu plăcere se ascultă.

— Cuvîntul celui mai mare de al celui mai mic mare deosebire are.

— Cuvîntul cel mai dulce la întristare leac aduce.

— Cu cuvîntul pe toți îi tragi cu mult mai lesne decît cu ciomagul. De una să te ții și de cealaltă să te depărtezi.

— Cînd ai cuvînt de îndreptare și te vor asculta, grăiește spre a ta scăpare, iar cînd nu vor să te asculte, mai bine astupă-ți gura, pînă cînd dreptatea singură ea va grăi.

www.dacoromanica.ro

— La orice vorbă, cuvîntul cu bună măsură să-ți iasă din gură.

— La cuvînt nicicum aspru să te arăți, că toți de tine vor fugi.

— Mai rău rănește cuvîntul decît cuțitul, că cuțitul inima ți-o împunge, iar cuvîntul sufletul ți-l pătrunde, și rana de cuțit se poate vindeca, iar cea de cuvînt peste putință. D-aceasta mai mult să te ferești.

— Mai bine un cuvînt și bun, decît mii și sute proaste și nebune.

— Scîrboase cuvinte să nu iese din gura ta, că cuvîntul cum zboară, toată scîrba lui rămîne în gura ta.

— Tot aceleași cuvinte să nu le poftărești, că greață și plecate aduci la cei ce te ascultă.

— Tot dintr-o gură iese și cuvîntul bun și cel mai urît, însă unul te cinstește și celălalt te necinstește. Alege care îți place.

— De ai cuvînt, răspunde, iar de nu, mîna la gură pune.

— Și către vrăjmașul tău cuvîntul ce dai bine să ți-l păzești.

— Și de la cei proști auzi cuvinte bune și mai adevărate.

DAR, DARE (A DA, A DĂRUI)

— Așa cum iei, dă și tu îndată, ca să mai iei și altădată. [1]

— Orice dare, firește, milostenie se socotește.

— Orice dare, la vremea ei, prinde loc de mare dar, fie darul cît de mic, dar peste vremea lui, întru zadar se înțelege, fie darul cît de mare.

— Orice dar de la vrăjmaș pagubă ți-aduce.

[1] „*Do ut des.*" (Dă ca să ți se dea.) Proverb latin.

www.dacoromanica.ro

— Un „Ţine", fie cît de mic, cu mult mai mult se preţuieşte decît mii şi sute de „Aşteaptă că-ţi voi da" ; că unul e sigur, dar celălalt cu nădejde.

— Cu darul să nu întîrziezi, că în zadar vei da, cînd peste vreme vei da. [1]

— Cînd vrei ceva să dai, vezi mai întîi cui dai, apoi pe tine, cel ce vrei să dai şi, în urmă, ceea ce vrei să dai, ca toate potrivite după a lui cinste şi după a lui putere să fie dăruite.

— Cînd dai cuiva ceva, pururea să socoteşti că mai mult dobîndeşti, decît ceea ce dăruieşti ; căci mai mult te foloseşti, cu îndatorirea, ce de la acela dobîndeşti.

— Cînd dai, să nu cercetezi la cine dai, că pururea la un om ca tine dai.

— Cînd dai, să dai cu faţa veselă şi voioasă, ca şi altădată să mai găsească la tine voie voioasă. [2]

— Cînd dăruieşti, darul îndată să-l pui la uitare, iar cînd îţi dăruieşte să nu-l uiţi în veci.

— Cît de puţin tu vei da, mult se înţelege la cel ce n-are.

— La dare mai mult pierde cel ce primeşte decît cel ce dă, că cel ce dă pierde ceea ce dă, iar cel ce primeşte pierde slobozenia sa, lucrul cel mai scump în lume, cînd supus rămîne şi îndatorat celui ce i-a dat.

— Mai bine să nu dăruieşti, decît să dăruieşti ce nu poţi să împlineşti.

— Pururea să dăruieşti, pururea să miluieşti, însă cît e prin putinţă, ca să nu te găseşti şi tu în lipsă.

— Pînă cînd poţi da, nimeni te urăşte, cum stai din dare, nimeni te mai vede.

— Toţi a cere alunecă, iar a da se încurcă.

---

[1] „Nu dăruieşte cel ce dăruieşte tîrziu." Proverb italian.

[2] „Totdeauna cînd dai, fii cu faţa veselă." Ben Sirah, *Cartea înţelepciunii*, XXXV, 9.

www.dacoromanica.ro

— Celui ce dă i se dă, că darea dulce dare ne aduce.

— Cel ce grăbește la dare de multe ori dă, iar cel ce zăbovește mai niciodată dă.[1]

— Cel ce dar primește de la cel ce-l miluiește foc își bagă în casă.

— Darea cu dragoste cînd se dă, pe om îndatorează.

— Darea cît de mică fie, cinste îți aduce ție.

— Darea cu pești, mai bună decît orice făgăduială.

— Darul orbește și pe cel cu patru ochi.

— Darul în curînd se învechește și îndată se și uită.

— Darul, nu după mărime, ci după dragoste se prețuiește.

— Dar, dar aduce.

— Deprinde-te cu daruri mici, la cele mai mari să nu te nevoiești.

— Dă celui ce are lipsă, ca și ție altul asemenea să-ți dea, cînd și tu vei avea lipsă.

DARURI SUFLETEȘTI

— La orice adunare darul cel mare, vorbă potrivită și purtare cinstită.

— Nici un om pe lume, cu toate darurile pe deplin.

— Nu pentru daruri strămoșești tu să te fălești, ci pentru ale tale cinste să dobîndești.

— Pentru că numai l-ale noastre daruri pururea privim, de aceea nu cunoaștem darurile celorlalți.

---

[1] „*Bis dat, qui cito dat.*“ (Cine dă repede, dă de două ori.) Proverb latin.

www.dacoromanica.ro

— Să îndestulezi pe cei flămînzi, să cauți pe cei bolnavi, să adăpi pe cei secetoși, să primești pe cei străini, să îmbraci pe cei goi, să îngropi pe cei morți, acestea sînt darurile cele mai mari la om.

— Toate darurile la om nicicum se pot afla.

— Cel mai mare dar la om, să nu fie, nicicum, nici fățarnic, nici zavistnic.

— Dar acela se înțelege ce la om cinste îi aduce.

— Darul înțelepciunii, mai mare de orice frumusețe.

— Darul tău atunci mai mult se poate cunoaște, cînd cei ce te pizmuiesc siliți sînt să te laude.

— Darurile firii, mai presus de orice dar ce de la noroc ne vine.

— Darurile întru zadar le păstrezi asupra-ți, cînd nu știi cum să le întrebuințezi.

— Darurile ți le poți arăta, dar inima niciodată.

DATORIE

— Urmează-ți datoria ta, că aceasta numai te cinstește.

— Fățărnicia s-o depărtezi, frăția s-o îmbrățișezi, la virtute să te pleci, robia s-o pizmuiești, slobozenia s-o ocrotești, de milă și îndurare să te ții foarte tare, ca să te cunoști că păzești datoriile omenești.

— Cea mai mare datorie, a cinsti legile și lor să te supui. De acestea să te ții.

— Cei ce-și împlinesc datoriile lor, se înțelege că au săvîrșit cea mai mare ispravă.

— Datoria celor mai mari, a ocroti pe cei mici.

— Datoriile muierii : cinstea, credința și supunerea către bărbat, îngrijirea de copii și iconomicării ; iar ale bărbatului : să-și iubească muierea sa și însăși viața lui să-și jertfească pentru ea.

www.dacoromanica.ro

— Dragostea, pacea, unirea și slobozenia, cele mai de temei datorii după fire.

— Dreptatea, cinstea și cugetul cel bun, cele mai mari ale omului datorii.

DEFĂIMARE (A DEFĂIMA)

— Nici ale altora toate să le defăimezi, nici ale tale toate peste măsură să le mărești, că la amîndouă deopotrivă greșești.

— Nici un om pe lume fără defăimare, la unul mai mică, la altul mai mare.

— Pe cel ce la tine defaimă pe oricine să-l depărtezi de la tine, tocma ca pe un cîine, că te mușcă pe furiș.

— Să te ferești de defăimare si cu mult mai mult de o năpastă mare.

— Cel ce de față te laudă și pe din dos te defaimă urîtă javră se socotește.

— Defăimarea, într-un cuvînt, iar îndreptarea ei cere mii și sute de cuvinte.

— Defăimarea, năpasta și bătaia de joc, fapte de satană.

DEPRINDERE (A SE DEPRINDE)

— Ca să te deprinzi la orice, trebuie să muncești continuu.

— Toate cu deprindere se pot dobîndi ; de aceea putem și cu cele bune să ne deprindem cînd ne vom sili, și de cele rele ne vom depărta.

— Toată deprinderea cu acela se dedă, cu care se obișnuiește mai adeseori.

www.dacoromanica.ro

— Cei mulți, anevoie să-și scoată din cap o idee ce, greșit, din deprindere, a dobîndit; de aceea pururea cu cele de temei tu să te deprinzi.

— Deprinderea la om, năravse înțelege.

— Deprinderea, la orice om, fire se face[1]; departe de cele rele, ca să nu te deprinzi cu ele.

— Deprinderea te învață, cu mult mai lesne, decît a dascălului povață.

DESFRÎNARE (DESFRÎNAT)

— Peste măsură desfătare, sau vorbă mai multă la cele de desfrînare te duce la pieire, d-aceea de ele să te ferești tocma ca de ciumă.

— Cele de desfrînare și cele de desfătare, cum și cele de dezmierdare cu vorbe dulci se grăiesc; d-aceea cu îndrăznire la dărăpănare te duce.

— Cu cît mai mult te supui la plăcerile desfrînării, cu atît mai mult viața ți-o scurtezi.

— Cel desfrînat se înțelege fiul piericiunii.

— Departe de desfrînare, ca sănătatea să-ți fie tare.

— După desfrînare, plecate și căință.

— Desfrînarea jos te aruncă, înfrînarea sus te urcă. Alege care-ți place.

— Desfrînarea la tinerețe ți-aduce la bătrînețe moleciunea cea mai mare.

— Desfrînarea te amărește și trupește și sufletește.

— Desfrînarea, desfătarea și dezmierdarea virtutea toată ți-o sug și ți-o usucă.

---

[1] „*Consuetudo quasi altera natura.*" (Obișnuința e a doua natură [lat.].) Cicero, *De finibus, V*, 25.

www.dacoromanica.ro

DESTOINICIE (DESTOINIC)

— Lauda și slava celor destoinici te deșteaptă la destoinicie.

— La destoinicie cel mai dintîi să te arăți ; la înțelepciune pe toți să-i întreci.

— Pe cel mai destoinic pînă ce trăiește toți îl pizmuiesc, iar după al lui sfîrșit toți cu laude îl cinstesc.

— Ce urît a gîndi la cele mai mari, cînd nici de cele mai mici nu sîntem destoinici.

— Destoinicia se caută unde trebuința cere.

— Destoinicia ta să ți-o arăți la facere de bine, iar nu la celé dimpotrivă.

— Nimeni pe altul judecă mai destoinic decît pe sine.

DEZNĂDEJDE (A SE DEZNĂDĂJDUI)

— Ca deznădăjduirea, nici o patimă mai rea.

— Cînd omul se deznădăjduiește, viața și-o primejduiește.

— La deznădăjduire, pururea cu împotrivire, și nicicum ei să te supui.

— Nu te deznădăjdui, că nădejdea, cu răbdarea, într-un minut te pune călare.

— Pe nimeni să nu duci la deznădăjduire, ca să nu cază asupra ta.

— Să nu te deznădăjduiești nici la cel mai mare necaz, că nădejdea, ușurință la orice necaz.

— Cea mai mare greșală, ce de nevoie se urmează, deznădăjduire se înțelege.

www.dacoromanica.ro

— Deznădăjduirea sufletul de tot ți-l turbură.

— Deznădăjduirea te duce la cele mai urîte fapte, de aceea de ea fugi cît vei putea departe.

DOJANĂ (A DOJENI)

— Nu dojeni pe cel rău, că îndată te va urî, și vrăjmaș îl vei dobîndi, ci mai bine pe cel bun, că mulțumită vei dobîndi.

— Pînă a nu cerceta, nu te pripi la ceartă, ca întîi să te îndestulezi, apoi să dojenești.

— Să te ferești a dojeni pe cel sfios și fricos, că-l duci la nebunie.

— Cel ce nu ia de dojană niciodată minte nu învață.

— Dojana la cel înțelept, cea mai bună învățătură.

— Dojana părintească, cea mai bună la copii, și dulce tămăduire sufletească și trupească.

— Dojana cei înțelepți cu dulceață o primesc, iar cei fără de minte departe o izgonesc.

— Dojenim pe alții pentru greșelile lor, mai de multe ori vrînd să arătăm că noi nu greșim.

— De vrei să fii slobod de orice dojană, ferește-te de cele de ocară.

DRAGOSTE

— Iubirea de cinste în foc te bagă, lăcomia te îndoapă cu jafuri și prăzi, interesul te orbește, pizma și zavistia, dărăpănarea lumii, iar dragostea curată, unirea tuturor.

— Unul cu altul cînd se ajută, atunci, dragoste mai multă.

www.dacoromanica.ro

— Unde toate de obște, acolo și dragoste mai multă se găsește, că acolo zavistia cu totul lipsește.

— Unde cinstea lipsește cea deopotrivă, acolo dimpotrivă nici o dragoste se mai găsește.

— Unde dragostea împărățește, acolo greșelile întru nimic se socotesc.

— Unde dragostea curată, acolo viața nevătămată.

— Împotriva dragostei nici o armă se găsește, iar temerea o topește.

— Vai de cel ce la bătrînețe de dragoste se cuprinde.

— Cu sila dragoste nu se dobîndește.

— Cu mojicii și cu cumplire, dragoste nu dobîndești.

— Cu dragostea să nu te joci, că la cel mai mare foc ea izbîndește, iar cu fuga se topește.

— Cu dragostea și cu credința pe toți un trup îi faci, și tu te arăți sufletul acelui trup.

— Cînd dragostea contenește, anevoie se mai dobîndește.

— Cînd dragostea se ivește, prietășugul se înnoiește.

— Cînd dragoste între oameni, nici o greșală între ei.

— L-al dragostei jurămînt, nicicum să dai crezămînt.[1]

— La dragoste, la laudă, la slavă și la pofte, mare măsură să păzești, ca să nu te căiești.

— La dragoste și la cinste să te întreci cu frații tăi.

— Mai bine pîine proastă și plină de dragoste, decît bucate împărătești, cu urîciune și vrajbă.

— Mai bine dragoste mai puțină și ajutor mai mult.

— Nici o dragoste mai mare ca dragostea de mumă către cei din pîntecele ei.

[1] „Jurămîntul pentru dragoste nu se ține." Platon, *Banchetul*, 183 c.

www.dacoromanica.ro

— Nici masă fără veselie, nici dragoste fără mîngăiere are vreo plăcere.

— Numai dragostea iartă greșelile din dragoste.

— Rodul dragostei, copil se înțelege, și unde copii mai mulți, acolo dragostea a zăbovit mai mult.

— Fără dragoste, în lume nimic nu poate sta.

— Cinstea cea mai mare, să fii statornic în dragoste.

— Din dragoste se naște orice facere de bine.

— Departe de tine dragostea cea desfrînată, că cinstea ți-o ridică, mintea ți-o întunecă și pe tine jos te aruncă.

— Dragostea cu a ei săgeată căsătorie ne arată.

— Dragostea cu a ei blîndețe pe oricine supune, iar urîciunea cu cruzime departe unul de altul pe cei mai iubiți îi pune.

— Dragostea cînd se întrece, și munții se despart, ca drum slobod să-i lase.

— Dragostea, cît de amară, păzește cele de taină.

— Dragostea nici pizmuiește, nici zavistuiește, nici împotrivă gîndește.

— Dragostea nu numai prin cuvinte, ci mai mult prin fapte să ți-o arăți, frate.

— Dragostea peste fire n-are lecuire.

— Dragostea sufletească, cea mai adevărată dragoste, iar nu și cea trupească, că cea sufletească pînă în sfîrșit ține, iar cea trupească îndată piere cum fața se zbîrcește, cu toate ale ei făgăduieli, cu toate ale ei dulci cuvinte, cu toate ale ei jurăminte.

— Dragostea ta către patria ta, cea mai sfîntă, cea mai cinstită, cea mai curată și cea mai folositoare. De ea să te ții.

— Dragostea toate le suferă, la toate se împotrivește, și nimeni poate să-i stea împotrivă.

www.dacoromanica.ro

— Dragostea, firește, pace între oameni voiește, și pacea între oameni cea mai mare fericire se socotește.

— Dragostea fără cinste nu ține multă vreme, de aceea mult s-o cinstești ca să nu o pierzi.

— Dragostea, fruntea tuturor celorlalte daruri.

— Dragostea și pacea, dreptatea și adevărul un cuget au cîte'patru.

DREPTATE (DREPT)

— Voim dreptatea ca să nu ne năpăstuiască alții, dacă de aceasta n-am avea frică, dreptatea ar pieri.

— Orice lucru în lume de unii se cinstește și de alții se defaimă ; numai dreptatea și adevărul de toți, de obște, se mărește și se slăvește, dar, din nenorocire, nu se cam urmează.

— Umblă pe calea dreptății dacă vrei să te numești drept.

— Unde dreptatea lipsește, acolo tîlhăria împărățește.

— Întîi la dreptate să cauți, apoi la celelalte, fie de orice trebuință.

— Mai bine în haina dreptății îmbrăcat să te arăți, decît cu cea mai scumpă hlamidă împărătească.

— Nu e destul numai a cunoaște ce e cu dreptate, ci să și urmezi după acea dreptate.

— Nu pentru ca să te hrănești, ci ca cinste să dobîndești, dreptatea să o păzești.

— Precum nu vrei să-ți ia ale tale altul, așa și tu să nu iei ale altuia, aceasta se înțelege dreptate ; iar să faci și tu altuia un bine, precum vrei să-ți facă și ție altul, aceasta se înțelege îndurare.

www.dacoromanica.ro

— Spre a se păzi dreptatea într-un norod, neclintită, trebuie toți deopotrivă să se mînie foarte cînd unul se va năpusti cu cea mai mică nedreptate.

— Dreptatea are lege, ca nicicum hatîr nici altuia să facem, nici de la altul să așteptăm.

— Dreptatea, oriunde te-ai duce, cinste îți aduce.

— Dreptatea îndurare sau milă nicicum are.[1]

— Dreptatea c-o mînă pedepsește și cu cealaltă mai mult cinstește.

— Dreptatea cu pacea cînd se îmbrățișează, fericirea ne înconjoară.

— Dreptatea, cumpăna celor de cuviință.

— Dreptatea către altul cînd o vei păzi se înțelege dreptate, iar nu numai către tine.

— Dreptatea la judecător, cea mai mare cinste, ce puțini o dobîndesc.

— Dreptatea n-ascultă nici la lacrimi, nici la daruri.

— Dreptatea nu cu bani, nici cu jurămînt, ci după lege la toți deopotrivă s-o împarți.

— Dreptatea, numai nemuritoare, iar strîmbătatea, sluga morții.

— Dreptatea păzește pacea și liniștea de obște.

— Dreptatea s-o urmezi nu numai cu cuvîntul, ci mai mult cu fapta.

— Dreptatea se înțelege cea mai dintîi a omului datorie.

— Dreptatea se închipuiește fără ochi și fără mîini, că nici în obraz se uită, nici mită primește.

— Dreptatea se dă celui mai cu putere, cînd strîmbătatea poruncește.

— Dreptatea, sfîntă, iar nu de toți primită.

---

[1] „Trebuie totdeauna să faci dreptate înainte de a face milostenie." Nicolas de Malebranche, *Tratat de morală*, XI, 7.

www.dacoromanica.ro

— Dreptate să dai și celui mai cumplit, cînd cunoști că are.

— Peste putință cel drept de toți să se laude, cînd zavistia pe toți tare îi stăpînește.

— Cel ce n-are omenie om drept nu poate fi.

— Drept acela mai mult se înțelege, nu cel ce nu năpăstuiește, ci cel ce poate să năpăstuiască și nu voiește.

— Drept să fii mai bine decît bun la fire.[1]

— Dreptul tău să ți-l păzești și îndatorirea să ți-o împlinești.

— Cel mai sfînt drept al omenirii slobozenia se înțelege, după orice lege.

— Dreptatea și îndurarea, datoriile societății.

— Advocatul drept să grăiască, judecătorul drept să judece și stăpînitorul drept să poruncească.

— Părtinire cu interes nicicum să ții cuiva, ci deopotrivă pe toți cu ochiul dreptății să-i vezi.

— Rodul ostenelilor tale, dreptul tău cel mai firesc.

EXAMEN DE CONȘTIINȚĂ

— Pînă a nu cerceta, de trei ori cu mintea ta, ce-ai făcut, ce-ai greșit, și ce datorie nu ai împlinit, nicicum în pat să te culci.

— Cînd urmezi vreo urîtă faptă, uită-te în oglindă și te rușinează de însuși obrazul tău.

— Ispită sufletului tău adeseori să faci, ca niciodată în greșală să cazi.

---

[1] „Trebuie să fii drept înainte de a fi generos." Nicolas-Sébastien de Chamfort, *Maxime și cugetări, caractere și anecdote*, I.

www.dacoromanica.ro

FALA (A SE FĂLI)

— Cu fala și semeția dragoste nu dobîndești ; de aceea de acestea mult să te ferești.

— Nu ceea ce au fost ai tăi părinți, ci ceea ce ești tu însuți acum, d-aceasta să te fălești.

— Să nu te fălești întru a ta frumusețe, nici întru a ta multă avere, că într-un minut se trec și se duc.

— Să nu te fălești întru a ta putere, nici întru a ta știință, nici întru a ta iscusință, că nimic îți folosesc cînd dreptatea n-o păzești, ci numai în fapte bune cu care te asemeni cu însuși Dumnezeu.

— Cine mult se fălește și nimic săvîrșește în bătaie de joc se sfîrșește.

FAPTA

— Unde fapta bună se cinstește, acolo oameni de cinste mai mulți se găsesc.

— Orice faptă rea răsplătire cere.

— Urmînd tu la toate bine, nicicum să te socotești cine va povesti, cine va socoti fapta-cea bună, că fapta bună, singură bună.

— În unele greșim și-n altele osîndim ; de aceea să nu socotești că o faptă vreodată va rămîne fără plată, că răsplătirea vine cînd cu gîndul nu gîndești.

— Însăși a ta faptă de sine te cinstește sau te necinstește a ei urmare.

— Caută faptele tale întocmai ca într-o oglindă, și pe acele bune să le arăți în lume, iar pe cele rele să le speli ca însuși obrazul tău.

— Cu al cărui nume, neam și cinste te fălești, ale acelora fapte să urmezi, c-asemenea să te cinstești.

www.dacoromanica.ro

— Curvia, preacurvia și necurăția, fapte de rușine ; fermecătoria, vrăjitoria, fapte de înșelăciune ; fățărnicia, viclenia, fapte de Iudă ; smerenia, faptă de prefăcut ; lingușirea, faptă de legumăreț [1] ; pișpăitura [2], faptă de pîrîtor ; mînia, pizma, zavistia, uciderea, pîra, fapte de neomenie ; sfada, gîlceava, fapte de nebuni ; cumplirea, tirania, fapte de cruzime ; trufia, mîndria, fudulia, fapte de satană ; îndărătnicia, dîrzia, fapte de neghiob ; obrăznicia, faptă de cîine ; călcarea de credință, faptă de necinste, iar dragostea și pacea, fapte dumnezeiești.

— Cînd urmezi vreo urîtă faptă, uită-te în oglindă și te rușinează de însuși obrazul tău.

— La fapte bune să te arăți măreț, cînd tu te nevoiești ca pe toți să-i întreci, iar la cele rele nici măcar să gîndești.

— Nimeni nu se supără cînd fapte rele defăimezi, decît numai cînd întru acea faptă el este căzut.

— Nici o faptă să urmezi ce poate aduce lacrimi, măcar și la al tău vrăjmaș.

— Nici o faptă fără plată ; îndată sau mai pe urmă.

— Nici pătimaș de fapte rele, nici slujitor lor să fii.

— Nu fapta după slavă, ci slava după faptă.

— Nu-ți lăuda însuți tu faptele tale, fie cît de mari, ci lasă-le la alții, c-aceia să le laude după ce le vor judeca.

— Pînă a nu te culca, cercetează ce-ai făcut, și pentru cele bune și drepte bucură-te, iar pentru cele strîmbe și rele mustrează-te pe tine.

— Plata faptei bune, lauda se înțelege.

— Precum vreți voi să vă facă alții vouă, asemenea și voi să faceți acelora.

— Rodul faptelor celor bune, cinstea cea mai mare.

---

[1] *Căruia îi plac mîncărurile bune, gurmand.*
[2] *Clevetire, intrigă.*

www.dacoromanica.ro

— Toate ale noastre fapte scrise sînt tocma în spate; d-aceea și unul ale altuia le vedem, iar ale noastre nicicum a le vedea putem.

— Fapta arată dragostea.

— Fapta adeverează vorba.

— Fapta pe om dovedește că este precum de el se grăiește.

— Fapta cea mai bună, a urma dreptății.

— Fapta bună de azi n-o lăsa pentru mîine, că nu știi de vei putea s-o mai urmezi.

— Faptele bune în veci se pomenesc, că nemuritoare sînt.

— Faptele celor mai mari pildă se arată la cei mai mici.

— Fapta rea și urîtă nicicum tu să urmezi, nici singur, nici cu altul împreună.

— Ferește-te de rele fapte, ca și de nedreptate, că ceea ce vei urma aceea vei căpăta.

— Fă și nu zi ceea ce vrei să faci, dacă poți să faci.

— Ceea ce nu vrei de la altul să pați nu face tu altuia.

— Cei din vechime, pentru ale lor fapte bune, s-au numit eroi, sfinți și dumnezei, ca să luăm și noi pildă de la ei.

— Cele mai rele și urîte fapte a celor mai mari, numai îndată cad pe cei drepți și nevinovați.

— Din mica ta copilărie să te deprinzi la fapte bune, ca să dobîndești cel mai bun nume.

FAȚĂ

— Nu căuta la față, ci la năravul ce are în față.

— Fața să-ți fie totdeauna veselă, că cea posomorîtă din frumos urît te arată.

www.dacoromanica.ro

FĂCĂTOR DE RELE

— Făcătorii de rele nu cunosc dulceața cinstei.

— Pe făcătorii de rele să-i depărtezi de cinste, ca făcătorii de bine să dobîndească cinste.

— Făcătorii de rele nici o încredințare au de a nu fi descoperiți, că nici o faptă vreodată, fie bună, fie rea, nu stă acoperită.

— Cea mai mare piedică a făcătorului de rele, mustrarea cugetului său.

— De cel ce ți-a făcut un rău să te păzești de mai rău, iar de la cel ce ai cunoscut bine să mai aștepți și alt bine.

FĂGĂDUIALĂ (A FĂGĂDUI)

— Ori nu mai făgădui, sau, de făgăduiești, îndată să și împlinești, ca să nu rămîi de rîs.

— Cînd nu vrea să te ajute, atunci îți dă cea mai mare făgăduială.

— Cînd cele rele făgăduiești, nu-ți păzi cuvîntul tău.

— La ceea ce nu poți nici ție-ți să-ți ajuți, nu mai făgădui altuia să-i ajuți.

— Lesne făgăduim, anevoie împlinim.

— Lesne din gură, dar anevoie din mînă a împlini ceea ce făgăduim.

— Mai bine mai puține și să le urnești, decît multe să făgăduiești și nici una să urnești.

— Mai bine să nu făgăduiești și îndată să împlinești, decît după făgăduială o îndelungă și zadarnică adăstare.

— Mai bine dare cît de mică, fără nici o făgăduință, decît făgăduieli mari și nici cea mai mică dare.

www.dacoromanica.ro

— Nădejdea şi ruşinea pe toţi ne îndeamnă multe să făgăduim, dar sfiala şi interesul nu ne iartă toate să le împlinim.

— Peste putinţa ta nicicum să făgăduieşti, că mincinos te numeşti cînd nu împlineşti.[1]

— Statornic să fii la ceea ce făgăduieşti, că de bună voie ai făgăduit, nimeni nu te-a silit.

— Făgăduiala să-ţi fie faptă urmată, iar nu vorbă deşartă.

— Cei mai mulţi răspund cu „dacă" la ceea ce n-au de gînd să facă.

— Cel ce făgăduieşte şi nu împlineşte vrăjmaş dobîndeşte pe cel ce-i făgăduieşte.

— De ai făgăduit odată, păzeşte-ţi făgăduinţa, ca să nu ieşi mincinos.

— De la cel ce multe făgăduieşte nimic să aştepţi.

— Legătura ce vei face nicicum s-o calci, ca să nu dai pricină de sfadă la război.

FERICIRE (A FERICI, FERICIT)

— Acela mai fericit, cel ce nici un necaz pe lume a nimerit.

— Acela mai fericit, cel ce se mulţumeşte cu ceea ce în casă i se găseşte.

— Acela mai fericit, cel ce de nimeni trebuinţă are.

— Iubirea de osteneală, dragostea de omenire, cuget curat, înţeleaptă purtare, toate de taină se înţeleg ale lumii fericiri.

— Orice fericire are a ei nemulţumire.

[1] „Nu făgădui ceea ce nu poţi împlini." Publius Syrus, *Sentinţe*.

www.dacoromanica.ro

— Ca să te socotești între cei fericiți, să păzești la toate o măsură dreaptă și de muncă niciodată să te lași.

— Curat la gînduri, cuvinte și la fapte să te arăți, frate, dacă vrei să fii pururea fericit.

— Cînd omul rîvnește numai la ceea ce trebuiește, atunci poți zice : ferice de el.

— Cînd muierea cu bărbatul nicicum se gîlcevesc, cea mai mare fericire la ei se găsește.

— Mai înainte de sfîrșit pe nimenea să nu fericești, că mai nici unul, pînă în sfîrșit, se vede în lume fericit.

— Mai fericit cel ce dă, decît cel ce primește, că cel ce dă îndatorează pe cel ce primește, iar cel ce primește se îndatorează către cel ce-i dă.

— Mai fericit cel din bordei, că doarme fără griji, decît cel din palat, ce nu poate închide ochii, de mari griji ce-l cuprind.

— Nicăieri poate omul fi mai fericit ca în sînul familiei sale.

— Nici o fericire fără virtute.

— Niciodată nu te vei socoti fericit dacă nu te vei purta cinstit.

— Nicicum fără sănătate fericire se înțelege.

— Nu ferici pe oricine de orice bine, pînă a nu vedea ce sfîrșit va da.

— Precum iubești, cînd te vor iubi, atunci fericit vei fi.

— Fericit de cel ce șade la masă, înconjurat de copii, cînd se înveselește cu ei.

— Fericirea omului stă întru a fi sănătos, slobod și a nu avea trebuință de cele de prisos. Sănătatea o poți dobîndi cu înfrînarea mîncării și a blestemăților și o pază bună de răceală ; slobozenia cu munca și cele trebuincioase, cu cumpătatea la toate ; d-acestea mai mult să te îngrijești.

www.dacoromanica.ro

— Fericirea unei fete, să dobîndească un bun bărbat, că d-acolo spînzură viaţa şi cinstea ei ; şi a bărbatului, să dobîndească cu mult mai bună nevastă, că d-acolo spînzură traiul cel mai bun şi sporirea casei ; d-aceasta se va îngriji.

— Fericirea multă vreme nici că stă, nici că ţine la oarecine.

— Fericirea stă în ceea ce nouă ne place, de aceea fericiţi ne socotim cînd dobîndim ceea ce poftim.

— Fericirea stă, firește, în orice omul se mulţumeşte.

— Fericirea toţi o caută, dar mai nimeni o găseşte, că nimeni o cunoaşte.

— Fericirea trupului, sănătatea, iar a sufletului, ştiinţa.

— Fericire se înţelege a sufletului mulţumire.

— Fericire se înţelege cînd omul, într-o unire, petrece cu a lui soţie.

— Fericire se înţelege cînd cei ce se iubesc împreună trăiesc.

— Fericit acel bărbat ce în urmă şi-a lăsat nume bun şi neuitat.

— Fericit omul ce nu cunoaşte mînia.

— Fericit se înţelege nu cel ce dobîndeşte orice poftește, ci cel ce nu poftește la ceea ce lipsește.

— Fericit se-nţelege cel ce pe sine mai mult cunoaşte.

— Fericit cel ce a dobîndit copii buni şi înţelepţi.

— Fericit cel ce a dobîndit prieten bun şi cinstit.

— Fericit cel ce poate trăi cu toţi în pace.

— Fericit cel ce s-a învrednicit cugetul său să-l mustreze.

— Fericiţi făcătorii de bine, că de toţi sînt iubiţi.

— Cel slobod de patimi, cel mai fericit pe lume.

www.dacoromanica.ro

FLECAR

— Cu cel flecar de gură nu te sfătui, că nu va putea păzi taina ta în gură.

— Nu băga în seamă cuvintele celui flecar, c-atunci el crapă de necaz.

— Pe flecar să-l înveți cum să tacă, iar nu cum să grăiască.

— Flecarul, cu vreme și fără vreme, trebuie să trăncănească.

— Flecarul nu te iartă să-i spui și tu ceva, că îndată îți taie vorba cum vrei să deschizi gura.

— Flecarul, pînă a nu asculta, mai înainte răspunde.

— Flecarul suferă orice ocară îi faci, numai să grăiască.

— Flecarul scîrbă aduce la cel ce-l ascultă.

— Flecarul din gură vorba îți fură.

— Flecarul și cînd voiește gura nu și-o stăpînește.

— Flecarul, și cînd nu știe, toate zice că le știe.

— Flecarul și mincinosul, doi vrăjmași ai adevărului.

— Flecarul cu flecar grăind s-apucă de păr.

— Cea mai mare piedică a flecarului este cînd nimeni îl ascultă.

— Doi flecari la masă, bucatele rămîn pe masă.

— Pe nimeni nicicum să nu poreclești cu mucalitlicuri [1], că te arăți de flecar.

FRATE

— Ca mucenicii pentru Hristos tu să te jertfești pentru frații tăi.

---

[1] *Vorbă de ris, șagă, povestire nostimă.*

www.dacoromanica.ro

— Corb la corb nu-şi scoate ochii, şi tu scoţi ai fratelui tău. O ! Ce neomenie ! O ! Ce nelegiuire !

— Cînd frate cu frate unul cu altul se bate, dar cu străini între ei oare ce vor face ?

— Mai bine cărnuri să mănînci, decît cu fasolea în gură şi rău să chinuieşti pe fratele tău.

— Numirea de frate nu te arată de frate dacă nu urmezi cele de frate.

— Pasărea pe pasăre nicicum se pizmuieşte pentru pasiunea ce găseşte, nici cuibul una alteia îl ia, şi frate cu frate să se mănînce ca un cîine pentru o-mbucătură de pîine.

— Singur nimeni nu te ascultă, iar împreună cu fraţii tăi toţi tremură de tine.

— Toţi dintr-o mumă fiind născuţi, toţi de fraţi se înţeleg.

— Frate cu frate într-o unire, cetatea cea mai tare.[1]

— Fratele frate la necazuri să se arate.

— Fratelui tău să nu-i zici : „Pas de cere la altul", ci : „Vino să-ţi dau eu".

— Frate pe frate cînd va ajuta, cine împotrivă le va sta ?

— Cine pe fratele său nu mîngîie, vrăjmaş lui se socoteşte, şi cînd îl lasă să moară de foame, ucigaş lui se socoteşte.

— Dezbinarea între fraţi, pieirea lor.

FRUMUSEŢE (FRUMOS)

— Nu la faţă, ci la fapte să te arăţi frumos.

[1] „Prietenia dintre doi fraţi este mai solidă decît o cetate." Antistene, citat de Diogene Laerţiu în *Vieţi şi sentinţe ale filozofilor iluştri*, VI.

www.dacoromanica.ro

— Nu numai frumoasă să te arăţi, dar şi cu plăcere, că plăcerea întrece orice frumuseţe.

— Pociturile, schimonositurile şi grimasurile din frumos urît te arată. Departe de ele.

— Nu pentru frumuseţe, ci mai mult pentru virtute tu să te făleşti, că frumuseţea numai la muiere — fală.

— Aceea e frumuseţe ce, pe lîngă frumuseţe, are şi minte frumoasă.

— Omul cel împodobit cu învăţături şi alte daruri, acela mai frumos.

— Curse şi plasă se înţelege frumuseţile pe lume, că pe cel mai cu deşteaptă minte lesne îl îmbată şi de el se prinde.

— Cu mult mai frumoasă frumuseţea sufletului decît a obrazului.

— Frumoasă cu frumoasă nu pot trăi într-o casă.

— Frumuseţea, în adevăr, cel mai dulce dar în lume, dar şi greşeli mai multe a pricinuit pe lume.

— Frumuseţea cu mîndrie ochii mi-i mîngîie.

— Frumuseţea pentru tinereţe, iar nu tinereţea pentru frumuseţe.

— Frumuseţea pe tăcute îţi grăieşte.

— Găteala simplă şi potrivită foarte mult măreşte a muierii frumuseţe.

— Frumuseţea s-o cinsteşti, iar nu ei să te închini, ca nu cumva să te robeşti.

— Frumuseţea se cinsteşte cînd este firească, iar nu cînd se plăsmuieşte.

— Frumuseţea săgetează mai rău decît orice săgeată.

— Frumuseţea fără greşală şi bătrîni curînd înşală.

— Frumuseţea se înţelege a minţii podoabă.

www.dacoromanica.ro

— Ceea ce mie îmi place aceea mai frumos.[1]

— Cel ce se închină la frumusețe ca la o icoană, uscat ca icoana rămîne.

— De multe ori frumusețea își primejduiește viața.

FUDULIE (FUDUL)

— Mai lesne fudulul se leapădă d-a dragostei dulceață, decît d-a fuduliei zădărnicie.

— Cel fudul, cînd n-are și ce să mănînce, se scobește printre dinți ca s-arate ce-a mîncat.

— Cel fudul, cînd se trage la vreo închisoare, zice că-l cheamă la cel mai mare sfat.

— Cel fudul povestește cîte în vis a văzut, ca cînd chiar le-ar fi avut.

— Cel fudul se arată că toate le știe, cîte se găsesc la cea mai înaltă curte, cu mult mai înainte.

— Cel fudul se mulțumește c-o plecăciune de cap, mai mult decît orice dar scump.

— Cel fudul se împodobește cu scule mincinoase, și vai de cel ce va zice că sînt mincinoase.

FURT (A FURA, FUR)

— Cel ce odată fură, fură și iarăși fură.

— Cine nu intră pe ușă, ci pe aiurea sare, fur și tîlhar se înțelege.

— Cine pe altul iartă sau ajută să fure fur și el se înțelege.

---

[1] „Nu e frumos ce e frumos, ci e frumos ceea ce-mi place." Proverb italian.

www.dacoromanica.ro

— Cînd vrei să iei ceea ce nu e al tău, dai cu capul de rău. Vezi să n-o pați.

— Nicicum să îndrăznești pe altul să păgubești.

GÎLCEAVĂ

— Gîlcevurile între oameni multă vreme n-ar ținea, cînd numai o parte n-ar avea dreptate.[1]

— Nici o gîlceavă mai urîtă decît cea între rude. Fereşte-te de ea.

— Nu da pricină celui nebun, că se aprinde gîlceavă.

— Cînd deosebirea va lipsi, și toți deopotrivă vor fi, nici o gîlceavă se va ivi.

— De gîlceavă ca să scapi, cu tăcerea o biruiești.

— De gîlceavă să fugi, la pace să alergi.

GLUMĂ (A GLUMI)

— Glumele aduc plăcere, dar peste măsură rău te înjură. Departe de ele.

— Glumele, numai cu cei deopotrivă ție.

— Cel ce mult glumește obraznic se socotește.

GRĂIRE (A GRĂI)

— A grăi multe și bune te-arată de învățat, a grăi puține și bune te-arată de înțelept, a grăi multe și urîte te-arată de flecar. Alege care numire îți place.

---

[1] „Certurile n-ar dura atît, dacă vina ar fi doar dintr-o parte." La Rochefoucauld, *Reflecții sau sentințe și maxime morale*, 496.

www.dacoromanica.ro

— Cînd ai bucătură în gură să nu începi şi a grăi, că-ndată îţi sare îmbucătura din gură.

— Nu cu ochii în jos, ca cel smerit făţarnic, ci cu ochii drept în ochi, ca să cunoşti cu cine grăieşti.

— Cînd grăieşti cu oarecine, nu strîmba din gură ca cei damblagii ; nici degetele în gură să le bagi şi să le lingi ca pisicile cînd se ling ; nici din mîni să dai ca cînd te-ai da în leagăn ; nici din picere să dai ca un armăsar ; nici ochii să ţi-i arunci încoace şi încolo ca balaorul cînd se ridică ; nici trupul să ţi-l frîngi ca pehlivanii cînd joacă ; nici să te vîri într-însul ; nici să îndrăzneşti la glume cu mîna ca mojicii cînd se îmbată, c-asemenea urmări te-arată de prost.

— Cînd grăieşti cu oarecine nu-ţi plînge ale tale necazuri, căci şi scîrbă îi aduci şi slăbiciunea ta ţi-o află.

— La orice adunare de oameni mai mari nicicum să grăieşti împotriva lor că pe tine te vatămi.

— La vreme să grăieşti, la vreme să taci că, dimpotrivă, una te arată de flecar, şi alta de mut şi de nerod.

— Mai multe să auzim şi mai puţine să grăim, c-o limbă numai am dobîndit, iar urechi două. [1]

— Acela grăieşte mai bine cel ce grăieşte spre apărarea celui nevinovat. Aşa şi tu să grăieşti.

— Mulţi s-au căit de vorba ce au grăit. Vezi să n-o paţi şi tu.

— Pentru cei morţi şi cei mari ori bine să grăieşti, ori mai bine să taci.

— Ce să grăieşti, cum să grăieşti, cînd să grăieşti şi cu cine să grăieşti, mult, mult să te socoteşti ca să nu greşeşti.

---

[1] „Numai o limbă şi două urechi ţi-a dat natura, pentru ca să asculţi de două ori decît vorbeşti." Epictet, *Fragmente*, 142.

www.dacoromanica.ro

— De vrei să nu te grăiască de rău, nu grăi nici tu de nimeni nici un rău. [1]

GREȘALĂ (A GREȘI)

— A arăta ale altora greșeli, numai la prieteni este dat aceasta ; d-aceea nu te supăra cînd prietenul tău îți arată greșala.

— Acela de laudă, cel ce-și cunoaște greșala și îndată ș-o îndreptează. Acestuia să te asemeni.

— Omul greșelile sale nicicum le vede, că le poartă în spinare ; iar ale altora toate, că le vede înainte. [2]

— Omul, cu cît mai mare, cu atît mai mare greșește.

— Omul la greșelile lui, orb se înțelege, iar la cele străine cu mii și sute de ochi. Tu împotrivă să te arăți.

— Orice greșală cu răsplătirea se iartă, să nu i-o mai aduci aminte.

— Orice greșală din neștiință și din necunoștință, supusă la iertare.

— Oricine greșește, dar cine după greșală se căiește se vede om înțelept, și cine după căință se pocăiește acela de sfînt se socotește.

— O bunătate și numai omul de vede în sine socotește că are mii și sute de bunătăți ; iar greșeli o mie de cunoaște că are, nici una nu și-o vede, către tine însă, dimpotrivă, c-o greșală numai d-o vede în tine, mii și sute de greșeli socotește că ai în tine.

— Unul pe altul înșelăm, unul pe altul defăimăm, unul pe altul judecăm, unul de altul rîdem, și nici unul cunoaștem ale noastre mai mari greșeli, că nici unul fără greșeală. [3]

---

[1] „Dacă tu vorbești de rău pe altul, să nu te miri că vei auzi vorbindu-se de tine și mai rău." Hesiod, *Munci și zile*, 721.

[2] „Defectele altora ne sînt în față, iar ale noastre în spate." Seneca, *Despre mînie*, II, 28.

[3] „Nimeni nu este fără greșală." Proverb francez.

www.dacoromanica.ro

— În multe greşeli cade cel ce fără lucru şade. Bagă de seamă la aceasta.

— Întîi ale tale greşeli să îndreptezi, apoi ale altora, ca şi aceia pildă să ia de la tine.

— Vai de acela ce ale altora greşeli lesne şi degrab' le vede, iar l-ale sale nici măcar gîndeşte.

— Greşala altuia l-acela s-o laşi, iar nu şi tu după ea să te iei.

— Greşala iertată nu se mai pomeneşte ; d-aceea nici să îndrăzneşti de ea să mai grăieşti.

— Greşala părinţilor la creşterea de copii sub jug bagă pe copii. Îngrijeşte-te de aceasta.

— Greşala celui beat la el însuşi priveşte ; iar nu la băutura ce în cap îl loveşte.

— Greşelile altuia, ce nu privesc la noi, lesne le uităm ; iar cele către noi nici cu moartea le uităm. Împotrivă să urmezi.

— Greşelile de cuvinte şi lacrimi multe, la rugăciunea de închinăciune, nicicum se pot spăla, decît numai cu căinţa şi cu pocăinţa de părăsire, fără a te ruga ; aşa şi tu să urmezi.

— Ca să poţi îndrepta ale altora greşeli trebuie tu să fii curat de orice greşală.

— Cum greşeşti, cere iertăciune, că cu aceasta pe tine te cinsteşti.

— Cînd oarecine îţi arată greşelile tale, nu te mîhni asupra lui, ci mai bine asupra ta, căci le ai şi nu vrei să le îndreptezi.

— Cînd vrei greşala ta să ţi-o aperi, n-ai cu ce să ţi-o îndreptezi decît cu minciuni, ş-aşa, dîntr-o greşală într-alta mai mare cazi ; mai bine să ţi-o mărturiseşti.

— Cînd vezi pe altul greşind nu te asemăna lui, iar cînd bine urmînd pune-te în locul lui.

www.dacoromanica.ro

— Lesne se uită greşelile noastre cînd numai noi le ştim, d-aceea să ne ferim ca altul să nu le afle.

— N-arunca greşala ta asupra altuia, ci mai bine îndrepteaz-o, ca să nu te necinsteşti.

— Nevoia şi deznădejdea te fac să cazi în cele mai mari greşeli; nu lăsa pe om să cază în asemenea necazuri, şi-l vei scăpa de cele mai mari greşeli.

— Nimic mai lesne decît a da greşala asupra altuia. Departe d-o asemenea urmare.

— Nici eu, nici tu, nici altul a greşit decît neştiinţa. Vai de cel ce de ea nicicum a scăpat, că pururea în greşeli se află.

— Nici o greşală, fie cît de mică, nu e fără vătămare, şi, dimpotrivă, nici o facere de bine, fie cît de mică, nu e fără folos mare. Alege care-ţi place.

— Nici către vrăjmaş, nici către prieten greşala ta să nu ţi-o descoperi, ci, pînă a nu se afla, stinge-o să nu se mai vadă.

— Nu te mînia cînd greşala ta ţi-o arată, ci cînd de ea nu te vei îndrepta.

— Pururea mai rău greşesc cei ce stăpînesc decît cei ce se stăpînesc, şi, dimpotrivă, mai greu se pedepsesc cei ce se stăpînesc decît cei ce stăpînesc. O, nelegiuire!

— Pe alţii lesne îi dojenim pentru orice greşală, şi noi înşine cădem tot într-aceeaşi greşală.

— Să nu te sfieşti a-ţi mărturisi greşelile tale, că aceasta te arată de înţelept.

— Sărăcia, muma greşelilor, şi neştiinţa, tatăl lor.

— Să cinsteşti şi să iubeşti pe cei ce arată greşelile tale, c-aceştia sînt cei adevăraţi prieteni ai tăi, iar nu pe cei ce le laudă ca nişte isprăvi mari, c-aceia sînt vrăjmaşii şi duşmanii tăi.

— Să-ţi fie milă de greşala altuia şi cît poţi să i-o acoperi.

www.dacoromanica.ro

— Cei mai mulți din neștiință greșesc la cele de cuviință.

— Cei ce nu mustrează pe cei ce greșesc vinovați și ei c-aceia se socotesc.

— Ce cunoști că ai greșit nu-ți fie rușine să le îndreptezi, ca să nu te căiești.

— Cele mai mari greșeli și răutăți din mîndrie izvorăsc. Depărtează-ți mîndria ca să scapi de ele.

— Cel ce greșește, cînd îl ierți, îndată prieten îl dobîndești, că cugetul îl bate.

— Cine ale altora greșeli ție-ți spune acela ș-ale tale la alții le va spune. Ferește-te d-un asemenea om.

— Cine-și cunoaște greșelile sale și se pocăiește cel mai cinstit de toți se socotește.

— Cine poate popri pe cel ce greșește și nu-l poprește curînd se înțelege că și el într-acea greșală părtaș se socotește.

— Blagoslovit cel ce acoperă greșelile vecinului său ; asemenea blagoslovenie să vînezi.

— Din toate greșelile noastre cea mai cumplită și mai urîtă lenea se înțelege, c-aceasta ne poprește de orice muncă pe lume. Ferește-te de ea din toată virtutea ta.

GURA

— În tot locul și totdeauna să-ți păzești cu totul gura.

— Gura mincinoasă, cea mai ticăloasă. Ferește-te de o asemenea ticăloșie.

— Gura de tot să nu ți-o înfrînezi, nici iarăși de tot slobodă să ți-o lași la orice, și oricînd, și oricum, ci mai bine la vreme să grăiești, cît și cum ți se cuvine.

www.dacoromanica.ro

— Cu gura căscată nicicum să te plimbi ca să n-auzi de la toți : „gură-cască".

— Cu cel bun de gură nicicum să te apuci, că te faci de ocară.

— Mai bine pe pămînt să cazi decît în gura oamenilor.

— Cînd tușești și cînd cași, mîna la gură să ți-o pui și la o parte să te dai.

— Scuipatul să nu-l arunci drept în obrazul altuia, ci mai bine în bazma, dîndu-te la o parte.

— Dinții curați să ți-i păstrezi, gura mai des să ți-o speli, că a lor curățenie depărtează de ele orice putreziciune și orice putoare.

HAINĂ

— Nu în haine scumpe, ci curate foarte să te arăți, frate, că curățenia, podoaba omului cea mai cinstită, decît haină mult prețuită.

— Haina pentru îmbrăcăminte, iar nu pentru podoabă, că te arată de păpușă.

— Haină soioasă sau prăfuită să nu pui pe tine, că te arată ca pe un porc tăvălit în tină.

— Haină descusută te arată de om prost.

HOTĂRÎRE (A HOTĂRÎ)

— Ca să hotărăști drept, trebuie să cercetezi toate cu de-amănuntul și mai mult să te chibzuiești.

— Pînă pe amîndoi nu vei asculta, hotărîre nu vei da.

— Să nu te pripești la hotărîrea ta, pînă ce bine nu vei cerceta, însă la hotărîre după cercetare nu vei întîrzia.

www.dacoromanica.ro

HOȚ

— Să te ferească Dumnezeu de hoțul din casă.

— Hoțul jură și iarăși fură.

— Hoțul c-un păcat și păgubașul cu două, că pe mulți bănuiește.

— Hoțul cînd nu se prinde, cel mai vrednic om.

— Cel ce pe hoț primește și multe lui îi înlesnește, de hoț și el se socotește.

ICONOMIE (A ICONOMISI)

— Mai mult să te iconomisești, ca să nu te căciulești cînd la unul, cînd la altul ce-mi sînt urîți ca păcatul.

— Buna iconomie a casei, temelia casei. O asemenea temelie să faci și tu casei tale.

— Cine știe să cheltuiască la cele lui de folos acela se înțelege cel mai bun iconom.

— Nu să cheltuiești, nici să te zgîrcești la toate peste măsură, ci o cumpănă bună și dreaptă să păzești, ca să nu te căiești în urmă.

IERTARE (A IERTA)

— Cu iertarea ce tu faci, dobîndești pe toți de frați. D-aceasta să te ții.

— Omul, supus greșelii, că greșala-i pentru om ; d-aceasta și tu să ierți celor ce ție îți greșesc, că și tu mîine lor i să le greșești.

— La orice greșală să ceri iertăciune, fie și de la cel mai mic, căci cinste mare îți face ție.

www.dacoromanica.ro

— Lesne iertăm greșelile ce nu privesc la noi, dar tu mult să ierți cele ce privesc la tine.

— Lesne iertăm pe cei de care ne e frică, dar tu să ierți și fără nici o frică.

— Lesne putem ierta pe cei ce ne supără, dar anevoie iertăm pe cei ce noi îi supărăm.[1]

— Mai lesne a ierta celor ce ne greșesc nouă, decît celor ce noi le greșim.

— Mai bine să ierți pe cel vinovat, decît să pedepsești pe cel nevinovat.

— Mai bine să ierți, decît în urmă să te căiești.

— Pe vrăjmaș curînd să-l ierți, ca prieten curînd să-l vezi.

— Cel în putere, cînd iartă, atunci viteaz se arată. Pururea viteaz să te arăți.

— Cel mai rău se înțelege cel ce nu iartă nicicum. Fugi d-asemenea numire.

— Cel ce nu iartă pe altul nu se înțelege de om, că omul, firește, fiind supus patimilor, unul altuia trebuie să crează.

INTERES

— Interesul, în parte, cel mai mare vrăjmaș binelui obștesc.

— Interesul vrajbă bagă și între cei mai de aproape.

— Interesul cînd îți grăiește, uiți și facerea de bine ce ți s-a făcut și ocările ce îți dă.

— Interesul nu al tău, ci cel de obște să-l gonești[2], și pentru el să te jertfești, că și tu de el te folosești.

[1] „Îi iertăm adeseori pe cei care ne plictisesc, dar nu putem ierta pe cei pe care-i plictisim noi." La Rochefoucauld, *Reflecții sau sentințe și maxime morale*, 304.

[2] Aici, cu sensul de *a urma, a urmări.*

www.dacoromanica.ro

— Interesul se înțelege în mai multe chipuri : de dragoste sau de pizmă, de frică sau de hatîr, de dobîndă sau de cinste, și cel mai rău, mai scîrnav și mai cumplit, fără nici o îndoială, cel de mituială. Ferește-te, de nu de toate, măcar de cel mai cumplit.

— Interesul te face pururea să te pleci și la cine nu-ți place.

— Interesurile pline de greșeli, dar fără interes, mai nici un bine faci cuiva.

— Omul pentru interes își părăsește nu numai pe prieteni, ci și pe înșiși părinții lui. Departe de-o asemenea patimă.

— Unde interes, acolo și năpăstuire, că năpăstuirea din interes s-a născut. Departe de una, ca să scapi și de cealaltă.

— Unde interesul s-amestecă, dreptatea d-acolo departe se izgonește.

— Cu rari prieteni să te sfătuiești la cele de interes, ca să nu-ți pierzi al tău interes.

— Cînd interesul va lipsi, dreptatea va înflori și c-o dragoste frățească la toți se va păzi.

— Cînd interesul obștesc se socotește, toți pentru el trebuie să ne sîrguim.

— Fără interes mai nimic în lume se mișcă.

— Cel ce dragoste ți-arată numai pentru interes acela se înțelege cel mai scîrbos om pe lume. Spală-te bine de o asemenea scîrbă.

— Din interes se naște vrajba cea mai mare, năpăstuirea cea mai cumplită și urîciunea cea mai grozavă între părinți și copii, între frați și prieteni și între cei ce mai mult se iubesc. Păzește-te să nu se facă lăuzia lor în casa ta.

— De cînd lumea s-a zidit, interesul n-a lipsit.

www.dacoromanica.ro

INTRIGĂ (INTRIGANT)

— Intrigantul de pizmă, cînd nu izbutește, crapă de necaz. Vezi și tu să nu crapi.

— Intrigile dărapănă cea mai bună orînduială, că zugrăvesc pricina, nu precum este, ci precum niciodată a fost. Departe de ele, ca să nu-ți pierzi orînduiala ta.

— Omul intrigant, sfredelul corăbiei. Vezi să nu te sfredelească și pe tine.

ISCODIRE (A ISCODI, ISCODITOR)

— Iscoditorul știe orice se mișcă în casa ta. Departe de el și de a lui meserie.

— Nici un gînd să-ți treacă ca să iscodești casă străină, iar a ta casă pe tot ceasul.

— Ferește-te de acela ce pururea iscodește ale altor trebi, ca să nu cerceteze mai cu seamă și ale tale. Departe de iscoditor, că inima ți-o vînează.

— Urît și fără minte cel ce va să afle ce gîndește oarecine, unde se duce, ce aduce, și ce face, și ce grăiește, și ce mănîncă. Departe d-o asemenea urmare, ca să nu fii urît la toți.

ISTEȚIME (ISTEȚ)

— Istețimea minții atunci e sănătoasă, cînd are și delicatețe. Aceasta să gonești.

— Istețimea născocește, duhul ghicește și ispravă săvîrșește.

— Istețimea pe oricine la toate deștept îl ține.

— Istețimea cea mai mare a omului stă întru a cunoaște mai bine orice lucru pe lume și a nimeri într-adevăr prețul și vremea lui, după cinstea lui. Aceasta să gonești.

www.dacoromanica.ro

— Isteţimea se înţelege şi cînd omul ştie cum să-şi ascunză cusururile sale. La aceasta mult să te sileşti.

— Isteţ om cu învăţătură acela se înţelege cel ce cunoaşte mai înainte ce poate să i se întîmple şi din vreme le întîmpină. La aceasta să te sileşti să ghiceşti.

— Să-ţi potriveşti isteţimea după cum cere înţelepciunea.

— Cel fără cîtuşi de mică isteţime nimic nu învaţă.

— Cine nu se înşală nicicum, ăla mai isteţ la minte. Aşa să te arăţi.

IUBIRE (A IUBI)

— Iubiţi-vă unul pe altul, ajutaţi-vă unul pe altul, aceasta — legea, aceasta — datoria omenirii.

— Ca să te iubească oricine, trebuie să fii cinstit, trebuie să te socoteşti pe tine deopotrivă cu toţi ceilalţi cei mai mici.

— Vai de ceea ce iubeşte pe cel ce n-o iubeşte ! Sileşte-te să scapi d-un asemenea vai.

— Ca să fii iubit trebuie să te arăţi vrednic de iubit. Mijloacele stau în vrednicia ta.

— Cu vorba şi cu fapta să faci să te iubească, că, într-alt chip, îşi întoarce faţa de la tine.

— Cu greu la cel ce iubeşte să osîndească pe cel ce el iubeşte.

— Trebuinţa omenească ne face să ne iubim unul pe altul.

— Cu cît vrei să te iubească, cu atît şi tu mai mult trebuie să iubeşti, că dragostea, temeiul omenirii.

— Iubirea de omenire mai presus de orice dragoste, ca un temei al societăţii.

— Iubirea de omenire, cel mai mare dar al înţelepciunii. Un asemenea dar să te sileşti să dobîndeşti.

www.dacoromanica.ro

ÎMPOTRIVIRE (A SE ÎMPOTRIVI)

— Cînd te împotrivești, să vezi cui te împotrivești și de poți să izbutești.

— La nici unul să te împotrivești, cînd vremea nu te iartă.

ÎMPRUMUT (A SE ÎMPRUMUTA)

— Ori prea rar să te împrumuți, ori niciodată, și mai ales de la prieten, că vrăjmaș îl dobîndești, cînd nu-i plătești.

— Vrei să dormi fără odihnă, dă bani cu împrumutare.

— Cînd iei cu împrumutare, dă înapoi pe deplin, ca să poți găsi cu înlesnire și altă dată.

— Cînd dai cu împrumut, dobîndă să nu ceri, c-aceea dobîndă, facere de bine.

— Nu împrumuta pe cel ce voiești prieten să-l dobîndești.

— Pe cine vrei să-l faci vrăjmaș, dă-i lui bani cu împrumutare.

— De vrei să dobîndești prieteni cît de mulți, dă-le bani îndestul cu numire de împrumutare și nici o nădejde de plătit.

— Datoria cît de îndată să te silești s-o plătești, că, de zăbovești, și pe altul păgubești, și ție nimic folosești.

— Mai bine să nu te îndatorezi decît să te îndatorezi și să nu împlinești.

ÎNCREDERE (A SE ÎNCREDE)

— În cine mai mult te încrezi, d-acolo te primejduiești. Cine a pățit-o o cunoaște mai bine. Vezi să n-o pați și tu.

www.dacoromanica.ro

— Cel ce în nimeni nu se încrede nici în sine însuși nu se mai încrede.

— Cine nu se încrede în drăguța lui mare dreptate are, iar în nevasta lui mare porc de cîine este. Ferește-te d-un asemenea nume.

— Cînd nu ne încredem la oarecine, arătăm că ne înșelăm.. Vai de acela !

— Mai bine să te înșeli, decît să nu te încrezi la nici unul' pe lume.

— Gîndul tău să nu-l descoperi, nici măcar la un prieten,. îndată și fără vreme, că prea puțini sînt, și anevoie se cunosc cei credincioși, în adevăr, în care să te încrezi.

ÎNDATORARE (A SE ÎNDATORA)

— Ca să scapi de îndatorire, niciodată să nu ceri.

— Cu o mică îndatorire biruiești, fără îndoială, și pe cel mai îndărătnic. De ea să te ții.

— Să nu te îndatorezi nici la cele mai mici, ca să nu cazi în mai mari îndatoriri.

— Celui ce cu o slujbă te îndatorează să-i mulțumești cu credință, după a lui sîrguință.

— Mai bine să nu te îndatorezi, decît să te îndatorezi și să nu împlinești.

— Supunerea nu e datorie, ci îndatorire, de aceea întîi să îndatorezi pe oarecine, cu oarece, apoi să ceri supunere de la el.

ÎNDĂRĂTNICIE (ÎNDĂRĂTNIC)

— Îndărătnic la minte nicicum să te arăți, ci pururea să te sfătuiești și bine să chibzuiești orice în minte îți vine.

www.dacoromanica.ro

— Omul îndărătnic la nimic se pleacă, că nimic îi place decît părerea sa.

— Îndărătnicia nu te iartă nici însuși folosul tău să-l dobîndești. Ferește-te de ea.

— Cu cel cuvios de vei locui, cuvios vei ieși ; cu cel drept, drept, și cu cel înțelept, înțelept ; iar cu cel îndărătnic, cu mult mai îndărătnic. Departe d-o asemenea locuință.

— Mai lesne poți tămădui pe un nebun decît a îndupleca pe un îndărătnic, și cu mult mai anevoie a-l îndrepta.

— Fugi de omul îndărătnic, că te dă de prăpastie.

— Cel îndărătnic pururea pagubă aduce oriunde se duce.

ÎNDREPTARE (A ÎNDREPTA)

— Cînd rîd de tine, să te îndreptezi de ceea ce rîd ; că, dimpotrivă, cu mult mai mult de rîs te vei face.

— Îndreptarea e plăcută, cînd greșala adevărată.

— Tu pe tine să te îndreptezi, iar nu altul pe tine.

— Cel ce pe sine nu se poate îndrepta, cum vreodată pe altul va îndrepta ?

ÎNDRĂZNEALĂ (ÎNDRĂZNEȚ)

— Îndrăzneală la cele bune virtute se înțelege, iar la cele rele, întreagă nebunie.

— Îndrăzneț să fii, dar nu peste fire, că îndrăzneala peste fire, obrăznicie din fire și întreagă nebunie.

— O mică îndrăzneală, la vreme și după cuviință, mare izbîndă aduce. De ea să te ții cînd vrei să izbîndești.

www.dacoromanica.ro

— Norocul ajută la cel îndrăzneț [1], dar și în primejdie de multe ori îl aruncă.

— Cel fără îndrăzneală pururea rămîne în urmă.

— Ostașul, spre izbîndă, trebuință are de îndrăzneală cuminte, fără nici o sfială.

ÎNDURARE (A SE ÎNDURA)

— Îndurarea, năravul cel mai blînd. De el să te ții.

— Îndurarea, fapta cea mai sfîntă, dar cînd pentru altul ea se înfățișează, mult, mult ne întristează, că pentru noi numai o vrem. Tu împotrivă să urmezi.

— Îndurarea, mila și dreptatea pururea călăuză să le ai, ca cea mai mare datorie.

— Nici îndurarea fără dreptate, nici dreptatea fără îndurare, una fără alta nimic folosesc. De amîndouă să te ții.

— Nu cînd ierți a ta greșală se înțelege îndurare, ci cînd ale altora, atunci te socotești de îndurat. Așa și tu să urmezi.

— Numai cel ce pătimește și a suferit cunoaște la îndurare.

— Cine pe nimeni ajută de nimeni se îndură.

— Cine sărăcia nicicum a încercat-o nu cunoaște îndurarea.

— Din îndurare se naște mila, milostivirea, blîndețele, dragostea și orice facere de bine. Ține-te de ea, ca să dobîndești toate celelalte.

ÎNFRÎNARE (A ÎNFRÎNA, ÎNFRÎNAT)

— Înfrînarea la orice cinste mare îți aduce.

[1] „*Audaces fortuna juvat.*" (Norocul ajută pe cei îndrăzneți.) Proverb latin.

www.dacoromanica.ro

— Înfrînarea la bătrînețe cam de nevoie se înțelege.

— Înfrînarea plăcerilor, îndelungarea vieții.

— Frîul, cînd se slăbește, în prăpastie te trîntește.

— Cei înfrînați pururea se arată blînzi, iar cei dezmierdați pururea mincinoși, și cei desfrînați pururea ticăloși. Alege care-ți place.

— Cel ce nici de frică, nici de sfială, nici de rușine nu se înfrînează acela ca un leu mai rău se înverșunează. Departe de un asemenea om.

ÎNGRIJIRE (A ÎNGRIJI)

— Îngrijirea, pentru toți, dar nu mai puțină și pentru tine.

— Întîi pentru obște, apoi pentru tine să îngrijești mai bine de orice se cuvine, că și tu în obște bine te socotești.

— Vai de cel ce îngrijește mai mult de dobitoace decît de copiii lui. Ferește-te d-un asemenea vai.

— Grijile lumii curînd îmbătrînesc pe om fără vreme. Departe de ele.

— Ca grija părinților de copii nici o grijă mai mare și mai folositoare ; că din ea spînzură toată fericirea copiilor, și în urmare a toatei [1] lumi.

— Ca muma de copii nimeni îngrijește mai bine, precum și de bărbat ca nevasta cea bună.

— Nu numai pentru tine, ci și pentru cel aproape de tine să îngrijești mai bine.

— Părinții de copii și copiii de părinți firea a orînduit să îngrijească unii de alții, unii la tinerețe și alții la bătrînețe.

— Precum vei îngriji de cei ce în lipsă se află, așa vor îngriji și alții de tine cînd în lipsă și tu te vei afla.

---

[1] *A întregii.*

www.dacoromanica.ro

— Să îngrijești de altul precum îngrijești de tine, că și celalt este altul ca tine.

— Cel ce pentru obște îngrijește mai mult pentru sine îngrijește, că și el, în parte, parte are din obște.

— Buna îngrijire, facerea de bine. De ea să te ții.

— De vecin și de prieten, și de al tău frate nicicum și niciodată să fii fără grijă.

— De lucru străin mai mult decît al tău să îngrijești de el.

ÎNȘELĂCIUNE (A ÎNȘELA, ÎNȘELĂTOR)

— Oricine se poate înșela [1] dar pe altul nu se cuvine a înșela.

— Înșelăciunea pururea spre cea mai mare vătămare. Fugi de ea cît vei putea.

— Cu cît ești mai mare, cu atît mai lesne te înșeli, d-aceea, cum te înșeli, să te îndreptezi, ca la mai mare să nu greșești.

— Cînd altul ne înșală, supărarea cea mai mare a noastră este de ce altul să se arate mai isteț decît noi.

— Mai mult să te rușinezi de cel ce în tine se încrede pentru înșelăciunea ce lui îi faci.

— Nu vă înșelați unul pe altul.

— Pe oricine vei înșela cu fapta ta, îndată fapta te vădește, că nu zăbovește.

— Păzește-te cît vei putea de cei înșelători, c-o înșelăciune de vei păți, în multe greșeli te vei poticni.

— Cel ce înșală se înțelege cam isteț, dar fără nici o cinste.

— Cine pe altul caută să înșele el mai întîi se înșală.

[1] „Oricine se poate înșela.“ Proverb francez.

www.dacoromanica.ro

— Şi cel mai înţelept, şi cel mai învăţat, şi cel mai iscusit lesne se înşală de linguşitori, de pişpăitori şi de verigaşi [1]. Departe de ei cît vei putea.

ÎNTÎMPLARE (A SE ÎNTÎMPLA)

— Orice întîmplare s-o ai de trecătoare, fără a te turbura, că multă vreme nu ţine, ci ori piere, ori se uită.

— În cea mai mare întîmplare, nu te supăra de nenorocirea ta, ci caută în lături şi vezi prea bine cîţi mai rău decît tine se chinuiesc pe lume, şi te mîngîie cu a lor stare la asemenea a ta stare.

— Cu inimă mare să te arăţi şi tare la orice întîmplare.

— Cu obraz vesel şi voios să te arăţi pururea, şi la cea mai rea întîmplare, ca nu cumva vrăjmaşul tău să se bucure de tine, văzîndu-te în întristare.

— Cu mintea ta să te sileşti orice întîmplare s-o biruieşti.

— La orice întîmplare, împotrivire mare şi curaj şi mai mare, iar nu întristare.

— La orice întîmplare, cu veselie mare, dacă vrei celor dimpotrivă să le răsplăteşti.

— La orice întîmplare să zici cu glas mare : „Şi aceasta trece“, şi vei avea mare uşurare.

— La orice întîmplare să-ţi arăţi virtutea ta, iar nu răutatea ta.

— La orice întîmplare, fie cît de mare, cu statornicia, stăruirea, răbdarea şi curajul, te poţi îndrepta, iar cu întristarea, moleciunea şi deznădejdea de tot te topeşti. Alege care-ţi place.

— Pururea să te sileşti ca înainte să vezi ceea ce o să ţi se întîmple.

[1] *Mijlocitori.*

www.dacoromanica.ro

— Suferă cu răbdare și răbdare foarte mare orice întîmplare, că a suferi cu răbdare privește la om mare.

— Să te uiți la cel din jos, iar nu la cel din susul tău, ca să te mîngîi la ale tale nenorocite întîmplări.

— Cea mai mică întîmplare ți-aduce un necaz ce te gonește de aproape pînă la moarte. Ca să scapi de el arată-te cu curaj.

— Cele mai mari întîmplări mari prefaceri ne aduc, sau spre bine sau spre rău.

ÎNTÎRZIERE (TÎRZIU)

— Întîrzierea la toate nicicum este bună, dar mai bine întîrzierea cuminte decît pripa nebunească.

— Cine tîrziu ajunge prost conac găsește. [1]

— Mai bine să aștepți decît să te aștepte.

ÎNTRECERE (A SE ÎNTRECE)

— Întrecerea pe om îl îndeamnă la orice, a se arăta vrednic de orice. De ea să te ții.

— Întrecerea te deșteaptă la orice învățătură mai bine decît orice dascăl. Nu te lăsa de ea.

— Cu cei drepți și cinstiți pururea să te întreci, ca mai drept și mai cinstit decît ei să te arăți.

— La îndatorire să te întreci, ca pe toți ceilalți în urmă-ți să-i lași.

— Pe toți să te silești cu nevoință să-i întreci, însă nu la dobîndire de mare cinste, ci la urmare de fapte mai bune, că cinstea, după fapte, singură și îndată ea de sine vine.

[1] „*Tarde venientibus ossa.*" (Cei ce vin tîrziu [la masă] găsesc oasele.) Proverb latin.

www.dacoromanica.ro

— Pe toți să-i întreci, nu cu cruzime, ci cu blîndețele, ca toți să te slăvească.

— Cei puțini pe cei mulți la orice lucru îi întrec, cînd cu rîvnă se silesc.

— Cel ce întrece pe oricine la orice acela de toți se caută și se cinstește.

— Cel din urmă, de multe ori, ajunge și întrece pe cel dinainte.

ÎNTRISTARE (A SE ÎNTRISTA)

— Omul muncitor anevoie se întristează, că cu munca își ușurează întristarea cît de mare, cînd gîndul pururea la muncă și-l are. Lui să urmezi.

— Întristarea sănătatea îndată ți-o dărapănă și în pămînt o îngroapă.

— Întristare peste întristare nicicum să îngrămădești nici la dușmanul tău.

— Întristare peste fire, întreagă nebunie, că mintea îndată ți-o smintește.

— Ca să petreci în viață fără nici o întristare, toate cele de întristare ia-le de trecătoare.

— La întristare se cunoaște omul cel cu suflet mare. Așa și tu să te arăți.

— La veselie s-au găsit cîntări și jocuri multe, iar la întristare nici o tămăduire are, decît să pui la uitare orice întîmplare, fie cît de mare.

— Mai mult să ne întristăm cînd facem altuia rău decît cînd înșine pătimim vreun rău.

— Mai bine la întristare să mergi spre mîngîiere, decît la băuturi și jocuri, cînd fratele tău pătimește.

— Mai bine să mergi la cei mîhniți și întristați ca să-i ușurezi, decît la cei în desfătări cufundați, ca să te cufunzi și tu.

www.dacoromanica.ro

— Mîngîie inima ta la orice întristare cu „Și aceasta trece".

— Nici o tămăduire mai lesne la întristare ca uitarea. Ține-te de ea.

— Nici întristare mare, nici bucurie mare la orice întîmplare, că amîndouă, deopotrivă, viața ți-o ridică îndată și fără veste.

— Nu supăra mai mult pe cel în întristări cufundat.

— Nu da spre întristare sufletul tău, că veselia inimii, viață îndelungată.

— Pe nimeni să nu întristezi, pe nimeni să nu mîhnești, pe nimeni să nu necăjești, pe nimeni să nu superi, ci, dimpotrivă, mîngîiere la toți cei ce pătimesc.

— Să te ferești cu-a ta întristare să nu cumva să înveselești pe cel mai mic al tău vrăjmaș, că el, cînd te vede vesel, atunci crapă de necaz.

— Fugi de întristare, că întristarea, cît de mică, sănătatea ne-o ridică.

— Două lucruri pe lume mai mult te întristează : vrăjmașul cînd se înalță și prietenul cînd te lasă.

— Doi întristați, unul pe altul mai lesne se mîngîie.

— De veselie să te lipești, de întristare să te dezlipești, că curînd te duce la cea mai proastă stare, și trupește, și sufletește.

ÎNȚELEGERE (A ÎNȚELEGE)

— Anevoie a înțelege cel ce nici o știință are.

— Cu toiagul într-o mînă și cu îndurarea într-alta la cel ce nu înțelege cele după lege.

— La cel ce înțelege, un cuvînt îndestul, iar la neînțelegător mii și sute în zadar.

— Nici cel treaz cu cei beți, nici cei înțelepți cu cei nebuni se pot înțelege.

www.dacoromanica.ro

— Cu cel ce nicicum înțelege, nu-ți pierde vremea cu el, că pierzi și ceea ce poți dobîndi cînd cu altul vei grăi.

— Cel ce nicicum înțelege pe sine se socotește mai presus de orice lege.

— Cel ce de sineși toate le înțelege acela între oameni cel mai sănătos la minte se înțelege ; cuminte și acela ce de altul ascultă, și de nu înțelege, iar cel ce nici el nimic înțelege, nici de altul ascultă, acela ca un orb de minte se înțelege. Aseamănă-te cu care-ți place.

ÎNȚELEPCIUNE (ÎNȚELEPT)

— Arată cu fapta ta înțelepciunea ta, iar nu numai cu graiul.

— Acela de înțelept de toți se socotește cel ce învață de la toată lumea.

— Ia-te după cel înțelept, și mai înțelept vei fi.

— Între mulți nebuni și cel mai înțelept se pierde. Departe de ei.

— Între cei înțelepți pururea să fii, iar între cei neînțelegători vreme să păzești.

— Înțelept acela se înțelege, nu cel ce pe alții povățuiește la fapte bune, ci cel ce însuși el dă pildă altora cu ale lui fapte bune.

— Înțeleptul cu tăcere biruiește pe orice nebun.

— Înțeleptul cu sfat vine unde, și cum, și la ce vreme se cuvine. Așa și tu să urmezi.

— Înțeleptul puțin grăiește, dar mult înțelegi, iar flecarul mult grăiește, dar puțin înțelegi.

— Înțeleptul se cunoaște după vorbă și după fapte.

— Înțelept se socotește cel ce mintea-și drămuiește și cu alții se sfătuiește la orice gîndește. Așa și tu să urmezi.

www.dacoromanica.ro

— Ca să judeci pe altul de este înțelept, trebuie tu să fii cu mult mai înțelept.

— Cu cei înțelepți vorbind, înțelept vei ieși, că minte vei dobîndi, și de n-ai avut, iar cu cei nebuni vei pierde și ceea ce ai avut.

— Cu cel înțelept să te înveselești, iar de cel nebun mult să te ferești.

— Pe cel înțelept adeseori să-l întîlnești, iar pe cel nebun nici măcar o dată.

— Plecarea spre fapte bune, semn de înțelepciune.

— Bagă de seamă la cei înțelepți, de cele ce ei fug și cele ce ei gonesc, și ia-te după ei, dacă vrei să fii ca ei.

— Cumpătarea este cel mai mare dar al celui înțelept.

— Înțelepciunea din fire a dobîndit să urască uciderea, strîmbătatea, năpăstuirea, fățărnicia, mîndria, necredința, vicleșugul, pișpăitul, pizma, zavistia, desfrînarea, lingușirea, ciocoinicia, lăcomia, furtișagul, tîlhăria, tirania, jurămîntul, gîlceava, ocările, înjurăturile și cruzimea. O asemenea urîciune să te silești către acestea să dobîndești și tu.

ÎNVĂȚĂTURĂ (A ÎNVĂȚA, ÎNVĂȚAT)

— Ascultă pe cel învățat, și vei ieși mai învățat.

— Iubirea de învățătură, cinstea la tineri cea mai bună. Această cinste să vînezi.

— Orice pe copil îl înveți, să-l pui să ghicească ce folos poate dobîndi din ceea ce învață, c-atunci mai bine se deșteaptă.

— Învățătura te învață cum să grăiești, de față fie cît de mulți și mari.

— Întrecerea la învățătură, cea mai bună luptă. Cu ea să te lupți.

— Învățătură fără dojană nu se poate căpăta.

www.dacoromanica.ro

— Învățătura la om, comoară, și munca, cheia ei. Păzește bine cheia ca să nu pierzi comoara.

— Învățătura se deprinde mai lesne cu pilda decît cu povața. Așa să înveți și tu pe oricine.

— Ca mai bine să înveți, pururea să asculți la cei mai învățați.

— Cu cei învățați mai mult vei învăța, iar cu cei proști vei pierde și ceea ce ai învățat.

— Cu cei ce te învață nu te lenevi des a-i întîlni, cît de departe vor fi.

— Cînd înveți pe altul, tu atunci mai mult înveți. [1]

— Cînd înveți pe oarecine trebuie să-i dai și pildă de învățătură cu însăși purtarea ta.

— Cînd înveți pe copil, să-l înveți după puterea lui și cu cuvinte mai deslușite, ca să priceapă ceea ce zici.

— Cînd nu ești învățat, iubește pe cei învățați, ca să te arăți și tu învățat.

— Cînd te întreci cu oarecine la ceea ce înveți, atunci mai bine înveți. Nu te depărta de această întrecere.

— Pe unii să-i înveți, care iau de învățătură, pe alții să-i îndemni, care iau de cuvînt și pe aceia să-i silești, care de una nici de alta ascultă.

— Să nu te rușinezi a învăța ceva și de la cel mai mic.

— Dacă vrei să înveți mai lesne și mai bine, pururea să citești și să scrii ceea ce citești.

— Cea mai mare învățătură, să știe oarecine cînd să tacă din gură.

— Cea mai bună la fete învățătură aceasta se înțelege, cinstea să și-o păzească, pe bărbat să-l cinstească, casa să și-o iconomisească și pe copii bine să-i crească ; iar la copii, pentru țară să se jertfească, pe părinți să-i cinstească, casa să și-o stăpînească și mai bine să muncească.

---

[1] „*Docendo discitur.*" (Învățînd pe alții, înveți [lat.].) Seneca, *Epistole*, VII.

www.dacoromanica.ro

— Bine este să învățăm și din ale altora greșeli.

— De la străini multe, și bune, și rele, învățăm.

— Ceea ce la tinerețe n-ai putut învăța nu te rușina la bătrînețe a le învăța, că mai bine pururea a învăța decît în neștiință a te afla.

JAF (A JEFUI)

— Cu dulceață jefuiești, cu amar le răsplătești cînd cu gîndul nu gîndești. Ferește-te d-o asemenea întîmplare.

— Jefuitorul, lup întreg, că, ca lupul, pîn' la os te jupoaie, te rupe și te sfîșie. Ferește-te d-un asemenea nume.

— Fiescare, în parte, cam așa rostește, după puterea ce-o dobîndește : „Aceasta este partea mea ; aceasta mi se cuvine și de cealaltă am mare trebuință". Iată jafurile cum încep. Departe d-o asemenea rostire.

— De la cel slab la cel în putere cînd trece oarece, jaf se înțelege, iar de la cel în putere către cel slab, dimpotrivă, dar se înțelege.

JOC DE NOROC

— Joc la noroc te-aruncă în foc. Păzește-te să nu te arzi.

— Jocul de cărți, dărăpănare c-o zadarnică nădejde.

— Plăcerea jocurilor de cărți curge din lenevire, cînd de toate celelalte ți se pleacă.

— Cine joacă pe despuiete în urmă cîntă cu drîngul. Vezi să n-o pați.

— Nici un ban mai rău pierdut, decît cel la joc de cărți.

www.dacoromanica.ro

— Judecata hotărăște, dar nu iartă, că cel ce iartă e slobod, iar cel ce judecă e mărginit.

— Unde nedreptatea stăpînește și strîmbătatea poruncește, fugi de judecată și de a ei dreptate.

— Atunci poți judeca drept cînd dreptatea o pui de față și strîmbătatea după spate.

— În judecata lumii cazi după faptele ce ți se văd în lume. Îngrijește-te de aceasta.

— În mînie niciodată pe nimeni să nu judeci.

— Cea mai dreaptă judecată după moarte se hotărăște.

— Judecă-te întîi pe tine și apoi pe mine.

— Judecătorul, ca să facă dreaptă judecată, nici pe însuși al său tată, la orice judecată, să-l cunoască de tată.

— Judecătorul nedrept, suflet murdar și spurcat are. Păzește-ți sufletul tău curat.

— Judecător prietenului tău nicicum să te faci, că-l dobîndești de vrăjmaș.

— Ca să judeci drept, trebuie adevărul să-l ai de călăuză.

— Cînd judeci pe oarecine, deopotrivă judecă pe rudă și pe străin, fie și prieten.

— Cînd judeci, să nu judeci obrazul ce-a greșit, ci fapta ce-a urmat de este vină de vinovat.

— Lesne judecăm pe altul, dar anevoie a-i prețui cinstea lui, că cinstea lui pentru noi o păstrăm.

— Lesne pe altul a judeca, iar pe sine cu totul anevoie.

— Mai bine o învoială strîmbă, decît o judecată dreaptă.

— Mai bine să te ocărască cel ce a pierdut judecata cînd hotărăști drept, decît să te ocărască dreptatea cînd n-o păzești.

www.dacoromanica.ro

— Nu judeca pe cel tînăr după mintea celui bătrîn, ci pune-te în locul lui, ș-atunci să-l judeci.

— Nu după față, ci după faptă să judeci cu dreptate, fie fața cea mai mare, fie și cea mai mică.

— Nu judeca cele trecute după vremea de acum, ci după vremea de atunci, ca să cunoști a lor orînduială dacă era bună sau nu.

— Pe doi vrăjmași poți judeca, ca pe unul din amîndoi să-l dobîndești prieten ; iar de doi prieteni mult să te ferești, că pe unul din amîndoi ai să-l dobîndești vrăjmaș. [1]

— Fugi de acela ce pe toți ceilalți îi judecă, iar pe sine nu se judecă, nici altul nu vrea să-l judece.

— Cel ce-i place pururea să judece pe alții prost de minte se înțelege.

— Ideile și părerile ale fiecăruia, pînă nu le cunoști și nu le vei judeca bine, nu le hotărî.

— Mita biruiește orice dreaptă judecată.

— Cine adeseori merge pe la judecăți acela mai adeseori se și căiește. Ferește-te de asemenea căință.

— Cine pe sine judecă acela mai bine judecă.

— De nimeni să nu te sfiești, cînd judecător ești, și dreptatea s-o păzești, ca cinste să dobîndești.

— Și cei tineri, de multe ori, întrec pe cei bătrîni cu a lor bună judecată.

JURĂMÎNT (A JURA)

— Jurămîntul potolește orice prigonire și cea mai dulce pace ne aduce, iar călcarea lui, cea mai mare vrajbă.

— Jurămîntul, cînd îl calci, asupra ta cade. Vezi să n-o pați.

[1] „Este mai greu să fii arbitru între prieteni decît între dușmani." Publius Syrus, *Sentințe*.

www.dacoromanica.ro

— Jurămîntul dragostei nicicum se crede.[1]

— Jurămînt spre a iubi sau a urî în veci nici se poate, nici se crede.

— Cuvîntul cel adevărat acela să-ţi fie cel mai mare jurămînt.

— Călcarea de jurămînt, cea mai mare necinste, cea mai mare nelegiuire, cea mai spurcată faptă şi cea mai primejdioasă îndrăzneală, că foc bagi în casa ta. Fugi de ea cît vei putea.

— Nimic alt mai urît decît a se jura, pentru orice, pe tot ceasul.

— Nu te deda cu jurămînt ca să poţi avea crezămînt.

— Celui cinstit cuvîntul îi este drept jurămînt, iar celui necinstit nu-i ajunge spre dovadă mii şi sute de jurăminte.

— Cel mai mare vrăjmaş al adevărului se înţelege cel ce jurămînt în loc de cuvînt alege.

— Cel mai mare jurămînt, cinstea la om a zice *da, da,* la cele ce ştie şi *nu, nu,* la cele ce nu ştie. Asemenea jurămînt să urmezi.

— Cel ce nu se ţine de cuvîntul său şi la jurămînt aleargă, necinstit şi nelegiuit se înţelege.

— Cel ce se jură pe tot ceasul şi minutul crezămînt lui nicicum să-i dai, şi de se jură pe copiii lui.

LAUDĂ (A LĂUDA)

— Cînd alţii te laudă, fă-te însuţi tu judecătorul tău, de ţi se cuvine, şi urmează după lauda ce aceia îţi fac.

— Cînd vrei să lauzi pe oarecine, trebuie să înşiri calităţile şi darurile lui cele adevărate, iar nu cele cu

[1] „Jurămîntul pentru dragoste nu se ţine." Platon, *Banchetul,* 183.

www.dacoromanica.ro

totul streine de el, că dimpotrivă urmînd, semeni cu zugravul ce-ţi va arăta cel mai frumos chip zicînd că-ţi seamănă ţie, fără a avea cea mai mică asemănare cu tine.

— Cînd pe altul lauzi d-o faptă bună, urmează şi tu după acea faptă, ca asemenea laudă să dobîndeşti şi tu.

— Cînd te laudă oarecine, nu te bucura în tine, că astăzi te laudă şi mîine te defaimă, ci te bucură, mai bine, cînd vor lăuda ale tale fapte bune, care nu se pot defăima.

— Atunci mai mult să te smereşti cînd mai mult te laudă.

— Lauzi ca să te laude, dar dai ca să n-ai.

— Lauda omului, faptele sale. De ele să te îngrijeşti.

— Lauda către prieten cu ajutorul se face. Aşa să urmezi.

— Lauda la cel înţelept îl îndeamnă la mai mare înţelepciune, iar la cel nebun îl nebuneşte de tot.

— Lauda linguşitorului şi a ciocoiului, cea mai mare defăimare. Departe de ea.

— Lauda norodului, cea mai mare cinste. Aceasta să vînezi.

— Lauda pentru fapte bune, cinstea cea mai mare. Aceasta să vînezi.

— Lauda peste cuviinţă, întreagă necinste.

— Lauda se înţelege o mîngîiere ascunsă, ce d-opotrivă mulţumeşte şi pe cel ce laudă, şi pe cel ce se laudă.

— Lauda se cuvine celor drepţi şi cinstiţi şi orice mai mult celor virtuoşi.

— Lauda cea adevărată după moarte se iveşte, că, pînă cînd omul trăieşte, de frică sau de interes, multe minciuni arăţi pentru el.

— Lucrul ce de faţă se vede de toţi n-are trebuinţă d-a se mai lăuda, că însăşi mirarea — îndestulă laudă.

www.dacoromanica.ro

— Lăudăm pe alții, nu pentru cinstea lor, ci ca să dobîndim noi cinste de la ei.

— Nimeni pe altul laudă fără interes, ori de față sau în taină.

— Nici să lauzi, nici să defaimi, pînă ce bine nu vei cunoaște.

— Nu lăuda pe cel rău, că pricină îi dai la alt mai mare rău.

— Numai lauda fără interes, celui ce nu e de față, se face fără nici o fățărnicie.

— Nu numai pe altul să lauzi de isprăvile lui, ci, mai mult, însuți tu să te arăți destoinic de orice ispravă, spre a ta laudă.

— Nu te pripi a lăuda, pînă ce știință bună vei lua.

— Pofta de laudă ne îndeamnă spre facere de bine, și facerea de bine ne mărește lauda.

— Cine se face că nu-i place lauda va să o mai audă încă o dată.

— Cine te laudă peste măsură sau te-a înșelat, sau va să te înșele; cine adevărul îți spune acela te încunună.

— După laudele ce îți fac, să te silești să le împlinești, ca să le arăți de adevărate.

— Și lauda, cu măsură, că cea peste măsură se înțelege urîtă gură.

LĂCOMIE

— Unde vezi lăcomie, acolo cei răi și cei asupritori chinuiesc și necinstesc pe cei buni și înțelepți.

— Cu înfrînare la mîncare și băuturi, lăcomia se biruiește și sănătatea se întemeiază.

— Lacom să nu te arăți nicicum și niciodată, ca să nu te înec cu îmbucătura în gură.

www.dacoromanica.ro

— Lăcomia cu mult mai mult decît foametea omoară la oameni.

— Lăcomia pierde omenia.

— Lăcomia mare să ţi-o stăpînești, ca să nu te îmbolnăvești, și trupește, și sufletește.

— Lăcomia fără de rușine, pentr-o-mbucătură de pîine, te vinde ca pe un cîine.

— Lăcomia te face să trăiești numai ca să mănînci ca dobitoacele.

— Fugi de lăcomie, că lăcomia mintea ţi-o întunecă, sîngele ţi-l strică, lumina ţi-o depărtează, viaţa ţi-o scurtează.

— Cele mai mari greșeli și răutăți din lăcomie de avere și de slavă se nasc pe lume. Departe de ea ca să nu te osîndești, nici în ispită să cazi.

— Din lăcomie se născură jafurile, siluirile, asupririle, năpăstuirile și cea mai scîrnavă și nelegiuită poftă de robie. Dintr-aceasta se ivi deosebirea stărilor cea nepotrivită, din nepotrivirea lor se văzură unii bogaţi și alţii săraci. Departe de lăcomie ca să piară toate celelalte.

— De nu te-ar împunge ghimpele lăcomiei de a dobîndi pururea mai mult, pururea ai fi cinstit.

— Deprinde-te a stăpîni lăcomia, somnul, desfrînarea și mînia, ca să scapi de mari necazuri.

— Nesaţiul lacom ne vatămă orice interes, de aceea de multe ori pierdem cel mai bun folos ce avem în mînă.

LENE (A SE LENEVI)

— Ca lenea nici o boală topește mai rău pe om și ca munca nici o demîncare îngrașă mai mult pe om. De una să te ferești și de cealaltă să te lipești.

www.dacoromanica.ro

— Lenea, liniște vătămătoare.

— Lenea, luxul și prada, trei cangrene ale lumii. Departe de cîte'trele.

— Lenea, muma răutăților și a celor mai mari blestemății. Departe de ea, ca să scapi de celelalte.

— Lenea te duce la cele mai mari greșeli, că vrei să dobîndești fără a munci.

— Lenea și desfătările, d-opotrivă pe om îl despoaie. Vezi să n-o pați.

— Lenea, cel mai mare vrăjmaș al muncii.

— Leneșul pururea la sărbători gîndește.

— Nimic alt mai rău, decît lenea la om. Departe de ea.

— Nu te lenevi, că vremea ce pierzi o dată n-o mai găsești altă dată.

— Pe cel leneș numai biciul îl mișcă din loc. Vezi să n-o pați.

— Tămăduirea lenei munca se înțelege. D-aceasta să te ții ca să scapi de cealaltă.

— Fugi de lenevire că te duce la pieire.

— Cel leneș și moleșit, pururea ticălos, cel inimos, pururea vesel și cel muncitor, pururea sănătos și îndestulat. Alege care-ți place.

LIMBA (LIMBUT)

— Limba în gură ca într-o temniță s-o socotești, cînd vrei ceva să grăiești.

— Limba înaintea minții tale niciodată să alerge.

— Limba slobodă mult te vatămă. Ferește-te de ea.

— Limba, taler cu două fețe, că cu ea lauzi pe oricine și iarăși cu ea defaimi și blestemi peste fire.

www.dacoromanica.ro

— Mult, mult să te ferești de cel ce-ți grăiește o limbă cu două înțelegeri.

— Nici o limbă mai dulce, ca limba țării noastre. De ea să te ții.

— Nu fi de tot tăcut, nici de tot limbut, că una de prost te arată, și alta de flecar.

— Toate limbile să le înveți, dar a ta limbă mai mult s-o cinstești.

— Ceea ce limba ta nu poate grăi condeiul tău le zugrăvește.

— Din limbi străine să înveți și în limba ta să scrii, ca neamul tău să ți-l luminezi.

LINGUȘIRE (LINGUȘITOR)

— La lingușitori și la pișpăitori nicicum să te încrezi, că numai îndată te pierzi.

— Lingușirea, jigania cea mai smreduioasă. Departe de ea.

— Lingușirea, miere dulce, dar otravă ne aduce. Cam departe de ea.

— Lingușirea și ciocoinicia, cea mai urîtă meserie pe lume. Departe de ele.

— Lingușitorul, orice te înveselește, aceea numai îți grăiește.

— Lingușitorul un dar numai are, că orice grăiește, spre plăcere grăiește.

— Lingușitorul, cu oricine grăiește, în cer îl ridică și-n slavă îl privește, pînă ce jos îl trîntește. Vezi să n-o pați.

— Lingușitorul la orice tipsie „O, ce bună mîncare!“ zice, pînă a nu gusta din ea. După aceasta să-l cunoști.

— Lingușitorul ce mai mult te laudă și te slăvește, acela mai lesne te înșală.

www.dacoromanica.ro

— Linguşitorul, cel mai mare prieten de masă şi de hai-hui.

— Linguşitorul dragoste multă în adevăr ţ-arată, dar şi o pierzi deodată, cum nu vei mai da îndată.

— Mai mult să te temi de linguşitori, decît de cei mai mari tîlhari, că tîlharul o dată te despoaie, iar linguşitorul pe tot ceasul şi minutul.

— Fugi de linguşitor, că cu limba dulce te linge, iar cu unghiile rău te sfîşie.

— Cel ce se înalţă îşi pierde ai săi prieteni, iar linguşitori mii şi sute dobîndeşte.

— Nimic alt, în adevăr, mai scîrbos pe lume decît linguşitorul şi flecarul, şi nimic alta mai urît decît zavistnicul şi făţarnicul.

LOGODNĂ

— Logodna lungă nu cam bună, că vorbe multe adună.

— Logodna scurtă, veselia tinerilor. De ea să te ţii.

LUCRU (A LUCRA)

— Orice lucru vrei să săvîrşeşti, la vremea lui să-l lucrezi, dacă vrei să izbuteşti.

— Unul la un lucru şi altul la altul îi place să se deprinză, şi acela numai nimereşte ce de un lucru mereu se ţine.

— Un lucru, cînd l-ai început, cam pe jumătate l-ai şi făcut, de aceea nu-l lăsa din mîna ta pînă la sfîrşit.

— Ca să scoţi un lucru bun afară la lumină, trebuie întîi să ai deprinderea la lucrare, apoi cele trebuincioase la acea lucrare şi, în sfîrşit, gustul cel mai bun ; una dintr-acestea de-ţi va lipsi, la nici una nu vei nimeri.

www.dacoromanica.ro

— Cînd la un lucru numai te vei îndeletnici cu stăruire, atunci numai vei izbuti la desăvîrșirea lui.

— La orice lucru începerea cu anevoie, iar pe la sfîrșit cu mare înlesnire. Nu te lenevi pe la început.

— La ce lucru te folosești l-acela mai mult să te silești.

— Lesne a judeca a altuia lucrare, dar anevoie altul acea lucrare a o lucra.

— Lucrul cel mai folositor obștii, acela și mai cinstit. D-acela să te ții.

— Lucrul bun nu stă în grabnica sa săvîrșire, ci în cea desăvîrșita lui bună întregime.

— Lucrul bun cere nevoință multă și vreme mai lungă.

— Mai grea lucrarea cu mintea decît cu mîna.

— Nici un lucru poate fi așa de temeinic, încît să nu poată primi nici o schimbare după vremi.

— Nici un lucru fără muncă are vreun gust, că, cu cît mai mult muncești, cu atît acel lucru mai mult îl iubești.

— Nici un lucru pe lume, fie cît de prost, să nu folosească nicicum la orice.

— Nici un lucru desăvîrșit se poate înțelege, ci unul numaidecît altul mai bun se socotește.

— Nu sta din lucrare ca să ai demîncare.

— Patru lucruri mai anevoie : taina a o păzi, necinstea a o uita, de nimic a nu se supăra și vremea a nu pierde. Tu la toate să te înlesnești.

— Patru lucruri dau viață : a mînca, a bea, a dormi și a munci ; cele trei prea lesne, iar cel de-al patrulea, cu mare nevoință.

— Pînă a nu isprăvi lucrul de care te-ai apucat, nu ținti la altul, că nici un lucru săvîrșești.

— Sufletul lucrului, munca. De ea să te ții ca să nu pierzi lucrul.

www.dacoromanica.ro

— Trei lucruri înfricoșate : pîra mincinoasă, răzvala norodului și asupreala năpăstioasă, iar cea de-a patra, zavistia pizmătăreață, pe cîte'trele întrece. Ferește-te de ele.

— Trei lucruri mai scîrboase : săracul mîndru, bogatul nemilostiv și bătrînul preacurvar, iar cel de al patrulea, mincinosul, pe toți îi întrece. Ferește-te de toate.

— Trei lucruri mai frumoase : judecata căruntețelor, sfatul bătrînilor și fala celor măreți, iar cea de-a patrulea, înțelepciunea, pe toate le întrece. De ea să te ții.

— Trei lucruri mai de treabă și anevoie a le păzi : înfrînarea gurii, măsura la orice urmare și depărtarea poftelor. La toate cu destoinicie să te arăți.

— Trei lucruri mai de cinste : unirea între frați, prietesugul între vecini și înțelegerea bună între bărbat și muiere. Acestea să vînezi.

— Trei lucruri sînt în lume bune de dobîndit : uitare de cele trecute, răbdare la cele de față și plecăciune la cele din urmă. L-acestea să rîvnești.

— Trei lucruri te zgornesc din casa ta : picătura, fumul și muierea rea. Păzește-te să nu le pați.

— Cine peste altul vine să lucreze pierde munca sa.

MASĂ

— Oasele de la masă să nu le arunci prin casă.

— Îmbucătura din gură să n-o scoți la masă, că scîrbă și greață aduci îndată celor de la masă.

— Cînd te pui la masă, să nu strigi cu gura mare : „Să mîncăm să ne îndopăm", că te arată lup leșinat.

— Cînd ședi la masă să mănînci, nu-ți deschide gîtlejul ca toate să le înghiți.

www.dacoromanica.ro

— La masă în bucate nicicum să sufli cu gura, că toate de scuipat se umplu cu un suflat.

— La masă cu graiul pe nimeni să nu mîhnești, că masa cere veselie și ticnire la mîncare.

— La masă cînd închini, să nu dai din mîini, nici paharăle să le arunci prin pereți, ca cei beți.

— La masă cînd vrei să șezi și de la masă cînd te scoli, pururea mîinile să ți le speli.

— La masă cînd mănînci, nu te pleca pe bucate, ca cînd să le mănînci toate, nici pe cel de lîngă tine să-l îmboldești prin coaste sau să-l tragi de veșminte, ca un om fără de minte.

— La masă cînd te așezi, lacom să nu te arăți, ca cînd nicicum ai avea îndestulare și saț.

— La masă cînd te așezi, să nu-ți întinzi mîna în bucate mai înainte de cel mai mare.

— La masă cînd te înveselești cu dulceață să grăiești, că vorba aspră zgîrie la gît.

— La masă cînd te pui, îmbucătură mare să nu bagi în gură, că te arăți de lup.

— La masă niciodată să nu lauzi bucate străine, că necinstești masa, nici să încerci băuturile care mai bune sînt, că te arăți de bețiv.

— La masă nu se sfădesc, numai se înveselesc. Așa și tu să urmezi.

— La masă să nu te întreci cu băuturi alese, că numai îndată cazi după masă.

— La masă să nu te întreci pentru mai sus ședere, ci pururea să-ți alegi ședere mai jos ca să nu auzi : „Poftim mai jos".

— La masă pe oricine, cînd îl așezi cu tine, în veselii să-l dezmierzi, întocmai ca pe tine.

— La masă străină nicicum să aștepți, ci mai bine din munca ta să te veselești, ca să nu te necinstești.

www.dacoromanica.ro

— La masă cînd închini, să începi a închina de la cel mai mare, ca cinste lui să-i faci mare.

— La masă străină să nu poruncești, ci pe ce îți dă să te mulțumești.

— La mese cu băuturi cît vei putea mai puțin să bei și să grăiești, ca să nu te scoli cumva vătămat.

— La străină masă cînd te așezi la masă, să arunci după tine năravul ce ai în tine.

— Mai bine masă proastă cu mare veselie decît masă împodobită și cu sudalme și imputări.

— Sfadă la masă nu se cuvine, ci veselie cu mult mai bine.

— La masă să te scoli pururea cam flămînd, ca stomacul sănătos pururea să ți-l păzești.

— Cel nepoftit la masă — locul lui după masă.

— Dulceața mesei se pierde cînd sfadă la masă se vede.

— Cu degetele să nu mănînci, nici vreodată să le lingi, că scîrbă aduci la cel ce te vede.

— Dinții la masă și cu alții la masă nicicum să ți-i scobești.

MARI ȘI MICI

— Acela mai mare ce la nici o patimă nu se supune.

— Acela mai mare se socotește ce-i rămîne pomenirea în veci.

— Așa des la cei mari să nu te prea duci, că, mai rar văzîndu-te, mai multă cinste ți-arată.

— Omul cu cît mai mare este, cu atît mai mulți îl pizmuiesc și-l zavistuiesc.

— Om mare te numești cînd pentru alții te jertfești.

— Ori să nu te apropii de cel mare, ori să grăiești lui după cum lui îi place.

www.dacoromanica.ro

— Unde cei mari se arată necinstiți, acolo cei mai mici, cu mult mai necinstiți ; că cei mai mici de la cei mari pildă iau ca niște miei și după ei se iau ca oile după capre.

— Urgia celui mare albește părul celui mic. Ca să nu albești fără vreme, cam departe de cei mari.

— Vrei să te iubească cel mai mare ? Pururea să-i vorbești după placul lui.

— Cam mai departe de la cel mai mare al tău, ca să scapi de orice rău.

— Care e mai tare acela e mai mare.

— Cu cît mai mare ești, cu atît vrăjmași mai mulți dobîndești.

— Cu cît mai mare ești, cu atît mai blînd să te arăți, la cei ce vin la tine, de rușine, iar nu de frică să se închine la tine.

— Cu cît mai mare ești, cu atît mai mulți ai să îngrijești.

— Cu cei mai mari să te feregti ca să nu te întovărășești.

— Cu cel mai mare al tău nici să te sfădești, nici mîna să ți-o întorci, nici în cărți să joci, nici prietesug să faci, ci să te feregti de el ca de cel mai mare rău.

— Cu cel mai mare la vorbă mult să nu te întinzi, dacă vrei să-l mai vezi.

— Cu cel mai mare decît tine vorbă scurtă și pe sponci, că vorba lungă, pagubă la pungă.

— Cu cel mai slab și mai mic decît tine nicicum mintea să ți-o pui.

— Către cei mai mari nicicum să îndrăznești a le arăta greșelile lor, și mai ales cînd sînt cu alții de față, ci ca niște greșeli străine să le arăți lor.

— Cînd te întîlnești cu cel mai mare al tău, să n-aștepți tu de la el plecăciune, ci tu mai întîi să-l cinstești pe el cu căciula în mînă.

— La cei mai mari cu plecăciune, la cei mai mici cu îndurare și la cei d-opotrivă cu dragoste mare.

www.dacoromanica.ro

— La cel mai mare, cînd te înfățișezi, cu cinste lui să-i grăiești.

— Mai bine într-un bordei om mare să te arăți, decît într-un palat și ca un bătut.

— Mare să trăiești cu iubirea de omenire, cu dreapta judecată și cu facerea de bine.

— Mare și sfînt te vei socoti și după moartea ta cînd vei lăsa spre pomenirea ta fericirea norodului tău.

— Nici un om mare sfîrșit bun n-a văzut nicidecum, că zavistia pe toți îi defaimă.

— Nicicum să te potrivești cu cei mai mari decît tine, ca să nu scapeți din starea ce te afli.

— Nici să pizmuiești, nici să zavistuiești pe cei mai mari decît tine, nici să te asemeni lor, ca bine ție să-ți fie.

— Nici pe cel mai mic să superi socotindu-l de nimic, că și țînțarul este mic, dar rău te pișcă cînd asupra-ți pică.

— Păzește-te și-ți dă seama, cînd cu cei mai mari în vorbă te afli, să nu cumva să-ți scape o vorbă ce lui nu-i place.

— Pe cei mai mici să te ferești să nu-i calci cu piciorul, nici peste nas să le dai, ca cea mai mare cinste de la ei să ai.

— Pe cei mai mari să-i cinstești, d-acei cumpliți să te sfiești.

— Pe cel mai mare și mai bătrîn la orice adunare să-l cinstești cu locul tău, cînd alt loc nu mai are.

— Cei mai mici se deprind cu pildele celor mai mari.

— Cei mari mai mult folosesc cînd se slujesc cu oameni învățați, decît cînd sînt ei învățați.

— Celor mai mari să le dai supunere și ascultare, celor mai bătrîni cinste cît se poate, celor mai mici decît tine dragoste părintească, celor deopotrivă cu tine

www.dacoromanica.ro

îmbrățișare frățească, celor ce te slujesc mîncare bună și băutură și mai bună, și celor ce te învață mulțumire ș-o răsplătire bună.

— Cei mari se cuvine lumină celor mici să fie, că cei mici pururea după cei mari se iau.

— Cel mare uită orice facere de bine vede de la tine, că o socotește ca o datorie.

— Cel mare celui mic pururea vină-i găsește.

— Cel mic la cel mare îndrăzneală n-are adevărul să-i arate, că îndată îl bate la spate.

— Cel mic te cinstește, cel mic te hrănește, cel mic te îmbracă, cel mic te încălzește ; mîngîie-l și tu pe el.

— Din gura celor mai mici poți afla faptele cele mai mari.

— Din mic mare cînd ajungi, adu-ți aminte de cei mici, ca să nu ajungi iarăși ca cei mici.

— Din cele mici la cele mari să te urci, precum pe scară te urci, că de vei păși peste cap vei veni.

MĂRINIMIE

— Mărinimia iartă cele mai mari greșeli.

— Mărinimia uită îndată orice rău de la altul i-a venit.

— Mărinimia niciodată grăiește de rău.

— Mărinimia numai adevărul iubește.

— Mărinimia cu bine răsplătește, cît nu face slujba ce i se face.

— Mărinimia se rușinează să facă cel mai mic rău.

— Fără mărinimie nimic nu poți folosi, și în zadar te trudești.

www.dacoromanica.ro

MĂRTURIE (MARTOR)

— Mărturia strîmbă pe mulți în temniță bagă.

— Mărturia toată de ar fi adevărată, adevărul în adevăr s-ar cunoaște îndată.

— Mărturia de multe ori și la o parte și la alta se crede, însă adevărul nici la una, nici la alta se vede.

— Mărturie strîmbă nicicum să grăiești, că asupra-ți cade.

— Martori mincinoși de n-ar fi pe lume, adevărul de toți s-ar vedea în lume.

— Martor nicicum să te arăți, iar de te vei arăta, mincinos să nu te arăți, că cu a ta mărturie tai puterea judecății.

— Martor să nu te faci că pe unul din amîndoi vrăjmaș o să-l faci.

MĂSURĂ (A MĂSURA)

— Orice peste măsură greșală se înțelege după orice lege.

— Orice peste măsură căință aduce în urmă.

— Orice prea mult și orice prea puțin îți aduce vătămare, iar măsura de mijloc, folosul cel mare.

— Cu anevoie foarte, o măsură de mijloc să se păzească la toate.

— Cu măsură să mănînci, cu măsură să și bei, cu măsură să grăiești, cu măsură să urmezi la orice vrei să săvîrșești, că măsura la toate, unealta cea mai bună.

— Cu ce măsură vei măsura, cu aceea ți se va măsura.

— Mănîncă, bea și joacă, dar toate cu măsură și la vremea lor.

— Măsura la toate, cea mai bună dreptate.

— Nimic peste măsură, ca să nu te căiești în urmă.

www.dacoromanica.ro

— Cu anevoie și peste putință a păzi oarecine o măsură, cînd slava, averea și puterea peste tot îl înconjoară.

— Bucuria și întristarea, cînd vine peste măsură, de coșciug îți ia îndată măsură.

— Și de mult și de puțin, mult să te ferești, ci măsura de mijloc la toate să păzești, dacă vrei să nu te nevoiești, că orice peste măsură te lasă în urmă, fără nici o măsură.

MERIT

— Meritul altuia anevoie îl vedem, iar al nostru, și de nu-l avem, mai presus îl numim, că la el numai gîndim.

— Meritul omului, după a sa destoinicie și după a sa slujbă, se cuvine să vie.

— Meritul nu se cam cinstește cînd interesul stăpînește.

— Meritul tău, destoinicia ta.

— Meritul de toți se vede, dar nu se prea cinstește.

— Numai nebunii n-au nici un merit nicăieri.

MEȘTEȘUG

— Orice meșteșug, folositor obștei, acela mai cinstit, de acela să te ții.

— Pe lîngă toate celelalte științe, învață și-un meșteșug, că, la întîmplare de nevoie, meșteșugul te hrănește.

— Din orice meșteșug, cu mînă muncitoare, multă pîine dobîndești de viață hrănitoare.

MEȘTER

— Ca meșter să te faci de orice, trebuie să bagi de seamă la cele ce te învață și să dai ascultare la ceea ce-ți grăiește.

www.dacoromanica.ro

— Meșter pe meșter cu meșteșug înșală.

— Meșter pe meșter rău pizmuiesc. [1]

MINCIUNĂ (A MINȚI, MINCINOS)

— O dată numai de vei minți, te deprinzi cu minciuna, și în veci nu vei scăpa de ea. Vezi că trebuie de ea să te ferești.

— Ca să scapi de minciuni lipește-te de adevăr, curățindu-ți mai-nainte cugetul tău de orice spurcăciune.

— Cu minciuna, mai de multe ori, mai mult pe tine însuți vatămi decît pe celălalt. Vezi să n-o pați.

— Mai bine c-o minciună să scapi pe om de nevoie, decît cu un adevăr să-l bagi în nevoie.

— Mai bine minciună spre împăciuire decît adevărul spre învrăjbire.

— Minciuna îți strică cinstea, adevărul o întemeiază.

— Minciuna cînd o spui, cu cît îți pare mai dulce cu atît necinste mai mare îți aduce.

— Minciuna la cel bătrîn cam puțin loc prinde, că lesne o cunoaște din cîte a pățit.

— Minciuna, muma înșelăciunii.

— Minciuna merge înaintea înșelăciunii ; de úna de te vei feri, scapi și de cealaltă.

— Minciuna s-o asculți, dar crezămînt nicicum să-i dai.

— Minciuna spre a te folosi, înșelăciune și furtișag se înțelege, iar spre a vătăma pe altul, întreagă cruzime.

— Minciuna fără șiretlic nicicum poate izbuti.

— Minciuna din fire și-a dobîndit urîciune, iar adevărul, cinste și laudă îndestulată.

---

[1] „Olarul invidiază pe olar, meseriașul pe meseriaș, cerșetorul pe cerșetor, cîntărețul pe cîntăreț." Hesiod, *Munci și zile*, 25.

www.dacoromanica.ro

— Minciunile numai la poezie sînt slobode, și, cu cît mai mari, cu atît mai mare loc prind.

— Minciunile sparg cetăți.

— Mincinosul, din minciună, trei daruri dobîndește : rușine îndestulă, necinstea cea mai mare și necrezămînt la toate.

— Nici în cea mai mică glumă minciuni nicicum să grăiești, că și cînd adevărul vei spune nimeni te va crede.

— Ce e minciuna și că nu trebuie să spui minciuni, de la cel ce din minciună s-a înșelat și a pătimit, poți mai bine să afli.

— Cel ce minte vrea să înșele, iar cel ce ascultă minciuna lui își greșește.

— Din gura mincinosului nici adevărul se crede. [1]

— Departe de minciuni, că-ți aduci urîciuni, iar de adevăr cît de aproape.

— Și o minciună numai de vei începe a spune, necinstea cea mai mare pe capu-ți se pune.

— Și minciuna uneori prinde loc de vorbă bună, cînd spre folos privește la cel ce ascultă și întru nimic vatămă pe cel ce o spune.

MILĂ (A MILUI)

— Milă și îndurare, cel mai mare dar al firii. La asemenea dar să rîvnești.

— Milă să-ți fie de cel ce se înstrăinează dintr-a lui țară și se depărtează.

— Nu te lenevi pe altul a milui, ca nu cumva să găsești asemenea lenevire și tu de la altul, cînd te vei afla în lipsă.

---

[1] „Mincinoșii nu cîștigă alt lucru, decît acela de a nu fi crezuți cînd spun adevărul." Esop, *Fabule (Păstorul glumeț).*

www.dacoromanica.ro

— Să-ți fie milă de cel ce suferă peste a lui putere.

— Simpatie să dobîndești, că milă și îndurare ți-aduce către toți.

MINTE („CUMINTE")

— Ca să poți cunoaște pe cel fără de minte, trebuie ca tu să ai mai multă minte.

— Cuminte să te porți, cuminte să bei la masă, cuminte să joci în casă, dacă vrei să te cinstești.

— Cînd poți suferi pe cei fără de minte, mare minte se vede că ai.

— Pentru muiere, cît de frumoasă, mintea nicicum să ți-o pierzi.

— La trup frumusețe, la suflet curățenie, la inimă blîndețe și la minte mărime.

— Mai bine un ceas și numai cu un deștept la minte, decît mii și sute cu un ușor de minte.

— Mintea numai la mînie se cunoaște mai bine, că cine mai bine știe s-o înfrîneze acela și numai cuminte se înțelege.

— Mintea la om, mare frîu.

— Mintea și înfrînarea gurii, amîndouă daruri mari. Ferice de cel ce păstrează pe amîndouă neclintite.

— Nici să te înalți cu mintea, nici de tot pe jos să te arăți, ci o măsură să păzești, mijlocul nicicum să-l părăsești.

— Pururea să te păzești ca mintea să nu ți-o pierzi, cînd te fălești cu vorbe mari.

— Trei lucruri, mai cu seamă, curînd depărtează mintea de la tine : zadarnica trufie, iubirea de argint și des-

www.dacoromanica.ro

fătarea poftelor. De ele să te ferești dacă vrei ca mintea întreagă să ți-o păzești.

— Cei ușori de minte cînd vor să se asemene cu cei mai mari ai lor, atunci li se vede ușurința minții lor.

— Cel cuminte cu cuvîntul s-aduce la îndreptare la orice greșală.

— Cel cuminte se învață din cîte altul greșește.

— Nici o orbire mai rea ca orbirea minții, că îndată te aruncă în mocirla netrebniciei. Vezi să n-o pați.

— Cel cuminte de muncă nicicum se depărtează, că simte folosul ce din muncă urmează.

— Cel ce cu unul se gîlcevește, pe altul ocărește și cu altul se bate, curînd se găsește cine să-l învețe minte.

— Cel ce după o greșală zice că se mai înșală, și tot face urmare, acela minte ușoară are.

— Și de la cel nebun poți învăța minte, cînd vei pune înainte ale lui greșeli, spre învățare de minte.

MÎNA

— Mîna să ți-o arăți mai lungă la dare și mai scurtă la luare.

— În adunare cînd te afli, la părțile de rușine mîna nicicum să ți-o întinzi.

— Cînd mergi la oarecine, cu mîinile pline, ușile ți se deschid de sine.

— Mîinile încleștate, la genunchi și la spate, nicicum să ți le ții înaintea altora, că te arată ca un tîlhar legat.

— Mîna aspră, semn de muncă.

— Mîna să ți-o sărute să n-o dai la nimeni, că semn de mîndrie, cu mare nerozie.

www.dacoromanica.ro

— Mînă slobodă la cele bune, iar la cele rele, legată şi-n cătuşi băgată.

— Nici mîinile, nici faţa, nici dinţii, nicicum să-i laşi, ca de cîine, nespălaţi şi necuraţi.

— Cu mîna goală de te vei duce la oarecine, „Ieşi afară", îţi va zice, iar cu mîna plină, „Poftim, poftim", de la toţi auzi.

MÎNCARE (A MÎNCA)

— Mai bine mămăligă în casa ta cu odihnă decît pandişpane şi pişcoturi la masă împărătească, cu chinuri şi necazuri.

— Mănîncă pe cît muncesti că, mai mult mîncînd, pururea în lipsă te găseşti.

— Mănîncă după gust şi îmbracă-te după mode.[1]

— Mîncarea singuratică şi pe tăcute, mîncare de lup, că mîncarea cere veselie, veselia adunare cere şi vorbă mai multă.

— Mîncarea şi băutura, cu multă cumpătare, că peste măsură, şi una şi alta îţi aduce mare vătămare.

— Să nu te socoteşti că trăieşti ca să mănînci, ci mănînci ca să trăieşti.[2]

— De unde slujeşti, de acolo să şi mănînci.

— În zadar sărutare cînd nu-i dai de mîncare.

MÎNDRIE (A SE MÎNDRI, MÎNDRU)

— Mîndria să ţi-o arăţi la întrecere de destoinicie.

— Mîndria, de mare zavistie şi pizmă, ne face să nu băgăm pe nimeni în seamă.

---

[1] „Mănîncă după gustul tău şi te îmbracă după gustul altora." Proverb persan, citat de Maurice Maloux în *Dictionnaire des proverbes, sentences et maximes, chap. Vêtement.*

[2] „Trebuie să mănînci ca să trăieşti, nu să trăieşti ca să mănînci." Socrate, citat de Diogene Laerţiu în *Vieţi şi sentinţe ale filozofilor iluştri,* II.

www.dacoromanica.ro

— Mîndrului îi place cam mult să te rogi de el.

— Mîndru nicicum să te arăţi, ca cinste mai multă să dobîndeşti.

— Nici mîndru de tot, nici plecat peste fire, ci o măsură să păzeşti ce ţi se cuvine ţie mai bine.

— Nu cu destoiniciile tatălui tău, nici cu ale moşului tău tu să te mîndreşti, ci cu ale tale pururea să te făleşti.

— Să nu te mîndreşti cînd linguşitorii te laudă şi te mîngîie, că prin ascuns te sfîşie.

— Tot omul — mîndru, dar mîndria şi-o arată, unul într-un chip şi altul într-alt chip.

— De n-am fi înşişi noi mîndri, nu ne-ar păsa de mîndria altora. [1]

MÎNGÎIERE (A MÎNGÎIA)

— O mîngîiere dulce omului să-i dai la orice întîmplare, ca să i se uşureze sufletul de necazuri.

— Ca mîngîierea, pe muiere nimic alt o supune.

— Mîngîierea la întristare, cea mai mare îndurare.

— Mîngîierea de prieten, ce dulce ni se pare! dar cînd este vicleană, ne vatămă pînă la os.

— Pe nici unul să nu laşi să iasă din casa ta nemîngîiat cu orice mijloc vei putea, că aceasta te cinsteşte şi te măreşte mai mult decît o împărăţie.

— Cel ce de faţă te mîngîie şi pe din dos te sfîşie, te-mîngîie ca pisica.

---

[1] „Dacă n-am suferi de orgoliu, nu ne-am plînge de al altora." La Rochefaucauld, *Reflecţii sau sentinţe şi maxime morale*, 34.

www.dacoromanica.ro

— Dacă omul, unul cu altul, nu s-ar mîngîia, dragoste pe lume nicicum s-ar afla.

— Cea mai mare mîngîiere la nenorocire este o inimă de prieten ce împreună pătimește.

MÎNIE (A SE MÎNIA)

— Acela mai mare se poate socoti ce mînia ș-o poate stăpîni.

— Omul cuminte nicicum se mînie.

— Orice mînie multă vreme să nu ție, iar dragostea în veci să fie.

— În mînie cînd te afli, nici însuți să urmezi, nici ceva să poruncești, că de amîndouă în urmă te căiești.

— Cu o nebăgare în seamă, orice mînie de la tine depărtezi.

— Cu mînia către alții așa să te arăți, cum vrei către tine alții să se poarte.

— Cu cel mînios nicicum să te sfădești, pînă nu-i va trece mînia.

— Cînd în mînie te afli, stăi din orice lucrare.

— La mînie cu zăbavă, la îndurare cu grabă, la blîndețe cu tărie și la cuvînt cu statornicie.

— Mînia, întreagă nebunie[1], că din furie curge, și cînd ea te cuprinde, din ochii tăi scîntei scoți, sîngele tău îndată în cap ți se urcă, obrazul ți se aprinde, gura, plină de spume, ca de epilepsie, buzele tare îți tremură, dinții din gură îți scrîșnesc, trupul ți se cutremură, glasul ți se curmă, sufletul de-abia ți-l tragi

[1] „*Ira furor brevis est.*" (Mînia este o scurtă nebunie (lat.).) Horațiu, *Epistole*, I, 2, 62.

www.dacoromanica.ro

și din picere ca cîinii bați. O, ce grozăvie la vedere urîtă ! Cînd omul s-ar uita în ceasul acela, în oglinda sa, atunci s-ar spăimînta însuși el de el. Această boleșniță, cu răbdarea numai se poate tămădui, aducînd inimii odihnă și sufletului mîngîiere.

— Mînia gura nu și-o stăpînește.

— Mînia cu nimic alt se potolește decît cu îndelunga răbdare.

— Mînia la om, scurtare de viață.

— Mînia lungă, boală îndelungată.

— Mînia nu știe a judeca, beția nu știe a grăi, prostia nu știe a porunci, zavistia nu știe a iubi.

— Mînia rudelor, cu mult mai cumplită decît a străinilor.

— Mînia să n-o păstrezi vreme îndelungată, nici s-o arăți cumplită la nimeni niciodată.

— Mînia să ți-o înfrînezi, mînia să ți-o stăpînești, ca căință să nu vezi, că pînă la căință te pierzi, cînd ei te supui.

— Mînia din om te face neom.

— Mînia și întristarea la nimeni să ți le arăți, că cu aceasta îți arăți slăbiciunea sufletului tău.

— Mînia și beția mintea pe loc ți-o mușcă și te arată dobitoc.

— Nici pînă înserat, mînia să ți-o păstrezi.

— Nu supăra mai mult pe cel în mînie căzut, că mai rău se înverșunează, ca focul cînd îl zgîndări.

— Pe cel furios în mînie lesne îl supui, cînd dulce vei grăi lui, sau cînd vei tăcea de tot, sau cînd vei fugi dinaintea lui.

— Să nu înverșunezi la mînie pe cel cu putere mare, că întîi tu o vei cerca-o.

— Fugi de cel ce se mînie, pînă în mînie se află.

— Cel mai mare dar la om se înțelege a-și stăpîni mînia.

www.dacoromanica.ro

— Cel ce se mînie își varsă mînia și pe cel nevinovat.

— Cel ce se mînie pe cei mai de aproape ai lui vinovat va fi în toată viața lui.

— Cine în mînie bate, mai mult pe sine se bate.

— Departe cît vei putea de cel ce se mînie, fără pricină de mînie.

MOARTE (MORT, MURITOR)

— La orice îngropare de mort, pururea tu să mergi, cît de mare tu vei fi, c-atunci numai răutatea ți-o depărtezi de la tine, cînd îți aduci aminte și de al tău sfîrșit, văzînd moartea înainte.

— Adu-ți aminte de moarte [1], la orice mișcare, și nicicum tu vei greși.

— Cu mult mai bine moarte cinstită decît viață necinstită. [2]

— La cel mort deopotrivă covoare scumpe și scoarțe proaste, că nici una, nici alta folosește l'-a lui stare.

— Moartea numai nicicum daruri primește, că degrab' te ia, oricum te găsește.

— Moartea cea mai dulce, cînd la groapă te duce, pentru țară și pentru copii. [3]

— Muritor fiind și tu, de cel mort nicicum să rîzi, nici de moartea lui să te bucuri vreodată.

— Neștiind ceasul morții, pururea gata de moarte să fii.

— Nu te lenevi să scapi pe cei ce-i duc la moarte, cînd tu îi poți scăpa.

---

[1] *„Memento mori."* (Amintește-ți că vei muri.) Maximă latină.

[2] Vezi capitolul *Cinste [a cinsti, cinstit)*

[3] *„Dulce et decorum est pro patria mori."* (Dulce și frumos este să mori pentru patrie [lat.].) Horațiu, *Ode*, III, 2, 13.

www.dacoromanica.ro

— Pe cei morți cu cinste să-i ducem la groapă, că aceasta a lor cinste, cea din urmă cinste.

— De moarte să-ți fie frică numai cînd viața ta tu ți-ai petrecut-o tot în răutăți.

MODĂ

— La mode să nu te arăți nici cel dintîi, nici cel din urmă, că amîndoi sînt de rîs.

— Moda stăpînește, moda poruncește, moda sluga ei te face.

— Moda cea veche se pare mai frumoasă, iar cea nouă îndată se trece, ca o ticăloasă.

— Moda, boală lipicioasă, mai rea și decît ciuma. Departe de ea ca să nu te smreduiești.

— După modă la port, iar nu și la năravuri.

— De cînd modele au ieșit, mintea ni s-a smintit.

— După mode cine se ia îndată se împiedică la odihna sa.

MOJICIE (MOJIC)

— Oriunde mojicie, acolo sfadă și vorbă.

— Mojicul orice aude de la cei mai mari, la cei asemenea lui, ca niște basme le povestește.

— Mojicul, cînd se înalță, pierde numai îndată orice rude și orice prieten.

— Mojicul, cînd șade jos, toate hainele în sus și le ridică.

— Mojicul pururea strigă și cînd la ureche îți șoptește.

— Mojicul taina la cel mai prost o dă, că crezămînt la rude, nici la prieteni, nici la ai casei lui nu dă.

— Mojic pe mojic iubește și cu el se înveselește.

— Departe de mojic ca să nu te smreduiești.

www.dacoromanica.ro

— Mai bine muiere urîtă și cu năravuri bune, decît frumoasă și cu fire scîrboasă.

— Muierea înțeleaptă casa ți-o împodobește cu însăși a ei cinste.

— Muierea înțeleaptă cu mult mai înțelept pe bărbat îl arată.

— Muierea înțeleaptă, cînd își cunoaște greșala sa, îndată și-o îndreaptă.

— Muierea vicleană cu dragostea te înșală.

— Cochetăria muierilor, purtare prefăcută, de a plăcea la oricine.

— Muierea cochetă, taler cu două fețe, are trebuință de două bețe.

— Muierea credincioasă, jertfelnicul cel mai sfînt.

— Muierea credincioasă, cinstea casei.

— Muierea leneșă pagubă aduce, că nici o ață în casă aduce.

— Mai bine cu mută decît cu limbută.

— Muierea cicală te scoate din casă afară.

— Muiere limbută să nu bagi în casa ta, ca să-ți aibi odihna ta.

— Muierea tăcută înțelepciune arată.

— Muierea tăcută, cel mai mare dar.

— Muierea rea în casă, turburare și ocară.

— Muierea rea, mai rea decît fiara cea mai rea, că fiara într-un minut te sfîșie, iar muierea rea, în toată viața ta.

— Rele și grozave, valurile mării și potoapele de apă, cînd te înconjoară ; rău și foc cînd te cuprinde și fierul cînd te pătrunde ; rău și vîntul cînd te bate,

www.dacoromanica.ro

și sărăcia cînd te topește, și necazul cînd te chinuiește, dar nici una mai rea decît muierea rea.

— Fugi de vei putea de muierea rea, că ori în foc de vei cădea, ori în mîna ei, deopotrivă te topești.

— Întoarce-ți capul cînd vezi muiere frumoasă, că îndată te săgetează.

— Muierea frumoasă multe, de necaz, rău o defaimă.

— Frumoasă cu frumoasă rău se pizmuiesc, de ce să fie alta mai frumoasă.

— Nimic alt mai bine prinde, la orice muiere, ca purtarea ei de cinste.

— Nici aurul, nici argintul, nici pietre scumpe grămădite pe muiere împodobește ca purtarea ei de cinste.

— Muierea bună, fericirea casei, iar cea nebună, dărăpănarea ei.

— Nimic alt mai bun în lume decît o muiere bună, și nimic alt mai rău decît o muiere rea.

— Muierea, cît de bătrînă, îndată se mînie cînd îi zici: „Bătrînă ești!“

— La orice întristare, muierea dulce, mîngîiere mare.

— Nimic alt supune ca muierea dulce pe orice bărbat, fie și împărat.

— Podoaba cea mai mare a unei muieri este dulceața ei, că întrece orice frumusețe; de aceea dulce pururea să te arăți.

— Muierea desfrînată, dărăpănarea și necinstea casei sale.

— Vrei pe o muiere s-o superi? Laudă pe alta înaintea ei.

— La orice turburare, muierea, cu o lingușire, liniște ne-aduce.

— Alegerea muierii, nu după frumusețe, ci după năravurile ei cele bune; că frumusețea curînd se pierde, iar năravurile în veci rămîn.

www.dacoromanica.ro

— Altă muiere să nu lași să intre în cămara ta, dacă vrei pe al tău bărbat să-l aibi pe seama ta.

— Unde sînt multe muieri, acolo cele mai multe și mai urîte defăimări.

— Înțelepciunea muierii curge din rușine și mai mult din mîndrie. De amîndouă tare să te ții.

— Cu obraz vesel și vioi și pururea împodobită l'-al tău bărbat să te arăți, ca să nu-i alunece ochiul în altă parte.

— Cu împotrivire nicicum să te arăți, ci cu mîngîiere pe bărbat să-l îmblînzești.

— Curată la bărbat pururea să te arăți, ca nu cumva să-l scîrbești, că îndată îl pierzi.

— Lacrămile muierii biruiesc orice fiară.

— Mai lesne poți împreuna sute și mii de bărbați, decît muieri numai două.

— Muierea veselă inima ți-o înveselește.

— Muierea, cu o vorbă dulce, și pe cel mai rău și pe cel mai cumplit bărbat la blîndețe îl duce.

— Muierea casa ți-o luminează, casa ți-o înfrumusețează, casa ți-o împodobește, casa ți-o încălzește, cînd pe casă se așază.

— Muierea cu cît îmbătrînește, cu atît mai mult pe tinere pizmuiește.

— Muierea curată de miros te îmbată.

— Muierea cu bărbatul un trup se socotesc; cînd o parte greșește, cealaltă pătimește, și această patimă numai cu iertarea se tămăduiește.

— Muierea cu bărbatul nici o sfadă să aibă, pururea într-o unire, dacă viața le este dragă.

— Muierea cu dulceața, iar bărbatul cu virtutea, unul cu altul se întrec.

— Muierea la întristare, mîngîierea cea mai mare.

www.dacoromanica.ro

— Muierea se înduplecă cu mîngîieri, dragoste și cu plăcere.

— Muierea numai la cele femeiești, iar la cele bărbătești nicicum să se amestece, nici de ele să se frece.

— Muierea fără prihană, lecuire de orice rană.

— Muierea bărbată, liniștită și cinstită, veselia casei și a bărbatului viață.

— Muierea și bărbatul un trup fiind amîndoi, cînd unul pe altul bate, se bate însuși el pe el.

— Muiere pe muiere lesne defăimează, iar bărbat pe muiere cu mare nevoință.

— Muierile, cum se îmbată, la ocări încep îndată.

— Muierile la tinerețe mult ne dezmiardă, la mai în vîrstă ne ușurează de muncă și la bătrînețe ne hrănesc ca pe niște copii ; de aceea muierea la orice vîrstă ne este de mare trebuință. Vai de cel ce n-a dobîndit muiere. [1]

— Negătită la bărbat și necurată, nicicum să te arăți, ca nu cumva să-i aduci scîrba cea mai mică.

— Nimic alt mai plăcut, decît cînd muierea cu bărbatul petrec amîndoi într-o unire și într-o glăsuire.

— Nici muierea fără bărbat, nici bărbatul fără muiere nu plătesc nici o ceapă, că pururea în neodihnă sînt, fiind făcuți unul pentru altul.

— Pe al tău bărbat să-l iubești și nicicum rău lui să-i gîndești.

— Pentru a lor frumusețe, muiere cu muiere pururea se pizmuiesc de ce alta mai frumoasă decît ea.

— Pe muiere să te silești cu mîngîiere s-o biruiești.

— Să nu crezi pe acea muiere ce lesne se jură, că nici un adevăr ție îți spune.

---

[1] „Soția este o țiitoare pentru bărbatul tînăr, o tovarășă pentru cel în vîrstă, o infirmieră pentru bătrînețe. Omul are deci la orice vîrstă un motiv pentru a se căsători." Fr. Bacon, *Eseuri*. VIII.

www.dacoromanica.ro

— Cea mai lăudată între muieri se înțelege aceea ce a dobîndit copii mai mulți din pîntecele ei.

— Cea mai mare rușine la orice muiere, al său bărbat a-și lăsa și la altul a alerga.

— Cele mai multe muieri arată că te iubesc, dar fără interes la tine nu gîndesc ; de aceea la interes dragostea lor privește, iar la tine nicidecum.

— Bărbatului tău, fie bun, fie rău, nicicum tu să-i poruncești, iar sfatul cel mai bun lui să-i dăruiești.

— Darul cel mai mare, rușinea la muiere.

— Și cel mai mare filozof, și cel mai mare împărat, și cel mai mare viteaz la muiere se închină.

MULȚUMIRE (A MULȚUMI)

— Cu anevoie să mulțumești pe cel ce nu cunoaște nici binele, nici răul.

— Cu inima bună tu să mulțumești celui ce bine ție ți-a făcut.

— Cu o dulce mulțumire, îndată îndatorezi pe făcătorul tău de bine la mai mare îndatorire.

— Cînd mulțumești făcătorilor de bine, îndemni pe ceilalți la asemenea faceri de bine.

— Cît de bine să faci, cît de mult să te silești spre folosul altora, nu poți mulțumi pe toți.

— Mulțumește-te cu al tău, la lucru străin nicicum să rîvnești.

— Mulțumirea facerilor de bine îți mai aduce și alt bine.

— Mulțumire se dă la cel ce ne dă, iar nu și la cel ce făgăduință numai ne dă.

— Fără nici o mulțumită, nici o pildă dai de orice faptă bună.

www.dacoromanica.ro

— Iubește munca, ca să întîmpini cele trebuincioase ale trupului tău și învățătura spre odihna sufletului tău.

— Omul fără muncă, ca trîntorul fără miere, d-aceea pururea la muncă să silești.

— Omul, din munca sa cînd se folosește, cu mai mare silință la muncă se sîrguiește.

— Unde toți de obște muncesc, cerșetori nu se găsesc.

— Unde de silă și de frică muncesc, rodurile acolo nicicum sporesc.

— Vremea muncii să n-o pierzi la băuturi și jocuri, ca nu cumva să ajungi să ceri pe alocuri.

— Ziua, în care nimic n-ai muncit, zi că în zadar ai trăit.

— Cu cît mai mult muncești, cu atît mai mult te înveselești, cînd din munca ta și pe tine și pe altul folosești.

— Cu munca să te întreci la orice deprindere.

— Cu munca, frate, și din piatră scoți lapte.

— Cu munca trece vremea și nici c-o pricepi.

— Cînd nimic muncești, atunci păcătuiești, că la răutăți gîndești.

— Mare rușine să-ți fie ție altul a te hrăni, cînd tu poți munci.

— Munca îți înveselește sufletul, iar trîndăvia ți-l frămîntă. De una să te lipsești, de cealaltă să te depărtezi.

— Munca, viață și lenea, moarte.

— Munca cu măsură trupul ți-l întărește.

— Munca cu nădușală sărăcia dă afară.

— Munca, leacul întristării. De ea să te ții și pururea vei fi vesel.

www.dacoromanica.ro

— Munca mulțumirea ta să-ți fie totdeauna.

— Munca pe muncitor nu-l lasă fără ajutor.

— Munca spre folosul tău poftă și plăcere îți aduce, spre mai mare muncă, iar trîndăvia, greață și plecate. Alege care-ți place.

— Munca, cinste dulce, iar lenea necinste ne aduce.

— Muncă peste muncă de vei adăoga, lipsă în casă nici că vei avea.

— Muncitorul, cînd adună, se înveselește și muncii sale mulțumește.

— N-ai muncit la tinerețe, pătimești la bătrînețe.

— Muncitorul, și de se socotește să facă vreun rău, n-are vreme să facă acel rău.

— Nici un lucru te înveselește ca ceea ce odrăslește din bună munca ta.

— Nici prea multă muncă, nici de tot în lenevire, că și una și alta deopotrivă te vatămă, ci măsura de mijloc la toate să păzești.

— Peste putință la muncă pe nimeni să nu silești, ca totdeauna la muncă gata să-l găsești.

— Pururea să ostenești cu orice muncă, nu numai pentru tine, ci pentru altul ca tine.

— Puțini, muncind împreună, mult folos aduc, iar fiștecare, în parte, nici pentru a sa trebuință ; d-aceea ia-ți un tovarăș la orice muncă.

— Slavă se cuvine celor ce muncesc pentru folos obștesc.

— Ceea ce muncești să fie spre folosul tău și spre folosul obștesc, c-atunci te numești om mare.

— Cel ce mult muncește lui i se cuvine cinste și plată bună, ca și altul de la el să ia pildă bună.

— Cel ce mult muncește de multe greșeli se ferește.

— Cel ce nu muncește la furtișag gîndește, că de aci se hrănește.

www.dacoromanica.ro

— De n-ai învățat nici un meșteșug, aleargă la cel obștesc și la cel mai de folos, adică la plug și la o sapă bună, ce-ți dă îmbucătura cea mai bună.

MUSTRARE (A MUSTRA)

— Cînd mustri pe oarecine, cu dragoste să-l îndemni, iar nu să-l înfrunți.

— Cînd mustri pe oarecine, socotește-te în tine, nu cumva și tu asemenea ai urmat? Și te mustră și pe tine.

— Mustră pe cel înțelept precum i se cuvine, la neprevăzută greșală, și mai înțelept va ieși.

— Cel ce urăște mustrarea, niciodată se îndreaptă.

NAS

— Cînd nasul vrei să ți-l ștergi, la o parte să te dai, ca să n-aduci scîrbă la cei de prin împrejur.

— Nasul cu unghiile mult să te ferești, înainte de alții, nici să-l cureți, nici să-l scobești.

— Cînd mucii ți-i sufli, nu trîmbița din nări, că pe toți îi superi.

— Cînd mucii ți-i sufli, dă-te la o parte, ca să nu sufli asupra celor dinainte.

NĂDEJDE (A NĂDĂJDUI)

— Cu nădejdea, orice necaz lesne îl petreci.

— Cît vei putea (să mă crezi), nădejdea să nu ți-o pierzi, că vremea se întoarce cînd încolo, cînd încoace.

— La orice întîmplare, fie cît de mare, nădejdea la om, mîngîierea cea mai mare, ca o mare răsuflare.

www.dacoromanica.ro

— La nenorociri, nădejdea, hrana cea mai bună.

— Mai mult să te bucuri de ceea ce ai în mînă, decît cea mai mare nădejde.

— Mare mîngîiere la om nădejdea.

— Nimic alt ca nădejdea mai înșelător pe lume, dar fără nădejde, nici un om găsești pe lume.

— Numai și numai nădejdea s-arată la noi dulce, că numai ea ne aduce mîngîierea cea mai dulce.

— Nădejdea este bună cînd semne bune are.

— Nădejdea ușurință ne aduce mare la orice întîmplare.

— Nădejdea la bolnav, lucru cel mai mare, cu o mare mîngîiere.

— Nădejdea, mîngîiere mare, la orice întîmplare.

— Nădejdea ne înveselește cînd se vede că înflorește.

— Nădejdea ne dă putere, nădejdea ne dă curaj, cu ceea ce ea ne făgăduiește.

— Nădejdea pe om mîngîie și la cel din urmă ceas.

— Nădejdea ta în munca ta numai și numai să ți-o aibi, dacă vrei la altul să nu te căciulești.

— Nădejdea, din leagăn pînă la coșciug, de om nu se dezlipește, că leagănul cu coșciugul cam deopotrivă se înțeleg.

— Nădejdea de multe ori nimic nu ne aduce, dar de lîngă noi nicicum se duce.

— Nădejdea, și de se socotește zadarnică, dar temeiul vieții se înțelege, că, de cînd te naști pînă te sfîrșești, cu nădejdea te înveselești.

— Nădejdea de nădejde atîta deosebire are, că cei buni cele bune nădăjduiesc, iar cei răi cele rele.

— Cei mari făgăduiesc și cei mici nădăjduiesc.

— Cine nădăjduiește rabdă, și cu răbdarea se mîngîie.

— Dacă nădejdea ar pieri, viața s-ar primejdui.

www.dacoromanica.ro

— Orice cu minciuni arunci asupra altuia, năpastă se înțelege.

— Urîm năpăstuirea ca să nu cază și asupra noastră; dacă de aceasta n-am avea frică, năpăstuirea ar împărăți.

— Cu mai mult năpăstuim pe cei de aproape nouă, decît pe vrăjmașii noștri.

— Cînd năpăstuiești, să te pui în locul celui ce năpăstuiești, și nu vei mai năpăstui.

— Cît vei putea, să te ferești de cea mai mică năpastă, că în primejdie te bagă.

— Mai lesne a năpăstui decît dreptate a dărui, de aceea adeseori năpăstuim.

— Mare nedreptate a se năpăstui oarecine, dar mai mare nedreptate și mai înfricoșată, a nu se învinovăți și a nu se osîndi cel ce te năpăstuiește.

— Nici un necaz ca năpasta te supără mai rău.

— Mai mult să te ferești să nu năpăstuiești, că orice năpăstuire altuia vei face la tine se va întoarce.

— Nu te depărta de cel ce se năpăstuiește, ci, cît poți, luptă de năpastă să-l mîntuiești.

— Năpasta îndată cade și pe cei mai drepți.

— Să te ferești de năpastă ca de cea mai rea cursă.

— Cel ce năpăstuiește pururea se ferește de cel pe care năpăstuiește, cînd cugetul îl bate.

— Cine se năpăstuiește pe nedreptate se osîndește.

— Departe de năpăstuiri, departe de nelegiuiri, departe de nedreptăți, ca să nu te cufunzi în tartarul cel mai mare.

— Decît să năpăstuiești, mai bine să te îngropi de viu.

www.dacoromanica.ro

— Atunci cele bune năravuri le înfloreşti, cînd cu pilda ta le întăreşti.

— Îmbrăcămintea omului, rostul graiului lui, rîsul lui şi mişcarea picioarelor lui îi arată năravul lui.

— Cu învăţătura şi deprinderea, orice năravul se dobîndeşte, fie bun, fie rău.

— Cîţi oameni în lume, atîtea şi năravuri.

— Nici a numelui, nici a locului, nici a hainelor schimbare minte îţi aduce, cînd năravurile nicicum le mai schimbi, de aceea mai bine schimbare de năravuri.

— Nu numai să înveţi pe alţii la năravuri bune, ci să le şi urmezi, ca pildă să le dai cu urmarea ta.

— Năravul celui înţelept, blîndeţele şi îndurarea, iar al celui cumplit, asprimea şi cruzimea.

— Năravul cel rău, cînd de la noi se duce, cinste nouă ne aduce.

— Năravurile se dobîndesc din deprinderea noastră cu cele bune sau cu cele rele.

— Năravurile cele rele, boala cea mai grea a societăţii.

— Năravurile cele bune toţi oamenii le cinstesc, dar pe cel ce le are toţi îl pizmuiesc, pentru că la ei nici un năravul bun găsesc.

— Năravurile cele bune din copilărie să se dobîndească, că atunci rămîn întemeiate pînă la bătrîneţe.

— Pe cel rău nărăvit, mai bine vrăjmaş decît prieten să-l dobîndeşti, că cel rău pe prieten goneşte, să-i facă rău.

— Să fugi de năravurile rele, ca de cele mai grele boale.

— Toate năravurile, fie bune, fie rele, după ale vremii întîmplări se pot preface şi schimba.

— Fugi de cei cu năravuri rele, că ori te mînjesc ca cărbunele cel stins, ori te ard ca cel aprins.

www.dacoromanica.ro

— Cel mai mult învățat și ascuțit la minte, însă rău nărăvit, cu mult mai rău te pișcă, decît scorpia cea mai rea.

— Cine de mică copilărie cu cele mai rele năravuri se deprinde, anevoie de ele se mai desprinde ; de aceea și tu cu cele mai bune pururea să te deprinzi, ca nicicum de ele să te mai desprinzi.

— De vrei să afli oarecine ce năravuri are, cercetează cum petrece cu cei din casa lui.

NEAM

— Neamul stă în vrednicie, că neamul nu face pe om, ci omul pe neam ; de aceea nu de neamul tău să te fălești, ci de destoinicia ta.

— Rupeți și sfărîmați ceea ce vă deosebește pe unul de altul, ca toți un neam să fiți, un neam să vă socotiți, o familie și numai a celui dintîi om din care toți ne tragem, ca niște frați firești.

— Fapta bună îți arată al tău neam că e de cinste.

— Cel ce săvîrșește orice bine poate face acela se înțelege om mare și de neam.

— Cinstea neamului tău să ți-o arăți cu cuvîntul și cu fapta, iar nu cu a ta moștenire.

— De neam mare se înțelege cel ce slujește obștei fără nici un interes.

NEBUN [1]

— Omul nebun, cînd vorbește, din mîini și din picere nicicum contenește, că cu toate grăiește.

[1] *Ceea ce nu e bun, rău, ieșit din minți, smintit, netrebnic, păcătos, prost* etc.

www.dacoromanica.ro

— Între nebuni, înțelept nicicum să vrei să te arăți, că tu atunci mai nebun decît ei te vei socoti.

— Înțelept nicicum, dar prieten, în adevăr, omul cel nebun de multe ori s-arată.

— Vai de cel ce a nimerit la ușă de nebun.

— Cu cît mai mult se fălește nebunul, cu atît mai mult își arată prostia.

— Cu nebunul cînd vorbești, după placul lui să-i grăiești, dacă vrei să nu pătimești.

— Cu cel nebun și neînțelegător nu îndelungi la vorbă, că mare foc îți aprinzi la capul tău.

— Cînd întîlnești vreun nebun, departe de el să ocolești din drum.

— Cînd nu bagi de seamă ocările celui nebun, atunci îl faci pe el să crape de necaz.

— Mai bine în foc decît cu un nebun în joc.

— Mai bine înțeleptul să te dobîndească, decît nebunul să te cinstească.

— Nebunul, cînd îl sfătuiești, socotește că-l necinstești.

— Nebunul, numai, și prostul urăște pe cel ce-l deșteaptă.

— Nebunul prin crăpături se uită în casă, iar înțeleptul bate la ușă.

— Nebunul se cunoaște din grai și din mișcare.

— Nebun cu nebun lesne se înțeleg, cum și înțelept cu alt înțelept.

— Nebun cel ce aleargă la cel ce nu-l cheamă, nebun și cel ce răspunde făr-d-a-l întreba oarecine, dar cu mult mai nebun cel ce se laudă de învățat, fără a avea știință de cea mai mică știință.

— Nebunul pretutindeni nasul și-l vîră, ca să afle ce se fierbe în fiece oală.

— Nu te pune cu nebunul și cu cel prost la minte.

www.dacoromanica.ro

— Nici săpunul la arap, nici sfatul la cel nebun prinde loc de ceva bun.

— Celui chel să nu-i zici chel, nici celui nebun, nebun, ca să nu iei în cap un ciomag bun.

— Cel mai mare nebun, cel ce se socotește numai pe sine înțelept.

— Cine se pune cu nebunul mai nebun este.

— Nebunia cu înțelepciunea de-a dreptul se împotrivesc.

NECAZ (A SE NECĂJI)

— În cel mai mare necaz, răbdarea te ușurează cu mîngîierea ei.

— În cît de mari necazuri tu te vei afla, la moarte nicicum tu să gîndești, că nu știi, cum vremea îndată se va schimba.

— Om fără un necaz pe lume nu poți afla.

— Ca să cunoști necazurile altora, trebuie să cazi în asemenea necazuri.

— Cu îndeletnicire la orice lucrare, uiți orice necaz.

— Cînd te necăjești, să nu pui în lucrare ceea ce gîndești, pînă ce nu-ți va trece necazul ce te necăjește. [1]

— Cît de mult bine vei avea, de cel mai mic necaz nicicum vei scăpa.

— La orice necaz, să te plîngi numai la acela ce poate și vrea să te ajute, că ceilalți, aflînd unde-ți pasă, acolo mai rău te apasă.

— La necazuri cu curaj, că întristarea ne dărîmă.

— Mai mari sînt necazurile ce noi înșine ni le pricinuim, decît cele ce de la alții pătimim.

---

[1] „*Maximum remedium irae dilatio est.*" (Cel mai bun leac contra mîniei este amînarea [lat.].) Seneca, *Despre mînie*, III, 12.

www.dacoromanica.ro

— Necazul ce ai să ţi-l ascunzi de toţi, ca să nu se bucure vrăjmaşii ce ai.

— Necazurile la răbdare ne duc, şi răbdarea nădejde ne aduce.

— Necazurile trupeşti, nimic, nimic pe lîngă cele sufleteşti.

— Necaz piste necaz nicicum să adaogi la cel ce a căzut odată în necazuri.

— Nici în necazuri să te mîhneşti, nici în fericiri să te mîndreşti.

— Numai cînd cazi în necazuri, atunci cunoşti ce e necazul.

— Nu rîde de cel ce se află necăjit, întru amărăciunea sufletului său, că nu ştii pînă mîine în ce amărăciune şi tu te vei afla.

— Pe cei în necazuri, fără ajutor nicicum îi vei lăsa cînd poţi a-i ajuta.

— Cel ce în casă se necăjeşte afară inima şi-o răcoreşte şi de necazuri şi-o izbăveşte.

— Cine nici un necaz a suferit nu-şi cunoaşte vrednicia sa.

NECINSTE (A NECINSTI, NECINSTIT)

— Om pe om să nu necinstească, că şi el om este, şi necinstea merge atunci şi la el.

— Ca să nu te necinstească, pe nimeni să nu necinsteşti.

— Cel ce te necinsteşte după ce te-ai înălţat, nu pe tine necinsteşte, ci pe cinstea ce ai luat.

— Cine îşi iubeşte a lui cinste, niciodată urmează fapte de necinste.

— Necinstea ce se va face la unul din cetăţeni a ta necinste s-o socoteşti, că şi tu cetăţean eşti.

www.dacoromanica.ro

— Să nu necinstești pe cel bătrîn, pentru bătrînețele lui, că și la tine îndată vor veni.

— Cea mai mare necinste, a fugi din război fără nici o cinste.

— Cel mai necinstit în lume, cel ce fuge de a se jertfi pentru patria sa, pentru muma ce l-a născut, pentru muma ce-l hrănește pînă la moarte.

— Cel ce începe, de la cei mai de aproape, a-i necinsti și a-i defăima, pe ceilalți, curînd, în rînd îi va lua.

— De om necinstit mult, mult să te ferești, și nicicum lui să te îndatorezi.

— De te vor necinsti din prostia minții, nu băga în seamă, c-atunci se socotește ca măgarul, ce s-a iertat de stăpîn cînd cu piciorul l-a lovit.

NEDREPTATE (NEDREPT)

— Nedreptatea la toți ne este urîtă, numai cînd înșiși noi de la alții o pățim, iar pentru ceilalți, nici gîndim la ea.

— Nedreptatea, necinstea, cumplirea și cruzimea ne aduce la deznădejde, și deznădăjduirea la nesupunere, și nesupunerea la cea mai grozavă turburare. Dacă te vei depărta de cele dintîi, nu te vei mai îngriji de cele din urmă.

— Nedreptatea răstoarnă și scaunele celor mai puternici.

— Nici o răutate mai mare decît nedreptatea. [1]

— Nici să gîndești la nedreptate, necum să și urmezi.

— Nu semăna nedreptăți, că, chiar pentru tine, înzecit le vei aduna.

— Cel nedrept dreptatea nicicum o cunoaște.

---

[1] „Nedreptatea nu este o parte a răutății, ci răutatea întreagă." Aristotel. *Etica nicomahică*, V, iv., 1 130 a.

www.dacoromanica.ro

— Cel ce iubește nedreptatea sufletul său mai întîi și l-a urît.

— Din toate nedreptățile, aceea mai grea, ce nici la căință, nici la pocăință, nicicum mai gîndește, nici părăsire face.

— De nedreptate să te ferești, de dreptate și-ndurare mult să te lipești, dacă vrei să te slăvești.

— Viața, cinstea, proprietatea, slobozenia, pacea și unirea, cele mai temeinice drepturi ale omului, iar nedreptatea, asuprirea, necinstea, necredința, robia, chinurile, jafurile, siluirea, neunirea, pizma, zavistia, fățărnicia, drepturile neomeniei pricinuite de diavoli. Alege care-ți folosește, și trupește, și sufletește.

— Unde e mită, acolo și nedreptate.

— Cei ce saț nicicum au la nedreptăți, asupriri și jafuri gîndul lor îl au.

NENOROCIRE (NENOROCIT)

— Orice nenorocire, cu un prieten bun, ușoară ni se pare.

— Omul lesne suferă a altuia nenorocire, iar a lui nenorocire lesne îl duce la deznădăjduire.

— Omul nenorocit adeseori greșește.

— Orice nenorocire ție ți se va întîmpla, ascunsă să o ții, ca nu cumva, aflîndu-o, dușmanii să se bucure.

— Vrei să te lupți cu orice nenorocire ? Ia răbdarea spre ajutor.

— În cea mai mare fericire pururea să gîndești și la nenorocire.

— La orice nenorocire răbdarea să nu ți-o pierzi, că acelea ce seara le vezi, a doua zi nu le mai vezi.

www.dacoromanica.ro

— La orice nenorocire, să te uiți la cei nenorociți, ca să te poți mîngîia.

— La nenorociri tare să te ții, ca să nu te supui urîtei întristări.

— La nenorociri, tu să te arăți cu cel mai mare curaj, ca să nu cazi în mai mare necaz, că, la orice nenorocire, numai curajul te însuflețește.

— Mai bine să-ți iei tu pildă de la alții, la orice nenorocire, decît alții de la tine.

— Nenorocirea la om puțini prieteni i-aduce, însă acel puțin, cel mai dulce.

— Nenorocirile tale pururea să le ascunzi sub față veselă și voioasă, c-atunci vrăjmașii tăi crapă de necaz cînd te văd cu vesel obraz.

— Nenorocit e acela cel ce nenorocirea nu o poate suferi.

— Nici o nenorocire singură vine, fie cît de mică, ci una după alta aleargă și pică.

— Nici la nenorocire să te deznădăjduiești, nici la norocire să te bizuiești, că, și una și alta, nestatornice întîmplări.

— Cel mai nenorocit acela se înțelege ce se socotește de nenorocit.

— Cel ce a încercat multe nenorociri și nicicum s-a învățat în veci nenorocit va fi, iar cel ce dintr-o nenorocire numai mult s-a învățat acela în veci fericit va fi.

NERECUNOȘTINȚĂ (NERECUNOSCĂTOR)

— Nerecunoștința la om, cea mai mare greșală.

— Nerecunoscător și nemulțumitor nicicum să te arăți, nici la cea mai mică îndatorire.

— Cîinele nerecunoscător întrece la cinste pe omul nerecunoscător.

www.dacoromanica.ro

NESIMȚIRE—SIMȚIRE

— Nesimțirea, cea mai grea patimă la om, că te arată mai jos decît orice dobitoc ce simte mai mult decît tine.

— Simțirile omului arată pe om dulce sau grețos după a lor dulce sau urîtă mișcare.

NESTATORNICIE (NESTATORNIC)

— Nestatornicia la om se ivește ori din ușurința minții, sau din neplăcere.

— Nestatornicia nu cunoaște nici un prieteșug.

— Nestatornicia te face să nu aibi nici un fel de caracter, nici să te mai creadă oarecine, nici să mai nădăjduiască în tine.

— Cel nestatornic nici un temei la vorba lui are.

— Cel ce pururea cu gîndul se îndoiește nestatornic este.

NEȘTIINȚĂ

— Nesuferit omul, cel ce nimic știe și se socotește că toate le știe.

— Mult, mult să te rușinezi de neștiința ta.

— Mai bine neștiință cu înțelepciune, decît știință mare și cu desfrînare.

— Ca neștiința, nici un lucru mai greu și mai nesuferit.

— Greșelile, mai de obște, din neștiință se înțeleg; de nu vrei omul să-ți greșască, nu-l lăsa în neștiință, că a ta greșală se înțelege, cînd îl poți scăpa din negura neștiinței și nu-l scapi.

www.dacoromanica.ro

— Neștiința, izvorul celor mai rele pe lume.

— Neștiința cu gură-cască fraţi de cruce se înțeleg.

— Neștiința, muma greșelilor.

— Neștiința niciodată să n-o pedepsești, ci mai bine s-o cercetezi și s-o îndreptezi, că vinovată nu este, ci vinovat se socotește cel ce n-a deșteptat-o,

— Neștiința, noaptea minții, însă noapte fără lună și fără de stele.

— Neștiința, nu numai cu cuvîntul, dar și cu fapta mai mult greșește, că și pe cel nevinovat în osîndă l-a aruncat.

— Neștiința nu se înțelege păcat.

— Neștiința pe om în multe greșeli îl bagă.

— Neștiința celor bune, pricină de cele rele.

— Neștiința toate le crede, la toate se supune, necunoscînd nici adevărul, nici minciuna dintre ele.

— Neștiința de orice, lesne te înșală ; de aceea la orice crezămînt așa de lesne nicicum tu să dai.

— Neștiința și dobitocia, izvorul greșelilor.

— Nu te supăra de neștiința celorlalți, nici să-ţi baţi joc de ei, că firea nu i-a făcut deștepți, sau că n-au avut cine să-i deștepte, ci mai bine să te silești spre deșteptăciunea lor.

— Să nu te rușinezi și de la cel mai mic a afla și a auzi ceea ce nu știi.

— Ceea ce nu știi cum să întrebuinţezi lasă pentru cel ce știe.

— Cel ce nu știe, mai bine să tacă, ca să nu-ţi arate neștiința întreagă.

— Din neștiință și din dobitocie, nici un bine s-a văzut, ci, dimpotrivă, toate greșelile cele mai rele.

www.dacoromanica.ro

NETREBNICIE (NETREBNIC)

— Trei netrebnicii curînd te lasă gol, în pielea goală : pofta nesăţioasă, băutura peste măsură şi cărţile de joc, iar cea de-a patra, jocul de noroc, peşin te lasă în loc.

— Cele netrebnice nici să le auzi, nici să le urmezi.

— Ceea ce pe altul poprești să nu facă, ca lucru netrebnic, nu te arăta tu că vrei să le urmezi.

NEVASTĂ

— Nu la faţă, ci la minte să te uiţi mai bine, cînd nevastă îţi alegi.

— Nevastă cam deopotrivă la vîrstă să-ţi dobîndeşti.

— Mai lesne un bărbat poate păzi credinţa sa către nevasta sa decît nevasta către bărbatul său ; de aceea cine a nimerit nevastă cinstită, acela mai fericit.

— De vrei să te iubească nevasta, trebuie şi tu mai mult s-o iubeşti şi pururea s-o cinsteşti.

NEVOIE

— La nevoi însemnate, să chemi spre ajutor pe oricine, iar la lucru de nimic, nicicum pe nimeni să strigi, că-i vei pierde, în adevăr, şi la cea mai mare nevoie.

— Cînd nevoia te sileşte, rabdă şi tu pe cît poţi, că de te vei împotrivi, şi nevoia te va sili şi tu mai rău vei pătimi.

— La nevoie n-ai cu ce să-i stai împotrivă, decît cu depărtarea şi cu răbdarea.

— Mai mare decît nevoia, nimic alt pe lume, că te face rob din slobod, împotriva firii ce slobod te-a născut.

www.dacoromanica.ro

— Nevoia găsește mijloace cuviincioase la orice trebuință, că ea ne invață la orice în viață.

— Nevoia la muncă pe om silește, că nevoile de-ar lipsi, nimeni ar mai munci.

— Nevoia nu ne iartă a urma la toate după dreptate.

— Nevoia te duce unde nu ți-e voia.

— Nevoia te face să te arăți cum ție nu-ți place.

— Nevoile ce ți se întîmplă arată pe al tău prieten. [1]

— Ferește-te cît vei putea să nu cazi în nevoi, că te duce la deznădăjduire, și deznădăjduirea la cele mai urîte urmări.

— Cele mai mari nevoi din lene vin la noi.

— Cel ce poate a se împotrivi la nevoi, cînd vor veni, cel mai tare de minte se socotește.

— De nevoi zicem că „Așa ni se cuvine", la orice întîmplare.

NOROC (NOROCIRE)

— La norocirea ta toți de rude se arată și de prieteni se fălesc a fi ai tăi, iar la nenorocire nici înșiși copiii tăi.

— Cînd omul norocului îi dă cu piciorul, anevoie îl mai găsește cînd la el rîvnește.

— Cînd norocul nu-ți ajută, nu te sili peste fire, c-atunci și nădejdea ți-o pierzi.

— La noroc credință nicicum să 'dai vreodată, că noroc statornic nici că s-a pomenit vreodată.

— Munca, norocul omului cel mai mare și mai sigur.

---

[1] *„Amicus certus in re incerta cernitur."* (Pe prietenul sigur îl cunoști într-o împrejurare nesigură [lat.].) Cicero, *Despre prietenie*, XVIII, 64.

www.dacoromanica.ro

— Nici la mare norocire să te bucuri peste fire, nici la împotrivă întîmplare să ai mîhnire mare, că ale vremii nicicum are vreo statornicie mare, ci astăzi bine, mîine rău, poimîine bine după rău.

— Nici la norocire să te mîndrești, nici la nenorocire să te umilești, că una te arată fără minte și alta fără curaj.

— Norocul cînd în sus te urcă, tot în jos să te uiți, ca, cînd de sus vei aluneca, să vezi pe ce cazi.

— Norocul fără vrednicie întru nimic se socotește.

— Norocul ce-ai dobîndit nu-ți bate joc de el.

— Noroc vrei să dobîndești, necontenit să muncești.

— Pe lîngă un car de minte cere și-o picătură de noroc.

— Cel ce în norocire necinstește pe oricine, acela în nenorocire tremură de oricine.

— De unde nu nădăjduiești, de acolo îți vine norocul.

— Destoinicia ta, norocirea ta.

— La toate, omul deopotrivă nu poate fi norocit.

— De cea mai mare norocire omul nicicum se mulțumește, ci pururea la mai mare dorește.

— Omul niciodată atît de norocit sau nenorocit este, pe cît el se socotește.

— Cel ce nu știe cum să se slujească cu norocirea lui, nu se înțelege de norocit.

NUME

— Ca numele bun la om, nimic alt mai frumos, nici mai de folos. La aceasta să te silești.

— Cu schimbarea numelui, năravul nu ți-l poți schimba, dar, cu schimbarea năravului, mare nume dobîndești.

www.dacoromanica.ro

— La numele cel bun al părinților tăi să nu pui temei, că nimeni te întreabă ce au fost părinții tăi, ci ce ești tu acum.

— Mai bine nume cinstit, decît aur și argint să lași în urma ta.

— Nici un nume mai plăcut, decît făcător de bine, să auzi că te cheamă toți din lume pe tine.

— Nici un nume mai dulce decît numele de mamă. Ferice de ceea ce dobîndește acest nume.

— Nume mare să dobîndești cu facerea de bine.

— Numele cel rău moștenire va lăsa necinste și ocară.

— Numele cel bun, la om cel mai mare dar, că în veci se pomenește și uitare nicicum are.

— Numele cel bun cinste ți-aduce mare și în viață, și după viață.

— Numele ce dobîndești, fie bun, fie rău, în veci nu-l pierzi. Alege care îți place.

— Nume bun să dobîndești cu slujbă dreaptă și cinstită.

— Nume bun să dobîndești, pururea să te silești, c-al omului nume bun moarte n-are nicidecum.

— Să nu te fălești cu numele altuia, ci cu fapta ta cea bună.

— Cine vrea să n-audă nume rău să nu facă rău.

OBICEI

— Orice obicei și modă de la cei mai mari începe. Dă pildă tu de bun obicei.

— Obiceiul vechi cu anevoie se schimbă.

— Obiceiul din tinerețe cu anevoie se schimbă la bătrînețe.

— Să te obișnuiești, dar să nu te nărăvești.

— După al locului obicei, să te porți și tu în orice bordei

www.dacoromanica.ro

OBRĂZNICIE (OBRAZNIC)

— Obraznic nicicum să te arăți nici la mic, nici la mare, ca să dobîndești cinstea cea mare.

— Gura cea obraznică capul ei și-l pierde. Păzește-ți capul.

— Nu da obraz celui fără obraz, c-al tău obraz ți-l necinstește.

— Obraznicul nu piere, dar nici nume bun are.

— Fugi de obrăznicie, că-n multe necazuri curînd și rău te bagă.

— Cel obraznic de dinainte-ți ia fără a cere ceva. Ferește-te să nu-ți ia tot.

OBȘTE

— Cela ce la obște folosește și nouă în parte ne folosește, că fiecare în parte din obște se socotește. Pentru obște să te silești.

— Din cele de obște nici cel mai mic lucru să nu-l însușești pentru al tău în parte interes.

— Folosul obștesc mai mult se gonește, decît cel în parte, că în cel obștesc intri și tu.

— Viteazul atunci mai mult se cinstește cînd pentru folos obștesc se războiește.

OCARĂ (A OCĂRÎ)

— Cînd oarecine te ocărăște, ori urechile să ți le astupi, sau să grăbești a te depărta, ca să nu-l auzi.

— Ocară din gura ta nicicum să iasă, că ocara scîrnă se-nțelege.

www.dacoromanica.ro

— Cînd te înjură pe din dos, fă-te că nu auzi, sau zi și tu mai bine : „Cînd nu sînt de față, lasă-l să mă și bată".

— Numai proștii ocărăsc și necinstesc pe oricine le vine la gură ; d-aceea cel ce ocărăște prost om se înțelege. Ferește-te d-un asemenea nume.

— Precum tu vei ocărî, așa te vor ocărî și mai mult te vor tîrî. Ferește-te d-o asemenea întîmplare.

— Ferește-te de ocări și de defăimări, ca cinste de la toți mai mare să dobîndești.

— Departe de cel ce te ocărăște, că singur el pe el atunci se ocărăște.

OM (OMENIE, OMENIRE)

— Adevărul și dreptatea, cele mai mari datorii ale omenirii.

— Omenirea cînd o iubești, greșelile le ierți, că nici un om fără greșală ; în care categorie însuți tu te socotești ?

— Omul în lume s-a născut, ca cu lumea să trăiască, iar nu ca hiarăle prin pustietăți. Departe de orice pustietate.

— Omul în necazuri curînd îmbătrînește, cînd tot la ele gîndește. Departe de asemenea gînduri.

— Omul îndată cade, cînd pe prieten pierde. Păzește-te d-o asemenea cădere.

— Omul îndrăzneț fără socotință, cel obraznic fără rușine, și cel semeț fără nici o sfială, iar cel dîrz nici o socotință, nici rușine, nici sfială are de oricine. Cu nici unul să te asemeni.

— Omul, cu cît are mai puțină minte, cu atît are mai multă mîndrie.

— Omul cuminte, ca să scape de nevoi, își dă și cămașa după el. Așa și tu să urmezi.

www.dacoromanica.ro

— Omul curat și drept crede pe oricine, socotind pe toți curați ca însuși pe sine.

— Omul cînd e să cadă, întîi mîndria îl cuprinde. Ferește-te de o asemenea patimă.

— Omul, ca să placă la toți, trebuie să se arate plecat, tainic și drăgăstos ; pe nimeni să nu atingă, pe toți să-i cinstească și cu damele să joace, fără a se depărta deloc.

— Omul lîngă muierea sa nici de părinți, nici de țară, nici de vreun necaz își mai aduce aminte.

— Omul, muierea cînd îi rîde, atunci se înveselește.

— Omul se înduplecă mai lesne la cuvintele muierii, decît la ale sale sau ale altora.

— Omul se prinde din cuvintele gurii sale.[1] Păzește-ți gura cît vei putea.

— Omul, firește, leneș ; de aceea fără muncă nicicum să-l lași.

— Omul fără muiere rău la fire se înțelege, că împotriva firii se arată. Departe d-o asemenea fire.

— Omul fără mustrare, nicicum se învață la orice.

— Omul fără nici o cinste nici ascultă, nici se crede.

— Omul din vedere pe jumătate se cunoaște, iar din vorbă oarece mai mult și din fapte cam pe deplin.

— Omul din fire s-a născut cu altul împreună să petreacă pe lume ; cine d-aceasta se depărtează, hiară sălbatică se înțelege. Departe d-o asemenea numire.

— Om fiind și tu, pe orice om ca pe tine să-l socotești de om.

— Orice om, fiind frate cu tine d-începutul lumii, ca un frate pe toți să-i socotești.

— Vai de acel om, ce nici pe el, nici pe altul folosește.

[1] „Păsările se prind de picioare și oamenii de vorbe." Proverb indian.

www.dacoromanica.ro

— Orice bine poți face la omenire nu te lenevi a-l săvîrși, ca și tu în omenire să te socotești.

— Vai de neamul omenesc, cînd cei mai puternici vor stăpîni pe cei mai înțelepți.

— Grozav omul cel dîrz, urît cel flecar, spurcat cel nelegiuit, crud cel cumplit, iar fățarnicul smerit pe toți îi întrece cu răutatea sufletului lui. Ferește-te de toate aceste numiri.

— Jertfește-te pentru orice bine obștesc și mai ales pentru omenire, că și obștea în omenire intră.

— Cu ce fel de oameni se amestecă oricine tocma ca aceia se află în sine.[1] Bagă de seamă la aceasta.

— Cînd noi sîrguim pentru al obștei folos, atunci se înțelege că slujim omenirii.

— Cînd mănîncă și bea omul, nu-i mîhni sufletul lui, că masa cere veselie.

— Mai mult din fapte decît din grai pe om să-l înțelegi.

— Nici un om pe lume fără nici un cusur, decît că unul are mai multe și altul mai puține, și unul mai mari și altul mai mici, și că cele mai mici pe lîngă cele mai mari nicicum se bagă în seamă.

— Pe om în lene și-n moleșiune nicicum să-l lași să stea, ci pururea cu munca să-l dedai să se deprindă.

— Pe om cu cuvîntul, iar nu cu boldul să-l faci să te înțeleagă.

— Pe om să-l îndreptezi la viața cea dreaptă, ca să ajungă la viață curată.

— Pe om din vreme de cele rele d-aproape să-l poprești, căci lesne cu ele se obicinuiește, cînd nici o popreală la ele găsește.

— Pe cei deopotrivă ca niște frați să-i iubești, pe cei mai mari ca niște părinți să-i cinstești, și pe cei mai mici ca niște copii ai tăi de ei să îngrijești.

---

[1] *„Pares cum paribus facillime congregatur."* (Cine se aseamănă se adună [lat.].) Cicero, *Cato Major*, III, 7.

www.dacoromanica.ro

— Rușine la om cu luxul să se arate om, ci mai bine cu cinste să se arate cu cinste.

— Să prețuiești pe om după cinstea și vrednicia lui, iar nu după averea lui.

— Spune-mi cu cine vieţuiești ca să-ți ghicesc ce fel de om ești.

— Tot omul frate ţi-este d-început pînă la sfîrșit. Vai ţie cînd vei vărsa sîngele fratelui tău.

— Tot omul trebuință unul de altul are, d-aceea niciodată să nu zici : „Ce-mi pasă mie ?“

— Ferește-te de cei fără omenire, că cu mult mai răi decît cele mai crude hiare.

— Firea pe om a făcut să se ajute unul pe altul ; cel mai mare pe cel mai mic, cel mai tare pe cel mai slab, ca o însoţire omenească. De ea să te ţii.

— Fugi de omul cu două fețe, ce unele-ți grăiește și altele gîndește.

— Cei mai mari vrăjmași ai omenirii se înţeleg : lenea, lăcomia, desfătarea, desfrînarea, beţia și iubirea de slavă. Ferește-te de aceste numiri.

— Cel cu curaj, în adevăr, de mare om se înţelege, dar cu mult mai mult om mare se înţelege cel ce mînia și-o stăpînește și mai lesne iartă. Cu acesta să te asemeni.

— Cel mai mare curaj să ţi-l arăți spre ocrotirea omenirii, că și tu în omenire te socotești.

— Cel fără de omenire ori pe cine întîlnește necinstește, ocărăște, clevetește și pe toți de obște îi bagiocorește, că cinstea nicicum o cunoaște.

— Cel ce nu-și înfrînează nici ochii, nici gura, nici pofta, ticălos om se înţelege. Ferește-te d-o asemenea numire.

— Blagoslovit omul cel ce-și vede fiii săi împrejurul mesei sale, ca niște odrasle pe lîngă un pom roditor. Silește-te să dobîndești un asemenea nume.

www.dacoromanica.ro

— Departe de acel om ce nici rușine are, nici la căință gîndește la cîte el greșește.

— Departe de omul cel nemulțămitor, și de cel ocărîtor, și de cel viclean, și de cel zavistnic, și de cel fățarnic, și de cel pizmuitor, și de cel pișpăitor, și de cel șiret, și, în sfîrșit, de cel smerit și singuratic, de cel fără soție, ce se depărtează de orice soțietate și trăiește ca un pustnic, ca să nu te smreduiești și tu.

— Dragostea omenirii, cea mai mare firească datorie. De ea mereu să te ții.

ORÎNDUIALĂ

— Orînduială la orice lucru, temeiul lui cel nestrămutat.

— Orînduiala bună, interesul tuturor.

— Orice peste orînduială greșală aduce fără îndoială.

— Unde vezi orînduială, acolo să crezi că cuvîntul prinde loc.

— Unde vezi că mulți poruncesc, acolo orînduielile cu totul lipsesc.

— Unde nu știe cînd și cum și cui să poruncească, acolo cea mai mare neorînduială.

— Întîmplările vremii schimbă orice orînduială.

— Ca buna orînduială în casa omului, nimic alt mai de folos. De ea să te ții.

— Cînd puterea dreptății cu totul lipsește, atunci orînduiala în turburare se găsește.

— Buna orînduială la orice te înlesnește. De ea să te ții.

— Buna orînduială, cea mai dulce și mai ticnită viață. Aceasta să gonești.

www.dacoromanica.ro

OSÎNDĂ (A OSÎNDI)

— Cînd vrei să osîndești, cu mulți să te sfătuiești, iar cînd vrei să ierți sau să miluiești, de sfat să te ferești.

— La osîndă cît de mult tu să zăbovești, iar la iertare, milă și îndurare, cît poți să te pripești.

— Nu osîndi pe nimeni pînă nu vei auzi de la amîndoi cuvinte.

— Nu osîndi fără vină, ca să nu dai pildă asemenea pe tine să te osîndească.

— Pînă a nu cerceta pricina urmării, să nu osîndești că rău a urmat, că cel de nevoie nu se înțelege că rău a urmat.

— Pripa la osîndă, cea mai nelegiuită urmare. Ferește-te de ea cît vei putea.

— După lege să osîndești, dar după fire să-ți fie milă de cel ce-l osîndești.

OSPĂȚ

— La ospețe vesel pururea să te arăți, dar nu zbierete și răcnete, ci orice mai încet, ca să nu asurzești pe musafiri.

— La ospețe niciodată iuțeală, ceartă și răutate, că îndată te poticnești.

— Pe la ospețe cînd te cheamă, să nu închini cam des, ca „Doamne, miluiește, Doamne, miluiește".

— Ușa deschisă s-o ții la cei ce la tine aleargă.

— La nuntă nechemat nicicum să te duci, că îndată auzi : „Poftim după usi".

www.dacoromanica.ro

PACE (A ÎMPĂCA)

— Orice dai pentru împăciuire nu se înţelege de pierdut.

— Împăciuirea, cu anevoie, cînd sfada cu mare voie.

— Întîi la pace, apoi la război să gîndeşti.

— Cu mult mai bine pace, fie şi cu pagubă, decît un război c-o zadarnică nădejde.

— La pace să priveşti, la pace să te sileşti, la război nici să gîndeşti.

— Mai mult pacea foloseşte, fie şi cu pagubă, decît război cu dobîndă.

— Pacea, unirea şi dragostea, temeiurile omenirii, ca cea mai mare datorie a omenirii.

— Pacea vicleană mai mult te vatămă, decît războiul cel de faţă.

— Pacea la om, odihna vieţii.

— Pacea, muma bunătăţilor.

— Pacea ne aduce, de obşte, fericire, iar vrajba ne întunecă de la mic pînă la mare.

— Pacea pururea s-o vînezi, ca cel mai bun vînat.

— Pacea, rodul dragostei.

— Pacea, rîvna celor înţelepţi şi vrajba celor nebuni.

— Pacea să-ţi fie gîndul tău, pacea, cuvîntul tău, pacea, cinstea cea mai mare.

— Pacea, stîlp neclintit al casei de obşte.

— Pacea, fiica dragostei.

— Pacea, folos de obşte.

— Pacea, cea mai mare fericire a noroadelor.

— Pacea în casă pururea să iubeşti, iar la războiul casei nicicum să gîndeşti.

— Pacea veşnică, pacea obştească, fericirea noroadelor.

www.dacoromanica.ro

— Cine cunoaște ce dar are pacea cu nimeni se sfădește.

— Cel ce împacă pe altul pacea de el se ține.

PATIMĂ (A PĂTIMI)

— A urî, a pizmui și a se mînia, cele mai urîte și mai cumplite patimi diavolești ; de aceea de ele cu totul să te ferești.

— Adu-ți aminte că ești om și, om fiind, supus ești la orice patimă de om.

— Urmînd pururea patimilor noastre, nicicum vom cunoaște binele de rău.

— Înfrînarea patimilor, cea mai mare bărbăție. De ea să te ții.

— În cea mai mare slavă și în cea mai mare putere, patimile de la tine departe să le surghiunești, ca fără sfială la orice să poruncești.

— Cam pe la sfîrșit cunoști că cele mai multe ce ai pățit de la prieteni le-ai pățit.

— Cu mult mai anevoie la patimile sufletești, decît la cele trupești, găsești tămăduire.

— Cînd o lume pătimește și tu atunci pătimești, că și tu parte din lume ești ; de aceea pentru o lume și tu să te jertfești.

— Mai mult cu patimile tale să te lupți decît cu vrăjmașii tăi.

— Mintea ta să ți-o pui ca cea mai bună armă împotrivă la orice patimă.

— Numai patima sufletească topește pe om fără nici o boală, pînă ce de tot îl usucă. Departe de ea cît vei putea.

---

[1] „*Te hominem esse memento.*" [Adu-ți aminte că ești om.) Proverb latin.

www.dacoromanica.ro

— Patima pe cel mai blînd îl arată de urît.

— Patimile uneori te fac să iubești pe cel ce-ți face rău și să urăști pe cel ce-ți face bine.

— Patimile la om, cel mai mare vrăjmaș.

— Patimile prefac pe om din bun rău, cu mare înlesnire, iar din rău bun, cam anevoie.

— Patimile ție să le supui, dar nu tu lor să te supui.

— Patimile te supără, iar cuvîntul te mîngîie, de aceea cu cuvîntul orice patimă să te silești s-o domolești.

— Patimile cele trupești, pe lîngă cele sufletești, întru nimic se socotesc, că cele mai grele ale sufletului se înțeleg.

— Patimile celorlalți la cei înțelepți învățături se fac.

— Patimile de mic copil să te ferești a le depărta, ca să nu se înrădăcineze în tine, că în urmă în zadar te vei munci, cînd vreme nu va mai fi.

— Patimă fără interes nicicum se poate pe lume; cine dar se depărtează de orice interes acela se arată mai presus de orice patimă.

— Pune-te în locul celui ce pătimește și atunci vei cunoaște cum acela pătimește.

— Pe cel ce pătimește mîngîie-l cu vorbe dulci.

— Pînă nu pătimești și tu, nu crezi celui ce pătimește.

— Să te ferești cît vei putea să nu te întunece patimile, că orbește vei cădea în cele mai mari prăpăstii.

— Cei deopotrivă pătimași unul cu altul se mîngîie.

— Cele mai mari patimi: plăcerea și întristarea, mînia și zavistia, mîndria și cumplirea, nesațiul și interesul.

— Cel ce nu pătimește nu crede celui ce pătimește.

— Cine nu se supără, și nicicum se turbură, acela stăpîn patimilor se înțelege.

— Biruința patimilor, fericirea omului.

www.dacoromanica.ro

— Din cele ce pătimim trebuie să ne îndreptăm, însă cu mult mai bine din cele ce alții pat, ca nicicum să greșim.

— De orice patimă mult să te ferești, iar după ce o dobîndești, cum s-o îndreptezi să te socotești.

— Depărtarea patimilor fericire îți aduce, și sufletește, și trupește. De acesta să te ții.

PATRIE (PATRIOT)

— Iubirea de patrie, patima cea mai cinstită, ca o datorie firească ce-ți aduce cinstea cea mai mare.

— Omul fără patrie, ca un copil fără mumă, de aceea nu te depărta de țara ta.

— Dragostea patriei tale și folosul obștesc, datoria cea mai sfîntă a oricărui se-nțelege.

— Cel ce își vinde țara sa, patrihoț se înțelege, după orice lege.

— Patriot bun se înțelege cel ce cu credință slujește țării sale, iar patrihoț cel dimpotrivă.

— Cînd patrihoții vor pieri, atunci patrioții cu patria împreună se vor înveseli.

— Nu pe cel ce numai strigă : „Pentru țară, pentru țară", ci pe cel ce se sîrguiește și se jertfește pentru țara sa, pe acela să-l socotești de patriot.

— Pe patriotul tău mult să-l iubești, dar și pe străin să nu-l urăști.

— Fiu adevărat al patriei sale, cel ce viața sa ș-o pune pentru patria sa, iar cel dimpotrivă patria sa o pune pentru a lui viață acela bastard fiu, după lege, se înțelege.

— Să lași în urma ta pomenirea de bun patriot și de om cinstit.

www.dacoromanica.ro

— Învață pe copilul tău întîi năravuri bune, apoi la celelalte științe, că năravurile, pentru toți, iar știința numai pentru el.

— Unde nu ajunge copilul ajută-i, unde ajunge, lasă-l pe el să se silească, ca să se deprindă singur să și le înlesnească.

— Învață pe copil să iubească pe tot omul ca pe fratele său, c-aceasta este datoria omenească.

— Învață pe copil să cunoască orice lucru, apoi pune-l să le judece și să le îndrepteze, c-atunci i se deșteaptă mintea.

— Copii dacă dobîndești, pentru ei să îngrijești și mai mult să te străduiești.

— Copilul, cînd se mărește, pune-l singur să judece ce e bun și ce e rău, ca să se deprindă cu orice judecată, iar nu să aștepte judecata de la altul.

— Copilul cu pilda mai lesne se învață decît cu povața. Îngrijește-te de aceasta.

— Copilul, pe tine orice faci de va vedea, ca o maimuță se ia după tine. Ferește-te de urmări rele ca să nu-l înveți cu ele.

— Copilul se ia după vîrsta sa, cînd după ceilalți ai lui frați și tovarăși și de la toți se adapă, după ale lor năravuri, vedeți, dar, cîtă grijă la orice vîrstă trebuie să aveți d-ai voștri copii.

— Copilul dezmierdat varvar iese și blestemat, că de mic copil se dedă cu strigări, cu zbierete, cu răcnete, cu certe, cu înjurături, cu ocări și mai ales cu bătăi și cele mai mari blestemății, ce i se iartă la dezmierdarea ce i se face. Departe de asemenea dezmierdare la copilul tău.

— Cu bătăi și certe și răcnete mari să nu sperii pe copii, ci cu mult mai bine cu blîndețe și mîngăieri să le îndreptezi greșelile lor.

www.dacoromanica.ro

— Cînd înveți pe copil, urmează și tu după învățătura ce-i dai, că vorba se uită, iar cu fapta se dedă.

— La copii de mici să le întipărești iubirea de patrie, iubirea de cinste.

— La dragostea părintească, frățească și prietenească, pe copil de mic să-l deprinzi, c-atunci i se întipăresc în sufletul său.

— Mai bine învățați, decît bogați, pe copii să-i lași, că învățătura bună, bogăția cea mai bună.

— Mai bine cinste bună, decît avere mare, la copiii tăi să lași, că cinstea în veci nu piere, iar averea într-o clipă nicicum se mai vede.

— Mustră pe copilul tău dacă îl iubești și îi vrei binele.[1]

— Nici să răsfeți, nici să dezmierzi pe copilul tău, că curînd îl pierzi.

— Nu ca boul ce trage la jug pentru hrana altuia, nici ca greierele ce toată seara cîntă necurmat, ci ca furnica, ce singură-și adună hrană pentru iarnă, de cu primăvară, și ca albina, ce mîncarea cea mai dulce în căsuțe își aduce, pe copil să-l înveți, ca de el să te bucuri.

— Nu răsfăța pe copil, ca să nu-l plîngi cu amar.

— Pe copii, cînd cîntă, să-i înveți să cînte faptele celor cinstiți.

— Pe copil să-l iubești ca însuți pe tine, și cu mult mai mult decît el pe tine.

— Pe copii la bărbăție, la muncă și înfrînare, iar nu la moleciune, desfătări și lenevire să-i deprinzi de mici.

— Pe copii să nu-i înveți a se sfii de oricine, nici iarăși obraznici a se arăta la oricine, că și una și alta le aduce vătămare.

---

[1] „Mustră pe fiul tău și-ți va fi odihnă și-ți va face plăcere sufletului tău." Solomon, *Proverbe*, XXIX, 17.

www.dacoromanica.ro

— Pe copii de mici să-i înveți să urască minciunile, nedreptățile, moleciunea, lenevirea.

— Pe copil la tinerețele lui lasă-l să se bucure de tinerețele lui, însă fără a pricinui vătămare și necinste altuia.

— Pe copil pururea să-l cercetezi la ale sufletului și la ale trupului, ca să-i poți îndrepta greșala ce-l poate vătăma, și trupește, și sufletește.

— Pe copil să-l înveți ale înțelepciunii, ca să știe cum să se poarte, și ale dreptății, ca să știe cum să judece, și ale înfrînării, ca să nu se plece la nici o poftă, ci pururea, ca un domn, slobod să fie de orice patimă, și, în urmă, l-ale voiniciei, ca să nu se teamă, nici să se sperie de nici o întîmplare, fie cît de mare, și, în sfîrșit, la muncă necurmată, ca să n-aibă lipsă niciodată.

— Pe copil să-l judeci ca pe un copil, iar nu ca p-un bătrîn.

— Pe copil să-l ferești de orice minciună, fie și în glumă, ca să nu se dedea cu ea în toată viața sa.

— Pe copil să nu-l împovărezi cu muncă peste puterea lui, că și mintea și sănătatea i-o vatămi.

— Pe copil de mic să-l înveți să deosebească binele din rău, și de unul să se lipsească, iar de celălalt să se dezlipească.

— Fericirea copiilor în creșterea cea bună a părinților stă. Îngrijește-te de aceasta.

— De la mumă spînzură cele dintîi năravuri ale copiilor.

— Bătaia de joc către cei mai mici, nesupunerea către cei mai mari, reaua-purtare către cel deopotrivă, cele mai vătămătoare rele la omenire. Departe de ele p-ai tăi copii să-i păzești.

— Greșala fiului tău să n-o treci cu vederea, că se face obicei.

— Pe fiii tăi să te silești a-i arăta în lume cu mult mai învățați la orice decît tine.

www.dacoromanica.ro

— Nici o vorbă de rușine înaintea fetei mari nicicum să grăiești.

— Fericită fata ce muma ei îi dă pilda cea mai bună.

— Nu vă mîniați pe copiii voștri, ci mai bine îndreptați-i cu blîndețe părintești.

— Cel ce mustră pe copil acela îl iubește, iar cel ce-l dezmierdă îl urăște.

— Dă pildă copiilor, ca mai bine să urmeze.

— La creșterea de copii, întîi tu pildă bună să le dai.

PEDEAPSA (A PEDEPSI)

— Cu pedeapsa celor ce năpăstuiesc, oprești năpasta de la toți ceilalți.

— Cînd la pedeapsă prea mult te pripești, curînd te căiești.

— La orice greșală, întîi cu sfatul să încerci, apoi cu dojana și, în urmă, cu înfricoșări, iar, în sfîrșit, cînd nici de una va lua, atunci cu pedeapsa să-i înfrînezi.

— La orice greșală, cea mai mare pedeapsă să-ți fie ție bătaia de cuget și rușinea de defăimarea cinstei tale ce poate să-ți vie ție.

— La pedeapsă cu zăbavă, la îndurare cu grabă.

— Nicicum să osîndești la orice pedeapsă, pînă nu vei dovedi bine vina de față.

— Nu cele trecute să cauți cum să le pedepsești, ci cele viitoare cum să le îndreptezi.

— Pedeapsă cu măsură, ca să nu-ți aducă ură.

— Pedeapsa de la unul spre pildă la altul merge.

— Pedeapsa fără pricină, cea mai scîrnavă urmare.

— Pedeapsa dulce, creșterea copiilor.

www.dacoromanica.ro

— Să pedepsești după judecată, după pravilă ție dată, iar nu cu mînie și fără nici o vină.

— Pe nimeni să nu pedepsești pentru a altuia greșală, în pofida aceluia.

— Cel mai slab se pedepsește, spre pilda celor mai tari. O, ce nelegiuită pildă !

PILDĂ

— Cu o pildă rea, pe mulți inviți la răutăți, decît cu pildă bună în bunătăți. De aceea ferește-te de una și te ține de cealaltă.

— Cu un cuvînt bun poți face bine, iar cu o pildă bună mii și sute de bunătăți.

— Cu pilda mai bine înfrînezi pe cei desfrînați.

— Cu pilda mai bine poruncești și înveți pe altul, decît cu orice poruncă lui îi vei da.

— Cu pilde bune să te împodobești și pe toată ziua să le înnoiești, iar nu cu haine scumpe, ce te despoaie pe nesimțite.

— Cînd cei buni se cinstesc și cei răi se necinstesc, atunci de la aceia toți pildă dobîndesc, iar, dimpotrivă, cînd se urmează, toți cumplit se nărăvesc.

— Nu porunci altuia bine să se poarte, și tu, dimpotrivă, să arăți la toate că pilda către altul, cea mai mare poruncă.

— Pilda altuia pe oricine îl învață cu mult mai bine.

— Pilda cu cuvinte scurte și la vreme potrivite multă dulceață la vorbe ne aduce, iar peste vreme și măsură, plecate ne aduce.

— Moștenirea cea mai bună la copii se înțelege pilda de fapte bune și nume cinstit.

— Pilda celor mari, la cele de laudă, mult deșteaptă pe cei mici.

www.dacoromanica.ro

— Pilda, dascălul cel mai bun.

— Pilda răutăților, mult mai rea decît însăși răutatea; că cel ce se ia după altul cu mult mai rău decît acela urmează.

— Pilda, temeiul năravurilor tuturor, că cei mai mulți se iau după pilda altora.

— Pildă pururea cei mici de la cei mari își iau, că toți cu ochiul la aceia privesc, de unde năravuri bune sau rele dobîndesc.

— Pildă să iei pururea de la cei mai învățați și cu mult mai înțelepți.

— Pildă să iei pururea de la cel ce merge înainte, iar nu de la cel ce în urmă rămîne.

— Pildă bună să luăm după bunele urmări ale celor ce s-au dus, ca și noi la cei din urmă asemenea să lăsăm.

— Păzește-te cît vei putea de pilde urîte, că, după o pildă ce vei da, toți după ea se vor lua.

— Cei mai mari, ca niște domni, pildă să dea la cei mai mici de fapte bune și înțelepte.

— Cel ce va să învețe pe alții năravuri bune întîi el să dea pildă de năravuri bune.

— Cel din urmă pururea mai bine înaintează, pildă luînd de la cel dintîi.

PIZMĂ (A PIZMUI, PIZMĂTĂREȚ)

— Din pizmă se naște zavistia, însă fiica, mai rea decît muma.

— Omul, firește, unul pe altul pizmuiește, cînd zavistia îl stăpînește. Ferește-te de una ca să scapi de cea-laltă.

— Ca pizma nici o patimă topește pe om mai rău. Departe de ea.

www.dacoromanica.ro

— Cumplită mînia, groaznică urgia, urîtă cruzimea, iar pizma pe cîte'trei le întrece.

— Cînd te pizmuieşte oarecine, semn de vrednicia ta.

— Mai bine să te pizmuiască decît să le fie milă de tine [1]; că pizma priveşte împotriva celui vrednic, iar mila la cel ticălos.

— Pizma vină găseşte şi celui ce face bine.

— Pizma, zavistia şi lăcomia în lume s-au născut din cumplitul Satana, îndată ce pe om Dumnezeu l-a făcut.

— Pizma, cînd va ajunge ciumă, nici un om va rămîne pe lume [2].

— Pizma pizmuieşte nu pe om, ci pe vrednicia lui, că pe cel nevrednic nimeni îl pizmuieşte. Vai, dar, de acela la care se găseşte orice vrednicie, că pe lîngă ea şi el pătimeşte.

— Pizma, cea mai urîtă şi mai grozavă patimă, că din om te face fiară. Vezi să n-o paţi.

— Pizma îţi aduce întristare, cînd alţii au bucurie mare.

— Pizmătăreţul în veci voieşte să te vadă înecat în necazuri.

— Pizmătăreţul mai mult se întristează de binele vecinului decît de răul ce lui i se întîmplă.

— Pizmătăreţul multă vreme nu-şi poate ţine răutatea sa ascunsă.

— Pizmătăreţul nicicum se odihneşte pînă nu vede căzut pe cel ce îl pizmuieşte.

— Pizmătăreţul pe însişi părinţii lui n-are ochi să-i vază.

— Pizmătăreţul prieten nici unul a dobîndit pe lume cît a trăit.

---

[1] „Mai bine să fii pizmuit decît compătimit." Pindar, *Odele Pitiei*, I, 85.

[2] „Dacă pizma ar fi friguri, omenirea întreagă ar fi bolnavă." Proverb danez, citat de M. Maloux în *Dictionnaire des proverbes, sentences et maximes, chap. Envie.*

www.dacoromanica.ro

— Pizmătăreţul primeşte întîi el să piarză, ca pe cel ce pizmuieşte să-l facă să se stingă.

— Pizmătăreţul se întristează cînd te vede în norocire, iar la nenorocire se bucură şi creşte.

— Pe cel ce n-are nimic, nici este vrednic de nimic, nimeni îl pizmuieşte, că n-are de ce.

— Pe cel ce sporeşte în fericirile lui, după destoinicia lui, să nu-l pizmuieşti, ci mai bine după el şi tu să te pilduieşti.

— Departe de cei ce pizmuiesc, că pururea ţie rău îţi gîndesc.

— Pe cel ce te pizmuieşte răsplăteşte-i cu bine ca, făr-d-a lui voinţă, să-l aduci la pocăinţă.

— Cel ce-i pare rău de binele altuia, ca cel ce se bucură de răul altuia, amîndoi d-opotrivă într-o cumpănă stau şi pizmătăreţi se socotesc. Vezi să nu te asemeni lor.

— Decît să pizmuieşti pe cei mai buni decît tine, mai bine să te sileşti să-i întreci pe ei cu destoinicia ta.

— Drac pe drac nu pizmuieşte, iar frate pe frate rău pizmuieşte. Vai de ticăloşia omului !

PÎRĂ (A PÎRÎ, PÎRÎTOR)

— Nu cu pîri şi defăimări, c-asupra-ţi vor cădea.

— Pe nimeni să nu pîrăşti, nici rău cuiva să gîndeşti, ci pe toţi frăţeşte pururea să iubeşti, ca de toţi să fii iubit şi cinstit.

— Pînă nu vei cerceta şi bine te vei încredinţa, nici o pîră n-asculta ce pişpăitorii, linguşitorii şi defăimătorii obişnuiesc să facă.

— Pîra mincinoasă te lasă singur în casă, că te depărtează de orice rudă şi prieten.

— Pîra s-o asculţi, dar pe pîrîtor cu ocară să-l goneşti.

www.dacoromanica.ro

— Pîra ce-ți face zavistnicul nici marea nu-ți ajunge ca s-o poți spăla.

— Pîra din zavistie, zavistia din pizmă, pizma din spurcăciunea sufletului ; pîra, dar, strănepoata sufletului celui spurcat.

— Pîri mincinoase nici să asculți, necum să urmezi.

— Cel ce pîrește pururea năpăstuiește.

PLATĂ

— Plata faptelor bune, cinstea și slava.

— Plata bună după muncă te mai ridică la muncă.

— Plata deopotrivă cu a omului slujbă, iar cinstea mai presus de orice plată se înțelege.

— Fiștecare să-și ia plata sa după osteneala sa.

PLĂCERE (A PLĂCEA)

— Orice plăcere, fără a împărtăși-o cu altul, nu se înțelege plăcere.

— La oameni să placi, dar lauda lor să nu-ți placă, că-ți aduce cea mai grozavă zavistie.

— La cele de plăcere, cu înfrînare, la cele de muncă, cu răbdare, și la cele de poruncă, cu blîndețe.

— Nici un om pe lume care să placă la toți oamenii.

— Plăcerea la orice și neplăcerea de orice la obicei stă, de aceea silește-te să te obișnuiești cu cele bune și drepte, ca să nu te scîrbești de ele.

— Plăcerea ta să fie îndurarea, milostivirea și facerea de bine la oricine.

— Plăcerea cinstită dar se înțelege, iar cea necinstită, scîrbă și ocară.

www.dacoromanica.ro

— Plăcerile peste măsură căinţă îţi urlă în urmă.

— Plăcerile să le mîngîi, dar nu cu desfrînarea.

— Plăcerile bune, cele cu măsură, că firea ni le-a dăruit şi la cel mai mic viermuş.

— Să te sileşti să placi la cei mai cinstiţi, că la toţi, peste putinţă.

— Cel ce aleargă după plăceri munca de la el o depărtează, cel ce de muncă se depărtează rămîne fără pîine în casă.

— Dragoste fără plăcere nici se poate, nici se aude, că plăcerea ne face să iubim unul pe altul.

— Gustul, plăcerile şi luxul, dărăpănarea omenirii, fericirii, sănătăţii şi sfîrşire de viaţă. Tu pe el să-l stăpîneşti.

PLECĂCIUNE (PLECAT, A SE PLECA)

— În cea mai mare slavă cînd tu te vei afla, atunci mai plecat să te arăţi la toţi, ca să dobîndeşti pe toţi.

— Cu mare şi cu mic oriunde tu te întîlneşti, să-l cinsteşti c-o închinăciune, plecînd capul către el, şi căciula din capu-ţi cu dragoste să ţi-o scoţi.

— Cu plecăciunea îmblînzeşti inima cea mai crudă.

— Cu plecăciunea biruieşti pe cel mai mare tiran.

PODOABĂ (A ÎMPODOBI)

— Om fără cusur trupesc sau sufletesc nu se poate afla, de aceea neîmpodobit în lume să nu ieşi, că podoaba acoperă orice cusur la om.

— Cînd te împodobeşti, în oglindă să te uiţi, ca să nu pui haina pe dos şi într-o parte ca cei beţi.

www.dacoromanica.ro

— La mireasă se cuvine podoaba cea mai frumoasă, cînd din fire nu e frumoasă.

— Nu în haine scumpe podoaba să ţi-o întemeiezi, ci în haine curate, fie şi mai scăpătate.

— Podoaba la om, lege fără poruncă, ce de toţi, de obşte, strașnic se păzește.

— Podoaba muierilor rușinea se înțelege.

— Podoaba nu stă în aur și argint, nici în pietre scumpe, nici în stofe și catifele, ci în marea curăţenie, fie și de cel mai mic preț.

— Podoaba trupului, găteala potrivită, iar a sufletului, cugetul cel bun.

— Podoaba frumuseţelor, năravurile cele bune.

— Cine mult se fălește în podoabe de preț mare să se uite la cocoș ce din fire este mult mai frumos.

POFTĂ (A POFTI)

— Acea poftă să urmezi ce-ţi folosește și obștii aduce cea mai mare fericire.

— Orice e dulce poftă ne aduce.

— Vai de cel ce se chinuiește de orice poftă ce gîndește.

— Înfrînarea poftelor trupești, îndelungare și sănătate de viaţă.

— Cu mult mai anevoie pofta ţi-o biruiești, decît pe cel mai mare al tău vrăjmaș.

— Către toate cu cea mai mică poftă să te arăţi, c-atunci le biruiești și de om mare te socotești.

— La pofte și plăceri pururea biruitor, iar nu supus să te arăţi.

— La cele poprite numai pofta mai mult se deschide, că, dacă n-ar fi orice poprit, n-am pofti la acelea, fiind sătui de acelea.

www.dacoromanica.ro

— Mare lucru, în adevăr, a dobîndi oarecine ceea ce poftește, dar cu mult mai mare a nu pofti nicicum la ceea ce nu se cade.

— Nu pofti mai mult peste a ta trebuință.

— Nu ceea ce voim, nici ceea ce dorim, ci ceea ce ni se cuvine și ne folosește mai bine, aceea să poftim.

— Pofta omului la orice lăcomie se înțelege.

— Pofta peste măsură, urmare de nebun, iar cu puțin a te mulțumi, te arată de om bun.

— Pofta să ți-o înfrînezi cu cuvîntul cel mai bun, ca pe cal cu frîul.

— Pofta să ți-o cîrmuiești după a ta stare și atunci te odihnești.

— Poftele la om, cel mai mare vrăjmaș.

— Poftele să ți le înfrînezi și frîul de aproape să ți-l păstrezi, că, de-l vei slobozi, în prăpastie te vei găsi.

— Sănătate, bunătate, veselie tuturor să le poftești, iar mîhnirea nimănuia.

— Tinerii schimbă la pofte, pentru că inima lor le cere, iar bătrînii se feresc, pentru că multe pentru ele au pătimit.

— Toate își au sațiul lor, iar poftele nicicum saț au.

— Fugi de orice poftă, că pofta poftă naște.

— Ceea ce rar ni se aduce poftă mare ne aduce.

— Cel cu bună socotință înfrînează orice poftă.

— Cel supus la pofte dobitoc se înțelege.

— Cel ce toate poftește nici o poftă îl mulțumește.

— Cel ce poftele și le stăpînește acela mai voinic se socotește.

— Departe de pofte, departe de plăceri, departe de desfătări, că și punga ți-o deșartă și mintea ți-o pierzi îndată.

— Rîvna și pofta să ți le stăpînești, ca să nu greșești.

www.dacoromanica.ro

POVAȚĂ (A POVĂȚUI)

— În zadar povățuiești pe altul la bunătăți, cînd tu povața ta nicicum o păzești.

— Ca să ieși tu din păcat povățuiește bine, ori te ascultă, ori nu te ascultă.

— Cînd [ai] vreo îndoială, aleargă la cel mai bun al tău povățuitor, ca bolnavul la cel mai bun doctor.

— Povața se dă mai mult cu pilda ta decît cu graiul tău.

— Cel mai bun povățuitor vremea se arată, și cel ce-ți zice : „Fă bine și la al tău vrăjmaș".

— Cel mai bun povățuitor, cel ce mai multe a pățit și din ele s-a înțelepțit.

— Cel ce prin înscris povățuiește, și pe cel de acum, și pe cel din urmă cu povața folosește.

— Cine n-ascultă de povață nimic învață.

— Dojana de prieten, cea mai bună povață.

— Cel ce povățuiește pe altul la orice acela trebuie să se depărteze de orice greșală, ca pildă să ia de la el cel ce se povățuiește.

PRICEPERE (A PRICEPE)

— Ca să pricepi mai bine, trebuie să dai ascultare mai bună.

— Nu se pare mare greșală a nu pricepe oarecine oarece, cît de mare greșală se socotește cînd nu întreabă să afle ceea ce nu pricepe, și cu mult mai mare, cînd defaimă ceea ce nu pricepe.

— Nepriceperea cu nerozia, rude de aproape.

— Puține am scoate din cele ce s-au scris, cînd le-am pricepe ca cel ce le-a scris.

www.dacoromanica.ro

PRIETENIE (PRIETEN, A SE ÎMPRIETENI)

— Alege prieteni cu mare scumpătate, iubește-i deopotrivă, dar după meritul lor să-i deosebești.

— Ale prietenului tău necazuri c-ale tale să le socotești.

— A se numi prieten, lesne la orice, dar a fi prieten, cu mare nevoință.

— Acela prieten, în adevăr, se înțelege, nu cel ce toate ale tale le laudă, ci cel ce îți arată la cîte ai greșală.

— Adevărat prieten acela se-nțelege cel ce la vreme se împărtășește d-ale tale nevoințe.

— Iubește pe prieten cu toate ale lui cususuri.

— O, ce anevoie a dobîndi prieten curat la inimă și adevărat!

— Un prieten la doi vrăjmași nu poate fi, că pe unul va urî și pe celălalt va iubi.

— Un prieten la necazuri, mai bun decît mii de rude.

— Un prieten bun, mai scump decît toată lumea.

— Cîtă vreme ești bogat, plin de prieteni ești, după ce scăpătezi, în ochii tăi nu-i mai vezi.[1]

— Împrietenirea, nimic alt decît uimirea inimilor și a sufletelor.

— În cea mai mare slavă și-n cea mai mare scădere pe prietenii tăi deopotrivă să-i cinstești.

— Încearcă pe prieten la cele mai rele întîmplări, că, precum aurul și argintul în foc se cercetează, așa și prietenul în cele mai mari primejdii.

— Vai de cel ce n-a dobîndit nici un prieten pe lume.[2]

— Ca prieteni să dobîndești, trei lucruri să păzești: să-i

[1] „Ușor găsești un prieten cînd îți merge bine, dar cu mult mai greu cînd se abat peste tine nenorociri." Democrit, *Fragmente*, 106.

[2] „Viața nu este nimic fără prietenie." Cicero, *Despre prietenie*, XXIII, 86.

www.dacoromanica.ro

cinstești cînd sînt de față, să-i lauzi cînd lipsesc și să-i ajuți la necazurile lor.

— Cu cît mai mult pe prieteni ajuți, cu atît mai mult bine ție îți aduci.

— Cu cît mai puțini prieteni dobîndești, cu atît mai mult de ei te înveselești.

— Cu prietenul tău nicicum să te certi.

— Curînd să te desfaci de acel prieten ce curînd se mînie și fără nici o pricină.

— Cu cine te potrivești la fire, cuget și năravuri, p-acela să-l faci prieten, de va avea și credință.

— Cînd ai în pungă, pe toți îi ai prieteni, iar cînd n-ai nimic, nici pe cel ce te-a născut.

— Cînd ești în fericire și-n mai mare norocire, mulți prieteni îți vin, iar la nenorocire nici unul măcar rămîne.

— Cînd omul e în proastă stare, nici un prieten are.

— Cînd prietenul te roagă, nu-l lua în bătaie de joc.

— Cînd trupul îți pătimește, aleargă la doctor, iar cînd sufletul pătimește, cheamă pe prieten, că dulce glas al prietenului tău, cel mai bun leac la orice mîhnire.

— La nevoie, iar nu la fericiri, să alergi la al tău prieten, c-atunci se cunoaște prietenul din lingușitor.

— La prieten, așa îndată, nu-ți încredința nicicum taina ta pînă nu-l vei încerca.

— La prieteni buni, toate deopotrivă și de obște se înțeleg.

— La prieten mai rar și numai l-ale lui necazuri, ca nu cumva, săturîndu-se, în urmă să te urască pe tine, cînd se va supăra.

— Mai mult să te ferești de prietenul ce te pizmuiește, decît de vrăjmașul ce te urăște.

— Mai bine fără prieten, decît cu prieten de față și prin ascuns dușman.

www.dacoromanica.ro

— Mulți prieteni se găsesc la mîncare și bere, iar la vreun necaz, nici unul cu haz.

— Mulți prieteni se pot întrista la nenorocirea ta, iar după ce te văd mai norocit decît ei, îndată te pizmuiesc.

— Mustră pe prieten, ca mai mult să nu greșască.

— Nicicum să te depărtezi de prietenul tău cînd în necazuri îl vezi.

— Nici mulți prieteni, dar nici iarăși nici unul, că cei mai mulți te înecă, iar fără nici unul ca orb te socotești.

— Numai după căderea ta cunoști pe cel adevărat prieten.

— Nu ne prea place acel prieten care numai ale noastre greșeli ne arată.

— Nu numai la masă, ci și la necazuri prieten să te arăți, ca să nu iei nume de lingușitor.

— Nu numai din gură, ci mai mult cu fapta pe prieten să-l iubești, că dragostea din gură numai, întreagă fățărnicie.

— Nu părăsi nicicum și niciodată pe prietenul cel vechi pentru cel nou, că cel nou, ca vinul nou, plecate îți aduce, iar cel vechi, ca vinul vechi, cu cît mai vechi, cu atît mai bun la băutură.[1]

— Nu se cuvine pe prieten pînă ce e în stare bună, cinste și laudă să-i dăm lui bună, și după ce a scăpătat să-l lăsăm de lepădat.

— Nu te împrieteni așa lesne cu oricine, că cel ce îmbrățișează și lesne sărută mai lesne te îmbrîncește și mai lesne te sapă.

— Nu te împrieteni cu ai prietenului tău vrăjmași, că îndată vei dobîndi pe însuți al tău prieten neînduplecat vrăjmaș.

— Pe acel prieten, ce nu-i dăruiești, mare vrăjmaș îl dobîndești.

— Pentru prietenul tău să te jertfești, iar nu și la nelegiuirile lui să te unești.

---

[1] „Prieteniile cele vechi trebuie să fie tot așa de dulci ca și vinurile care trăiesc ani mulți." Cicero, *Despre prietenie*, XIX, 67.

www.dacoromanica.ro

— Pentru prietenul cel nou, pe cel vechi să nu-l pierzi, că un prieten vechi, ca o mie noi.[1]

— Pe prieten, la nevoie, nicicum tu să-l lași fără sprijinire și de are drept și de n-are.

— Pe cei adevărați prieteni ca niște frați să-i socotești.

— Pe cel cu urîte și scîrboase năravuri nicicum prieten să-l faci, ca să nu te smreduiești și tu de el.

— Pe cel ce te mustră de orice greșală, pe acela de adevărat prieten să-l socotești.

— Prietenii se cunosc la vreme de nevoie, că la vreme bună nici o trebuință mai ai de ei.

— Prietenii cei mai buni, muierea cu bărbatul, cînd unul altuia întîmpină cele rele.

— Prietenii cei buni, un suflet în două trupuri.[2]

— Prieteni o sută nu-ți sînt de ajuns, iar vrăjmaș numai unul, cu mult de prisos.

— Prieteni cu bani mii și sute poți găsi, dar fără bani nici măcar un sfert.

— Prieteni din gură mai toți se arată, iar cu fapta prin ascuns cu totul te sapă.

— Prietenul, cînd se schimbă din prieten în vrăjmaș, acela se face cel mai cumplit vrăjmaș.

— Prietenul cît de bun, pînă a nu-l încerca, să nu-i dai lui taina ta.

— Prietenul ce nu ne arată greșelile noastre mai jos se arată decît vrăjmașul ce ni le defaimă.

— Prietenul ce-ți alegi trebuie să fie ca o soție pentru toată viața ta.

— *Prieten cu interes nu se înțelege prieten.*[3]

---

[1] „Nu părăsi pe prietenul cel vechi, căci cel nou nu este asemenea lui." *Ben Sirah, Cartea înțelepciunii*, IX, 12.

[2] „Puterea prieteniei cere ca mai multe suflete să nu fie decît unul singur." Cicero, *Despre prietenie*, XXV, 92.

[3] „Dacă interesul ar închega prietenia, atunci tot el, cînd s-ar schimba, ar nimici-o..." „Prietenia noastră nu s-a născut din folos, dar folosul a urmat-o." Cicero, *Despre prietenie*, IX, 32; XIV, 51.

www.dacoromanica.ro

— Prieten cînd îţi alegi, nici prea sus, nici prea jos decît tine să-ţi alegi.

— Prieten pururea pe cel mai tare să-ţi alegi, ca la orice întîmplare să găseşti la el scăpare.

— Prieten să te arăţi ca Oreste şi ca Pilade, ce unul pentru altul viaţa şi-au dat.

— Rău a nu avea nici un prieten cineva, dar cu mult mai rău pe tot ceasul a-i schimba.

— Frică să-ţi fie ţie de prieten făţarnic.

— Ceea ce nu se potriveşte, nicicum se împrieteneşte.

— Cei ce nu te pizmuiesc în fericirile tale aceia de prieteni în adevăr se socotesc.

— Cine e prieten cu vrăjmaşul meu al meu prieten nu se mai socoteşte.

— De prieten bun să socoteşti pe cel sufleteşte mai mult decît trupeşte sfătuieşte.

— Cînd dragostea lipseşte, prieteşug nu se mai socoteşte.

— Îndeamnă pe prieteni la faceri de bine, c-aceasta este datoria celui adevărat şi bun prieteşug.

— Cît de mare vei fi, prieteşugul de lîngă tine nicicum să-l depărtezi.

— Prieteşugul frăţie se înţelege, d-aceea dragoste frăţească se socoteşte.

PRIMIRE (A PRIMI)

— Pe cel ce te-a primit şi tu să-l primeşti în casă şi să-l cinsteşti.

— La primire uşa deschisă să-ţi fie, ca să afli păsul şi dorul ce are fiecare.

— Primire cu blîndeţe, cinste la tinereţe cît şi la bătrîneţe.

www.dacoromanica.ro

— Primire dulce dragoste ţi-aduce.

— Primirea de străini n-o depărta de la tine, că sfînt lucru se înţelege.

— Să nu zici că n-ai vreme cînd aleargă la tine, ci pe toţi să-i primeşti la orice vreme îţi vin, că vremea nu aşteaptă pînă îţi va veni vremea ta la tine.

— Să primeşti şi pe bun şi pe rău, ca să poţi afla şi de la unul şi de la altul adevărul şi minciuna.

PRISOS — TREBUINŢĂ

— Gol ieşi în lume, gol te duci din lume. Ce te trudeşti pentru cele de prisos ?

— Mulţumeşte-te pe ceea ce-ţi ajunge, iar de prisos să te fereşti, că prisosul cere şi saţ n-are nicidecum.

— Niciodată la prisos, ci ceea ce-ţi este de ajuns, la aceea să poftești.

— Orice de trebuinţă, cu mare cuviinţă.

— Orice de trebuinţă, cu munca ta să le dobîndeşti, iar nu d-a gata să le găseşti.

— Cu cît mai puţine trebuinţe ai, cu cît mai puţine griji ai, cu atît mai mult te odihneşti şi cu atît mai pe puţin te mulţumeşti şi scapi de lăcomia cea nesăţioasă, iar, dimpotrivă, cazi în cele mai mari necazuri, că nimic te mulţumeşte.

— Cînd te mulţumeşti numai cu ceea ce-ţi este de trebuinţă, iar nu şi de prisos, atunci te socoteşti cel mai fericit.

— La orice lucrare, socoteşte-te mai înainte de ce ai trebuinţă, ca să nu stai din lucrare.

— Lucrurile de prisos să le depărtăm şi atunci vom avea mai puţine trebuinţe.

— Mai puţine trebuinţe, ca să nu munceşti mai mult.

www.dacoromanica.ro

— Trebuința omenească ne face să ne iubim unul cu altul, iar prisosul răceală și zavistie ne aduce de la unul către altul, d-aceea și ne depărtează pe unul de altul. Alege care-ți place.

— Trebuința multe mijloace învață și bune și rele.

— Trebuința te face să muncești și la ce tu nu vrei.

— Trebuința te face să te arăți cum tu nu vrei.

— Trebuința te face să te pleci la oricine, de aceea departe de cele netrebuincioase și de prisos, ca la mai puțini să te pleci sau la nici unul.

— Trebuințele omenești, plăcerile și interesul ne adună pe toți într-o locuință ca într-o familie ; d-aceea fiecare trebuie deopotrivă să ajute l-ale lor trebuințe, că, dimpotrivă, sfada se deschide între toți de obște.

— Trebuințele ne leagă unul de altul ca un lanț, d-aceea unul pentru altul trebuie să ne sîrguim.

— Ferice de cel ce n-are de altul trebuință.

— La cele de folos și de trebuință mult tu să rîvnești, iar la cele de prisos nici să gîndești.

PROSTIE (PROST)

— Între proști și învățați atîta deosebire, cît între morți și între vii.

— Cu cei proști să nu trăiești, nici cu ei să te sfătuiești.

— Cînd asculți la cele proaste, pe o ureche să intre și pe cealaltă să iasă.

— Nu glumi cu cel prost, că nu cunoaște gluma.

— Pururea cei mai proști supără pe cei de cinste.

— Prost om se înțelege cel ce nu se rușinează de cei mari ai lui.

— Prostul cînd se mînie și pe Domnul înjură.

www.dacoromanica.ro

— Prostul, fără chichiţe, c-adevărul în buze-l are.

— Prostul cinstea n-o cunoaşte, de aceea pururea în ocară.

— Prost de minte se înţelege cel ce începe a grăi pînă a nu isprăvi cel ce a început a vorbi.[1]

— Prost şi nebun se înţelege cel ce ascultă pe la uşi, să afle ce se grăieşte.

— Să te ferească Dumnezeu de om prost şi nerod, că te dă de mal.

— Cei proşti în ocări, cu mult mai mult mai bogaţi, decît cei în bani bogaţi.

— Cei proşti dragostea nici o cunosc, nici o înţeleg.

— Cei proşti pe cei mari pururea pizmuiesc şi-n necazuri să-i vadă pururea doresc, că atunci şi ei oarece nădăjduiesc.

— Cei proşti şi fără de minte rău răsplătesc cînd putere dobîndesc.

— Cel prost cînd rîde în pustie se aude, iar cel învăţat de-abia îl aude.

— Departe de proşti, cum şi de mojici, căci nici lege, nici dreptate cunosc la nici o parte.

PURTARE (A SE PURTA)

— Aşa să te porţi ca cînd ai avea pe toţi cîţi te văd, şi aşa să cutezi, cu inima ta, ca cînd lumea ar vedea ce e în inima ta.

— Cu purtare cinstită şi cu vorbe dulci dragoste îndată de la toţi îţi aduci.

---

[1] „Mania de a întrerupe pe cineva cînd vorbeşte este unul din semnele cele mai evidente ale unei educaţii deficitare. Aceasta mai denotă şi o totală lipsă de respect, care jigneşte." J. Locke, *Cîteva cugetări despre educaţie*, 145.

www.dacoromanica.ro

— Către toți să te porți cum vrei către tine ceilalți să se poarte. [1]

— Nu precum vrei, ci precum vrea vremea, așa să te porți.

— Purtarea cea mai bună, a arăta bunăvoință către oricine.

— Purtarea bună, cu mult mai bună decît orice frumusețe, se pare la bărbați ce nu sînt fermecați.

— Purtarea cea bună multe cusururi acoperă.

— Precum cu tine te porți, așa și cu ceilalți să te porți.

— Cine cu ai săi rău se poartă în viață cu cei străini niciodată va avea bună viață.

— După ale vremii întîmplări, purtarea ta potrivită.

PUTINȚĂ (PUTERE, PUTERNIC)

— Înțelept te vei arăta cînd te vei depărta de cele peste putință.

— Cînd ai putere mai mare, atunci mai blînd să te arăți, ca nu de frică, ci de rușine toți să te cinstească.

— Nici o putere mai mare ca unirea și frăția între toți de obște.

— Nu-ți da puterea ta în mîna altuia, că numai îndată o pierzi.

— Puterea îndată al tău năravarată.

— Putere avem, dar voință nu avem, d-aceea cînd nu avem zicem că e peste putință.

— Putere cît de mare, fără cea mai mică isteține și cel mai mare sfat, moartă se înțelege, că la nimic izbutește.

[1] „Trebuie să se poarte cu prietenii, cum dorește să se poarte ei cu el." Aristotel, citat de Diogene Laerțiu în *Vieți și sentințe ale filozofilor iluștri.*

www.dacoromanica.ro

— Putere de la tineri, povață de la cărunt și blagoslovenie de la cel mai bătrîn.

— Trei lucruri peste putință : taina să se păzească, vremea fără muncă să folosească și cel năpăstuit să poată suferi.

— Cei puternici cu cei învățați împreună trebuie să lucreze, ca ceea ce cel învățat va găsi cu cale cel cu putere s-o puie în lucrare.

— Cel în putere se sfădește, dar adevărul a afla nicicum voiește.

— Cel ce simte puterea sa mai mult și-o mărește, cînd cu înțelepciunea se sfătuiește.

RĂBDARE (A RĂBDA)

— Îndelunga răbdare, darul cel mai mare, d-aceea mai mare de orice putere mare.

— Cu îndelunga răbdare și cu dulceața blîndețelor pe toți îi supui sub ale tale picere.

— Cu cît mai mult rabzi, cu atît mai bun te arăți, și sănătatea ți-o păstrezi.

— Cu puțină răbdare, orice necaz trece. D-asta să te ții.

— Cu răbdare, norocul vine la loc.

— Cu răbdarea dobîndești ceea ce nu gîndești, că vremea, nestatornică, cînd la mine, cînd la tine sare ca o minge.

— Cînd nu poți răbda, zi în gîndul tău : „Și aceasta trece ca apa care curge", și lesne te vei mîngîia.

— Cît de multe nevoințe se vor grămădi pe tine, toate cu răbdare le poți birui și pe d-asupra lor vei pluti.

— La răbdare să-ți aduci aminte de Iov și îndată vei izbuti.

— Rău după rău vine, dar răbdarea toate le biruiește. De ea să te ții ca să nu simți nici un rău.

www.dacoromanica.ro

— Răbdarea cu nădejdea, amîndouă surori bune, una te mîngîie și alta te întărește.

— Răbdarea la mînie, cea mai bună doctorie.

— Răbdarea peste fire aduce deznădăjduire.

— Răbdarea cea mai mare la om e mîngîiere.

— Să te înveți să rabzi ca înainte să mergi și în necazuri să nu pătimești.

— Cei ce-și pierd dreptatea cu răbdare se mîngîie.

— Cel îndelung răbdător cu mult mai voinic decît cel la război voinic.

— Cel ce va răbda pînă la sfîrșit, acela mai fericit, că s-a mîntuit.

— Cel ce mult rabdă la nenorocirile sale bărbat la suflet se arată.

— Cine nu știe nici să rabde, nici să sufere pururea pătimește, că mic de suflet se socotește.

— Cine poate răbda acela înaintează.

— Cine știe să rabde, acela mai sănătos și la trup și la suflet.

— După răbdare, bucurie mare.

— Cu iuțeala greșești, cu răbdarea te-ndreptezi și cu blîndețele te-ndreptezi. Alege care-ți place.

RĂPIRE (A RĂPI, RĂPITOR)

— Ferește-te de răpire, că te duce la pieire.

— Răpirea te aseamănă cu cel ce ia în gheare.

— Răpirea din fire la ulii și la vulturi s-a dat, că cu gheare de răpit; cînd și tu răpești ca ei urmezi.

— Răpitorul fur de față.

www.dacoromanica.ro

— Vrei vrăjmașului tău să-i răsplătești mai rău ? Fă-i bine pentru rău. [1]

— Vrei să răsplătești celui ce te ocărăște ? Dă-i mulțămită cu căciula în mînă.

— Cu rău pentru rău niciodată cuiva să răsplătești.

— Cu bine să răsplătești și celor ce ți-au făcut ție rău peste rău, ca să cunoască și să se căiască.

— Cînd ești în fericire, nicicum se mai cuvine dușmanului și vrăjmașului tău să-i faci răsplătire, că îndată lor pedeapsă, a te vedea pe tine în cea mai mare slavă și fericire.

— Cînd vrei să răsplătești oricui și pentru orice, întîi să guști din apa uitării, apoi lui să-i răsplătești.

— Mai bine nicicum să răsplătești, decît după dreptate să răsplătești.

— Răul cu bine să-l răsplătești, ca bine și tu să dobîndești.

— Răsplătire cu bine pentru orice slujbă, pentru orice vrednicie, pentru orice ispravă, însuflețește cu pilda și pe cel mai nevoiaș.

— Celor ce vă urăsc cu dragoste să le răsplătiți, ca și ei să vă iubească.

— Celui ce te ocărăște, cu tăcerea mai bine îl ocărăști, și cu mult mai bine cu un „Mulțumim dumitale", c-atunci se înțelege că-ți bați joc de el.

— Celui ce-ți face rău, răsplătește-i cu bine, c-atunci cugetul îl bate.

— Cel ce răsplătește binele cu rău, răul din casa lui nu va lipsi în veci.

— Cel ce suflet mare are, niciodată mai gîndește la vreo răsplătire pentru cîte pătimește.

[1] „Cum pot eu face mai mult rău dușmanului meu ? Căutînd să-i fac cît mai mult bine." Epictet, *Fragment*, 130.

www.dacoromanica.ro

— Cel ce bine urmează cu bine să se răsplătească, ca pildă de la el toți să dobîndească.

— Cine poate răsplăti pentru orice rău, și nicicum răsplătește, acela, într-adevăr, omul cel mai bun.

— Dacă nu poți răsplăti binele ce-ai dobîndit, fă măcar o mulțumire.

— Dacă s-ar răsplăti îndată celui ce face rău, altul la rău n-ar mai gîndi, și de s-ar răsplăti îndată celui ce face bine, altul îndată s-ar lua după el cu facere de bine, că pilda, dascălul cel mai bun.

— Și chiar vrăjmașului tău cu bine să-i răsplătești, ca prieten să-l dobîndești.

— Și cel mai mic poate răsplăti cu bine și cu rău.

— Și de vrei să răsplătești, cu cruzime nicicum și niciodată să răsplătești, și mai ales cînd în mînie te găsești.

RĂSPUNS (A RĂSPUNDE)

— Grabnic la auzire și zăbavnic la răspuns.

— Mai lesne a întreba decît a răspunde.

— Pînă nu vei auzi, nu te pripi a răspunde.

— Răspunsul tău să fie cu blîndețe și dulceață la oricine te întrebă, că la toți plăcut te face.

— Răspuns la răspuns o dată se dă.

— Răspuns fără a te socoti, nicicum tu să dai.

— Să nu răspunzi în locul altuia pînă a nu te va întreba pe tine, ca să nu te rușinezi și în urmă să te căiești. [1]

— Cel grabnic la răspunsuri niciodată judecă.

— Cel ce nu răspunde arată învinovățire.

— Cine știe să asculte acela știe să și răspundă.

[1] „Să ne ferim de a ne grăbi să răspundem noi, cînd altul e întrebat." Plutarh, *Despre limbuție*, 19.

www.dacoromanica.ro

— De știi bine, așa răspunde, iar de nu, pune-ți mîna la gură.

— Cine la întrebare mult se pricepe, la răspuns zăbovește.

RĂUTATE (RĂU)

— Orice rău ți se întîmplă, de multe ori, spre folos privește, că te învață minte.

— Întîi tu să contenești de cele rele, apoi să judeci pe altul de cele rele.

— Cu mult mai mari sînt relele ce pătimim unul de la altul, decît cele ce pătimim din întîmplare firească.

— Cu rău de vei începe, cu rău te vei și sfîrși.

— Cîte cele, mai înainte se pot vedea, se pot și întîmpina, cînd tu vei vrea.

— La cele rele ocrotire nicicum tu să arăți, că te înțelegi și tu ca la un părtaș la ele.

— Nici un rău mai rău decît să învinovățești pe cel fără prihană.

— Nici de frică, nici de vreo nădejde, ci de însuți al tău cuget să te depărtezi de cele rele și strîmbe.

— Nu te mira atît de cei ce fac rele, cît să te miri de cei ce nu fac nici un bine.

— Relele altora lesne le suferim [1], iar d-ale noastre pururea ne tînguim.

— Rău la obște cît de mic nicicum tu să gîndești, necum să și urmezi, că răul cel de obște pe toți cade în parte, de care nici tu însuți vei scăpa, oriunde te vei afla.

— Răul îndată vine, iar binele cam zăbovește.

[1] „Toți avem destulă forță să suportăm răul altuia." La Rochefoucauld, *Reflecții sau sentințe și maxime morale*, 19.

www.dacoromanica.ro

— Răul cînd îl faci, nu simți nici o supărare, decît numai cînd ți-aduci aminte de el, c-atunci cugetul te bate.

— Răul lesne se urmează, dar în prăpastie te aruncă, iar binele cu mari nevoințe, dar în slavă te ridică.

— Răul pe tine să nu te biruiască, ci tu pe el cu faceri de bine.

— Răul ce altuia gîndim, la noi se întoarce cînd la el nicicum gîndim.

— Răul ce vei face nicicum te va odihni, că cugetul în veci te va chinui.

— Răul ce vei face nicicum se poate tăinui, că cel ce pătimește nu-l poate tăinui.

— Răul d-început să te silești să-l gonești, ca a doua oară nicicum să-l mai vezi.

— Rău pentru rău nicicum să gîndești, nici să îndrăznești, ci cu bine pentru rău tu să răsplătești.

— Rău peste rău nicicum să adaogi, nici la vrăjmașul tău.

— Să nu te supui celor rele, ci cu cele bune să biruiești pe ele.

— Să nu te bucuri de răul altuia, c-aceasta este dată numai la cel pizmătăreț.

— Cele mai urîte rele în lume pot veni, dar vai de acela prin care ele vor veni.

— Cele mai multe rele din neștiință izvorăsc.

— Cele rele și urîte nici să le vezi, nici să le auzi, necum să le și urmezi.

— Celui ce-ți face rău cu bine să-i răsplătești, ca și de la el cinste să dobîndești.

— Cel mai mare rău, nu cînd omul năpăstuiește, ci cînd nu se osîndește cel ce năpăstuiește.

— Din două rele, cel mai ușor, cel mai bun.

www.dacoromanica.ro

— De vrei rele să nu pați, dragoste de la toți pururea să cauți.

— De nici un rău în lume să te superi peste fire, că toate într-un minut se prefac după fire.

— Omul năravul cel rău de la cei răi l-a dobîndit, d-aceea să te ferești de-a lor tovărășie.

— Omul rău nu primește nici un sfat, și de voiește.

— Omul rău și fără de lege, cînd puterea dobîndește, atunci răutatea i se dovedește.

— Cu om rău și fără de lege niciodată să grăiești, nici să te împrietenești, ca nu rău să te smreduiești. [1]

— Cu cei răi nu te împreuna, că osîndă vei căpăta.

— Cu cel ce-ți face rău să te lupți cît vei putea, el cu rău și tu cu bine, pînă ce-l vei birui.

— Cînd cei răi nu se pedepsesc, cei buni se năpăstuiesc.

— Mai lesne a face om rău din cel bun, decît din rău bun. [2]

— Mai lesne a face gîndacul miere și țînțarul lapte, decît omul rău vreun bine pe lume.

— Pe cei răi cînd îi înfrînezi, scapi pe cei buni din gheare-le lor.

— Pe cei răi și cumpliți departe să-i izgonești, că strică și pe cei buni.

— Rău om se înțelege cel ce supără pe altul spre al său însuși folos, rău și cel ce aceasta urmează spre folosul altuia, dar cu mult, cu mult mai rău și cel ce rău te chinuiește, nici pentru folosul său, nici pentru al altuia, ci numai și numai ca să facă rău.

— Rău cu rău se potrivește și împreună se înveselesc, că unul cu altul se înțeleg, însă unul pe altul vrea să-l lege.

---

[1] „Cel care trăiește cu cei răi va deveni el însuși rău." Publius Syrus, *Sentințe.*

[2] „Este mai ușor să faci dintr-un bun un rău, decît dintr-un rău un bun." Teognis, *Sentințe*, 578.

www.dacoromanica.ro

— Rău și cumplit om te socotești, cînd poți face un bine și nu numai că nu-l faci, dar nici pe altul îl lași să-l facă.

— Cel rău și cumplit, cruzimea cînd și-o întrebuințează, începe de la vecini, de la rude și de la prieteni.

— De om rău să te ferești ca de un cîine turbat, mai mult cînd tace decît cînd latră.

— Vrei să depărtezi orice răutate ? Întîi tu să începi a te depărta de acea faptă, și toți după tine, ca oile după capră, ei se vor lua și întocmai vor urma.

— Cînd răutățile ajung obicei, nici o nădejde mai este e îndreptare. ic

— Nesuferită răutate cînd se laudă și se fălește.

— Răutatea omului, cît de ascunsă fie, cu vremea se vădește.

— Răutatea celor mari, de n-ar da pildă celor mici, nu s-ar socoti așa de grea, cînd la aceea numai ar privi.

— Răutatea de la om să depărtăm, iar nu pe om să-l lepădăm.

— Răutățile izvorăsc din lene și trîndăvie, pentru că la muncă niciodată mai gîndesc.

RĂZBOI

— Acela mai voinic la război, nu cel ce varsă sînge, ci cel ce împacă fără nici o picătură de sînge.

— O, ce mare necinste la tineri aduce, cînd cel bătrîn la război înaintea lor se duce.

— La război cînd intri, curajul să nu ți-l pierzi, la cel mai mare foc, că, c-o strigare a ta, izbînda ta.

— În război se cunoaște voinicia, moleciunea, îndrăzneala, sfiala și istețimea.

www.dacoromanica.ro

— Gata de război pururea să fii, dar niciodată la el să gîndești, ci numai să înfricoșezi, ca trebuință de el nicicum să ai.

— Cu războiul unul pe altul supune și din supunere se ivește robia, cel mai rău ; de aceea cumplit și nelegiuit a fi se socotește cel ce la război pururea gîndește.

— Cînd pacea rămîne înapoi, atunci numai tu să gîndești la război.

RECUNOȘTINȚĂ

— Pentru cel mai mic ajutor, pentru cea mai mică cinste, pentru cea mai mică îndatorire, pentru cea mai mică bunăvoință către tine să fii recunoscător, ca și altădată, la pasul tău, asemenea să te învrednicești.

— Recunoștința se înțelege temeiul dragostei omenirii. De ea să te ții.

— Recunoștință, îndatorire se înțelege către cel ce ți-a făcut un bine, către cel ce ți-a slujit. De ea să nu te depărtezi.

— Recunoștința, datoria cea mai mare.

RÎS (A RÎDE)

— Cînd alții plîng și se jelesc, nu te pune tu pe rîsuri.

— Cînd rîzi pot să te vadă, dar rîsul tău să nu se audă.

— La rîs să nu te pornești cu hohote nebunești, că prost la minte te arăți.

— Nebunul cînd rîde de departe se aude, iar înțeleptul nici însuși el aude.

— Unul de altul rîdem și dracul de noi toți.

www.dacoromanica.ro

— Nici rîs cu hohote, nici vorbă cu obrăznicie să nu-ţi placă ţie, că una te arată gură-cască şi alta de dîrz peste fire.

— Nici să rîzi, nici să plîngi, că nu e vreme nici de una, nici de alta, căci şi una şi alta, peste vremea lor, ticălos te arată.

— Rîsul peste măsură te arată de om prost.

— Să nu rîzi fără vreme şi peste măsură, de orice şi oricînd, că asemenea rîs te face de rîs.

— Să nu rîzi de altul cînd vremea lui nu-i rîde, că nu ştii pentru tine cînd şi cum vremea va rîde. [1]

— Să nu rîzi de ciungi, nici de ologi, nici de morţi, nici de cei smintiţi la minte cum nici de cei şchiopi, nici de cei orbi, nici de orice slutit oricum, că toate sînt întîmplătoare la oricine şi oricum şi nu ştii şi tu la care ai să ajungi. [2]

— Cel ce pururea rîde, cu gura rînjită rămîne.

RUDĂ

— Cu rude să te înveseleşti, iar în alişveriş să nu te întovărăşeşti.

— Mai mult să te fereşti de rude şi de prieteni cînd ei te pizmuiesc, decît de cel mai mare şi mai cumplit al tău tovarăş.

— Nici pe rudă, nici pe prieten vătaf pe capul tău să nu cumva să-l faci.

— Prieten şi rudă, punga ta cea lungă.

— Ruda cea mai de aproape, cel ce te ajută la păsul tău.

---

[1] „Nu rîde de omul ce este întru amărăciunea sufletului său." Ben Sirah, *Cartea înţelepciunii*, VII, 12.

[2] „A lua în rîs pe omul slut sau schilod este josnic şi urît." Thomas Morus, *Utopia*, II.

www.dacoromanica.ro

— Rudenia dragoste nu-ţi aduce, ci, împotrivă, dragostea te umple de rudenii.

— Să te ferească Dumnezeu de vrăjmășia rudelor, că ruda cînd te pișcă ca scorpia te mușcă.

— Să te ferești de rude ca de cărbune, că aprins te arde și stins te mînjește.

— Toţi o rudenie avem, dintr-un om fiind născuţi, de aceea toţi ca niște fraţi unul cu altul să ne iubim.

RUȘINE (A SE RUȘINA)

— Omul fără rușine, rușinea oamenilor.

— Unde lipsește rușinea, cinstea de acolo mai înainte a lipsit.

— La tineri, rușinea, cea mai mare podoabă.

— Mai bine de tine să se rușineze decît să le fie frică, că rușinea cinste aduce, iar frica urîciune.

— Părţile de rușine nicicum să ţi le arăţi, că te socotești de cîine.

— Rușinea cînd te stăpînește, de multe greșeli te ferește.

— Rușinea la om nu e-n bună stare, cînd de demîncare trebuinţă are.

— Rușinea la muiere îndoită se cuvine, că darul și cinstea cea mai mare se înţelege.

— Rușinea, semn adevărat de suflet bun și curat.

— Rușinea să te depărteze de orice blestemăţie, că ea este cel mai tare frîu.

— Rușinea te depărtează de cele mai rele fapte, d-aceea de la tine nicicum să o depărtezi.

— Rușinea, cinstea fetei.

— Rușine la părinţi, copiii necinstiţi.

— Rușine la cel bătrîn să cază de beţie.

www.dacoromanica.ro

— Rușine mare la bărbat să-și petreacă ziua-noaptea în oglindă la găteală.

— Ceea ce e de rușine tu a grăi, nu se cuvine nici a gîndi.

— Cele de rușine nu ți se cuvine, nici în ochi să le vezi, nici să le asculți, nici să le cuvîntezi, necum să le și urmezi.

— Cel treaz se rușinează de orice urîtă faptă, iar cel beat și amețit nici o rușine simte.

— Cel fără rușine, obraznic din fire.

— Cel fără rușine vine, mănîncă și se duce fără a-ți mulțumi.

— Cel fără rușine n-are omenie.

— Cel ce nu se rușinează acela nu se mai îndreptează.

— Cînd rușinea și-a pierdut, de omenie și de cinste cu totul s-a desfăcut.

SCRIERE (A SCRIE, SCRIITOR)

— Oricine a scris, orice a scris, din vechime, a scris în limba ce se grăia pe vremea ce a scris ; d-aceea și mulți s-au luminat din cele ce s-au scris, pentru că pricepea cele ce citea ; așa și noi trebuie să urmăm ca să ne luminăm.

— Ca să scrii bine, scrie necurmat.

— Nici un scriitor n-a scăpat de critica celor zadarnici, dar nici unul dintr-aceștia s-a arătat mai destoinic decît acel scriitor.

— Pînă nu vei învăța să scrii, nu poți judeca ceea ce altul a scris.

— Cel ce scrie, și după moarte, cu toți grăiește ; d-aceea nemuritor se socotește.

www.dacoromanica.ro

SFADĂ (A SE SFĂDI)

— E greu și foarte greu cînd intră sfada între prieteni și rude.

— Cînd unul cu altul se sfădesc pentru orice, cel de-al treilea, ce numai privește, acela dobîndește.

— Cînd doi se sfădesc, tu să nu hotărăști, că pe unul din amîndoi vrăjmaș dobîndești; bine să te silești să-i împăciuiești c-amîndoi prieteni să-i dobîndești.

— Cînd doi se sfădesc, cel mai cu puține vorbe, acela mai înțelept.

— Nu te pripi la sfadă ca să nu te căiești în urmă.

— Nu te sfădi cu cel mai mare ca să nu te nădușești.[1]

— Pentru cele ce nu înțelegi, nicicum să te sfădești.[2]

— Să nu te sfădești, ci adevărul numai să-l arăți, lăsînd sfada la ceilalți.

— Sfada naște urîciune, și urîciunea vrăjmășie, iar aceasta săvîrșește toate cele rele.

— Sfada sfadă ne aduce, iar vorba dulce folos mare aduce.

— Sfada și mînia și pe cel mai bun îl aruncă în dinte.

— Sfadă mare, supărare mare.

— Sfadă să te păzești a nu băga în casa ta.

— De sfadă, unde vezi, curînd să te depărtezi.

SFAT (A SFĂTUI)

— Cînd te sfătuiește de bine nu întreba de ce, că sfatul n-are întrebare.

---

[1] „Nu te sfădi cu cel puternic, ca nu cumva să cazi în mîinile lui.“ Ben Sirah, *Cartea înțelepciunii*, VIII, 1.

[2] „Nu te sfădi cu nimeni fără pricină.“ Solomon, *Proverbe*, III, 30.

www.dacoromanica.ro

— Omul pe sine nicicum se vede, de aceea pentru tine, ca să nu greșești, cu altul să te sfătuiești.

— Orice cu sfat bun are și sfîrșit bun.

— Unul cu altul ne întrecem cum să sfătuim pe alții, iar pe noi, cînd greșim, nu știm cum să ne îndreptăm.

— Vai de cel ce ascultă numai de al său sfat !

— Cu cei mai înțelepți pururea să te sfătuiești, că cei ce de departe pe tine te privesc, ca aceia te socotesc cu care tu te sfătuiești.

— Cînd vrei pe oricine să sfătuiești la orice, să nu îndrăznești a-l sfătui de față cu oricine, și pînă a nu te ruga însuși el pe tine.

— Cînd sfătuiești pe oarecine, sfătuiește-l cele de folos, iar nu ceea ce lui îi place.

— La orice urmare, să nu te rușinezi a cere un sfat și de la cei mai mici.

— La orice sfătuire, întîi pe ceilalți să-i asculți, apoi tu să grăiești ca să nu greșești.

— La sfat ascultă cele ce toți zic și alege cele ce nu-ți pot aduce nici o rușine.

— Mai lesne sfătuim, decît urmăm ceea ce pe altul sfătuim.

— Mai bine să sfătuiești decît să dojenești, că una arată dragoste și alta ocară. [1]

— Nici sare, nici sfat să nu dai cuiva, pînă a nu te ruga. [2]

— Nu te sfătui cu vrăjmașul tău despre folosul tău, nici cu cel fricos.

— Despre război, nici cu cel ce se negustorește despre schimburi de vînzări, nici cu cel pizmătăreț despre

---

[1] „Mai bine sfătuiește decît să ocărăști, că sfatul este blînd și prietenos, iar ocara aspră și tăioasă." Epictet, *Fragmente*, 107.

[2] „Sare și sfat nu se dau decît celui care le cere." Proverb italian.

www.dacoromanica.ro

mulțumire, nici cu cel fățarnic despre adevăr, nici cu cel cumplit despre milă și îndurare, nici cu drăguța ta despre muierea ta, ci te sfătuiește cu cel ce suflet și cuget are mai bun decît al tău.

— Pe toți să-i asculți, dar sfat de la cei mai învățați.

— Să nu-ți pierzi vremea să sfătuiești pe cel ce nu înțelege, că în zadar te străduiești.

— Sfatul celor mai bătrîni se vede fără de greșală, că mai multe au pățit.

— Sfatul, bun la început, iar nu după sfîrșit.

— Sfatul de prieten, fie și cu dojană, bun la orice greșală.

— Sfătuitor să te arăți, însă de cele bune, că sfatul în adevăr sfînt lucru se socotește.

— Fugi de sfatul celui rău ca de o cursă înșelătoare.

— Cel mai bun sfat și înțelept în zadar ni se dă, cînd nu se dă la vremea lui.

— Cel mai bun sfat și înțelept poți lua, în adevăr, de la cel ce cunoaște ce e în adevăr rușinea.

SLAVA

— Vai de cel ce prăpădește noroade întregi pentru a-și dobîndi o slavă zadarnică.

— Nesățiosul de slavă nu se odihnește pînă nu va stăpîni toată lumea, pînă va sugruma și pe cei nevinovați. Departe de asemenea slavă.

— Slava și norocul de un lanț sînt legate, cînd d-una n-ai tu parte, cealaltă stă departe.

— Slavă nu poți dobîndi fără nimic a munci.

— Cei în slavă mare să se uite la roată cum spița de sus îndată cade jos.

www.dacoromanica.ro

SOCOTINȚA (A SE SOCOTI)

— Omul fără socotință în zadar se ostenește că nimic se folosește.

— Întîi bine să te socotești, apoi să te hotărăști, și îndată hotărîrea în lucrare să o pui.

— Mai bine te socotești cînd cu altul te sfătuiești.

— Mai mult să te socotești și degrab' să săvîrșești.

— Pururea să te socotești la orice gîndești, dar nu cu zăbavă peste măsură, ca vremea să n-o pierzi.

— Pînă bine a nu te socoti, de nimic să nu te apuci.

— Ceea ce în gînd îți vine nu o pune în lucrare pînă n-o vei socoti de două și de trei ori bine.

— Cel ce fără socotință s-apucă de cele peste putință.

— Buna socotință depărtează pururea orice greșeală de la tine.

SOȚIE

— Alege-ți soție din cei asemenea ție, că din cei mai mari, pe toți stăpîni îi ai.

— Iubește pe a ta soție, că nimic alt mai plăcut și mai dorit în lume decît viața ticnită pînă în ceasul din urmă. Cine aceasta s-a învrednicit, coroană a dobîndit și fericit s-a socotit.

— Omul singur nu s-a zidit, ci împreună cu soție, d-aceea fără soție nu se cuvine.

— Omul fără soție, o casă pustie.

— Oricine cu mult mai mult iubește pe a sa soție, cînd dragoste vede de la ea să-i vie.

www.dacoromanica.ro

— Cînd îți alegi soție, alege-o ca un prieten ce vrei să-l aibi în veci [1].

— Muierea bună și iconoamă, ca o albină roditoare, ce rod nou din puțin mult și dulce ne aduce. O asemenea soție să te rogi să-ți vie ție.

— Nu numai la frumusețe tu să te uiți, cînd vrei să-ți iei ție soție, ce se trece ca o floare, ci cu mult mai mult la cinste și înțelepciune, că ai să petreci cu ea toată viața ta.

— Pentru a ta soție și sufletul să ți-l pui.

— Să iei pildă cît de mică de la turturică, ce cînd își pierde soția, nici mai vede, nici aude, nici mai calcă pe creacă verde.

— Cea mai mare isteține și cea mai grea știință a cunoaște oarecine cum să-și ocîrmuiască a sa iubită soție.

— Cine pe soție iubește pe însuși sine iubește, că soția sa din însuși trupul său.

— Dacă soție ți-ai ales după a ta plăcere, cu ea să te mulțumești, la alta să nu mai gîndești.

— Omul cu soție s-a făcut ca pururea să fie în societate.

— În zadar sărutare cînd nu-i dai demîncare.

STRĂINĂTATE (STRĂIN, A SE ÎNSTRĂINA)

— Ca un părinte să te arăți la străini cînd vin.

— Cînd dintr-un părinte toți sîntem născuți, toți de frați ne socotim, cum putem numi pe altul străin? Nici unul străin în omenire pe lume.

— Mai bun e străinul cel ce te iubește, decît ruda ce te pizmuiește.

— Niciodată pe străin din casa ta să nu-l izgonești la orice vreme îți va veni.

---

[1] „Nu trebuie să alegi de soție decît pe femeia pe care ai alege-o ca prieten, dacă ar fi bărbat." J. Joubert, *Cugetări*, VIII, IX.

www.dacoromanica.ro

— Pe străin cînd îl primești, la masă să-l cinstești, întru nimic să nu-l întristezi.

— Pe străin din casa ta, pînă nu-l vei îndestula, să nu-l depărtezi cumva.

— Pe cel ce s-a înstrăinat din țara sa, cînd îl vezi lîngă tine, trebuie să-l primești ca însuți pe tine.

— Plimbarea prin țări străine mult te deșteaptă și patimile prin locuri străine mult te învață.

— Străinului i se cuvine ca mai mult să tacă decît să grăiască.

— Străin cînd vezi, nu-l trece cu vederea.

— Străin se înțelege cel ce nu ajută pe fratele său.

— Străin fiind, nu te amesteca unde nu te vor chema.

STRÎMBĂTATE (STRÎMB)

— Cînd cei strîmbi și cumpliți se vor da spre pedeapsă, atunci dreptatea ne va îmbrățișa pe toți.

— Strîmbătatea s-o urăști, dacă vrei să te slăvești.

— Strîmbătatea, soția Satanei, născu nouă fete: întîi mîndria, ce o dădu după cei mari; a doua scumpătatea, ce o dădu după cei mai proști; a treia înșelătoria, ce o dădu după cei mai săraci; a patra pizma, ce o dădu după cei mai meșteri; a cincea, fățărnicia, ce o dădu după cei mai smeriți; a șasea zavistia, ce o dădu după cei mai îndrăciți; a șaptea cruzimea, ce o dădu după cei mai cumpliți; a opta slava, ce o dăm muierilor roabe și a nouălea curvia, ce o ține lîngă ea, ca cel ce o va dobîndi să fie el moștenitor.

STATORNICIE (STATORNIC)

— Mare dar la om statornicia.

— Statornicul la nici o întîmplare supărare, nici schimbare are.

www.dacoromanica.ro

— Statornic la cuvînt pururea de vei fi, cinste de la toţi vei dobîndi.

— Statornic să fii, că statornicia cinste ţi-aduce mare, iar nestatornicia necinstea cea mai mare.

— Statornicia arată pe cel adevărat prieten.

— Statornicia cu răbdare orice necaz biruieşte, şi cu cît chinurile mai mari, cu atît şi biruinţa mai strălucitoare.

— Statornicia, temeiul virtuţii.

— Statornicia, hotărîre temeinică şi neclintită.

SUPĂRARE (A SE SUPĂRA)

— Omul se supără nu de cele după cuviinţă.

— Viaţa fiind scurtă, nu trebuie să te superi de orice aşa îndată, că n-ai vreme de întristare, cînd nu-ţi mai rămîne nici un minut de desfătare.

— Cînd nu bagi în seamă ceea ce te supără, atunci sufletul ţi se înveseleşte.

— Cîte supărări de la oricine ai pătimit mai înainte de puterea ce ai dobîndit, toate îndată să le pui la uitare, în vremea puterii tale.

— Mai mare supărare pe lume nu poate fi decît cînd omul pătimeşte chiar de la înşişi ai săi.

— Nicicum să adaugi mai multă supărare celui căzut în aşa stare, că tristeţea d-opotrivă vine, cînd la mine, cînd la tine.

— Peste putinţă unul cu altul împreună a petrece fără cea mai mică supărare.

— Pe cel mai mic frate de-l vei supăra, pe toţi de obşte i-ai supărat, că toţi ca nişte părţi ale unui frate sîntem.

— Pînă ce semnul supărării nu se stinge, anevoie dragostea a se înnoi.

www.dacoromanica.ro

— Să nu superi atît încît să auzi : „Ajunge", c-atunci supărare pe tine te ajunge.

— Să depărtezi de la tine tot ceea ce supărarea poate să-ţi aducă ţie.

— Cel ce pe alţii a supărat să sufere şi el cînd alţii pe el îl înfruntează.

— Cel ce supără pe făcătorul lui de bine nu întîrziază a-şi lua răsplătirea.

— Nu supăra mai mult pe cel în întristări cufundat.

— Mîhnirea omului, otrava vieţii. Fugi de ea cît vei putea.

ŞIRETLIC (ŞIRET)

— Cu cît mai mult te depărtezi de şiretlicuri, cu atît mai mult te apropii de adevăr.

— Să te ferească Dumnezeu să nu dai peste şireţi, cînd ai vreo judecată, că şi judecata şi pe tine te pierzi.

— Fire de şiret, a înşela pe oricine.

— Cine încurcă pricinile ca nici el să le mai descurce acela se înţelege cel mai mare şiret.

— Şiretul pravila de tot o întunecă.

— Şireţii au izvodit cele mai mari învălmăşeli. Departe de ei.

ŞTIINŢĂ (A ŞTI)

— O ştiinţă cînd înveţi, învaţ-o desăvîrşit, ca şi tu din ea să te foloseşti şi s-o poţi face mai luminată şi mai folositoare şi la cei din urmă.

— Vai de cel ce se socoteşte că toate le ştie, că acela mai lesne greşeşte.

www.dacoromanica.ro

— Nici o știință mai bună decît a cunoaște adevărul din minciună, și nici o ocară mai scîrboasă, decît a lua minciuna drept adevăr.

— Să nu te rușinezi a întreba să înveți ceea ce nu știi, că altminterea pururea nimic nu știi.

— Să nu-ți arăți știința unde nu cere trebuința, că acolo te arăți că nimic știi.

— Cea mai mare știință, și de trebuință, a ști omul cum să se ferească să nu se smreduiască de pilda cea rea.

— Cea mai bună știință, a ști omul cum să-și înfrîneze gura, și mai ales pe la mese.

— Cea mai bună știință aceea ce te învață să te depărtezi de orice greșală.

— Ceea ce nu știi nu te arăta că știi, că rămîi de rușine la o cercetare.

— Cel cuminte cunoaște ce știe și ce nu știe, iar nebunul toate le știe, și vai de tine de vei zice că nimic știe.

— Cel mai prost la științe, acela mai mult flecărește.

— Cel ce știe la vreme să nu tacă, ca cinste și laudă mai mult să dobîndească.

— Cine își bate joc de științe arată că nici una știe.

— Cine știe să-și acopere neștiința mai învățat se vede decît cel ce se fălește de știința sa.

— Bună știință se înțelege cînd putem cunoaște adevărul din minciună și ceea ce ne folosește din ceea ce ne este spre vătămare.

— Din toate științele să iei idei, de se poate, iar de ceea ce-ți place și-ți folosește mai mult, de aceea să te ții mereu ca să poți înainta.

— Și ceea ce știi pe lume să te faci că nu știi, ca mai bine să afli.

— Știința, ochiul sufletului.

www.dacoromanica.ro

— Știința cît de mare, la cel ce nu știe cum s-o întrebuințeze, spre vătămare îi este.

— Știința fără deprindere, în zadar se fălește, că mai nimic folosește.

— Știința ce ai dobîndit, armă dreptății s-o arăți.

— Știința de năravuri bune, cea mai bună învățătură.

TAINĂ

— Ale prietenului tău taine să nu le descoperi nici cînd te mînii pe el, că peste puțină vreme o să ai trebuință de el.

— Înaintea celui străin nu grăi cele de taină.

— Între bărbat și muiere taina nu se socotește.

— Ca un miez de ceapă în cea mai dinăuntru foaie, taina ta să ți-o păstrezi.

— Cu vorbă dulce, după plăcerea lui, poți afla taina lui.

— Cînd taina noi nu o păzim, nu trebuie să ne mîhnim cînd de la altul o auzim. [1]

— Credință mare dobîndim cu paza celor de taină.

— La cele de taină cheia la tine să ți-o păstrezi.

— Nu spune taina ta la oricine se va întîmpla, pînă nu vei cerceta credința lui către tine.

— Sufletul cel slab anevoie ține taina cît de mică, de aceea muierile taina n-o cunosc.

— Să nu-ți dai taina ta la muierea ta, dacă nu vrei să aibi grijă de ea.

— Să-ți ascunzi taina ta de aceea ce o iubești, că numai îndată o pierzi.

---

[1] „Cum pretindem ca altu' să ne poată păstra taina, cînd noi înșine n-o putem păstra?" La Rochefoucauld, *Reflecții sau sentințe și maxime morale*, 584.

www.dacoromanica.ro

— Taina între doi o pot ști numai amîndoi, iar între trei toată lumea.

— Taina ta n-o încredința la nici o muiere, că nici un minut o poți ține.

— Taina ta nici în perete să n-o arunci fără frică.

— Taina ce ai auzit cu tine împreună să se îngroape în pămînt.

— Ceea ce în casă grăiești, pe uliță să nu le destăinuiești.

— Cele de taină la nimeni nicicum să le spui, decît cînd deopotrivă de folos vor fi la tine ce le spui și la cei ce le vor auzi, fără vătămare stăpînului tainei.

— Cel ce nu păzește taina și-a pierdut credința.

— Cel ce taina n-o păzește acela flecar sau Iudă se socotește, că unul pentru interes și altul pentru rău năravi, amîndoi deopotrivă ș-arată meseria.

— Bine e să auzi și să vezi cele de taină, dar nimănuia să le spui.

TĂCERE (A TĂCEA)

— Ascultă, vezi și taci, cînd trebuie să taci, că cu tăcerea nimeni de ceea ce nu s-a grăit nicicum s-a căit, iar cu graiul cei mai mulți. Că ceea ce nu s-a zis, lesne a zice îndată, iar ceea ce s-a zis, anevoie înapoi a se lua. Alege una din două ca să-ți placă și ție și nouă.

— Înțeleptul tace, însă la cele ce nu se cuvine a grăi.

— Cu tăcerea acoperi orice neștiință ai.

— Cu tăcerea să te obișnuiești la cîte nu se cuvine să grăiești.

— Mai mult tăcerea folosește cînd vorbe proaste se grăiește.

www.dacoromanica.ro

— Tăcerea la muiere, cea mai frumoasă podoabă, că cea mai mare cinste îi aduce.[1]

— Tăcerea la fată, podoaba cinstei sale.

— Tăcerea, răspuns la cel ce te necinstește, iar de vrei mai mult ș-un „Mulțumim dumitale".

— Tăcerea, răspunsul celor înțelepți către cei nebuni.

— Cel neînvățat între cei învățați mai bine să tacă, precum și cel treaz între cei beți, c-atunci unul învață de la ceilalți și celălalt scapă de ocară.

— Cel ce nu știe la vreme să tacă acela nu știe nici la vreme să grăiască.

— Cel ce știe să grăiască să învețe să și tacă, cînd vremea o cere.

— Cel ce tace la vreme și la vreme grăiește, acela mai înțelept.

— Din tăcere nicicum m-am căit, iar de vorbă rău m-am osîndit, zis-a oarecine. Alege și tu acum ceea ce cunoști din amîndouă mai bună.

— Firea tăcută nu e plăcută.

— Și tăcerea — un răspuns la vremea cuviincioasă.

TINEREȚE (TÎNĂR)

— Ascultă pe cei bătrîni cînd te afli mai tînăr.

— Înaintea nevinovăției tinerețelor celor fără prihană, nu pomeni de blestemății, ca să nu se smreduiască.

— La tinerețe cu înfrînare, ca la bătrînețe să dobîndești cinste mare.

— La tinerețe să te deprinzi cu munca și cu truda, ca și la bătrînețe să le poți răbda.

— Părul și obrazul îl poți vopsi, dar tinerețe nu poți dobîndi.

---

[1] „Tăcerea este podoaba femeilor." Erasm din Rotterdam, *Buna-cuviință pentru copii.*

www.dacoromanica.ro

— La tinereţe să te deprinzi cu cele bune şi drepte, ca şi la bătrîneţe să le poţi urma.

— La tineri se cuvine cu mult mai bine să tacă decît să grăiască cele ce nu se cuvine.

— Pînă eşti tînăr ascultă pe cei bătrîni, ca şi pe tine să te asculte, cînd vei fi bătrîn.

— Tinereţele la om, putere şi frumuseţe, iar bătrîneţele, floarea înţelepciunii. [1]

— Tinerii în război pentru cinste se omor.

— Tinerii, în floarea lor, pururea socotesc că orice zboară se mănîncă.

— Tinerii cu tineri să se întreacă şi bătrînii cu bătrîni să se sfătuiască.

— Tinerii să se însoare la vremea tinereţilor, iar nu la bătrîneţe, că atunci mult se vor căi.

— Tinerii să se împodobească cu darul învăţăturii, iar a capului podoabă s-o lase pentru muieri.

— Tinerii să-şi aleagă neveste fete de cinste, fete iconoame, fete cu năravuri bune, dacă vor să ţie casă bună.

— Tînărul să se silească trei lucruri mai cu seamă să păzească : minte la cap, înfrînare la gură şi ruşine în obraz.

— Tînărul de muncă nicicum să fugă.

— Tînărul de cîte ori se uită în oglindă, de se va vedea frumos, să se arate vrednic de frumuseţile sale cu cele mai de cinste, iar de se va vedea urît, să-şi acopere urîciunea cu învăţături şi purtare şi mai bună.

— Tînăr să grăieşti, dar cu cuvinte de bătrîn.

— Cel tînăr celui bătrîn să-i slujească cu puterea şi cel bătrîn celui tînăr să-i slujească cu povaţa.

---

[1] „Puterea şi frumuseţea sînt bucuriile tinereţii, înţelepciunea este podoaba bătrîneţii." Democrit, *Fragmente*, 294.

www.dacoromanica.ro

— De am fi putut fi de două ori tineri și de două ori bătrîni, multe netrebnicii am fi îndreptat pe lume.

TOVĂRĂȘIE (TOVARĂȘ)

— Orice nenorocire și orice rea întîmplare c-o tovărășie bună, toate întru nimic le ai.

— Mai bine singur într-un coșar, decît în cel mai mare palat cu rea tovărășie.

— Tovarăș cu cel mai mare nicicum să te faci, ca să nu dai de pagubă, și la cîștigul cel mai mare.

— Tovărășie la soție, precum și la domnie, nicicum încape.

TRÎNDĂVIE

— Cu trîndăvia nimic dobîndești, ci mai mult te topești. Vezi să n-o pați.

— Trîndăvia adoarme sufletul celui mai deștept.

— Trîndăvia cu mișcarea îndată piere.

— Trîndăvia, moleciunea, muma răutăților.

— Trîndăvia și buhăvia, două surori bune, amîndouă născute din lene și din somn. Vai de cel ce pe amîndouă are de soții !

— Moleciunea și trîndăvia picioarele ți le amorțesc, trupul ți-l topesc și mintea ți-o smintesc.

ȚARA

— Întîi țara ta s-o cunoști bine, apoi alte țări să mai cercetezi.

— Urît și nelegiuit, cel ce zăbovește țara lui s-o ajute, iar s-o vatăme cumva iute se silește.

www.dacoromanica.ro

— Glasul țării tale precum se păzește în limba ce tu grăiești, așa să se păzească în inima ta, ce pentru ea hrănești.

— Ca în țara ta, nicăieri nu poți găsi nici tată, nici mumă, nici frate, nici soră, nici măcar un prieten.

— Cu credință să slujești pururea țării tale și pentru ea să te jertfești, la orice întîmplare.

— La război pentru țară moartea s-o calci în picere.

— Cînd se rănește o mînă, luptă-te cu cealaltă, ca să nu rămîie țara ta în jaf, că atunci nici cea nerănită nimic nu-ți mai folosește.

— Cînd se bate pentru țară, nici să se mai gîndească, nici să se mîhnească că în război o să piară.

— La cele pentru țară, vrăjmășia pentru noi să rămîie afară.

— Limba ta o poți uita, dar țara ta niciodată s-o uiți.

— Mai bine să te omori pentru țara ta, decît țara s-o prăpădești pentru slava ta.

— Nimic alt în lume mai dulce și mai dorit decît a ta țară, unde copii ți-ai dobîndit.

— Nimic mai dulce în lume decît al țării mele nume.

— Nici frică, nici sfială la război să ai, cînd pentru țara ta cu vrăjmașul tău te lupți, ca împotrivă să-ți arăți toată virtutea ta.

— Numele țării tale rușine să-ți aducă, cînd pentru ea tu nu te jertfești.

— Pentru a ta țară în foc să arzi fără sfială, că cel ce pentru a lui țară se jertfește pentru ai săi se jertfește.

— Pentru a ta țară, vrajba ce ai cu altul să ți-o lași la o parte.

— Pentru cinstea țării tale, nu pace, ci război, nu viață, ci moarte cu mult mai bine să poftești, ca și ea în urmă pe urmașii tăi mai mult să-i cinstească.

www.dacoromanica.ro

— Pentru țara ta să te jertfești și să te războiești, dar nu și pentru a supune țară străină.

— Pentru țara ta sîngele să ți-l verși, ca în veci ca un sfînt să te pomenești.

— Slujba către țară cea mai mare cinste ție să ți-o socotești.

— Toți deopotrivă să pătimim pentru țară, că toți noi împreună sîntem o țară.

— Să mori pentru țara ta, cinstea cea mai mare.

— Cel ce pentru binele țării sale vorbește, cît de mult va grăi, puțin se socotește.

— Fiii de părinți, firește, la bătrînețe îngrijesc ; cînd fiii la război pentru țară vor pieri, atunci țara pe acei părinți în locul fiilor să-i hrănească.

— Cinste să-ți fie ție cînd te vei jertfi pentru țara ta.

— Dragoste pentru țara ta, ca a părinților către copii, că și copiii tăi în țara ta se înțeleg.

— Țara se înțelege ca o mumă a tuturor, ce în pîntecele ei pe toți îi crește, pe toți îi hrănește.

— Țara ta, părinții tăi, țara ta, copiii tăi, țara ta, soția ta, țara ta, viața ta ; de ea mai mult să te îngrijești și pentru ea să te jertfești.

— Țările se pustiesc, din lăcomia celor mari.

— Cel ce țara sa în jaf și pradă o dă, băspatrihoț, cu drept cuvînt, se numește.

UCIGAȘ (A UCIDE)

— Cel ce ucide și căznește spre a dobîndi tîlhărește acela om nicicum se mai socotește.

— Cel ce cu ucigașii la faptă s-a înclinat, ca un ucigaș și el se socotește în faptă.

www.dacoromanica.ro

UITĂTURĂ (A SE UITA)

— Cu fața turbată și posomorîtă nicicum să te arăți, ci uitătura ta dulce, veselă și blîndă către toți să fie.

— Uitătura ta dulce să-ți fie la a ta soție.

— Cu cel ce vorbești cu cinste la el să te uiți, cînd lui îi grăiești.

— Uitătura dulce fața ți-o înveselește. De ea să te ții.

— Cînd scrie oarecine sau citește vreo hîrtie, nu te uita la acelea, fără voie ție dată, că te căiești numai îndată.

URĂ (A URÎ)

— Urîciunea în veci vrajbă între oameni aduce, și vrajba se înțelege cea mai mare ticăloșie. Departe de o asemenea patimă.

— Urîciunea către altul nu te lasă în odihnă, că-ți aduce în minte pururea pe cel ce-l urăști. Departe de o asemenea patimă, ca să te poți odihni.

— Cînd urăști pe oarecine, urăște-l ca cînd îndată mîine ai să-l faci prieten.

— Nepotrivirea ideilor, nedomirirea înțelegerii și nesățioasa lăcomie ne fac să ne urîm unul pe altul.

— Să urăști mojicia, iar nu și pe cel mojic, ci pe el să te silești cilibiu să-l faci. Așa și la greșeli, să urăști greșelile, iar nu și pe cel ce a greșit, ci pe el să-l îndreptezi. [1]

— Cel ce urăște nu cunoaște dragostea ce este.

[1] „Nu se urăște omul, ci viciul.“ Proverb italian.

www.dacoromanica.ro

— Așa am pomenit, așa și eu voi face, nicicum să zici vreodată, ci orice cercetînd de este bun sau rău, să îndreptezi numai îndată.

— Urmează în nevrednicia ta ceea ce auzi de la cei învățați și de la cei înțelepți, ca și alții în urmă să urmeze după povața ta.

— Urmează celui înțelept și te ia după cel drept.

— Urmează ce se cuvine și apoi nădăjduiește bine.

— Întîi chibzuire ce trebuie să urmezi, apoi socotință cum trebuie să urmezi, și așa nemurire bună să aștepți.

— Întîi să înveți cum bine să gîndești, apoi să urmezi ceea ce în gînd tu te socotești.

— Cu mult mai bine vei urma, cînd și pe altul vei asculta, că din două păreri, una vei alege, cea mai bună.

— Cînd ai de gînd să faci ceva, socotește mai întîi de ai cuvînt să faci și apoi de ai putere să săvîrșești ceea ce socotești și, în sfîrșit, ce sfîrșit va avea ceea ce vei urma.

— Cînd urmezi fapte bune să nu zici c-ai ostenit, iar la cele rele să încredințezi c-ai obosit.

— Cîte netrebnice, cîte nu se cuvine nici să le auzi, nici să le vezi, nici să le urmezi, dacă vrei cinste de la toți să dobîndești.

— La orice urmare, mai bine nimerești, cînd cu altul te sfătuiești. D-aceasta să te ții.

— Lucru de mirare, cînd omul laudă cele bune și urmează cele rele. [1]

— Mai rușine să tăgăduiești ceea ce ai urmat, decît a le urma.

— Nicicum să urmezi cele pentru care pe altul dojenești.

[1] „*Video meliora proboque, deteriora sequor.*" (Văd binele, îl aprob, totuși urmez răul [lat.].) Ovidiu, *Metamorfoze*, VII, 20.

www.dacoromanica.ro

— Nici să rîzi, nici să grăiești de urmări urîte, ci mai bine să te rușinezi de ele.

— Nu te lua după acela, ce-i defăimezi urmarea lui.

— Nu face altuia ceea ce nu voiești să-ți facă ție altul, c-asemenea ție ți se va face. [1]

— Ceea ce e de rușine nicicum să urmezi, nici pe ascuns nici pe față.

— Ceea ce gîndești nimeni poate judeca, că nu se vede, iar ceea ce urmezi de toți se judecă, că de toți se vede. Îngrijește-te de aceasta.

— Ceea ce pe altul înveți să nu urmeze, nu urma nici tu.

— Ceea ce de silă urmăm, neplăcere ne aduce. Nu sili nici tu pe altul.

— Ceea ce pe altul smintește, ferește-te tu de a urma, ca să nu dai fratelui tău pricină de sminteală.

— Cel cu urmări bune nici grijă va avea, oriunde s-o duce. De ele să te ții, ca fără grijă să fii.

— Ceea ce te vatămă și necinste ți-aduce, nici s-o grăiești la cineva, nici s-o urmezi cumva.

— Cine se ascunde, să nu-l vază nimeni ceea ce urmează, urîte fapte urmează.

— De urmări urîte cu totul să te ferești, iar de cele cinstite tare să te lipești, ca cinste, slavă și nume să dobîndești.

VECIN

— Vecinul cel bun la cinste preț n-are, cum și cel rău cinste nicicum are. Alege-ți care-ți place.

— Vecin bun ai nemerit, mai bine ai dobîndit. Nu fugi de el.

— Cu vecinul tău pururea în pace, fie cît de mic.

[1] „*Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris.*" (Nu face altuia ceea ce nu vrei să ți se facă.) Proverb latin.

www.dacoromanica.ro

— Cînd vecinii te iubesc, vrăjmașii nu izbutesc. Silește-te să dobîndești dragoste de la vecini, ca nici o grijă de vrăjmași să aibi.

— Pe vecinul tău ajută-l la păsul său, ca să-l ai de ajutor și tu la păsul tău.

— Pe vecin să-l socotești ca pe o rudă de aproape, c-acela la nevoințe desculț aleargă și descins.

— Cine vecin are pe însuși vrăjmașul lui, nu-i mai trebuie lui alt mai mare rău. Fugi d-un asemenea vecin.

— Pe vecinul tău nicicum să-l grăiești de rău, că mult te vei rușina cînd în ochi-ți îl vei vedea.

— Adu-ți aminte de sfîrșitul tău și nu te învrăjbi cu vecinul tău.

VESELIE (VESEL, A SE ÎNVESELI)

— Vesel să grăiești cu oricine te întîlnești, ca să dobîndești dragoste de la toți.

— Vesel să te arăți la cel ce te zavistuiește și te pizmuiește, c-a ta bucurie și-a ta veselie întristare de moarte la cel zavistnic aduce.

— Nici prea vesel, nici prea trist, ci pururea potrivit.

— Tînăr cu tînăr și bătrîn cu bătrîn mai bine se înveselesc.

— Fața să-ți fie totdeauna veselă, că cea posomorîtă din frumos urît te-arată.

— Să te bucuri oricînd vezi pe oricine în veselie.

VIAȚĂ (A VIEȚUI)

— Urîtă viață cu tovarăș rău în casă. Departe de un asemenea tovarăș.

— Îngrijirea sănătății, înfrînarea poftelor și stăpînirea patimelor, dieta vieții. D-această dietă să te ții.

www.dacoromanica.ro

— Împreună vieţuirea se sprijineşte de toţi, cu cea deopotrivă dragoste către toţi. D-aceasta să te ţii.

— Viaţa e dulce şi cînd necazuri ne aduce, că nădejdea biruieşte orice necaz.

— Viaţa cea mai fericită, a trăi liniştit şi a muri cinstit. Aceasta să vînezi.

— Viaţa cea mai bună la casnici se înţelege, cînd unul de altul nicicum se mai supără.

— Viaţa ţi se lungeşte, cînd sufletul se înveseleşte.

— Viaţa ţi se scurtează, cînd sufletul se întristează.

— Viaţa necăsătorită, la bătrîneţe cea mai urîtă.

— Viaţa fericită a celui ce nu se supără de nici o întîmplare, ce se socoteşte cel mai mare dar.

— Viaţa fără muncă la răutăţi te aruncă. Vezi să n-o paţi.

— Viaţa frăţească, cea mai sfîntă viaţă. De ea să te ţii.

— Cu cît de dulce viaţa cu muiere bună, cu atît de amară cu muiere nebună.

— Cu cei proşti împreună de vei vieţui, asemenea şi tu ca ei vei ieşi, iar cu cei de cinste cu mult mai de cinste.

— Cînd muierea mută şi bărbatul surd, viaţa cea mai bună între amîndoi. [1]

— Mai bine moarte cinstită, decît viaţă necinstită.

— Nu căuta numai la mîncare şi la bere ca să dai vieţii tale mai mare putere, ci cum mai bine să-i dai şi o purtare cinstită.

— Nu precum din vechime bătrînii noştri au vieţuit, ci precum mai bine să trăim se cuvine.

— Să nu îndrăzneşti a ridica viaţa altuia, că nu poţi a i-o mai da.

---

[1] „Pentru ca o căsătorie să fie liniştită, trebuie ca bărbatul să fie surd şi femeia oarbă." Richard Taverner, *The Garden of Wisdom*, II, 4, citat de M. Maloux în *Dictionnaire des proverbes, sentences et maximes, chap. Mari et femme.*

www.dacoromanica.ro

— Să nu-ți petreci viața tot în găteli și podoabe, că te arăți ca o brezaie ; nici tot în mîncări, că te arăți ca un lup ; nici tot în băuturi, că scoți din gura borîturi ; nici tot în desfrînări, că te arăți ca un porc, ce se tăvălește în tină ; nici tot în plăcere, că te scurge pîn'la oase ; ci să-ți petreci viața ca un muritor, așteptînd ceasul pe tot ceasul, iar la muncă să te silești ca un nemuritor, ca să dobîndești viață mai îndelungată.

— Spune-mi cu cine împreună viețuiești, să-ți ghicesc ce fel de om ești.

— Ticăloasă viață fără soție, că la orice necaz n-are cine să te mîngîie.

— Departe de cei cu urîtă viețuire, că viața ți-o mînjesc și curînd ți-o și topesc.

— De-ți vei petrece viața cu cei neomeniți, rușinat vei fi între cei omeniți.

VICLEAN — FĂȚARNIC

— Omul viclean nicicum cunoaște prieteșug curat. Departe de el.

— Omul viclean pe prieteni îndată îi desparte.

— Vicleanul un dar are, să schimbe adevărul în minciună și minciuna în adevăr. Ferește-te d-un asemenea dar.

— Vicleanul firește cu mintea ascunsă trăiește și cu înșelăciuni se hrănește.

— Vicleanul și fățarnicul altele pe ascuns gîndesc, și altele de față îți grăiesc. Vezi să nu te înșele.

— Viclenii și fățărnicii nici să le iubești, nici să le urmezi, nici să te asemeni lor, că urît nume dobîndești.

— Mult, mult să te ferești de om fățarnic și viclean, c-aci te mîngîie, aci te zgîrie, aci te înalță, aci te trîntește, aci te îmbrățișează, pînă îți ies ochii din cap și tot nu

www.dacoromanica.ro

se lasă, ci groapa pe din dos ți-o sapă, pînă ce în ea te îngroapă.

— Buzele tale viclenie nicicum să grăiască.

— Buzele cele viclene otravă varsă unde sărută.

— Nu vă luați după cei ce cu vorbe dulci vi se pare că vă mîngîie, că cu vorba dulce fățărnicia la prăpastie te duce.

— Păzește-te de fățarnic ca de șarpele cel ascuns sub cea mai frumoasă verdeață.

— Fățarnicul aci laudă, aci defaimă și pe cel ce-l ține în palmă.

— Fățarnicul cu multe, cu multe fețe, d-aceea nu-i poți cunoaște.

— Fățarnicul într-un minut înșală și pe cel mai sfînt.

— De omul viclean și de cel fățarnic să te ferești mai mult decît de șarpele cel mai înveninat.

VIRTUTE

— Virtutea cu deprindere lesne se dobîndește. Nu te lenevi a te deprinde cu ea.

— Virtutea, năravul cel înțelept. Acest nărav să vînezi.

— Virtutea se dobîndește cu munca, cu strădania, cu chinurile cele mai grele, ș-apoi te înveselești de ea.

— Virtutea se cinstește și în viață și după moarte, că nemuritoare este. De ea să te ții.

— Virtutea dragoste frățească către toți de obște cere.

— Cea mai mare virtute cinstea se înțelege. De ea să te ții.

— Cel mai mare dușman al virtuții zavistia se înțelege. Departe d-un asemenea dușman.

— Cinstește virtutea, că pe tine te cinstești.

www.dacoromanica.ro

VIZITĂ

— Vizita cu mîna goală te dă de ocară ; mai bine cu mîna plină, ca să dobîndești cinste în loc de ocară.

— Vizita la cel ce pătimește cere ajutorință spre tămăduire. De ești destoinic nu te depărta de ea.

— Vizite cînd faci, fă-le pentru dragoste, iar nu pentru iscoadă.

— Cea mai rară întîlnire are cinste și iubire, iar cea prea deasă cinstea și dragostea curînd le încetează. Alege care-ți place.

VORBĂ (A VORBI)

— A ști omul să asculte și bine să răspunză, cel mai mare dar al vorbei. Asemenea dar să vînezi.

— Iubește a vorbi mai des cu cei mai bătrîni ca pururea să înveți.

— Vorba pentru țara ta, cea mai sfîntă vorbă după datoria ta. De ea să te ții.

— În adunare cînd vorbești, limba obștească s-o grăiești, iar nu limbă străină, ca să nu dai bănuială de vreo defăimare.

— Vorba în zadar mai multă pagubă îți aduce.

— Vorba cea mai dulce dragoste ne aduce.

— Vorba dulce cere și un glas mai dulce și o uitătură cu mult mai dulce.

— Vorba dulce domolește mînia cea mai mare.

— C-o vorbă dulce îndupleci și pe cel mai mare vrăjmaș.

— Vorbe de necinste nicicum se cuvine nici să auzi, necum a grăi ; și cînd auzi pe altul, fă-te că nu auzi.

— Vorbă lungă la masă cam flămînd te lasă. Vezi să n-o pați.

www.dacoromanica.ro

— Vorba bună și înțeleaptă, cînd grăiești ceea ce se cuvine și taci ceea ce nu se cuvine ție a grăi.

— Cînd altul grăiește, nu-i lua vorba din gură, ci așteaptă mai pe urmă.

— La vorbă să nu te sfiești, dar nici să te pripești, nici să te obrăznicești.

— Mișcările trupului și schimonosirile gurii, în vorbă cînd te afli, te arată de măscărici. Ferește-te de un asemenea nume.

— Nici să taci ca un mut cînd trebuie să vorbești, nici iarăși să tot grăiești cînd trebuie să nu vorbești.

— Nu te lungi la vorbă cu cel mai mare ca să nu-ți dea peste nas.

— Nu trece cu vederea vorbele celor bătrîni, că de la ei iei înțelegere mai bună.

— Cel ce cu îndrăzneală vorbește se pare că drept grăiește, iar cel ce cu sfială dă bănuială.

— Cine mult vorbește puțin folosește.

— De tine niciodată să nu vorbești înaintea celorlalți, că de vei vorbi de bine nu te vor crede, iar de vei vorbi de rău mai mult vor crede decît cîte tu le vei spune.

— Și vorba și tăcerea, și una și alta, la vremea lor mult folosesc. Păzește vremea lor.

— Și la masă cînd petreci, cu vorbe dulci să te întreci.

— Și binele și răul din vorbă izvorăsc.

VRĂJMAȘ

— Vrăjmașul din prieten, cel mai cumplit dușman ; mult să te ferești de el.

— Cît vei putea să te păzești a nu te învrăjbi cu cei mai mari ai tăi, ca să-i aibi ai tăi.

www.dacoromanica.ro

— Pururea să te silești ca pe vrăjmașii tăi prieteni să-i dobîndești.

— Nici în casă, nici la masă, nici la vreo călătorie pe vrăjmaș să-l iei soție.

— Pe vrăjmaș să-l iubești, însă lui să nu te pleci.

— De la vrăjmașii tăi poți afla năravurile tale [1], că prietenii le ascund ; de aceea ca să le afli vorbește și cu dușmanii tăi.

VREDNICIE (VREDNIC)

— Omul vrednic se cunoaște din a casei sale bună rînduială.

— Omul vrednic și voinic și din piatră scoate lapte. Asemenea vrednicie să arăți și tu.

— Omul cu vrednicia lui din nimic ajunge mare, iar cel cu mișelie ajunge mic din mare.

— Vrednicia noastră cînd nimeni o cunoaște, nimic ne folosește. Fă-o cunoscută la toți.

— Vrednicia cam de toți pururea se pizmuiește, dar nicicum se necinstește.

— Vrednicia fără înțelepciune, ca o frumusețe fără ochi.

— Pe cel vrednic să nu-l lași departe de tine dacă vrei să înaintezi.

— Să lauzi și să cinstești pe cel mai vrednic la orice, ca și altul să se ia cu pilda după el.

— Cel ce vrednicia în faptă își arată, cinstea dobîndă lui i se arată. Asemenea dobîndă să vînezi.

---

[1] „Trebuie să ne ferim de vrăjmași, căci ei ne văd cei dintîi defectele." Antistene, citat de Diogene Laerțiu în *Vieți și sentințe ale filozofilor iluștri*, V.

www.dacoromanica.ro

VREME

— Vremea să ţi-o întrebuinţezi la cele de folos, sau ţie sau la obşte.

— Vreme a tăcea şi vreme a grăi, că toate cîte pe lume îşi au vremea lor. Bagă de seamă la aceasta.

— Vremea de astăzi n-o lăsa pentru mîine că nu ştii pînă mîine ce o să se întîmple.

— Nici o vreme mai pierdută ca ceea ce cheltuim la jocuri de cărţi. Departe această meserie.

— Nici un ceas măcar vremea să ţi-o pierzi, că nicicum în urmă o mai vezi.

— Să nu aştepţi vreme a te îndrepta că, pînă în ziua de mîine, nu ştii ce ţi se va întîmpla.

— Toate să le aştepţi de la vremea lor, fie bine, fie rău şi de toate să te temi, că nu poţi cunoaşte binele din rău.

— Cine tîrziu se culcă şi devreme se scoală acela cîştigă vreme. D-aceasta să te ţii.

— De nimic alt să-ţi pară rău decît de vremea ce pierzi fără a lucra ceva.

— „Pierde-vreme" se înţelege leneşul cu trîndăvie.

— Pierde-vreme fără nici o treabă în blestemăţii te bagă.

ZAVISTIE (ZAVISTNIC, A ZAVISTUI)

— Între rude şi prieteni, nicicum zavistie să bagi.

— Zavistia, muma răutăţilor. N-o primi în casa ta.

— Zavistia singură judecă, singură osîndeşte, că într-alt fel nu izbuteşte.

— Zavistia se închipuieşte : o grozavă fiară cu ochi întorşi, cu faţa turbată, cu limba înveninată, cu unghii

www.dacoromanica.ro

d-un cot și cu labe de urs. Ferește-te să nu dobîndești un asemenea chip.

— Zavistia, cel mai cumplit vrăjmaș al prieteșugului și fățărnicia dragostei.

— Zavistia din fire vrăjmaș omului s-a născut. Departe d-un asemenea vrăjmaș.

— Zavistnicul cu mult mai rău decît orice fiară rea, că fiarăle cu demîncare lesne se îmblînzesc, dar zavistnicul cu cea mai dulce îmbucătură mai rău se înverșunează.

— Zavistnicul cînd grăiește, fiere varsă cu găleata din graiul cel mai dulce.

— Zavistnicul crapă cînd vecinul se înalță. Vezi să n-o pați.

— Zavistnicul niciodată poate suferi binele celuilalt, tu împotrivă să urmezi.

— Zavistnicul nu se odihnește d-ale sale necazuri, fie cît de mari, cît se supără d-ale altora fericiri, fie cît de mici.

— Zavistnicul rău se mînie, cînd vecinului său vreun bine îi vine. Tu împotrivă să urmezi.

— Zavistnicul toate le poate suferi afară de numele tău cel bun.

— Zavistnicul și pizmătărețul atunci crapă de necaz, cînd te vede fără nici un necaz. Arată-te fără necaz și cînd ai necaz, ca să-l vezi crăpînd.

— Patimă cam de obște, unul pe altul să zavistuim, dar tu să fugi d-o asemenea patimă.

— Pe zavistnic și pe pizmătăreț cu nimic alt îi biruiești, decît cînd le răsplătești cu obraz vesel și mîndru.

— Să nu zavistuiești nici pe cel mai de departe, ca d-a lui dragoste pururea să ai parte.

— Să nu zavistuiești numele cel bun, ci să te iei după el, ca să ajungi ca el.

www.dacoromanica.ro

— Să nu zavistuiești pe cel mai vrednic decît tine, ci pururea să te silești, cu destoinicia ta, pe el să-l întreci.

— Fugi de zavistie, că frate cu Satana zavistnicul se socotește.

— Cele de întristare la toți aduc întristare, afară de cei zavistnici, că zavistnicul atunci se înveselește cînd altul se întristează.

— Cel mai mare vrăjmaș se poate îmblînzi, dar zavistnicul nicicum la pace poate gîndi.

— Cine de zavistie nu s-a smreduit cel mai mare dar a dobîndit. Un asemenea dar să vînezi.

www.dacoromanica.ro

II

ASEMĂNĂRI

Asemănările la vorbă înțelegere ne dă bună.

www.dacoromanica.ro

— Cînd *adevărul* se iveşte, atunci minciuna se risipeşte, ca întunerecul cînd soarele răsare.

— Minciuna, ca norul, întunecă *adevărul,* iar buna înţelegere, ca soarele, îl descoperă.

— *Ajutorul* la vreme cînd nu se face, ca pîinea ce dai celui vinovat, cînd îl duc la spînzurătoare.

— Cel ce la vreme nu *ajută* ca un vrăjmaş de faţă se arată.

— Cel ce n-*ajută* la vreme ca cel ce după ploaie vine cu iepîngeaua.

— Unde *bărbatul* lipseşte, ca gardul cînd lipseşte, pază nu se mai găseşte.

— *Bărbatul* fără muiere, ca foarfeca fără soţie, ce nu taie, ci numai zgîrie.

— *Bătaia* de joc, ca un hap ce lesne îl înghiţi, dar cînd vrei să-l mesteci, îţi aduce plecate.

— Cel *bătrîn* şi fără minte, ca un copil fără dinte.

— *Bătrînii* satului, ca cîinii la turmă.

— Cine trece peste măsură la orice *băutură*, ca porcul în tină mintea îşi o întină.

— Cel treaz, ce între cei *beţi,* se socoteşte ca un beat.

— Prin *beţie* ca printr-o poartă intră omul îndată în cele mai mari şi scîrnave blestemăţii.

www.dacoromanica.ro

— Orice *bine* fără necazuri, ca trandafirii fără ghimpi.

— Ca *blîndețele* la om, nici o armă mai tare.

— Ca *bucuria* de muiere, cînd dobîndește copil din pîntecele ei, nici o bucurie mai mare.

— *Bucuria* după întristare, ca vremea bună după furtună.

— Cei *buni* îndată se înșală cu orice minciună, ca pasările cu lațul.

— Și cel *bun* cu cusurul său, ca fiece trandafir cu ghimpele său.

— Ca *casa* în doi pereți, neunirea între casnici.

— *Casa* fără muiere, ca o primăvară fără nici o floare.

— Cei ce se *căsătoresc* nepotriviți la vîrstă, ca cei ce călătoresc unul pe jos și celălalt călare.

— Ca *cinstea* și credința, nimic alt mai scump pe lume, d-aceea și cu anevoie a găsi om cinstit și credincios pe lume.

— *Cinstea* din purtare bună, tocmai ca o poamă dintr-o floare frumoasă.

— *Cinstea* și dragostea după a omului purtare, ca umbra după el.

— Podoabă la părinți *copiii* cei mulți, ca zidurile pe la orașe și corăbiile pe mare.

— Cei *cumpliți*, cînd nu muncesc, ci numai dojenesc, ca viespea ce împunge, fără a face miere.

— Nici unul fără *cusur*, ca nici o poamă fără coadă.

— *Cuvîntul*, cît de mic, ispravă mare arată, ca aluatul cît de mic, cea mai mare frămîntătură o dospește.

— *Cuvîntul* la cel viclean, ca undița la pescar.

www.dacoromanica.ro

— *Darul,* cît de mic, la cel ce n-are nimic, prinde locul cel mai mare, ca o mare îndestulare.

— Precum cel ce aruncă piatră în sus, piatra în capul lui cade, așa și cel ce pe altul *defaimă.*

— Cel ce *defaimă* pe părinții lui ucigaș se înțelege, ca un om fără de lege.

— *Deprinderea* la viață, ca un obicei se-nvață.

— *Deprinderea* fără învățătură, ca un orb p-un drum drept.

— Nici o boală cu primejdie, ca boala *dragostei* la om.

— Fuga, leacul *dragostei,* ca fuga de ciumă.

— *Dreptatea* ca lumina luminează la cei ce o cunosc.

— *Dreptatea* ziua ca soarele luminează și noaptea ca o stea strălucește, dar norul strîmbătății nu te lasă s-o vezi.

— *Dreptatea,* ca cumpăna dreaptă, nici la o parte, nici la alta atîrnă.

— Omul se trage cu *facerea de bine,* ca peștele cu undița.

— *Fapta* te arată tocma ca într-o oglindă.

— *Faptă* urîtă și să nu se auză, peste putință, ca un foc să faci și fum să nu se vadă.

— Slava, lauda și cinstea se țin după *fapte* bune, ca umbra după om ; cînd înainte merg, cînd în urmă, dar ele nicicum se depărtează.

— *Faptele* cele bune pe om împodobesc, ca dichisurile pe casă.

— Precum *fata* se crește în casa părinților ei, așa va și urma în casa bărbatului ei ; d-aceea poți ghici ce fel de fată va ieși.

www.dacoromanica.ro

— Cînd *făgăduieşti*, te îndatorezi ca cu cel mai mare zapis.

— Cel ce multe *făgăduieşte* şi puţine împlineşte, ca găina, cînd mult cîrcîrăţeşte şi puţin clocoşte.

— *Făţarnicul*, ca un cărbune acoperit, ce pe nesimţite te arde.

— *Făţarnicul*, cînd grăieşte, ca c-un frate vorbeşte cu cel mai mare vrăjmaş, pînă îl dă în cap.

— *Făţarnicul* pe dinafară, ca un miel fără prihană, iar pe dinlăuntru, lup întreg adevărat.

— *Făţarnicul* fără viclenii nimic săvîrşeşte, ca undiţa fără momeală.

— Cel ce mult *flecăreşte* curînd îşi pierde credinţa şi cinstea, ca cel ce mult se uită la a soarelui lumină, curînd îşi pierde vederea.

— *Fraţii*, cînd se ajută unul pe altul, ca o cetate se arată, ţeapînă şi înaltă.

— Cel *frumos* la faţă şi la inimă cumplit, ca un măr frumos şi-nlăuntru găunos.

— Nici o *frumuseţe* fără cel mai mic cusur, ca nici un trandafir fără nici un ghimpe.

— *Gîlceava* cu cît mai mult o întăriţi, cu atît mai rău se aprinde, ca focul, ce cu cît mai mult îl zgîndări, cu atît mai mult se aprinde.

— Cel ce mult *grăieşte* nimic sporeşte, ca găina cînd tot cîrcîrăţeşte, nimic nu clocoşte.

— Cel ce dă din mîini cînd cu altul *grăieşte* şi ochii în cap cît poate îşi deschide, ca cînd ar vorbi cu mîinile şi ar asculta cu ochii.

— Cînd cei mai mici *greşesc* este nădejde de tămăduire, iar cînd cei mai mari, nici o nădejde mai ai, că apa

www.dacoromanica.ro

cînd se turbură din josul izvorului, poți găsi mai sus apă curată, iar cînd se turbură din izvor, în zadar alergi după apă curată.

— Toate ale noastre *greșeli* pe cei mai mici le aruncăm, ca cîte pite rele, toate ale norii mele.

— Cel ce se miră de ale altora *greșeli* ș-ale sale nu le vede, ca dracul, cînd se miră de porumbe negre și pe el nu se vede.

— *Gura* fără rușine, ca vîntul îi mișcă limba.

— *Hrăpitorul* ca lupul, și cînd doarme, gîndul lui la hrăpiri își are.

— Fără *interes* mai nimeni îți ajută, ca moara ce, pînă nu o ungi la fus, nimic îți macină.

— *Interesul* înghite orice dar, fie mare, fie mic, precum marea orice gîrlă.

— Omul *îndurat,* scăpare la cei necăjiți, ca un liman deschis la cei ce aleargă spre a lor scăpare, cînd corabia li se îneacă.

— *Îndurarea* peste fire patimi grele ne aduce, ca și mîna de hirurg, cînd mult se sfiește cangrena să ne-o taie.

— *Înfrînarea,* ca o floare la viață, iar desfrînarea, ca o molie.

— *Însurătoarea* de tînăr, ca mîncarea devreme.

— Cel bătrîn, cu tînără cînd se *însoară,* ca cel ce se joacă cu mingea și cu păpușa, ce trece din mînă în mînă.

— Cine se *înșală* cunoaște pe cel ce l-a înșelat, ca cel ce cade în cursă îndată vede cursa.

— Cel *înțelept* îmbrățișează și pe cel ce-i face rău, ca copaciul ce încălzește și pe însuși fierul cu care l-a tăiat.

www.dacoromanica.ro

— Cel *înțelept,* ca sfîntul, cît de sărac fie, de toți se cinstește.

— Gura *înțeleptului,* ca o fîntînă curată, ce pururea curge și pe nimeni vatămă, dar pe toți îi adapă.

— *Judecătorul,* tocma ca călugărul, din ceasul ce se numește, orice rudenie și orice prietenie cu totul îi lipsește, că de interes îndată se lipsește.

— *Lacomul* niciodată se satură, că ca lupul flămînzește, d-aceea la hrăpiri pururea gîndește.

— *Lenea* ca fusul, cînd nu se învîrtește, nici un folos ne aduce.

— Cei *leneși,* ca cei nesimțitori, nici de sineși îngrijesc.

— Cei *leneși,* ca trîntorii, vor să mănînce d-a gata.

— *Lingușirea* și ciocoinicia, ca banul cel rău, ce trecere are numai cînd nu-l cunoaștem.

— *Lingușitorii,* ca umbra după om, se țin de cei mai mari.

— La *lux* alergăm ca la lumina soarelui, care, în ochi cînd te lovește, îndată te orbește.

— Cei *mari* pe cei mici, ca peștele cel mare pe cel mic, înghit.

— Cei *mari* pe cei mici, ca soacra pe noră, n-așteaptă la masă.

— Cei *mari* fără ajutor de la cei mici, ca vulturul fără aripi.

— Cel *mare,* ca degetul cel mare la cele mai mici slujește.

— Cel *mare* cînd greșește pe mulți bagă în păcate, ca piatra cînd se rostogolește, multe alte pietri trage după ea.

— Cel ce cu cei *mari* s-apucă ca cel ce sparge pietrele cu capul său.

www.dacoromanica.ro

— *Măreț* ca păunul cînd își umflă coada, iar cînd la picere se uită, de rușine se topește ca ceara de foc.

— *Măsura* la toate ca o cumpănă dreaptă, iar peste măsură la toate atîrnă.

— *Mic* cu mic cînd se adună, mare zarvă fac, ca furnica cu furnica mare mușuroi adună.

— Cei *mici* ca maimuțele, ce văd pe cei mari că fac, aceeași ei fac.

— Cel *mic,* ca musca cînd te supără, și de nu te mușcă tare, dar tot îți aduce supărare.

— Și cel *mic* poate vătăma, cînd îl vom supăra, ca furnica, cît de mică, cînd o calci te pișcă.

— Și cel mai *mic* celui mai mare rău îi răsplătește, cînd prea mult îl supără, că piatra cea mică sparge valul cel mai mare, cînd în ea izbește.

— *Minciuna* ca pecinginea se întinde, din mică mare o vezi și tu nicicum o pricepi.

— *Minciuna* la nevoie, ca sarea la bucate.

— Cel ce se deprinde cu *minciuna,* ca cel ce se scoboară pe scară, o treaptă numai de va păși, pe celelalte lesne alunecă.

— Cel ce *minciuni* mărturisește, ca cînd ar lovi în cap cu măciuca pe om.

— Cînd cei proști de *minte* poruncesc celor cu minte, ca cei fără ochi călăuză la cei cu ochi.

— Cel ce *mită* primește, ca cel de față te jefuiește.

— Omul cînd se *mînie,* ca apa cînd se turbură, își pierde toată lumina.

— Greșelile din *mînie,* ca ocările din beție.

— Ca *mînia* la om, nimic alt mai rău, că și mintea și trupul d-opotrivă le frămîntă.

www.dacoromanica.ro

— Cel *mînios,* ca un furios, nici aude, nici nu vede, nici poate pricepe ceea ce e de folos.

— Precum la haine molia, așa și la bărbat *muierea* rea.

— *Muierea* veselă, lumina casei, ca soarele lumina lumii.

— *Muierea* vicleană ca vulpea te înșală, că c-o vorbă dulce la mari greșeli te duce.

— *Muierea* limbută, gura ei făcută ca toaca să-i turuiască.

— Nici o supărare mai grea ca cicala de *muiere,* cînd pururea te cicălește.

— *Muierea* sulemenită, ca o casă veche cînd o spoim la față, să se arate frumoasă.

— *Muierea* cinstită, ca o piatră scumpă.

— Cinstea *muierii,* ca o comoară ascunsă, ce stă neatinsă pînă ce dai peste ea. Ferice d-acea muiere ce-și păzește această comoară pînă în sfîrșit.

— *Muierea* bună, ca pîinea caldă.

— *Muierea* dulce, ca mierea dulce, ce dureri mari la inimă ți-aduce, cînd vei mînca mai mult din ea.

— Ca *muierea,* cu poale lungi și cu minte scurtă.

— *Muierea* cînd se împodobește, ca o floare cînd înflorește, de miros te îmbată.

— *Muierea* la bărbat, ca un cuculeț de noapte, cum îi cîntă așa și el joacă.

— Cel ce-și lasă *muierea* ș-aleargă la alta, ca cel ce sare din lac în puț.

— *Muierea* fără bărbat, ca furca fără fus.

— Dragostea *muierii,* ca o apărătoare, păzește pe bărbat de orice păcat.

www.dacoromanica.ro

— Cînd cu binele, cînd cu răul, ca *muma* pe copii.

— *Muncitorul* cu leneșul, ca albina cu trîntorul.

— Cel ce în lume nicicum *muncește*, tocma ca un trîntor se socotește, ce d-a gata mănîncă a altuia muncă.

— Cu dres pe *obraz*, ca o casă spoită.

— *Obraznicul*, ca cîinele, unde găsește ușa deschisă, acolo intră.

— *Obraznicul*, ca cîinele, de-l vei lăsa sub pat, el se suie în pat.

— Ca muierile ce s-*ocărăsc*, la uliță cînd se-ntîlnesc.

— *Omul* cu nici o știință împodobit, ca un lemn necioplit.

— *Omul* muncitor, ca un lemn roditor.

— *Omul* neînvățat, ca un lemn neîndreptat.

— *Omul* neînțelegător, ca un vas găurit, în care orice bagi curge pe jos nepoprit.

— *Omul* blînd, ca apa lină.

— *Omul* fără muiere, ca un om fără cămașă.

— *Omul* ce nu cunoaște ce e bun și ce e rău, ca orbul ce nu cunoaște ce e alb și ce e negru.

— Mai lesne se schimbă *omul* din bun în rău, decît în bun din rău, ca focul în cenușă, iar nu cenușa în foc.

— Precum aurul și argintul se cercetează prin lămurire de foc, așa și *omul* prin gura celor ce-l laudă.

— Precum pomul din roadele lui se cunoaște de este bun sau rău, așa și *omul* din faptele lui.

— Ca *pacea* nimic alt mai dulce, că și pe vrăjmaș prieten ni-l aduce.

— Mulți pentru a lor bunătate *pătimesc* ca vinovați, de pizma celor zavistnici.

www.dacoromanica.ro

— Pe lîngă cei nebuni *pătimesc* și cei buni, ca lemnele cele verzi ce ard pe lîngă cele uscate.

— *Pizma* la toate rău se împotrivește ca apa la foc.

— *Pizma* pururea inima ți-o mănîncă, ca viermele pe lemn.

— *Pizmătărețul* de pizmă se topește, ca ceara de foc.

— Precum cu cuțitul în două tai pe om, așa și cu *pîra* ta pe prieteni îi desparți.

— Precum lauda, plată la cele bune, așa și *pîra* la cele rele.

— Ca cel cu capul *plecat* ce de nimeni are frică.

— *Plecăciunea,* ca o scară la cele mai mari daruri.

— Cei *plecați,* ca buruienile ce de nici un vînt se turbură, iar cei dîrzi, ca copacii, ce de vînturi jos s-aruncă.

— Ceea ce mult se *împodobește,* s-aseamănă ca o vasîlcă.

— *Povața* cea rea te mănîncă ca rîia.

— *Povățuitorul* cel bun, ca o călăuză bună, arată drumul cel mai bun.

— Cei răi *povățuitori,* ca niște rele călăuze.

— Cel ce bine *povățuiește* binele de el se lipește, ca varul de piatră.

— Cel *prefăcut* la față ca o maimuță se arată, însă cu dinți în gură de lup.

— Cel *prefăcut* sub smerenie, ca mîna cea mai urîtă sub mînușa cea mai frumoasă.

— *Prieten,* ca vulpe ce te iscodește.

— Cel ce astăzi *prieten* al meu și mîine al tău, ca un cîine de multe uși.

— Vremea pe *prieten,* ca focul pe aur, în adevăr l-arată.

www.dacoromanica.ro

— Cel ce are fraţi şi aleargă la alţii să-şi facă *prieteni*, tocma ca acela ce-şi lasă al său pămînt şi caută să semene în străin pămînt.

— Ca *prietenul* cel bun, nici o mîngîiere mai mare, la cea mai grea întîmplare.

— Ca *prietenul* cel bun, nici un dohtor mai bun, la păsul tău cînd îţi vine.

— *Prietenul* viclean, ca un şarpe ascuns în sînul tău.

— *Prietenul* cel vechi, ca vinul cel vechi, ce putere-ţi dă îndată, iar cel nou ca mustul nou, ce plecate îţi aduce, şi de este dulce.

— *Prietenul* de masă, ca rîndureaua, ce vara îşi face cuibul în casă-ţi şi iarna fuge din casă-ţi.

— *Prieteşugul* cel adevărat, ca diamantul, ce niciodată îşi pierde lumina sa.

— *Prieteşugul* fără dragoste, ca pîinea nesărată.

— Omul *prost* din vorbă lesne se poate cunoaşte, ca nuca cea seacă din uşurinţa ei.

— De la om *prost*, proastă vorbă şi slujbă, ca de la un pom pădureţ, pădureţe poame se aşteaptă.

— Cine cu cei *proşti* vieţuieşte, de ei se smreduieşte, ca cel ce merge la moară de făină se mînjeşte.

— Cine cu cei *proşti* se amestecă de ei se necinsteşte, ca cel ce porcii îl mănîncă, cînd în tărîţe s-amestecă.

— *Răul* ce-ai făcut nu se poate uita pînă nu-l vei vindeca, ca rana de cuţit, pînă nu se va vindeca, nu poţi uita cuţitul ce ţi-a făcut.

— *Răul* ca rana cît de mică, dacă n-o tămăduieşti, mai mare se face.

— Cei ce se fac că nu vor să facă *rău* cînd nu mai pot nimic face, ca vulpea, unde n-ajunge, zice că-i pute.

www.dacoromanica.ro

— Cel ce ține minte *răul,* ca un om fărădelege se socotește.

— Cine *rău* altuia va să facă, răul pe el îl lovește, ca cel ce piatra cînd rostogolește, piatra pe el îl lovește.

— Cînd dai învățătură omului celui *rău,* ca cînd ai da sabie în mîna celui nebun.

— Cine dă pricină celui *rău,* lui își face *rău,* ca cel ce pe leu deșteaptă, spre a lui pieire îl deșteaptă.

— *Răutatea* cea tăcută, ca cea mai ascunsă boală.

— Omul fără *răbdare,* ca o candelă fără untdelemn.

— *Răbdarea* cînd dă peste răscoale, nu se mai poate ține, ca apa cînd se revarsă, orice întîlnește peste cap trîntește.

— Ca furnica, cît de mică, *răsplătește* celui ce o pișcă.

— *Răsplătirea,* ca un cuțit cu două vîrfuri, ce vatămă și pe cel ce se lovește și pe cel ce lovește.

— *Relele* cele mai mari de la cei mai mari încep, că peștele de la cap se împute.

— Cele *rele* ca iarba cea rea, de n-o vei tăia din rădăcină, ea iarăși dă din ea.

— *Rîde* ca un copil și cînd nu e de rîs.

— Cel ce *rîde* de greșelile altuia, ș-ale sale nu le vede, ca dracul cînd rîde de porumbe negre și pe el nu se vede.

— Precum fulgerul s-arată înaintea trăznetului, așa și *rușinea* înaintea înțelepciunii.

— *Sărutarea* de fățarnic, ca mușcătura de țînțar.

— Ca *sfada* pentru muieri, nici o sfadă mai urîtă.

— Cei mici cu cei mari cînd se *sfădesc* ca gîrlele cu marea cînd se întrec.

www.dacoromanica.ro

— Cînd dai *sfat* unui nebun, ca cînd ai cînta la urechea unui surd.

— *Sfatul* celor tineri, ca soarele de iarnă, ce mult luminează, dar puțin încălzește.

— Cel ce *sfat* nu primește, tocma ca corabia cea fără nici o cîrmă.

— Ca cel *smerit* cu cel fudul ce nu se pot vedea, că unul se uită în sus și celălalt în jos.

— La noră *socru* ca un părinte, iar soacra ca un balaur.

— Cel fără *soție*, ca roata fără osie, nicicum se poate învîrti.

— Precum tu vei urma c-un *străin* în casa ta, așa și altul cu tine în străinătatea ta.

— Cu *strîmbătatea* pururea greșești, că pe calea strîmbă în veci te rătăcești.

— *Știința* la cel înțelept, ca un steag se arată, iar la cel dimpotrivă, tocma ca o măciucă.

— Cel fără nici o *știință*, ca un orb se socotește, și de are ochi.

— Cine-și descoperă *taina* sa, ca cînd ș-ar fi dat cheia în mîna altuia.

— *Tăcerea* la muiere, cel mai mare dar, că ca un leac de liniște în casă se socotește.

— *Tinerii* orice urmează fără cea mai mică socotință, ca zidarul ce zidește fără nici o cumpănă.

— *Tînăr* cu tînără, ca două flori gemene.

— *Tînăr* lîngă tînără, ca paiele lîngă foc.

— Cei împreună *uniți* și cu dragoste legați, țepeni și tari pururea vor fi, pînă ce nu se vor despărți, tocma' c-acea legătură mare de nuiele, ce mulți se încearcă, dar nimeni în parte o putea frînge, pînă era legată ; cum o despărțiră, bucăți, bucăți o făcură.

www.dacoromanica.ro

— Cei *urîți* la față, dar cu daruri bune, ca privighetoarea, ce urîtă la față, dar frumos ne cîntă ; și, dimpotrivă, cei frumoși la față, dar cu năravuri rele, ca păunul, ce frumos la pene, dar scîrbos ne cîntă.

— Cei *urîți* la față și buni la fire, ca smochina, ce urîtă la față, dar dulce la mîncare.

— Ca *vecinul* rău, nici un vrăjmaș mai rău.

— Omul *viclean,* ca cursa ascunsă, te prinde pe nevăzute.

— Omul *viclean,* cînd te sfătuiește, l-al tău rău gîndește, ca vulpea, cînd pe gîște spovedește, și ca lupul, cînd basme lor le povestește.

— Vorba *vicleană,* cît de mică, înșală pe cel mai mare, ca momeala, cît de mică, pe peștele cel mare.

— *Vicleanul,* cînd cunoaște că s-a înșelat, muncește și pe alții să-i aducă la acea greșală, ca vulpea, cînd coada în cursă ș-a tăiat.

— *Virtutea* luminează sufletul, ca soarele lumea.

— *Vorba* cînd scapă din gură, ca piatra cînd scapă din mînă.

— *Vorba* fără glume pare ca bucate fără sare.

— *Vorba* cea aspră te ustură ca o ceapă.

— *Vorba* dulce la muiere, ca un fagure de miere.

— Ca *vorba* cea urîtă, nicicum alt mai rău te scîrbește, cînd o auzi.

— *Vorbă* fără faptă, nicicum iese de orice, ca fumul fără foc.

— Cei ce încep la *vorbe* mari, cum dobîndesc cinuri, ca cioara cum dobîndește aripi, pești n auzi cra.

— *Vorbele* celor mici pe lîngă ale celor mari, ca clopotele cele mici pe lîngă cele mari, nicicum se mai aud.

www.dacoromanica.ro

— Cel ce *vorbește* fără a gîndi, ca cel ce dă cu pușca fără a chiorî.

— Cel ce mult *vorbește,* numai coax, coax ! ca broaștele grăiește.

— *Vrajba* între oameni, ca turbarea la cîini.

— *Vrăjmaș* pentru vrăjmaș cînd moare nu plînge, ci mai mult se înveselește, ca șoarecii cînd pisica moare.

— *Vremea* ne arată ale noastre bunătăți ș-ale noastre răutăți, precum lumina arată cele albe și cele negre.

— Cel ce-și pierde *vremea* de muncă la desfătări, ca greierii ce toată vara cîntă și iarna n-au ce mînca.

— *Zavistia* te împunge ca acul albinei.

— *Zavistia* după cei mari, ca umbra după om.

— *Zavistia* și pizma ca cîinii mușcă cu dinții.

— *Zavistnicul* de pizmă se topește ca de foc.

— Ca patima *zavistnicului,* nici o patimă pe lume, în veci crește și se mărește.

www.dacoromanica.ro

III

PILDE I TÎLCUIREA LOR

Pilda cu cuvinte scurte şi la vreme potrivite multă plăcere la vorbă ne aduce, iar piste vreme şi măsură, plecate ne aduce.
La pilde ca la un Lexicon, din vreme-n vreme trebuie tot să se mai adaoge oarece mai mult, ca să ne înveţe oarece şi mai mult.

www.dacoromanica.ro

— Aurul nu se unește nici cu fierul, nici cu oțelul. (Adică cei buni cu cei răi și cu cei proști.)

— A vorbit și nea Ion, că este și el om. (Se zice în bătaie de joc pentru cei ce grăiesc vorbe proaste, socotindu-le de vorbe mari.)

— Albina din orice floare strînge mustul cel mai bun și în miere îl preface. (Adică cel înțelept la învățătură alege cele mai bune și cu ele se împodobește.)

— A murit înghesuit la pomană. (Se zice pentru cei ce se vîră la pomeni, ca niște calici, a mînca d-a gata.)

— A poruncit cîinelui și cîinele pisicii și pisica șoarecelui, iar șoarecele de coadă ș-a atîrnat porunca. (Se zice pentru o poruncă, cînd merge din mînă în mînă fără nici o ispravă.)

— A fugit cu coada între picere. (Se zice pentru cei ce fug rușinați de urmări netrebnice, ca cîinii cu coada între picere.)

— A tunat și ne-a adunat. (Se zice cînd se adună la vreo grabă toți cei buni de răutăți.)

— Bun de alții, rău pentru el. (Arată pe risipitori.)

— Brezaia cît de mult se va găti, tot brezaie rămîne. (Se zice pentru cele urîte muieri, cînd se gătesc peste fire.)

— Broasca s-a mîniat pe baltă. (Se zice pentru cei mici, cînd se mînie pe cei mari, ce nu vor să știe de ei.)

www.dacoromanica.ro

— Broscoiul cînd începe, toate celelalte broaşte după el strigă. (Adică cei mici după cei mari se iau.)

— Ca apa lină nici o primejdie mai rea. (Adică ca omul tăcut.)

— Caută să împletească lînă pe sub mătasă. (Adică amestecă viclenii la vorbă şi se zice pentru cei fățarnici.)

— Calul de dar nu se caută după dinţi. (Adică darul nu se cercetează de ce preţ este.)

— Capul plecat pururea nevătămat, iar cel dimpotrivă, pururea culcat. (Adică cei plecaţi de nimeni se supără, iar cei dimpotrivă, la pămînt s-aruncă.)

— Caprei îi pică trupul de rîie şi coada tot bîzău o ţine. (Adică mîndrul, şi cînd scapătă, capul tot în sus îl ţine.)

— Casa ce nu troncăneşte pustie se socoteşte. (Adică casa fără muiere, pustie se socoteşte, pentru că, din vechime, muierile purtau conduri în picere şi cînd umblau troncăneau.)

— Cu minciuna boierească treci în ţara ungurească. (Arată puterea boierilor din vechime spre orice ispravă.)

— Copilul rîde şi cînd nu e de rîs. (Se zice pentru cei ce rîd fără vreme.)

— Corb la corb nu scoate ochii. (Adică cei asemenea nu supără pe cei lor asemenea, cum rău pe rău.)

— Coţofana cîntă dulce, veste bună ne aduce. (Adică şi de la cei mai proşti putem aştepta nădejde de veselie.)

— Cui e milă de copil, nu iubeşe pe copil. (Ne învaţă că pe copii fără milă să-i dojenim şi să nu-i răsfăţăm.)

— Cu o lingură de miere prinzi mai multe muşte, decît cu douăzeci de butoaie de oţet. (Adică cu blîndeţele, mai mult decît cu asprime, dobîndeşti la prieteni.)

— Cu un ochi la icoană şi cu altul pe lîngă icoană. (Se zice pentru cei ce cu smerenia lor vor să fure.)

www.dacoromanica.ro

— Cu vreme și cu răbdare și frunza de dud se face mătasă. (Adică toate se schimbă spre bine.)

— Cu minciuna împînzezi, dar nu poți să însărezi. (Adică minciuna nu ne slujește multă vreme.)

— Cum îi cînți așa joacă. (Arată supunerea cea mare, cum și neghiobia cea mare.)

— Cu ce măsură vei măsura cu aceea ți se va măsura. (Adică după ale tale fapte îți vei lua răplata.)

— Cu cumpăna într-o mînă și cu sabia într-altă mînă. (Se zice pentru cei ce se fac că iubesc dreptatea și pe de altă parte rău năpăstuiesc și chinuiesc, însemnînd pe cei cumpliți fățarnici.)

— Cu șchiopul împreună de vei locui, te înveți și tu a șchiopăta. (Adică cu nebun, nebun te înveți.)

— Călăuza noastră ș-altă potecă știe. (Se zice pentru cei buni povățuitori.)

— Cîinele, unde găsește ușă deschisă, acolo nepoprit intră. (Arată obrăznicia noastră cînd n-avem împotrivire.)

— Cîinele pe lup de gît l-apucă, iar pe porc de ureche. (Arată năravurile după obraz.)

— Cînd clopotul cel mare se trage, celelalte nu se mai aud. Adică, cînd cei mai mare vorbește, cei mai mici nu se mai ascultă.)

— Cînd torni piste măsură apa afară urlă. (Adică, cînd piste putere însărcinezi, toată însărcinarea o pierzi.)

— Cîrtița pe sub pămînt umblă, dar urma ei se cunoaște d-asupra pe pămînt. (Se zice pentru fățarnici, ce se arată smeriți, dar de departe se cunosc de vicleni și de cumpliți.)

— Cîte pite rele, toate ale norii mele. (Se zice cînd toate greșelile noastre pe cei mai mici le aruncăm.)

— Cîte puțin pilind, cel mai frumos ac vei scoate din cel mai urît fier. (Adică cîte puțin, puțin învățînd pe oarecine îl faci desăvîrșit învățat).

www.dacoromanica.ro

— Cît de mult să-mpodobești cu aur și argint pe cel mai frumos măgar, tot măgar se socotește. (Se zice pentru cei proști la minte, ce se fălesc în zadar, cînd se împodobesc.)

— Cîți se spală, toți la masă vor să șază. (Arată obrăznicia celor lingușitori.)

— Crește puii tăi, că de ei ai să piei, și crește șarpele în sîn, ca mai bine să te muște. (Se zice pentru cei ce supără pe părinții lor și pe făcătorii lor de bine.)

— Crinul în gunoi de tot se usucă. (Adică cei cinstiți între cei proști.)

— Ce ai cu el dacă e chel ? (Ne învață să nu supărăm pe cel cu năravuri rele.)

— Ce e în inima treazului, stă în gura beatului. (Adică cel beat toată taina ș-o spune în beție.)

— Cei înțelepți, graiul în inimă îl au, iar cei nebuni inima în gură o au. (Adică cei înțelepți taina o țin ascunsă, iar cei nebuni o dau pe față, că ce au în inimă țin în gură.)

— Cei cu plete le-au pierdut și cei chelbași le împletesc. (Se zice pentru cei ce se iau după mode vechi.)

— Cei mai mulți cu mierea-n gură și cu fierea-n inimă. Adică de față s-arată că te iubesc și pe din dos te sapă, arată năravul fățarnicului.)

— Ce intră în gură nu e păcat, ceea ce iese din gură aceea mare păcat. (Adică mai mult păcătuim cu gura pîrînd, defăimînd, grăind de rău și celelalte, decît cu mîncarea de carne în zile de post.)

— Cei fără de ochi călăuză la cei cu ochi. (Se zice cînd cei proști de minte poruncesc celor învățați.)

— Cele bune și plăcute pentru bătrîni sînt făcute. (Se zice spre mîngîierea celor bătrîni.)

— Cel încălțat cu papuci nu cunoaște pe cel cu opinci. (Se zice pentru cei mari, ce se fac că nu cunosc pe cei mici.)

www.dacoromanica.ro

— Cel cu ochi mînă pe cel fără de ochi, că dimpotrivă amîndoi se poticnesc. (Adică cel învăţat pe cel prost trebuie să îndrepteze, iar nu dimpotrivă.)

— Cel nepoftit, locul lui după uşă. (Se zice pentru cei obraznici ce merg la mese străine nepoftiţi.)

— Cel pe jos cu cel călare anevoie se-nvoiesc. (Adică cel mic cu cel mare şi cel slab cu cel tare.)

— Cine are fete multe însoară mulţi măgari. (Adică le dă după oricine, fie cît de proşti.)

— Cine are barbă mare minte nicicum are. (Adică socotesc că mintea stă în barbă.)

— Cine are barbă se îngrijeşte de pieptene. (Adică cine are casă trebuie să îngrijească de ale casei.)

— Cine are bătrîn să-l vînză şi cine n-are să-l cumpere. (Arată trebuinţa şi netrebuinţa ce avem de bătrîni, după întîmplări.)

— Cine o rîde gura i s-o întinde. (Ne învaţă să nu rîdem de alţii.)

— Cine cu porcii se amestecă îl bagă în noroi. (Adică cine cu cei proşti se amestecă, prin cîrciumi locuieşte.)

— Cine la toţi pişpăieşte, bucile i se topesc. (Se zice pentru pîrîtori, ce trăiesc cu pişpăitul, însemnînd că pe înşişi ei vatămă.)

— Cine leapădă floarea nu simte mirosul ei. (Adică cine zgorneşte pe cel bun, nu-i cunoaşte darul lui.)

— Cine mişcă pişcă, cine şade coada-i cade. (Adică cel leneş piere de foame, iar cel ce munceşte pururea capătă oarece.)

— Cine mult te-mbrăţişază, nu ştie să te strîngă. (Adică cine-ţi arată multă dragoste, nu te iubeşte, nu îngrijeşte de tine.)

— Cine-n tărîţe se amestecă, porcii îl mănîncă. (Adică cine petrece cu cei proşti se necinsteşte de către aceia.)

www.dacoromanica.ro

— Cine piatră rostogolește pe el se lovește. (Se zice pentru cei ce cu răul, ce vor să facă altora, mai mult pe ei vatămă.)

— Cine pe altul plînge ochii lui și-i scurge. (Arată că plîngînd de mila altuia, pe însine ne vătămăm.)

— Cine pe leu deșteaptă spre a lui pieire îl deșteaptă. (Adică cine dă pricină celui rău lui își face rău.)

— Cine sapă groapa altuia întîi el cade într-însa. (Adică cine gîndește și se silește la răul altuia, întîi el pate acel rău.)

— Cine s-atinge de mărăcini nevătămat nu scapă. (Adică de cele rele.)

— Cine se ia după muscă îl duce la scîrnă. (Adică cine ascultă pe nebuni, în blestemăţii îl bagă, și cine se ia după cei proști prin cîrciumi îl bagă.)

— Cine socotește cîte foi intră-n plăcintă niciodată mănîncă plăcintă. (Adică se zice pentru cei leneși și pentru cei fricoși și pentru cei scumpi, arătînd că niciodată la nimic sporesc.)

— Cine scuipă anevoie linge. (Se zice pentru cei mari, ce supără pe cei mici, fără a-i mîngîia și pentru cei ce nu-și cunosc greșelile lor.)

— Cine scuipă în sus îi cade pe obraz. (Arată că cine necinstește pe cei mari, pe sineș' vatămă.)

— Cine strînge cărbuni cu mîna altuia, nici se mînjește, nici se arde. (Se zice pentru cei ce se folosesc cu pieirea altora.)

— Cine te învălește acela te și dăzvălește. (Se zice pentru cei fățarnici.)

— Cine se învaţă la groapă se dezvaţă. (Adică năravurile cele rele, ce de mici copii le învăţăm, pînă la sfîrșit nu le pierdem.)

— Cine pe șarpe de coadă l-apucă îndată se mușcă. (Se zice pentru cei ce nu știu cum să răsplătească.)

www.dacoromanica.ro

— Cine de cuvînt nu ia, de falangă peşin ia. (Adică pe cei neînţelegători cu pedeapsă îi putem înţelepţi.)

— Cine dă, lui-ş dă, cine face, lui-ş face. (Adică atît cele bune cît şi cele rele, ce vom face, la noi se vor întoarce.)

— Cine ţi-a scos ochiul ? Frate-meu. D-aceea ţi l-a scos aşa de adînc. (Arată răutatea celor mai de aproape cît de mare este.)

— Cine-ş bagă în butuci picerele sale, sau mîinile în cătuşi, cînd minte întreagă are ? (Adică cei înţelepţi nu greşesc de voie.)

— Cinstea cinste cere. (Ne învaţă să cinstim, dacă vrem să ne cinstească.)

— Cioara cînd a întrebat-o, ce pasăre mai frumoasă ? I-a arătat pe puii ei. (Adică fiecare ale sale mai mult le cinsteşte.)

— Cioară lîngă cioară zboară. (Adică prost după prost se ţine şi mojic după mojic.)

— Ciobanul cînd va voi şi pe ţapi îi mulge, dar în loc de lapte sînge va scoate. (Se zice pentru cei ce piste măsură supără pe supuşii lor.)

— Dacă la nuntă eşti chemat, ce mai aştepţi şi nu alergi ? (Se zice cînd ne cheamă la cele de veselie, însemnînd că nu trebuie să zăbovim.)

— Dacă la păr mincinos, dar la grai, cu cît mai vîrtos ? (Se zice pentru cei ce-şi vopsesc părul, arătînd că precum la păr aşa şi la vorbe mincinoşi.)

— Dac-ar face toţi copacii flori, dac-ar face şi muştele miere, dac-ar face şi trîntorii roi. (Se înţelege pe din afară că am avea mare înlesnire, şi se zice pentru cei leneşi, ce nu muncesc şi pentru cei ce nu sînt destoinici de nimic, ce nu ne dau nici un folos.)

— Degetul cel mare cu mult mai mic se vede de celelalte. (Adică cel mare mai mic se înţelege, că la toţi slujeşte.)

www.dacoromanica.ro

— Din gură miere, iar din inimă otravă. (Se zice pentru fățarnici, arătînd năravul lor.)

— Dincotro ne bate vîntul, ni se-ntunecă cuvîntul. (Adică n-avem ce mai zice, cînd ni se-mpotrivesc cei mai mari.)

— Din somn la masă, coconița noastră. (Arată lenea oarecăruia.)

— Dintr-un lemn iese și cruce și măciucă. (Adică dintr-un om bun ies și buni copii și răi.)

— Din ciur în dîrmon. (Se zice cînd foarte rău ne frămîntă oarecine, aruncîndu-ne din mai mici necazuri în mai mari nevoi.)

— Două muieri și o gîscă fac tîrgul cucului. (Arată gălăgia și zgomotul ce fac muierile cînd vorbesc, fie cît de puține.)

— Dohtore, vindecă-te mai întîi pe tine. (Se zice către cei ce pe alții sfătuiesc, în vreme ce înșiși ei au trebuință de sfătuire și pe înșiși ei nu se sfătuiesc.)

— Dulceața cît de dulce, după moarte, însă, nici o poftă mai aduce. (Arată că orice la vremea lui se cuvine, căci în urmă în zadar se socotește.)

— După a lui față, firea lui de față. (Se zice pentru cei urîți, ce au și faptele lor urîte, ca fața lor.)

— După glas cunoști pe om și pe dobitoc. (Adică după vorbă se cunoaște cel învățat și cel neînvățat.)

— După cîntec, și jocul. (Adică după poruncă și urmarea.)

— După ploaie vine și el cu iepîngiia. (Se zice pentru cei ce nu vin la vreme spre ajutor.)

— După ce leul moare, mulți se găsesc să-l jupoaie. (Adică după ce cel mare cade, mulți își bat joc de el.)

— Durere streină, să-i fie de bine. (Se zice pentru cei ce nu le pasă de necazuri streine.)

www.dacoromanica.ro

— De la Ana la Caiafa. (Se zice cînd se trimite oarecine de la unul la altul și la nici unul își găsește mîntuirea, precum trimetea pe Hristos de la Ana la Caiafa.)

— De lupul bătrîn cîinii își bat joc. (Se zice cînd cei tineri își bat joc de cei bătrîni.)

— De m-ai bate cît ai vrea, tot nu voi tăcea. (Se zice pentru muierea cea limbută și rea.)

— Dă-mi, vecină, pe bărbatul tău și tu ține pisălogul meu. (Se zice cînd va oarecine să facă un schimb, ce nu se potrivește, ci mai ales cu paguba noastră.)

— Dragoste cu prieteșug între cîine și pisică nicicum s-a pomenit, nici cu mare jurămînt. (Adică între vrăjmași.)

— Eu am fost ca tine, tu n-ai ajuns ca mine. (Se zice către tinerii ce vor să se arate mai învățați decît cei bătrîni.)

— Eu îi dau și ea paște. (Se zice pentru cei ce nu ne bagă cuvîntul în seamă.)

— Eu să nu dau, lumea las' să zică. (Se zice pentru cei ce nu le pasă de ceea ce vorbesc oamenii pentru ei, cînd nimic păgubesc.)

— Eu ți-am dat voie în pat și tu m-ai băgat sub pat. (Se zice pentru cei obraznici.)

— Fine, fine, dar porc de cîine. (Se zice pentru prieteni și rude ce se poartă necinstit.)

— Focul, cu cît mai mult îl zgîndări, cu atît mai mult se și aprinde. (Se zice pentru zarvă, răscoale, răzvrătiri și orice turburare, însemnînd că cu cît mai multă pricină le dai, cu atît mai mult se și întărîtă.)

— Foc să faci și fum să nu iasă, piste putință se-nțelege. (Adică fapte urîte și să nu se auză.)

— Foc pe foc nu stinge, ci mai mult îl aprinde. (Adică cel furios, cînd îl întărîți, balaur se face și iute cu iute mai rău se aprinde.)

www.dacoromanica.ro

— Fuga, şi de e ruşinoasă, dar e sănătoasă. (Ne arată că cu fuga de mari primejdii scăpăm.)

— Fără undiţă, fără plasă nici un peşte vei avea. (Se zice pentru făţarnici, arătînd că cu viclene vorbe înşală pe oameni.)

— Floarea pînă n-o pui la nas nu cunoşti ce miros are. (Adică pe om, pînă nu-l încerci, nu poţi cunoaşte ce năravuri are.)

— Floare cu floare dragoste are, iar nu cu o putoare. (Adică tineri cu tineri se înveselesc, iar nu cu cei bătrîni.)

— Gardul fără proptele nicicum poate sta. (Adică cel fără nici un ocrotitor, iar cel cu proptele niciodată piere, adică cel cu buni ocrotitori.)

— Gura omului e plină şi varsă cînd i se pleacă. (Adică omul cînd se supără piste măsură, atunci vorbeşte mai în prisos.)

— Gura omului numai pămîntul o astupă. (Adică omul numai după ce moare nu mai poate grăi de rău.)

— Gura lui suflă cînd cald, cînd rece. (Adică vorbeşte cînd bine, cînd rău şi se zice pentru cei ce aci laudă, aci defaimă tot pe acel obraz.)

— Gura, de multe ori, capul jos l-aruncă. (Adică cu vorba, de multe ori, şi viaţa ne-o răpunem.)

— Gura vulpei albă, dar coada ei roşie. (Adică faţa făţarnicului şi a celui viclean veselă, dar gîndul lor înveninat.)

— Găina înaintea cocoşului nu cîntă. (Adică muierea înaintea bărbatului trebuie să tacă.)

— Găina cînd prea mult circărăgeşte, nu prea clocoşte. (Adică cel ce mult vorbeşte, nimic nu sporeşte şi cel ce mult făgăduieşte nimic împlineşte.)

— Găina pentru un ou multă gălăgie face. (Se zice pentru cei ce mult se sfădesc pe lucruri de nimic.)

— Găina bătrînă face zeama bună. (Se zice spre mîngăierea muierilor la bătrîneţe.)

www.dacoromanica.ro

— Gîrla se ceartă cu marea. (Se zice cînd cei mici se sfădesc cu cei mari.)

— Gluma pisicii, moartea şoarecilor. (Adică gluma vrăjmaşului, cea mai mare vătămare.)

— Hoţ pe hoţ anevoie înşală. (Adică şiret pe şiret.)

— Hoţ pe hoţ cunoaşte. (Adică nebun pe nebun, şiret pe şiret.)

— Ia dintr-un sîn şi bagă-ntr-altul. (Se zice pentru cei scumpi şi zgîrciţi şi pentru cei ce nu ajută pe ai săi.)

— Ia-mă, mamă, şi pe mine. (Se zice pentru cei leneşi şi nevoiaşi.)

— În urma jocului mulţi dascăli se arată. (Ne învaţă că la vreme să grăim, să povăţuim, căci în urmă, în zadar.)

— În loc să scîrţîie carul, scîrţîie măgarul. (Adică în loc să se plîngă cel ce s-a năpăstuit, se plînge cel ce a năpăstuit.)

— În tîrg şi la moară. (Adică spune şi se zice pentru cei ce nu pot păzi nici o taină.)

— Încearcă vadul cu nebunul. (Se zice pentru cei ce se încred în cei proşti şi nevoiaşi, învăţîndu-ne să nu dăm crezămînt la asemenea oameni.)

— În buze miere şi-n inimă fiere. (Arată cugetul celui făţarnic şi viclean.)

— Înbucătura mare strică stomacul. (Se zice pentru cei lacomi la avere, însemnînd că mult îi vatămă lăcomia.)

— Înţeleptul făgăduieşte şi nebunul trage nădejde. (Se zice pentru cei ce nădăjduiesc în zadar la făgăduieli.)

— La apă cu măsură, la vin fără măsură. (Se zice pentru cei beţivi.)

www.dacoromanica.ro

— L-ai călcat pe papuc, foc ț-ai aprins în capul tău. (Adică ai dat pricină de gîlceavă.)

— La ureche ce se zice, în pădure se aude. (Adică cele de taină nu se pot păzi.)

— Laudă-te, gură, să nu te spargi. (Se zice pentru cei ce prea mult se laudă.)

— La gură ca un miel, iar la inimă lup întreg. (Se zice pentru fățarnici, arătînd năravul lor.)

— La calul cel bun, o lovitură numai îi este îndestul. (Adică pe cei înțelepți cu un cuvînt și numai îi faci să înțeleagă.)

— La măgăriță bătrînă, fîn poleit. (Se zice pentru cele bătrîne, cînd prea mult se gătesc la cap.)

— La putina cu argăseală. (Se zice pentru cele ce pururea își argăsesc obrazul cu dresuri.)

— La plăcinte înainte, la război înapoi. (Se zice pentru cei fricoși, ce fug de primejdii, și în urma lor aleargă să mănînce de-a gata cele mai bune slujbe.)

— Lasă-te moale că te bagă-n foale. (Ne arată că nu trebuie să dăm mult obraz oarecăruia asupră-ne, fără nici o împotrivire.)

— Leul cu furnicile nicicum se luptă. (Se zice pentru cei mari și tari, ce nicicum bagă în seamă pe cei mici și nevoiași.)

— Lemnul strîmb focul îl îndreptează. (Adică pe cei îndărătnici cu răul îi înveți minte.)

— Lenea, jupînească mare. (Se zice pentru cei leneși, cînd nu vor să muncească, socotindu-se de oameni mari.)

— Lesne a atîrna tivga de coadă, dar anevoie a o purta. (Adică lesne a se însura, dar anevoie a purta greutatea căsătoriei.)

— Lesne din gură, anevoie din mînă. (Adică lesne făgăduim, dar anevoie împlinim, și lesne poruncim, dar anevoie se săvîrșește.)

— Limba oase n-are, dar oase sfărîmă. (Adică cu cuvîntul mari lucruri săvîrșim.)

www.dacoromanica.ro

— Limba urîtă mai ascuțită de orice sabie ascuțită. (Adică cu gura rea ucizi mai rău decît cu cuțitul.)

— Limba păcătosului adevărul grăiește. (Adică cel ce greșește la vorbă adevărul spune, că păcătosul, în adevăr, nevrînd, mărturisește adevărul.)

— Limba boului e mare, dar nu poate grăi. (Adică cei mici și de sînt mai învățați decît cei mai mari, și de au dreptate, dar nu pot îndrăzni împotriva lor nimic a grăi.)

— Liță cu frate-său Ghiță. (Se zice pentru cei ce se potrivesc la năravuri.)

— Lupul îmbrăcat cu piele de oaie. (Se zice pentru cei fățarnici și vicleni.)

— Lupul nu se satură cu o mică îmbucătură. (Adică cei mari, cumpliți și lacomi nu se mulțumesc cu puțin.)

— Lupul, și de îmbătrînește, năravul nu și-l părăsește. (Se zice pentru cei ce nici la bătrînețe, nici se pocăiesc, nici se părăsesc de cele rele.)

— Lămîia după ce o storci, coaja o lepezi jos. (Adică pe bietul bărbat, după ce muierea îl despoaie de tot, apoi îi dă cu piciorul în....)

— Mai aproape cămașa decît antereul. (Adică mai mult ne e milă de noi decît de ceilalți.)

— Mai aproape dinții decît părinții. (Adică mai mult ne e milă de noi decît și de înșiși ai noștri părinți.)

— Mai lesne a răni decît a tămădui. (Adică a face rău decît bine.)

— Mai lesne vei face un puț în mare, decît o găurice în punga zgîrcitului. (Adică cu anevoie a scoate ceva din punga celui zgîrcit.)

— Mai lesne se cioplește pomul decît omul. (Adică mai lesne împodobim un lemn, cu cioplitul, decît învățăm un om.)

— Mai multă pîine mănînci cu miere decît cu oțet. (Adică cu vorbe dulci decît cu asprime.)

www.dacoromanica.ro

— Meșterul cel bun cu cel mai sănătos lemn caută să se slujească. (Adică cu cei mai destoinici trebuie să ne slujim.)

— Mielul blînd suge la două oi. (Adică cei buni se iubesc și se ajută de toți.)

— Milă mi-e de tine, dar de mine mi se rupe inima. (Arată mărimea dragostei către însine și că mai mult îngrijim de noi decît de altul.)

— Moara nu macină pînă nu o ungi la fus. (Adică fără interes, nimeni îți ajută.)

— Muierea mi-e urîtă, dar zestrea ei mi-e dragă. (Se zice pentru cei ce privesc numai la interes.)

— Munca muncitorului pe mîna risipitorului. (Se zice pentru cei ce risipesc averea ce de la părinți găsesc.)

— Musca cînd își vîră tot capul în miere, acolo și-l lasă. (Adică cel lacom de lăcomie piere.)

— Mănîncă și nu se șterge. (Se zice pentru cei ce nu-și ascund greșelile lor.)

— N-are ochi de cumătră. (Adică nu-și iubește rudele.)

— Nebunii iau cetățile și înțelepții le stăpînesc. (Adică nebunii intră în foc la război și înțelepții adun d-a gata.)

— Nebunul inima în gură ș-o are, iar înțeleptul limba în inimă ș-o păstrează. (Adică numai înțeleptul își păzește taina.)

— Nicovanul mult rabdă pînă este nicovan, după ce ajunge ciocan bate fără milă. (Adică cei mici, pînă sînt mici, mult sufăr de la cei mari, iar după ce ajung și ei mari, își răzbunează fără milă.)

— Nici iapa lui, nici drumul lui. (Se zice pentru cei ce nu l-e milă de străin dobitoc, de străin lucru.)

— Nici o apă mai rea decît ceea ce doarme. (Adică nimic alt mai rău decît omul tăcut.)

www.dacoromanica.ro

— Nici o mărgea ne-nșirată, nici o fată nemăritată. (Se zice spre mîngîiere fetelor ce întîrzează a se mărita, arătînd că nu trebuie să se deznădăjduiască.)

— Nici o tovărășie între albină și între trîntor, că unul muncește și altul mănîncă d-a gata. (Adică între muncitor și între leneș.)

— Nici usturoi a mîncat, nici gura îi pute. (Se zice pentru cei ce n-au nici o rușine de faptele lor cele netrebnice.)

— Nici în car, nici în căruță, nici în teleguță. (Se zice pentru cei ce nu se mulțumesc nici într-un chip.)

— Nici miere am mîncat, nici inima mă doare. (Se zice pentru cei nevinovați, cum și pentru cei ce nu le pasă de nimic.)

— Nici mărăcinele struguri, nici scaietele smochine. (Adică cei răi și cumpliți bunătăți nu fac.)

— Nici nora fată, nici soacra mumă. (Arată neunirea nurorii cu soacra; adică cele nepotrivite din fire.)

— Nici pește bătrîn, nici muiere bătrînă. (Se zice spre mîngîierea celor bătrîne, arătînd că muierile nu îmbătrînesc.)

— Nici ploaia îl udă, nici soarele îl arde. (Se zice pentru cei ce nu se supără de nimic.)

— Nici bărbatul în argea, nici muierea la război. (Adică fiecare la ceea ce i se cuvine.)

— Noi n-avem ce mînca și cîinii se plimbă cu colaci în coadă. (Se zice cînd norodul n-are ce mînca și boierii se răsfață în desfătări.)

— Nu e nebun cel ce mănîncă nouă pite late, ci cel ce i le dă. (Adică cel prea slobod la mînă.)

— Nu crede ceea ce vezi, bărbate, ci ceea ce-ți spui eu, frate. (Se zice pentru bărbații cei fermecați.)

— Nu-l lăsa să moară, ca să te omoare. (Se zice pentru cei ce se arată vrăjmași cumpliți către făcătorii lor de bine.)

www.dacoromanica.ro

— Numai cel ce dumică știe cum și ce dumică, iar cel ce mănîncă n-are știință cît de mică. (Adică cel ce muncește, acela știe cum se cîștigă, iar cel ce mănîncă d-a gata n-are nici o știință.)

— Nu fură, nu jefuiește, numai gioleşte. (Adică ia cam de față, fără nici o sfială.)

— Nu-ți vezi bîrna din ochiul tău, ci vezi gunoiul din ochiul meu ? (Se zice pentru cei ce ale altora greşeli mai mici le cercetează și le judecă, iar ale lor cele mai mari, nici că le văd.)

— Năduşala scoate boala. (Adică munca cu năduşală depărtează sărăcia.)

— O vacă rîioasă strică toată cireada. (Adică un om rău vatămă toată tovărăşia.)

— O vorbă ca o mie. (Adică una și bună.)

— Omenia omenie cere și cinstea cinste. (Adică cum vom cinsti aşa ne vor cinsti.)

— Omul învățat o palmă de loc n-are, dar și lumea toată țara lui. (Adică cel învățat oriunde s-o duce își găseşte pîinea sa.)

— Omul viclean se îmbracă, cînd în piele de oaie, cînd în piele de vulpe. (Adică cel viclean se arată cînd oaie, cînd vulpe.)

— Omul beţiv, la beţie, scoate din gură ceea ce are la trezie. (Adică în beţie își arată năravul ce are.)

— O mînă pe alta spală ș-amîndouă obrajii. (Ne învață să ne ajutăm unul pe altul luînd pildă de la mîini.)

— Orcîtă apă bea un peşte, toată o scoate pe urechi. (Adică risipitorul orice dobîndeşte, toate le cheltuieşte.)

— Orb pe orb cînd trage, amîndoi se poticnesc. (Se zice pentru cel ce învață pe altul, cînd el nu ştie nimic, adică prost cu prost amîndoi greşesc.)

— Orbul trebuință de măsele n-are. (Adică cînd dai, să dai ceea e de trebuință, ca să prinză loc.)

www.dacoromanica.ro

— Pasărea fără aripi nicicum poate zbura. (Adică fără razim nu poți înainta, cum și cei mari fără putere nu pot sluji.)

— Pentru una mumă și pentru alta ciumă. (Se zice pentru cei ce nu iubesc deopotrivă pe copiii lor, cum și pentru stăpînul ce nu iubește deopotrivă pe supușii săi.)

— Pentru lăcomia ta și pe uscat vrei să tragi corabia ta. Se zice pentru cei lacomi și nesățioși la avere, ce împotriva firii se silesc și la cele piste putință, ca mai mult să dobîndească.)

— Peștele cel mare înghite pe cel mic. (Adică cei mari pe cei mici îi mănîncă de vii.)

— Piatra cînd se rostogolește, multe alte pietre trage după ea. (Adică cel mare, cînd greșește, pe mulți îi bagă în păcate.)

— Piatra cea mai mică sparge valul cît de mare, cînd în ea izbește. (Adică și cel mai mic își face răsplătirea sa, cînd cel mai mare îl supără.)

— Piatra, ce n-au socotit-o ziditorii, aceea s-a pus în capul unghiului. (Adică pe cel ce nu-l bagă nimeni în seamă, acela ajunge mai mare și mai destoinic.)

— Piatra de ascuțit însăși ea nicicum taie, iar cuțitul tăios îl face. (Se zice pentru cei ce pe alții învață, iar ei nu se învață.)

— Piatră cu piatră, fără var, nu ne face zidul bun. (Adică iute cu iute, fără înduplecare, nu se pot învoi.)

— Pică pară să te mănînc. (Se zice pentru cei leneși și nevoiași, ce așteaptă d-a gata să mănînce.)

— Pinteni la cocoși, iar nu la claponi privesc. (Adică cei tineri, iar nu cei bătrîni să se bată pentru muieri.)

— Pisica unde n-ajunge, zice că-i pute. (Se zice pentru fățarnici, ce se fac că nu vor să facă rău, cînd nu pot face nici un rău.)

— Pisica cînd moare, șoarecii prin prejur joacă. (Adică cînd cel mare cade, toți cei mici își bat joc de el.)

www.dacoromanica.ro

— Pisica blîndă zgîrie rău. (Se zice pentru cei smeriţi şi făţarnici, ce de faţă te mîngîie şi prin ascuns te zgîrie.)

— Poama cea mai coaptă, pînă ce cu mîna nu o vei lua, în gură-ţi nu va cădea. (Adică fără muncă lucru bun nu dobîndim.)

— Poale lungi şi minte scurtă. (Se zice pentru cei ce se fălesc în haine largi şi lungi şi minte puţină au, şi mai ales pentru muieri.)

— Pomul neroditor se taie şi în foc s-aruncă. (Cei ce nimic folosesc şi nici un rod fac, ca cei necăsătoriţi.)

— Popa cu opinci nu se crede. (Adică vorba celui prost nu se bagă în seamă.)

— Puica de la vecin ni se pare gîscă mare. (Adică lucru strein mai bun ni se pare.)

— Pune lumina sub obroc. (Adică ascunde adevărul şi pune pe cei învăţaţi sub cei proşti.)

— Pune paie lîngă foc şi să nu se aprinză. (Adică piste putinţă tinerii cu tinerile să nu se zgîndăre, cînd unul lîngă altul se prind de aproape.)

— Pupăza în gunoi îşi face cuibul său. (Se zice pentru cei murdari.)

— Păunul, pene frumoase, dar picioare urîte. (Se zice pentru cei frumoşi la vedere, dar cu urmări urîte.)

— Pe unde ne iese cuvîntul, p-acolo o să ne iasă şi sufletul. (Ne învaţă să nu scoatem vorbe rele din gură, că pe unde iese vorba p-acolo va ieşi şi sufletul şi să ne mărturisim greşelile arătînd adevărul.)

— Pe vultur înveţi să zboare? (Se zice cînd vrem să învăţăm pe cei mai învăţaţi decît noi şi cînd vrem să dăm povaţă celui mai înţelept decît noi.)

— Pe lup îl jupuiau şi el se tînguia că oile se depărtau. (Adică cel cumplit şi rău nărăvit nu-i pasă de pedepsele ce-i fac, pentru relele ce-a urmat, cît îi pare rău că nu le mai poate urma.)

www.dacoromanica.ro

— Pădurea are urechi şi cîmpul nu puţini ochi. (Adică cele ce se vorbesc prin ascuns de toţi se aud, cum şi cele ce se urmează prin ascuns de toţi se văd.)

— Pînă a geme boul, scîrţîie osia. (Se zice cînd în loc să se vaite cei mici, ce pururea muncesc, apucă mai înainte cei mari de se jelesc, ce nimic muncesc.)

— Pînă oala colcăieşte, prietenul ne trăieşte. (Adică prietenul ne iubeşte pînă sîntem în stare bună, pînă avem ce să-i dăm să mănînce.)

— Pînă vine cheful bogatului, iese sufletul săracului. (Se zice pentru cei ce zăbovesc cu mila lor.)

— Pînă copil mic eram, nebunii multe făceam, acum c-am îmbătrînit, mintea cu totul mi-a lipsit. (Se zice pentru cei ce şi la bătrîneţe de nebunii nu se lasă.)

— Pînă nu bagi cu omul în plug, nu-i cunoşti năravul. (Adică pînă nu ne întrebuinţăm cu oarecine la vreo slujbă, nu-i cunoaştem năravul lui.)

— Pînă ce cioara brează, tot mai venea la noi prin casă, după ce s-a coţofenit, a mai veni a contenit. (Se zice pentru cei proşti şi mîndri ce, după ce dobîndesc oarece cinste mai mare, nu mai bagă în seamă pe cei mai mici.)

— Ploaia mărunţică multă, multă vreme ţine, iar cea repede, cum vine, aşa se duce. (Adică celui furios curînd îi trece mînia, iar celui mai tăcut ţine mai mult.)

— Precum te văz, aşa te crez. (Adică după purtarea lui, omul a fi se înţelege.)

— Prieten din gură. (Arată pe cel făţarnic.)

— Privighetoarea cîntare prea dulce ne face, dar curînd tace. (Se zice pentru cei ce curînd contenesc din fapte bune.)

— Privighetorile contenesc, cînd ciorile croncănesc. (Adică pînă ce proştii strigă şi flecarii fleoncănesc, ci de cinste nicicum grăiesc).

www.dacoromanica.ro

— Rasa nu te face călugăr. (Adică haina nu te face om, d-aceea nu după haine se judecă omul, ci după purtarea lui.)

— Rasa te cinsteşte. (Adică haina, iar nu destoinicia ta.)

— Rău ciocan la capul tău. (Adică muierea cea rea.)

— Rău de vei sămăna, mai rău vei secera. (Adică rău de vei urma, mai rău vei păţi.)

— Rîde Tanda de Manda. (Adică cel scîrbos de cel scîrnav, cel mucos de cel urduros, cel trănţăros de cel despuiat şi celelalte.)

— Sacul zgîrcitului gură n-are ş-al risipitorului fund n-are. (Adică unul ţine punga pururea legată la gură şi n-are p-unde scoate, şi cellalt fundul pungii spart şi n-are în ce păstra.)

— S-a mîniat găina pe tărîţe. (Se zice pentru cei ce se mînie asupra făcătorilor de bine, asupra îngrijitorilor, crescătorilor lor şi pentru cei ce cu mînia lor vatămă pe înşişi ei, precum copiii cînd îşi leapădă demîncarea lor.)

— S-a mîniat ca văcarul pe vacile satului. (Se zice pentru cei ce cu mînia lor nici o vătămare ne face, ci mai ales pe înşişi ei vatămă.)

— Soacra n-aşteaptă pe noră. (Adică cei mari pe cei mici.)

— Soarele, cît de cald, tot nu încălzeşte lumea toată. (Se zice pentru cei mari, ce nu pot ajuta pe toţi.)

— Sub poale de ie nouă, nici mă ninge, nici mă plouă. (Se zice pentru cei ce se ocrotesc de dame.)

— Suta mărită sluta. (Adică cea cu zestre mare lesne se mărită, fie şi slută.)

— Să ne zică domnişoară, fie starea cît d-uşoară. (Se zice pentru cei ce rîvnesc la cinste mare, ş-în casă pier de foame.)

— Se plînge de zeamă grasă. (Se zice pentru cei ce nu cunosc binele ce au.)

www.dacoromanica.ro

— Sărăcuță minte, unde ai fost mai-nainte ? Că acum multă ești, dar nimic nu-mi folosești. (Ne învață ca mintea s-o întrebuințăm la vremea ei, căci în urmă nu ne mai folosește.)

— Să te săr, ca să nu te-mpuți. (Se zice pentru cei fără gust la vorbă.)

— Sătul la flămînd nu crede. (Adică cel bogat nu crede celui sărac.)

— Se ceartă pe umbra măgarului. (Se zice pentru cei ce se sfădesc pe lucruri de nimic.)

— Sîngele apă nu se face. (Se zice pentru rude, însemnînd că, și de se mînie între ele, însă mînia nu o țin multă vreme.)

— Scapă-l din foc, ca să te bage-n foc. (Se zice pentru cei ce supără pe înșiși făcătorii lor de bine.)

— Scapă-l de necaz, ca să-și bată joc de tine. (Se zice pentru nemulțămitorii ce-și bat joc de făcătorii lor de bine.)

— Scara de sus în jos se mătură, iar nu de jos în sus. (Adică pilda de la cei mari se ia, iar nu de la cei mici.)

— Scorpia cu limba dulce te linge și cu coada te-mpunge. (Arată năravul celui fățarnic.)

— Scăparea lui la barbă. (Se zice pentru cei ce se silesc din proști să ajungă mari cu lăsarea bărbii, pentru că din vechime, cine ajungea boier mare, își lăsa barbă ca un semn de cinste.)

— Scîrna de ce o scormonești mai mult, mai mult și pute. (Ne învață că faptele cele rele și urîte să le lăsăm la uitare, că de le vom scormoni mai mult, mai ráu ne vatămă.)

— Scriitorul sub masă și iscălitorul pe masă. (Adică cel ce poruncește, acela mai mare, iar nu cel ce urmează poruncii.)

— Spate la spate, ca să poată bate. (Se zice în bătaie de joc pentru cei ce nu stau la bună rînduială.)

— Spinii carnea ți-o sfîșie. (Adică cei răi rău te vatămă.)

www.dacoromanica.ro

— Stinge focul cu paiele. (Adică mai rău aprinde gîlceava cu amuțeala, invitarea, cu învierșunarea.)

— Stăpînul, sluga casei. (Adică cel mai mare, acela trebuie să slujească la toți.)

— Și-a găsit vîrful fundul și și-a găsit tingirea capacul. (Se zice pentru cei ce se potrivesc la năravuri și, mai ales, la căsătorii, cînd o muiere rea dă piste un bărbat mai rău.)

— Și-a nemerit coasa gresia. (Adică s-a potrivit la năravuri, cum o muiere rea cînd dă piste un bărbat mai rău.)

— Șarpele cît de mult îl veí mîngîia, el tot te va mușca. (Adică cel viclean și fățarnic și mai ales dușmanul.)

— Șoarecele, cu o gaură numai, îl prinde pisica îndată. (Ne învață să avem mai multe străjuiri împotriva vrăjmașilor.)

— Șoaptele voastre-n urechile noastre. (Se zice pentru cele ce nu se pot ascunde și cu taină anevoie a se păzi.)

— Și vulpea cu gușa albă. (Se zice pentru cei cu barbe albe, dar cu minte vicleană, adică fățarnici și la bătrînețe.)

— Și vînturile la vremea lor sînt foarte trebuincioase. (Adică dojana și mînia.)

— Și cu parte și cu părticică. (Se zice pentru cei ce iau mai multe părți decît li se cuvine.)

— Și minciuna e vorbă. (Arată că și cu minciuna putem petrece vremea.)

— Și minciuna prinde loc. (Adică face ispravă, cînd folosește pe oarecine, fără a vătăma pe altul.)

— Și stafida e uscată, dar dulceața ei nu și-o pierde. (Se zice pentru cele trecute la vîrstă, dar pline de nuri.)

— Și furnica, cît de mică, face o răsplătire mică. (Adică și cel mai mic poate răsplăti.)

www.dacoromanica.ro

— Şi fiara cea mai crudă cinsteşte neamul său. (Arată cinstea şi dragostea, ce trebuie să avem între noi.)

— Şi ciobanul din laptele turmei lui mănîncă. (Adică de unde slujim, d-acolo trebuie să ne şi hrănim.)

— Şi de e glumă, nu e minciună. (Se zice cînd vrem să arătăm un adevăr şi, neîndrăznind să-l spunem fără sfială, îl arătăm cu glume.)

— Şi de plosca nu ne place, dar vinul din ea mare chef ne face. (Se zice în pofida muierilor celor bătrîne, ce hrănesc pe cei tineri pe lîngă ele.)

— Şi ţînţarul este mic, dar rău pe taur l-a rănit, cînd în nas l-a sărutat. (Se zice pentru cei mici, arătînd că şi ei, cît de mici, rău pot supăra pe cei mari.)

— Taler cu două feţe. (Arată năravul făţarnicului, ce se schimbă, cînd p-o faţă, cînd pe alta.)

— Taci tu să vorbesc eu. (Se zice pentru cei obraznici şi pentru muieri, cînd nu lasă pe bărbaţii lor să vorbească, arătînd că mai bine ştiu ele să vorbească.)

— Te iubeşte soacră-ta. (Se zice pentru cei ce vin la vremea mesei, pînă a nu se ridica masa.)

— Tingire spoită. (Adică muiere sulemenită.)

— Toate le are coconiţa, numai feregeaua îi lipseşte. (Se zice pentru cei scăpătaţi, ce vor să poarte haine domneşti.)

— Toată vara ai cîntat, acum joacă necurmat. (Se zice către cei ce nu muncesc la vreme şi-şi pierd vremea în desfătări, şi în urmă cad în lipsă.)

— Tot copaciul de la rădăcină se usucă. (Adică toate cele rele de la cei mari încep.)

— Tot copaciul ce va să fie bun de cîrlig, de timpuriu începe a se strîmba. (Adică năravurile cele rele de mici copii le învăţăm.)

— Tot ţiganul îşi laudă ciocanul. (Adică fieşcare ale sale şi le laudă, cum meşteşugul său, marfa sa, ştiinţa sa ş.c.l.)

www.dacoromanica.ro

— Toba c-o lovitură numai nicicum îți cîntă. (Adică cei răi cu mică pedeapsă nu se înțeleptesc.)

— Toți bine aleargă, dar afară din drum. (Adică nu după orînduială se poartă.)

— Trandafirul scoate ghimpi și ghimpele trandafiri. (Adică din cei buni ies răi și din cei răi buni.)

— Trei cepe în chiseliță. (Adică rudenie de departe, încît nu se mai socotește de rudă.)

— Tronc, Marico. (Se zice pentru cei ce aruncă o vorbă de nimic, o vorbă proastă și nu la vremea ei.)

— Trîntorul d-a gata mănîncă. (Se zice pentru cei ce fără nici o muncă vor să mănînce d-a gata.)

— Ți-ai dat în petec ca țiganul. (Adică ai ieșit din orînduială, ce ai urmat după năravuri țigănești.)

— Ție îți zic soacră, ca să audă nora. (Se zice cînd pe unii îi dojenim, ca să înțelegem pe alții.)

— Țînțarul, cît de mic, c-o mușcătură mică și pe leu îl biruiește. (Adică omul cît de mic poate răsplăti, supăra și pe cel mai mare.)

— Umbra niciodată moare. (Adică urmele faptelor niciodată se sting.)

— Unii sapă și muncesc, alții beau și chefuiesc. (Adică unii muncesc și alții mănîncă d-a gata.)

— Unul de altul rîde și dracul de toți. (Ne arată să nu ne batem joc unul de altul.)

— Un cîine cum latră, toți ceilalți cîini după el se iau. (Se zice cînd unii după alții se iau la cele rele.)

— Vai de cel ce merge singur, că, cînd va aluneca, n-are cine-l ridica. (Adică de cei neînsurați, cel la boală n-are cine-i căuta. Cum și de cei fără nici un prieten, ce la necazuri n-are cine le ajuta.)

— Vai de cel ce-i umblă păduchii pe frunte ! (Adică de cel murdar.)

www.dacoromanica.ro

— Vai de cel ce pe gaie îndată o iartă, iar pe porumbiță, fără milă, o căznește. (Adică de cei cumpliți, ce pe cei nevinovați rău îi chinuiesc, iar pe cei cumpliți ca ei îndată îi iartă.)

— Vasilca, cît de mult vei împodobi-o, tot vasilcă rămîne. (Adică cele urîte cînd se împodobesc.)

— Vasul vechi mai mult ține. (Se zice spre mîngîierea celor bătrîni.)

— Vas spurcat și puturos mirosuri nu primește. (Adică cei proști și mojici nu înțeleg de cuvinte cinstite.)

— Vecin pe vecin vede. (Adică vecin cu vecin se caută, se ajută.)

— Vorbi și nenea Ion, că este și el om. (Se zice pentru cei proști la vorbă.)

— Vorba lungă sărăcia omului. (Se arată că numai cu vorba nimic folosim, că pierdem vremea întru zadar.)

— Vulpea, unde nu ajunge, zice că-i pute. (Se zice pentru cei ce se fac că nu voiesc oarece, cînd nu le poate dobîndi.)

— Zici din gură că-ți sînt dragă, limbă plină de otravă. (Se zice pentru cei fățarnici, ce se fac că ne iubesc.)

www.dacoromanica.ro

IV

PILDE SPRE POVĂŢUIRE I TÎLCUIREA LOR

www.dacoromanica.ro

— Ai apucat pisica de coadă, învîrteşte-o să nu te zgîrîie. (Adică pe vrăjmaş cînd îl supui, să te îngrijeşti de el.)

— Apă să bei din chiar puţul tău. (Adică din munca ta să te hrăneşti şi cu al tău să te slujeşti.)

— Ascunde-ţi ciomagul de cîini, că mai rău te muşcă. (Adică fereşte-te de cei răi, că de-l vei supăra mai mult te va vătăma.)

— Bate şaua să priceapă iapa. (Se zice cînd dojenim pe unul, ca să învăţăm pe altul.)

— Bate şi ţi se va deschide, cere şi ţi se va da. (Adică la lipsă trebuie să cerem, ca să putem dobîndi ceva.)

— Beţi şi mîncaţi şi de gaură să nu vă depărtaţi. (Adică la orice veselie să avem mare grijă de cele întîmplătoare, ca şoarecii pe lîngă găuri.)

— Cam departe de ochi, dar aproape de inimă. (Adică să iubim pe oarecine, făr' de a-l vedea des.)

— Capul în jos, cînd în sus nu-l poţi ţinea. (Adică să te pleci, unde nu poţi porunci.)

— Capul fie cît de mare, iar gura potrivită şi cu mult mai mică. (Adică omul, fie cît de mare, însă vorba lui mai potrivită.)

— Ca să simţi dulceaţa mierii, trebuie să lingi degetul ce-l bagi în miere. (Adică cînd te vei folosi din munca ta, atunci vei cunoaşte dulceaţa muncii tale.)

www.dacoromanica.ro

— Ca să stingi un foc, trebuie să te arunci în el. (Adică, ca să potolești un rău, trebuie să te jertfești.)

— Cu adevărul în gură, nimeni îți dă în gură, d-aceea trebuie și cîte o minciună. (Adică tot cu adevărul nimeni te ajută.)

— Cu vorba și fapta. (Adică ceea ce făgăduiești, peșin s-o pui și-n lucrare.)

— Cuvîntul întîi să-l ciopleşti, apoi să-l arăți. (Adică întîi să te socotești, apoi să grăiești.)

— Cu lupii împreună, ca lupii să urli îndată te înveți.[1] (Adică cu cei flecari, flecar și cu cei cumpliți, cumplit te înveți.)

— Cu muierea să umbli ca cu o bubă coaptă, că îndată se sparge. (Adică binișor că numai îndată se mînie.)

— Cu nebunul nici în clin, nici în mînecă. (Adică de tot să ne ferim de cei nebuni.)

— Cărare să nu suferi să ți se facă prin barbă. (Adică să nu suferi cît de mică supărare, ca să nu se facă obicei.)

— Căciula ta cînd va afla taina ta, în foc s-o bagi. (Ne arată cît de ascunsă trebuie să păzim taina noastră.)

— Cîinele cînd latră să nu-l mai asmuți. (Adică pe cel cumplit în furia lui să nu-l mai întăriți.)

— Cînd grăiești și nu te ascultă, pune-n gînd că ești la moară. (Pentru că la moară nu se poate asculta de odorogitura roatelor.)

— Cînd casa ta are sete, nu vărsa apa pe drumuri. (Adică să îngrijești întîi de ai casei, cînd în lipsă se află.)

— Cînd te însori, să te însori, iar să nu te măriți. (Adică să nu iei nevastă care să-ți poruncească.)

---

[1] „*Consonus esto lupis, cum quibus esse cupis.*" (Trebuie să urli ca lupii, dacă vrei să mergi cu ei.) Proverb latin.

www.dacoromanica.ro

— Cînd dai piste miere, nu mînca piste măsură, că şi ce n-ai mîncat îţi scoate din gură. (Adică să ne înfrînăm la toate, ca să nu pătimim.)

— Cît de strîmb vrei să şezi, dar vorba dreaptă s-o aşezi. (Adică şi cînd vei greşi, adevărul să grăieşti.)

— Ceaţa după ochi cît poţi să ţi-o ridici, ca mai bine să cunoşti ceea ce vrei să vezi. (Adică neştiinţa.)

— Ceea ce e în mîna ta cu poliţă, n-o depărta. (Adică binele ce poţi face însuţi tu, să nu-l trimiţi la altul să-l săvîrşească.)

— Cei cu ochi, călăuză la cei fără de ochi pururea să se arate. (Adică cei învăţaţi la cei proşti.)

— Cele rele să le scrii pe apa ce curge, iar facerea de bine în piatră s-o sapi. (Adică orice rău pătimeşti îndată să-l uiţi, iar facerea de bine în veci să n-o uiţi.)

— Cinsteşte pe cîine pentru al său stăpîn.[1] (Adică pe cel mai mic pentru cel mai mare, ce-l ocroteşte.)

— Dacă-ţi este casa goală, bagă mărăcini în ea. (Adică mai bine să băgăm mărăcini în casă şi să o năpustim, decît s-o dăm cu chirie.)

— Dohtore, vindecă mai întîi pe tine, apoi pe mine. (Adică pentru cei ce pe alţii povăţuiesc şi ei mai rău greşesc.)

— Decît în faţa ăriii, mai bine din capul locului. (Adică mai bine la început să ne tocmim, decît în urmă să ne gîlcevim.)

— De la un datornic rău şi-un sac de paie este bun. (Adică de unde nu putem lua mult, să ne mulţumim şi cu puţin.)

— Departe de cei mari cînd cireşe mănîncă, că toţi sîmburii îi aruncă în obrazul tău. (Adică cînd glumesc, că-şi bat joc de tine cu scuipaturi.)

[1] *„Qui m'aime, aime aussi mon chien."* (Cine mă iubeşte îmi iubeşte şi cîinele [fr.].) Bernard de Clairvaux, *La sărbătoarea Sf. Mihail.*

www.dacoromanica.ro

— De ploaie repede să nu te sperii. (Adică de cel furios, că precum ploaia cea repede curînd trece, așa și furia lui.)

— De sat să vorbești, de nume să te ferești. (Adică să nu pomenim numele celui ce-i defăimăm fapta, ci numai fapta s-o grăim de rău.)

— De tichia chelului nicicum să te atingi. (Adică să ne ferim de ceea ce ne poate vătăma, cum și să nu pomenim omului de ceea ce el se supără, de cusurul lui.)

— Fata cu tulei n-o ține pe vatră, că nu e făcută de vatră. (Adică fata în vîrstă n-o ținea nemăritată.)

— Fiecare să-și cunoască lungul nasului său. (Adică cinstea sa ce i se cuvine, ca să nu se întinză mai mult piste cuviință.)

— Focul, ce nu te supără, nicicum să-l zgîndări. (Adică ceea ce nu te supără, să nu-i dai pricină de supărare.)

— Fă parte celor șapte ca și celor opt. (Adică deopotrivă să împarți și la mulți și la puțini.)

— Fă bine și-l aruncă în apă. (Adică cînd faci vreun bine, nu căuta cui îl faci.)

— Frumos se privește furtuna pe mare, dar cam de departe. (Adică să privești la turburări, dar să nu te amesteci în ele.)

— Gura sacului legată pururea să n-o ții. (Adică să nu fii prea zgîrcit.)

— Gluma, glumă, treaba, treabă. (Adică cînd e de glumă, să glumim, cînd e de treabă, să căutăm treaba cum se cade.)

— Înainte, popo Stoico ! (Se zice spre îndemnare la orice.)

— Însurare fără stare, să fii gata la țesală. (Adică cel ce se însoară fără nici o stare să sufere ale nevestii sudalme.)

www.dacoromanica.ro

— Întinde-ţi picerele pe cît pătura te iartă. (Adică să cheltuim pe cît ne este puterea.)

— Întîi clăteşte-ţi gura, apoi varsă. (Adică întîi socoteşte-te, apoi grăieşte.)

— Întîi părul din capul tău să ţi-l vezi, apoi cu altul de păr să te apuci. (Adică întîi să-ţi cunoşti destoinicia ta, puterea ta, apoi de sfadă şi de gîlceavă să te apuci.)

— Îmbucătură mare şi vorbă mică. (Adică să ne ferim de vorbe mari şi supărătoare, suferind cele dimpotrivă.)

— Înţelepciunea cînd grăieşte, pune-ţi mîna la gura ta, şi urechea la gura ei. (Adică tu să taci şi la ea să asculţi.)

— Jugul cum ţi l-ai pus de gît, trebuie să suferi. (Adică căsătoria şi orice slujbă, jertfă către Domnul, rodul dreptăţii.)

— La pom lăudat să nu mergi cu sacul. (Ne arată că lauda oarecăruia de multe ori ne înşală, că nu-l găsim după cum îl laudă.)

— Lasă în pace pe cel beat, că singur va cădea. (Adică pe cei răi şi furioşi, că singuri ei se poticnesc.)

— Luntrea pe mare, pe margine s-o tragi. (Adică mic fiind, cam departe de cei mari, ca să nu te îneci.)

— Mai mult să te temi de apa cea lină, decît de cea turbure. (Adică de omul cel tăcut decît cel furios.)

— Mai bine un „Ţine" decît două „Îţi voi da". (Adică mai bine puţin şi peşin, decît mai mult cu nădejde.)

— Mai bine „Vai de mine" decît „Vai de noi". (Se zice pentru cei ce nu vor să se însoare, de sărăcie, şi pentru cel ce vrea să se pedepsească singur, el în locul celor mulţi.)

— Mai bine vorbe multe, decît suliţe frînte. (Adică mai bine cu vorbe decît cu războiul.)

www.dacoromanica.ro

— Mai bine c-o copaie, decît cu coșul la apă. (Adică mai bine cu cel învățat tu să te slujești, fie cît de prost la neam, decît cu cel de mare neam și fără de nici o știință.)

— Mai bine la început decît la sfîrșit. (Adică să ne sfădim, se zice pentru tocmeli.)

— Mai bine să întrebi, decît să te rătăcești. (Adică ce nu știi, decît să greșești.)

— Mai bine țărînă cu îndrăzneală, decît zahăr cu cîrteală. (Adică mai bine viață liniștită cu sărăcie, decît îndestulată cu gîlceavă.)

— Mai bine bîrna din ochiul tău să o scoți, decît gunoiul din ochiul fratelui tău. (Adică mai bine ale tale greșeli mari să le îndreptezi, decît cele mici ale celorlalți.)

— Mască înaintea ta nicicum să primești. (Adică om prefăcut, viclean și fățarnic.)

— Măgarul cînd te lovește, să fugi și să-i mulțumești, că mai cîștigat ești. (Adică să fugim de cei proști, cînd ne necinstesc, ca să nu ne și bată.)

— Mălură în grădina ta nicicum să semeni. (Adică cele proaste și vătămătoare, în casa ta să nu bagi, și, mai ales, intrigi și zîzanii.)

— Mărul de aur la cea mai frumoasă. (Adică cele mai cinstite la cel ce i se cuvine, la cel mai destoinic.)

— N-aștepta de la gîngav vorbă deslușită. (Adică de la cel prost vorbă de cinste.)

— Nici oaie între lupi, nici lup între oi. (Adică nici prea plecat și umilit, nici prea dîrz și cumplit.)

— Nici carnea nefriptă, nici frigarea să se arză. (Adică cu îndurare să urmăm la toate.)

— Nici cuțit tîmp la vîrf, nici cu două ascuțituri. (Adică nici de tot moale, nici de tot prea iute să te arăți.)

www.dacoromanica.ro

— Nici pe dracul în ochi să-l vezi, nici crucea să ţi-o faci. (Adică departe de cei răi.)

— Nici de nor de vară să te întristezi, nici de senin de iarnă să te înveseleşti. (Adică nici să ne mîhnim, nici să ne bucurăm de cele întîmplătoare şi curînd trecătoare.)

— Nu aţiţa cărbunii păcătosului, ca să nu arzi în flacăra focului lor. (Adică nu supăra mai mult pe cel ticălos, ca să nu cazi în blestemul lui.)

— Nu căuta la ploscă, ci ce e în ploscă. (Adică să nu cercetăm pe om după faţă, ci după destoinicia lui.)

— Nu la glas, ci la dulceaţa glasului. (Adică nu la vorbă, ci la ceea ce iese din vorbă să băgăm în seamă.)

— Nu zgîndăra focul de sub cenuşă. (Adică nu da pricină celui rău.)

— Nu lega gura boului la vreme de păşune. (Adică să nu poprim pe slugă şi pe muncitori din mîncarea lor.)

— Nu te juca cu focul, că îndată te pîrleşti. (Adică cu dragostea.)

— Nu cîte ştiu, ci cum le ştiu ? [1] (Se zice pentru cei ce se fălesc, că ştiu multe, dar nici una desăvîrşit.)

— Nu încerca vadul cu nebunul. (Adică nu te încrede în cel nevoiaş.)

— Nu rîde de măgar, că vine vremea să încaleci pe el. (Adică să nu ne batem joc de cei mai mici, că vine vremea să avem trebuinţă de ei.)

— Nu supăra floarea, ca să poţi mînca rodul ei. (Adică nu-ţi vătăma tinereţele, ca să te poţi bucura de ele.)

— Nu te amesteca cu porcu' în tărîţe, dacă vrei să nu te mănînce. (Adică cu cei proşti, ca să nu te necinstească.)

[1] „*Non multa, sed multum.*" (Nu multe, ci mult [lat.].) Pliniu cel Tînăr, *Scrisori*, VII, 9.

www.dacoromanica.ro

— Nu turbura fîntîna ce te-a îndestulat. (Adică nu supăra pe cel ce ţi-a făcut bine.)

— Nu bate poamele ce nu sînt încă coapte. (Adică să nu supărăm piste vreme.)

— Nu de ce lemn e plosca, ci ce e în ploscă. (Adică nu căuta pe om după neam, ci după darurile lui.)

— Nu deştepta pe urs cînd doarme. (Adică nu supăra pe cel cumplit, nu da pricină celui cumplit, celui rău.)

— Nu-ţi întinde picerele, cît nu-ţi ajunge pătura. (Adică să nu cheltuim piste a noastră stare.)

— Nu-ţi băga mîna unde nu-ţi fierbe oala. (Adică nu te amesteca unde n-ai treabă).

— O mînă pe alta trebuie să spele. (Adică unul pe altul să ajute.)

— Or te poartă cum ţi-e vorba, or grăieşte după port. (Se zice pentru cei ce nici se poartă, nici grăiesc după cinstea lor.)

— Orice plăcere cu drojdiile ei, ca vinul cel nou, d-aceea să nu cumva s-o clăteşti, că numai îndată se turbură. (Adică să nu superi pe cel ce iubeşte, că numai îndată îl faci de se mînie.)

— Orbul cu picerele şi şchiopul cu ochii. (Unul pe altul să se ajute.)

— Pitulicea la luptă să nu cheme pe vultur. (Adică cel mic pe cel mare.)

— Păunul să tacă, dacă va să placă. (Adică cel ce nu ştie ce să grăiască, mai bine să tacă, fie şi de cel mai mare neam.)

— Păzeşte-te de cel ce n-are ce să mai piarză. (Adică de cel deznădăjduit.)

— Pe prieten în spate să-l baţi. (Adică să-l dojeneşti la o parte, iar nu de faţă cu alţii.)

www.dacoromanica.ro

— Pe scară străină să nu te urci, că numai îndată te încurci. (Adică la slujba altuia să nu te amesteci şi în patul altuia să nu te urci.)

— Păstrează piatra neclintită, pe care se ascute întrecerea tinerilor. (Adică cinstea celor destoinici.)

— Pe cel nebun cu biciul, pe cel înţelept cu cuvîntul. (Ne arată cum se înfrînează oamenii.)

— Pe bogat la tălpi şi pe sărac la pungă. (Ne arată cuviincioasele pedepse.)

— Pînă a nu rîde de cel ce şchiopătează, bagă de seamă bine dacă tu umbli cu mult mai bine. (Ne învaţă să nu rîdem de cei ce greşesc, cînd noi mai rău decît aceia greşim.)

— Pînă florile la vremea lor, siliţi-vă să le adunaţi. (Adică nu pierdeţi vremea tinereţelor.)

— Precum te scarpină, aşa şi tu să-l scarpini. (Adică cum îţi slujeşte, aşa şi tu să-i slujeşti.)

— Ridică dobitocul cînd îl vezi căzut, fie măcar şi pe puf căzut. (Ne învaţă să ajutăm celor ce pătimesc.)

— Ridică-ţi nămetul dinaintea uşii tale şi nu îngriji de bruma ce cade pe casa vecinului tău. (Ne învaţă să îngrijim mai mult de greşelile noastre, ce cu mult mai mari sînt decît cele mai mici ale altora.)

— Sare, pînă nu cere, să nu dai cuiva. (Adică sfat, că se înţelege că-l cunoşti nesărat, adică fără minte.)

— Să nu încarci pe bou, ca pe măgar cu samarul. (Adică să nu pui sarcină ce nu se cuvine la oricine.)

— Să nu zici: „Ce zi frumoasă" pînă nu va înserа. (Adică pe nimeni să nu fericeşti, pînă nu-i vei vedea sfîrşitul.)

— Să nu te razimi în scaun cu trei picere. (Adică în om ce-i lipseşte o doagă.

— Să te asemeni cu cei mai puţini, iar nu cu cei mai mulţi. (Adică cu cei înţelepţi, ce sînt mai puţini, iar nu cu cei nebuni, ce sînt mai mulţi.)

www.dacoromanica.ro

— Taci să tac, să ne fie casa, casă. (Adică să nu ne defăimăm faptele unul ale altuia, ca să nu ne necinstim. Se zice pentru cei căsătoriți.)

— Tocmeală dușmănească și plată frățească. (Adică la tocmeală să ne sfădim, iar la plată să răspundem pe șin.)

— Trage ața cît să nu se rupă. (Adică să nu aduci pe om la deznădăjduire.)

— Treptele casei celui înțelept să se roază de picerele tale. (Adică să mergi cam des pe la cei înțelepți.)

— Trebuie să joci după cum îți cîntă vremea. (Adică după vreme trebuie să te porți.)

— Trebuie să macine piatra ca să cază la piscoaie. (Adică trebuie întîi să muncim, apoi să așteptăm să dobîndim.)

— Unde vezi mătănii multe, departe să nu te muște. (Adică mult să ne ferim de cei ce se arată prea mult smeriți ca fățarnicii.)

— Unde lucește, calcă și unde alunecă, te pleacă. (Ne învață să ne plecăm vremii.)

— Unde nuntă și lume, intră și tu-n lume. (Adică cînd cere trebuința, să ne luăm și noi după ceilalți.)

— Unde nu-ți fierbe oala să nu-ți bagi coada. (Adică să nu ne amestecăm unde nu avem treabă, unde nu e slobod.)

— Unde sînt doi frați, coada să nu-ți bagi. (Adică unde sînt mai mulți uniți, să nu te amesteci, să nu-i superi.)

— Ușa cînd bate-n ea, să n-o ții închisă, ci îndată s-o deschizi. (Adică pe toți să-i primești.)

— Vrei să intre toți în danț? Pune o muiere să tragă danțul. (Ne arată că muierile mai bine îndeamnă pe oricine la orice și că cu ele să ne slujim la cele mai anevoie.)

www.dacoromanica.ro

— Vezi-mă cu un ochi, să te văz cu doi. (Adică să căutăm să îngrijim de altul, ca şi acela îndoit să caute şi să îngrijească de noi.)

— Vezi ce lemn îl încălzeşte şi fereşte-te de el să nu te arză. (Adică bagă de seamă cine îl ocroteşte, cine îl apără.)

— Viţa uscată s-o tai, ca mai bun rod să-ţi dea. (Adică cele netrebnice să le depărtezi, ca mai bune să dobîndeşti.)

— Vrăjmaşul cînd ş-arată spatele, bate-l cu aur în spate. (Adică cînd fuge, dă-i ajutor să fugă.)

www.dacoromanica.ro

CUPRINS

O formă de clasicitate timpurie. De la „voroave" la „cuvinte adevărate" 5
Notă asupra ediției 13

I POVĂȚUIRI I CUVINTE ADEVĂRATE

Adevăr 16
Adunare 17
Ajutor (a ajuta) 18
Arătare (a se arăta) 19
Armă 20
Ascultare (a asculta) 20
Asemănare (a se asemăna) 21
Asprime 21
Auzire (a auzi) 21
Batjocură (batjocoritor) 22
Bărbăție (bărbat) 22
Bătaie (a bate) 23
Bătaie de joc (a-și bate joc) 24
Bătrînețe (bătrîn) 24
Băutură, beție (a bea, beat, bețiv) 26
Bine, binefacere (a face bine, binefăcător) . . 27
Biruință (a birui) 30
Blîndețe (blînd) 31
Bunătate (bun) 32
Carte 33
Casă 33
Călătorie (a călători, călător) 34
Căruntețe 34
Căsătorie (a se căsători) 34

www.dacoromanica.ro

Cercetare (a cerceta) 36
Cerere (a cere) 37
Certare (a certa) 37
Chef 37
Chinuri 38
Cicăleală (a cicăli) 38
Cinste (a cinsti, cinstit) 38
Citire (a citi) 41
Cîntare (a cînta, cîntăreț) 41
Clevetire (a cleveti) 42
Copil 42
Copii și părinți 43
Credință (a crede, credincios) 44
Crezămînt 45
Critică (a critica) 46
Cumplire (cumplit) 46
Cunoaștere (a cunoaște, a se cunoaște) . . . 47
Curaj 47
Curățenie (curat) 48
Curvie, preacurvie (a curvi, a preacurvi) . . 48
Cusur 49
Cuviință (a se cuveni) 49
Cuvînt 49
Dar, dare (a da, a dărui) 51
Daruri sufletești 53
Datorie 54
Defăimare (a defăima) 55
Deprindere (a se deprinde) 55
Desfrînare (desfrînat) 56
Destoinicie (destoinic) 57
Deznădejde (a se deznădăjdui) 57
Dojană (a dojeni) 58
Dragoste 58
Dreptate (drept) 61
Examen de conștiință 63
Fală (a se făli) 64
Faptă 64
Față 66
Făcător de rele 67
Făgăduială (a făgădui) 67
Fericire (a ferici, fericit) 68
Flecar 71
Frate 71
Frumusețe (frumos) 72

www.dacoromanica.ro

Fudulie (fudul) 74
Furt (a fura, fur) 74
Gîlceavă 75
Glumă (a glumi) 75
Grăire (a grăi) 75
Greşală (a greşi) 77
Gură 80
Haină 81
Hotărîre (a hotărî) 81
Hoţ 82
Iconomie (a iconomisi) 82
Iertare (a ierta) 82
Interes 83
Intrigă (intrigant) 85
Iscodire (a iscodi, iscoditor) 85
Isteţime (isteţ) 85
Iubire (a iubi) 86
Împotrivire (a se împotrivi) 87
Împrumut (a se împrumuta) 87
Încredere (a se încrede) 87
Îndatorare (a se îndatora) 88
Îndărătnicie (îndărătnic) 88
Îndreptare (a îndrepta) 89
Îndrăzneală (îndrăzneţ) 89
Îndurare (a se îndura) 90
Înfrînare (a înfrîna, înfrînat) 90
Îngrijire (a îngriji) 91
Înşelăciune (a înşela, înşelător) 92
Întîmplare (a se întîmpla) 93
Întîrziere (tîrziu) 94
Întrecere (a se întrece) 94
Întristare (a se întrista) 95
Înţelegere (a înţelege) 96
Înţelepciune (înţelept) 97
Învăţătură (a învăţa, învăţat) 98
Jaf (a jefui) 100
Joc de noroc 100
Judecată (a judeca, judecător) 101
Jurămînt (a jura) 102
Laudă (a lăuda) 103
Lăcomie 105
Lene (a se lenevi) 106
Limbă (limbut) 107

www.dacoromanica.ro

Linguşire (linguşitor) 108
Logodnă 109
Lucru (a lucra) 109
Masă 111
Mari şi mici 113
Mărinimie 116
Mărturie (martor) 117
Măsură (a măsura) 117
Merit 118
Meşteşug 118
Meşter 118
Minciună (a minţi, mincinos) 119
Milă (a milui) 120
Minte („cuminte") 121
Mînă 122
Mîncare (a mînca) 123
Mîndrie (a se mîndri, mîndru) 124
Mîngîiere (a mîngîia) 124
Mînie (a se mînia) 125
Moarte (mort, muritor) 127
Modă 128
Mojicie (mojic) 128
Muiere 129
Mulţumire (a mulţumi) 133
Muncă (a munci, muncitor) 134
Mustrare (a mustra) 136
Nas 136
Nădejde (a nădăjdui) 136
Năpastă (a năpăstui) 138
Năravv 139
Neam 140
Nebun 140
Necaz (a se necăji) 142
Necinste (a necinsti, necinstit) 143
Nedreptate (nedrept) 144
Nenorocire (nenorocit) 145
Nerecunoştinţă (nerecunoscător) 146
Nesimţire—simţire 147
Nestatornicie (nestatornic) 147
Neştiinţă 147
Netrebnicie (netrebnic) 149
Nevastă 149

www.dacoromanica.ro

Nevoie 149
Noroc (norocire) 150
Nume 151
Obicei 152
Obrăznicie (obraznic) 153
Obște 153
Ocară (a ocărî) 153
Om (omenie, omenire) 154
Orînduială 158
Osîndă (a osîndi) 159
Ospăț 159
Pace (a împăca) 160
Patimă (a pătimi) 161
Patrie (patriot) 163
Părinți și copii 164
Pedeapsă (a pedepsi) 167
Pildă 168
Pizmă (a pizmui, pizmătăreț) 169
Pîră (a pîrî, pîrîtor) 171
Plată 172
Plăcere (a plăcea) 172
Plecăciune (plecat, a se pleca) 173
Podoabă (a împodobi) 173
Poftă (a pofti) 174
Povață (a povățui) 176
Pricepere (a pricepe) 176
Prietenie (prieten, a se împrieteni) 177
Primire (a primi) 181
Prisos—trebuință 182
Prostie (prost) 183
Purtare (a se purta) 184
Putință (putere, puternic) 185
Răbdare (a răbda) 186
Răpire (a răpi, răpitor) 187
Răsplată (a răsplăti) 188
Răspuns (a răspunde) 189
Răutate (rău) 190
Război 193
Recunoștință 194
Rîs (a rîde) 194
Rudă 195
Ruşine (a se ruşina) 196
Scriere (a scrie, scriitor) 197

www.dacoromanica.ro

Sfadă (a se sfădi) 198
Sfat (a sfătui) 198
Slavă 200
Socotință (a se socoti) 201
Soție 201
Străinătate (străin, a se înstrăina) 202
Strîmbătate (strîmb) 203
Statornicie (statornic) 203
Supărare (a se supăra) 204
Șiretlic (șiret) 205
Știință (a ști) 205
Taină 207
Tăcere (a tăcea) 208
Tinerețe (tînăr) 209
Tovărășie (tovarăș) 211
Trîndăvie 211
Țară 211
Ucigaș (a ucide) 213
Uitătură (a se uita) 214
Ură (a urî) 214
Urmare (a urma) 215
Vecin 216
Veselie (vesel, a se înveseli) 217
Viață (a viețui) 217
Viclean—fățarnic 219
Virtute 220
Vizită 221
Vorbă (a vorbi) 221
Vrăjmaș 222
Vrednicie (vrednic) 223
Vreme 224
Zavistie (zavistnic, a zavistui) 224

II ASEMĂNĂRI 227

III PILDE I TÎLCUIREA LOR 243

IV PILDE SPRE POVĂȚUIRE I TÎLCUIREA LOR 269

www.dacoromanica.ro

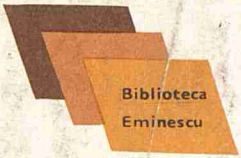

În colecția «Biblioteca Eminescu» au apărut: Tudor Vianu *Arta prozatorilor români* • *Flori de poezie străină răsădite în românește* de Alexandru Philippide • Mihail Sadoveanu *Zodia Cancerului* sau *Vremea Ducăi-Vodă* • Liviu Rebreanu *Răscoala* • Zaharia Stancu *Desculț* • Ionel Teodoreanu *Ulița copilăriei* — *În casa bunicilor* • B.P. Hasdeu *Răzvan și Vidra* — *Trei crai de la Răsărit* • G. Călinescu *Ion Creangă (Viața și opera)* • G. Călinescu *Viața lui Mihai Eminescu* • Petre Ispirescu *Pasărea măiastră* • Eugen Barbu *Groapa* • Nicolae Spătaru-Milescu *Jurnal de călătorie în China* • Sofocle *Antigona* — *Electra* • Șerban Cioculescu *Caragialiana* • Perpessicius *Patru clasici* • Titus Popovici *Setea* • Mihai Eminescu *Icoane vechi și icoane nouă*

Lei 6,75

www.dacoromanica.ro